

GİRİŞ

Konu

Taoizm, kökleri milat öncesi bilinmeyen tarihlere kadar dayanan bir gelenektir. “Tao” kavramına MÖ 5000'lere ait belgelerde dahi rastlanmaktadır. Tao anlayışı Çin'de zemin bulmuş bütün gelenekler tarafından kullanılmıştır. Her felsefe okulunun bir tao'su olmasına rağmen adını bu kavramdan alan Taoizm bu kavram üzerine kurulu resmi bir gelenek oluşturmuştur. Lao Tzu, Chuang Tzu, Lieh Tzu gibi filozofların önderliğini yaptığı bu felefi akım tarihi süreç içerisinde Çin'in kadim gelenekleriyle bütünleşerek din hüviyetine bürünmüştür. Araştırmacılar bugün Taoizm'e “Felsefi Taoizm (Tao chia)” ve “Dinsel Taoizm (Tao chiao)” olmak üzere iki farklı bakışla yaklaşmaktadırlar. Din haliyle Taoizm, özündeki felsefeden uzaklaşmıştır. Özellikle MS 1. yüzyılda Çin'e giren Budizm'in etkisiyle Tanrı, ahiret, cennet, cehennem, kutsal kitap gibi anlayışları geliştiren Taoizm, meditasyona dayalı bir vahiy anlayışını sahiplenmiştir. En önemli hedefi yaşamı uzatmak ya da fiziksel ölümsüzlüğü elde etmek olan Taoizm, bu amaca ulaşmak üzere bir çok batıl inanca yönelmiştir. Bunun yanında bir çok diyet, bitkisel ilaç, fiziksel egzersiz gibi sağlık metodları Taocular tarafından geliştirilmiştir. Bugün Taoizm dünyanın en çok tanrıya ve kutsal metne sahip, batıl inançlara saplanmış, sihirbazların ve büyücülerin tekeline kalmış ve giderek yok olan bir din konumundadır.

Biz, çalışmamızda büyük bir gelenek olan Taoculuğun dini yönünü ele aldık ve bu kapsamda Dinsel Taoizm'in dayandığı gelenekleri, oluşumunu, tarihi gelişimini, inanç esaslarını, ibadetlerini ve kozmolojik anlayışını konu edindik.

Önemi

Ülkemizde Doğu ve Uzakdoğu, dinî ve felsefi gelenekleri açısından geniş çaplı araştırmaları bekleyen bâkir bir alan konumundadır. Dinler Tarihi çalışmaları, Hıristiyanlık, Yahudilik gibi İslam'la aynı coğrafyayı paylaşan dinler hakkında kapsamlı çalışmalar üretme yolunda ilerlerken doğu dinleri ile ilgili araştırmalar arzulanan düzeyde değildir. Bu manada Dinsel Taoizm hakkında ülkemizde müstakil bir eser henüz mevcut değildir. Dinsel Taoizm'e geleneğimizdeki dinler tarihi çalışmalarını oluşturan “Milel ve Nihal” eserlerinde de rastlanmamaktadır. Bu konuya

daha çok Felsefî Taoizm'e yer veren eserler içerisinde kısıtlı şekilde yer verildiği görülmektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında Dinsel Taoizm hakkında yapılacak çalışmaların Dinler Tarihi bilimi için önemli olduğu ifade edilebilir.

Amacı

Belirttiğimiz gibi Taoizm'in dinî yönünü işleyen yerli ve yabancı eserler ülkemizde az bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışmamızın temel amacı felsefî olduğu kadar bir dinî geleneği ifade eden Taoizm'i araştırmak ve Dinler Tarihi çalışmalarına katkıda bulunmaktır. Bunun yanında son dönemlerde özellikle manevi sıkıntılar yaşayan batı insanının yeni arayışlar içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bu manada Taoizm'in temellerini atan Lao Tzu, Chuang Tzu ve kendi adlarını taşıyan eserleri büyük ilgi görmektedir. Bu ilgi aynı zamanda Taoist felsefeyi temel alan Taoist din hakkında da haklı bir merakı doğurmaktadır. Çalışmamız Dinsel Taoizm hakkında duyulan ilgiyi ve merakı karşılamayı da amaç edinmiştir. Ayrıca dünya dinlerini incelediğimizde bir çok dinî geleneğin beşer kaynaklı olduğunu gözlemlemekteyiz. Bu dinler tarihi süreç içerisinde düşüncesinin temellerini atan kişileri ve kitaplarını kutsallattırılmışlardır. Böylece beşer kökenli bir çok gelenek zaman içerisinde din haline gelmiştir. Taoizm'in de bahsettiğimiz süreçten geçtiğini söyleyebiliriz. Taoizm zamanla felsefesinde bulunmayan Tanrı, vahiy, kutsal kitap, ahiret gibi öğeleri geliştirmiştir. Mesela Taocu felsefenin kurucusu olarak kabul edilen Lao Tzu, Taoistler tarafından tanrılaştırılmıştır. Bu yönüyle çalışmamız, beşerî bir gelenek olan Taoizm'in dinleştirilmesini ve bir takım şahısların ve figürlerin kutsallaştırılmasını konu edinerek beşer kökenli dini oluşumların tekâmül sürecine ışık tutmayı hedeflemektedir.

Yöntem

Çalışmamızda ülkemizde mevcut yerli ve yabancı kaynakları kullandık. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi Türkiye'de Taoizm hakkında mevcut eserlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir. Felsefî Taoizm hakkında tercümelere dayalı bir kaç eser bulunmaktayken, Dinsel Taoizm hakkında yerli, müstakil hiç bir eser bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda çoğunlukla yabancı kaynaklara yöneldik. Yerli yabancı kitap, ansiklopedi ve makaleleri geniş ölçüde taradık. Bu kaynaklar arasında "The Encyclopedia of Religion"ın konuya geniş şekilde yer verdiğini gözlemledik. Ayrıca, basılı kaynakların kısıtlı oluşu çalışmada internet kaynaklarına

bolca yer vermemize neden oldu. İnternet bazlı kaynakların çokluğu ve kapsamlı bilgi ihtiva etmesi kaynak açısından bizi oldukça rahatlattı. İnternet kaynakları arasından “<http://www.eng.taoism.org.hk/> “ ve “http://www.geocities.com/dao_house/index” gibi adresleri Dinsel Taoizm hakkında geniş çaplı araştırma yapmak isteyenlere tavsiye edebiliriz.

Çalışmamızda, Taoizm öncesi dinsel ve geleneksel yapıyı ve Taoizm’in tarihi gelişimini incelerken kaynaklarda bulunan bilgileri birbiriyle karşılaştırılarak sentezledik. Taoizm’in inanç yapısını ibadetlerini ve kozmolojisini araştırırken tezin boyutlarını zorlamayacak şekilde bu hususiyetlerin diğer dinlerle karşılaştırmasını yaptık. Ayrıca çalışmada Taoist Felsefe’nin ve Taoist Din’in temel eseri kabul edilen Tao Te Ching’den alıntılarını bolca kullandık.

BÖLÜM 1: DİNSEL TAOİZM ÖNCESİ ÇİN'DE DİNSEL VE GELENEKSEL YAPI

Taoizm, Konfüçyanizm ve Budizm'le beraber Çin'in üç büyük dininden birisidir. Dinsel Taoizm'in nasıl doğduğu veya Taocu felsefeyi nasıl kullanmaya başladığı kesin olarak bilinmemekle beraber kurumsallaşmasının MS 2. yüzyıla dayandığı söylenebilir. Taoizm'in kökenine dair yapılan araştırmaların ortaya koyduğu ortak kanaat bu dinin antik sihir ve anlayışından ve Şamanist gelenekten ilham alan ve Shang Hanedanı (MÖ 1766-1121) dönemi dinî anlayışının yeniden canlanmasını temsil eden bir yapı teşkil ettiği yönündedir (C.E.L.F., 1977: 385).

Bununla ilgili olarak Han Hanedanı dönemi tarihçilerinden Sima Qian'ın, Shiji'de verdiği bilgilerde Lao Tzu'nun, Chu eyaletinde doğmuş olduğu bildirilmektedir. Başka bir pasajda farklı bir nakle binaen Konfüçyüs'ün zamanında Lao Laozi adında bir zâtın bulunduğu ve bu zâtın Chu eyaletinde yaşadığı ve Tao'dan bahsettiği on beş kitap yazdığı ifade edilmektedir. Ayrıca Sima Qian bu zatın Lao Tzu ile aynı zat olabileceğini de eklemektedir. Shiji'de bahsedilen Chu eyaleti vurgusu bazı bilim adamları için Tao Te Ching ve Lao Tzu hakkında ip uçları oluşturmaktadır. Araştırmacılar bu bilgilere dayanarak Lao Tzu'nun felsefesinin Şamanist bir arka planının olabileceğine dair düşüncelerini ifade etmektedirler. Çünkü Sihiji'de bahsi geçen Chu eyaleti Şamanist kültürün yaygın olduğu ve Çin kökenli olmayan farklı ve tuhaf geleneklere sahip pek çok insanın yaşadığı geniş bir eyaletti. Burada tabiat üstü varlıklar ve cinler hakkında her cins bâtil itikat yaygın şekilde bulunmaktaydı. Bu düşüncelere katılan Toshihiko İzutsu, Taoizm'in kökenine dair Şamanist alt yapıyı vurguladıktan sonra Lao Tzu'nun düşüncesindeki manevi derinliğin en iyi şekilde ancak kadîm Çin'deki eski Şaman geleneğinin felsefî bir zirvesi olarak anlaşıldığı takdirde idrak edilebileceğini bildirmektedir (İzutsu, 2001:18).

Taoizm, bir din hüviyeti kazanana kadar uzunca bir süre çok farklı geleneklerle etkileşim içerisinde olmuştur. Taoist Felsefe en erken MÖ 6. yüzyılda oluşmaya başlamıştır. Dinsel Taoizm'in MS 2. yüzyılda ortaya çıktığını kabul edecek olursak Taoist Felsefeyle Taoist Din arasında nereden bakılsa 6 yüzyıl gibi bir süre vardır. Gayet uzun sayılabilecek bu süre zarfında Felsefî Taoizm'in esaslarında bir çok değişikliğin olabileceği tahmin edilebilir. Gerçekten de bu dönemde Taoist düşünce,

Çin'in kadim gelenekleriyle bütünleşmiş, Şamanist inançları içselleştirmiş ve antik dönemden beri devam eden sihir ve büyü teknikleri ve ölümsüzlük inancı gibi bir çok farklı anlayışı bünyesine almıştır. Yine bu süreçte Taoizm'in kurucusu Lao Tzu, Çinlilerin efsanevi imparatoru Sarı İmparator (Huang-ti) ile bütünleştirilmiş ve ortaya "Huang-lao" adı verilen bir gelenek çıkmıştır. Bu dönemde Huang-lao geleneğiyle beraber Lao Tzu'nun Tanrılaştırılma süreci başlamıştır. Dinsel Taoizm'in oluşum süreci dediğimiz bu dönemde düşünce okulları adeta mantar gibi çoğalmıştır. "Yüz Felsefe Okulu" adı verilen bu düşünce okullarının Taoculuğun gelişimine büyük etkisi olmuştur.

1.1. Ölümsüzlük İnancı

Taoist felsefe gelişirken ölümsüzlüğü arayan, iç güçleri kullanan, insan üstü güçlere ulaşmaya çalışan, sihir ve büyü yollarını kullanan başka bir gelenek gelişmesini sürdürmekteydi. Zaten eskiden beri Çinliler, falcılığı, astrolojiyi, telkinle tedaviyi ve büyücülüğü uygulamaktaydı. MÖ 4. yüzyıla gelindiğinde, ölümsüz insanların varlığına inanç kendine çoktan yer bulmuştu (Raju ve diğerleri, 2002: 320-321). "Tanrı" düşüncesi Ch'in öncesi (MÖ 221 öncesi) döneme ait kitaplarda rastlanan düşüncelerdendi. Doğa üstü varlıklar, Tanrılar veya ruhlar gizemli güçlere sahiptiler ve dünyadaki her şeyi kontrol edebilirlerdi. Ölümsüzlük ise yaşayan varlıkların ölmeden yaşamlarını devam ettirebilmeleri demektir. Bu gelenek sihirbaz rahipler (fang-shih) tarafından devam ettirilmekteydi (A.E.R., 1945: 154). Gizemli bilgilerde uzman olan fang-shih'ler gelecekle ilgili haber verirler ve Taoizm üzerinde büyük etkileri olan Konfüçyüsçü kitapları kullanırlardı.

Savaşan Devletler döneminde (MÖ 475-221) Yan-Qi bölgesindeki fang-shih'ler ölümsüzlük anlayışıyla büyücülük yöntemlerini ve Tsou-yuen'in beş element felsefesini birleştirdiler. Böylece sihir ve ölümsüzlük geleneği adı verilen yeni bir anlayış ortaya çıkmış oldu. Sihir ve ölümsüzlük geleneği daha çok Yan-Qi bölgesinin üst sınıflarına hitap ediyordu. Bu anlayışa göre bir takım yöntemleri uygulayarak insan üstü güçlere ve sonsuz bir hayata kavuşmak mümkündür (Origin and Formation of Daoism, <http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-2-3.asp>, 15.01.2006).

Çok eski zamanlardan beri var olan bu inanç giderek Taocu düşünce tarafından kullanılmaya başlandı. Çünkü Taoizm, “kutsal (shen)” ve “ölümsüz (hsien)” kelimelerini yan yana getirerek ölümsüzlüğü ifade etmekteydi. Erken dönem Taoist felsefe, Dinsel Taoculuğun kullanabileceği birçok kavramsal seçeneğe sahipti. Laozi'nin “işlenen ruh ölmez” ve “Tao ölümsüzlük ve her şeyi bilmektir” sözleri, yine Chuangzi'nin vücudun yorulmaması ve ruhların sıkıntılarla rahatsız edilmemesi halinde ölümsüzlüğe ulaşabileceğine dair görüşleri Dinsel Taoculuğun ölümsüzlüğü yakalama çabalarına temel teşkil etmiştir. (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-1-5.asp>, 15.01.2006) Chuang Tzu, kutsal insanları; yemeden yaşayabilen ve ejderhaların sırtında denizleri aşarak yolculuk edebilen kimseler olarak tanımlamıştır. Chuangzi'de üstün ve kutsal insan ve büyü metotları hakkında anlatımlar vardır. Dağlar ve Denizler kitabında (Shanhai Ching) ölümsüz ülkeden, ölümsüzlük iksirinden, ölümsüz ağaçtan ve ölümsüz insanlardan bahsedilir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-2-3.asp>, 15.01.2006). Dolayısıyla Taocu felsefedeki bu tür anlatımlar sihir ve ölümsüzlük geleneğiyle Taocu öğretiyi yan yana getirmiştir. Bu dönemde fang-shih'lerin inançları bütünüyle Taoizm'e sirayet etmiş olmasa da fang-shih'ler aracılığıyla Çin'in mistik, metafizik düşünceleri ve gizemli bilgileri özellikle de ölümsüzlük inancı Taoizm'le bütünleşmiştir (Baldrian, 1987: XIV, 293).

Kadım inançlarla birleşen Taoizm bundan sonra yöneticilerde etkili olmaya başladı. Şehir devletlerinin çökmesi ve Ch'in Hanedanı'nın kurulmasıyla felsefe çağı bitti. Çin ilk defa bir birlik altında toplandı. İlk imparator hükümlerinin sadece insanlar tarafından değil Tanrılar tarafından da onaylandığını göstermek için kutsal dağlara çıktı, türbeleri ziyaret etti ve yerli Tanrılara kurbanlar sundu. İmparator, Ch'in Shih Huang-ti ismini aldı. Hukukçuların etkisinde kalan imparator yüz okul dönemine ait kitapların yakılmasını emretti. İlk imparator ölümsüzlüğe ulaşmak için Şamanlara ve büyücülere danıştı (Confucianism and Taoism, <http://www.hoocher.com/Religion/confucianismandtaoism.htm>., 16.02.2006) Böylece bir takım dinsel ve gizemli öğretiler taşıyan fang-shihler imparatorlar Ch'in Shih Huang-ti ve Wu'nun yanında kendisine yer buldu. Büyücüler imparatorlara ruhlarla irtibat kurabilecekleri ve ölümsüzlüğe ulaşabilecekleri formüller sundular. MÖ 221'de imparator Ch'in Shih Huang-ti'nin Taoizm'i kendisine ölümsüzlüğü kazandıracak bir inanç olarak kabul

ettiği bildirilmektedir. (Brown, 1975: 100) Ch'in Huang-ti büyücülere o kadar inandı ki ölümsüzlüğe ulaşabilmek için inanılmaz yöntemler denedi. Hatta imparator ölümsüzlerin yaşadığına inanılan kutsal adalara gemiler dolusu insan yolladı. Ayrıca İmparator Ch'in Shih Huang-ti simyacı Xufu'yu ölümsüzleri araştırmak ve onlardan ölümsüzlük iksirini almakla görevlendirdi (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-2-1b.asp>, 15.01.2006). İmparator Wu ise efsanevi imparator Huang-ti gibi göğe yükselmeyi arzuladı, dolayısıyla o da büyücülerin metotlarını benimsedi. İmparatorlar bu formülleri kullanarak hsien-shen (kutsal ölümsüz) olacaklarına inandılar. İmparatorluk aslında Konfüçyanizm'i resmi din olarak kabul etmişti hatta resmi görevlere atanacak kimselere Konfüçyüs klasiklerinden soruluyordu. Ancak imparatorlar günlük yaşamda farklı geleneklerin içine girdiği Taoizm'i uyguluyorlardı.

Han Hanedanı'nda Taocu öğretinin etkilerinin sürdüğü düşünülmektedir. İlk Han döneminde bazı hükümdarlar Taoizm'e eğilimliydi. Wen-ti (MÖ 179-157) muhtemelen bir Taoist'ti ve bu düşüncenin etkisiyle sakatlayıcı cezaları, suçluların ailelerini yok etme gibi uygulamaları ve köylüleri zor durumda bırakan ağır vergileri kaldırdı. Çin'in sınır komşusu olan kabilelere karşı barışçıl politikalar izledi. Wen-ti'nin oğlu Ching-ti ise (MÖ 156-140) Tao Te Ching'i klasik olarak kabul eden ilk imparator oldu (Smith, 1971: 100-101). Han Hanedanı'nda simyacılar Li Shaoqun, Yueda ve Gongsunqing imparatorun lütuflarına mahzar olmuşlardı. Bunlar sıradan metalleri ateşte eritip bir takım kimyasal maddelerle karıştırarak bakır, kurşun ve sahte altın elde ediyorlar, sihir ve büyü yoluyla hayalet ve ruhlarla irtibat kurarak ölümsüzlük iksirini araştırıyorlardı. Daha sonraki süreçte sihir ve ölümsüzlük geleneği Taoizm tarafından içselleştirildi ve devam ettirildi. Bununla birlikte ölümsüzlüğü arayan büyücüler yavaş yavaş Taocu ustalar haline geldi (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-2-1b.asp>, 15.01.2006).

Han dönemiyle birlikte Taocular ölümsüzlüğü elde etmek için değişik teknikler kullanmaya başladılar. Ölümsüz ve görülemeyen “embriyo” fikri geliştirildi. Bu anlayışa göre insanın hayatını devam ettiren ve onu güçlendiren embriyo, öz; vücut ise sadece onun bir kabuğudur. Ölüm esnasında bu embriyo kelebeğin kozasından çıkması gibi vücuttan çıkar, evrende özgürce dolaşmaya başlar veya ölümsüzlerin (hsien)

yaşadığı kutsal ülkelere giderdi. Bu inanç o kadar ileri gitmiştir ki bir çok fantastik hikayenin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Mezarların açıldığını ve açılan mezarlarda kirli elbiselerden başka hiçbir şey bulunmadığını bildiren bir çok anlatım mevcuttu. Bu tür inanışların artmasında fang-shih'lerin etkisi çok fazla olmuştur. Fang-shih'lerin etkileri Han Hanedanı imparatorları üzerinde devam etti. Fang-shih'lerin en önemlilerinden birisi olan Li Shan-chün, Han imparatorlarından Wu Ti'nin (MÖ 140-87) güvenini kazanmıştı. Li insan için ölümsüzlüğü veya görünmezlik gibi doğa üstü güçleri elde etmenin mümkün olduğunu savunuyordu. Bir çok simya deneyi yapan Li, civayı altına çevirmeyi amaçlayan çalışmalarıyla imparatoru ölümsüzlüğe inanma noktasında ikna etti. Li Shan-chün bundan sonra tarih boyunca Taoist ustalar arasında klasik örnek olarak tanındı. Sima Qian, Shiji adlı eserinde Li Shan-chün hakkında tahl yemediğini, yaşlanmadığını, ölümden kurtulmanın metotlarını bildiğini ve civayı dönüştürdüğünü yazar. Yine ölümünden birkaç yıl sonra mezarının açıldığını ve cesedinin yerinde şapkasından ve elbiselerinden başka bir şeyin bulunmadığını söyler (Smith, 1971: 99-100).

1.2. Yüz Felsefe Okulu

Çin'de geleneksel bilgilerden farklı olarak Konfüçyüs'le beraber felsefî hareketler başladı. MÖ 6. yüzyıldan başlayarak değişik okullar ve filozoflar meydana çıktı. Bu dönem Sima Qian tarafından "Yüz Okul Dönemi" olarak nitelendirilmiştir ([http://www.hoocher.com/ Religion/confucianismandtaoism.htm](http://www.hoocher.com/Religion/confucianismandtaoism.htm)., 16.02.2006). Bu okulların öğretmenleri şehir devletlerinin krallarının oğullarını eğitmek için saraydan saraya dolaşır, öğretilerinin üstünlüğünü prenslere kabul ettirmeye çalışırlardı (Dobson, 1977: 95).

Taoculuğa etkileri olan bu okulların başlıcaları şunlardı:

Konfüçyanistler: Geleneklere ve ülkenin sınıf yapısına dayalı merkeziyetçi bir ahlâk sistemiyle topluma istikrar sağlamaya çalıştılar. O dönemde bu okulun en önemli temsilcisi Mencius'tu. Mencius asillerin ayrıcalıklarıyla ilgili yargıları biraz yumuşattı. Konfüçyüsçülük bu dönemden itibaren Çin'in egemen devlet felsefesi oldu, ve yönetimdeki ağırlığını günümüze kadar korudu.

Mo Di Ekolü: Konfüçyüsçülerin imparatorndan ve soylulardan yana ahlâkına karşı çıkarak eşitlikçi ve halkçı bir ahlâk sistemi ve faydacı bir felsefe kurdu. “Birbirini sevmeyi emredelim insanlara, savaşa gidip ölmekten de zor değilya bu” diyen Mo Di belki de dünyada ilk defa silahların yok edilip orduların dağıtılmasını isteyen filozoftur.

Tartışmacılar (Mantıkçılar): Batılılarca Çin Sofizmi diye de bilinen Tartışmacılar, Mo Di'nin öğrencileri arasından çıktılar ve “Mo Di Kanonik”i adı altında düşüncenin yasalarını sistemleştirmeye çalıştılar.

Yang Zhu Ekolü: Taoculuğa karamsar-hedonist bir yorum getiren Yang Zhu, Mo Di'nin felsefesinde önemli bir yere sahip olan özveriye karşı çıkıp bu dünyada yaşamın tek amacının zevk almak, haz duymak olduğunu ileri sürüyordu.

Legalistler (Yasacılar): İnsanın özünde kötü olduğundan yola çıkarak katı bir şiddete, son derece ağır cezalara dayalı baskıcı bir toplum düzeni önerdiler. Çin'de merkezi otoriteyi kurarak Savaşan Devletler dönemini kapatan Ch'in imparatoru bu felsefeyi resmi devlet ideolojisi yaptı ve zorunlu ihbarcılığa dayanan o güne kadar görülmemiş bir baskı rejimi kurdu. Yine bu akımın etkisiyle tüm eski metinlerin özellikle Konfüçyüsçü yapıtların yakılmasını, bilgelerin öldürülmesini emretti. Ama yasacılar aynı zamanda kralın ve soyluların ayrıcalıklarına da karşı çıkıp, yasakları ve cezaları belirleyen bir yasanın herkese eşit şekilde uygulanmasını ve soylular sınıfının yerine köy çocuklarının eğitilip yükseltilmesini istediler. Böylece alt tabakaya açık bir memur sınıfı oluşturulmasına ön ayak oldular (Chuang Tzu, 1996: 31-32).

1.3. Huang-lao Geleneği

Savaşan Devletler döneminin ortalarında (MÖ 475-221) Qi devletinde gelişen ve Dinsel Taoizm'in oluşumuna büyük etkisi olan başka bir gelenek ise efsanevi Sarı İmparator (Huang-ti) ve Lao Tzu'nun birleştirildiği Huang-lao geleneğidir. (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-1-1.asp>, 15.01.2006) İnanışa göre Huang-ti Çinlilerin atasıydı, yazının, ipek böcekçiliğinin, takvimin, müziğin, matematiğin, sağlık ve seksüel uygulamaların mucidi olarak kabul edilirdi (The Taoist Pantheon, <http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006). Huang-ti Çin'in sosyal ve kültürel hayatını başlatmıştı. Yine onun

ölümsüzlüğün sırrını çözmeye çalıştığına, insanın yaşamını uzatan seks teknikleri ve ölümsüzlük iksirleri keşfettiğine inanılırdı (Chuang Tzu, 1996: 34).

Taoist oluşumlar tarihi süreç içerisinde efsanevi Sarı İmparator ile Lao Tzu'yu birleştirdiler ve Huang-Lao geleneğini oluşturdular . Sarı imparator ve Laozi tarafından savunulan erdemi vurgulayan bu hareket Han Hanedanlığı'nın (MÖ 206- MS 24) erken dönemlerinde devlet yönetimi, yin-yang ve ölümsüzlük anlayışını içine aldı. Huang-lao okulu maddiyattan kaçınmayı, uzun yaşamak için bir takım reçetelerin uygulanmasını ve insanları müdahale etmeden yönetmeyi öğütliyordu. Han döneminde bir çok yönetici bu okulun siyasetini benimsemişti (Robinet, 1997: 46).

Han imparatorlarından Wu zamanında büyücüler Huang-lao geleneğini yeniden yorumlayarak ölümsüzlük anlayışının bu gelenekle tamamen bütünleşmesini sağladılar. Huang-lao inancı Batı Han Hanedanı döneminde Konfüçyanizm tarafından bastırılmaya çalışıldıysa da Doğu Han döneminde sarayın itibar ettiği bir gelenek haline geldi. Ancak büyücülük ve ölümsüzlük geleneğinin olmadığı gibi Huang-Lao geleneğinin de sistematik bir dinsel anlayışı veya organizasyonu yoktu (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-1-1.asp>, 15.01.2006).

MÖ 1. yüzyıla gelindiğinde efsanevi Sarı İmparator ile Lao Tzu'nun adlarını taşıyan bu gelenek artık iyice yerleşmişti. MS 167'de ise ülkenin başkentinde artık bu iki şahsiyete tapınılmaktaydı. (Raju ve diğerleri, 2002: 320-321) Son dönem Han kayıtlarında ise Huang-lao ve Buda'nın birleştirildiği ve kendisine adaklar sunulduğu belirtilmektedir. Bu kayıtlara göre Budizm Çin'e girdiğinde Taoizm henüz düzenli bir dinsel yapıya sahip değildi. Lao Tzu'nun bu dönemdeki heykelleri Budist ikonografi özelliklerini taşıırken, Sichuan'daki Buda heykeli Taoist motiflerle dekore edilmişti. (Verellen, http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm, 22.04.2006) Dinsel Taoizm'in kurumsallaşmasında Huang-lao geleneğinin önemli tesirleri olmuştur. Nitekim ileride Taocu dini kuracak olan mezhepler kendilerinin bu geleneğe bağlı olduklarını ilan etmişlerdir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-1-1.asp>, 15.01.2006). Taoizm'le bütünleştikten sonra Sarı İmparator bir ölümsüz olarak tapınılmış ve adına bir çok kutsal kitap yazılmıştır

BÖLÜM 2: BİR DİN OLARAK TAOİZM'İN TARİHİ GELİŞİMİ

2.1.Taoist Felsefenin Temelleri

2.1.1. Lao Tzu

Lao Tzu, Çin'in en büyük iki geleneğinden birisi olan Taoizm'in kurucusu olarak kabul edilen filozoftur. Hakkında çok fazla şey söylenen Lao Tzu kimilerine göre bir efsane, kimilerine göre bir filozof, kimileri için bir din kurucusu, kimileri içinse bir Tanrıdır. Ancak kesin olan bir şey var ki o da Lao Tzu'nun dünya tarihine özellikle Çin tarihine hikmet mührüyle büyük bir damga vurduğudur. Lao Tzu'nun dünyaya bıraktığı yegâne eseri Tao Te Ching küçük boyutuna rağmen düşünce tarihine fevkalâde tesir etmiştir. Tao Te Ching, tarih boyunca en çok okunan ve tercüme edilen eserler arasında önemli bir yere sahiptir. Lao Tzu ve eseri hakkında Doğu'da ve Batı'da sayısız çalışma yapılmıştır. Lao Tzu'nun kurduğu felsefe okulu insanlık tarihinin en orijinal ve etkili okullarından birisi olmuştur. Bugün dünya çapında özellikle Felsefi Taoizm giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Bundan dolayı ilim dünyası Lao Tzu'yu, doğunun güneşlerinden bir güneş olarak anmaktadır.

Lao Tzu ismi batı dillerinde Çin dilinin farklı Latinize edilmesinden dolayı değişik şekillerde yazılmıştır. Bunlardan bazıları; Lao Tze, Lao Tsu, Laozi, Lao dzu, Lao Dz, Lao Tse şeklindedir (Taoism (a.k.a. Daoism), <http://www.religioustolerance.org/taoism.htm>, 04.04.2006). “Lao” sözcüğü, “insanın yaşı” anlamına gelir; “Tzu” ise büyük bilgelere, eski değerli yapıtlara verilen bir övgü samdır. (Cooper, 2003: 33) “Lao Tzu”, terkip olarak Çince’de “Üstat Lao” ya da “Yaşlı Üstat” anlamlarına gelir (A.Br., 1989: XIV, 290). “Yaşlı” kelimesi bu kapsamda “ölümsüz” kelimesiyle hemen hemen aynı anlamda kullanılmaktadır (Izutsu, 2001:13). Lao Tzu hakkındaki bilgilere ilk olarak bütün Çinli tarihçilerin en temkinlisi, en güvenilirli olarak bilinen ve Han Hanedanı zamanında yaşamış bulunan Sima Qian'in (MÖ 145-86) (Daoism: A Short Introduction, <http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Shiji (Tarih Kitabı, MÖ 90) adlı eserinde rastlanmaktadır (A.Br., 1989: XIV, 290). Shiji’de geçen bilgilere göre Lao Tzu'nun asıl adı Er (Erh), aile adı Li, müstear ismi ise Tan’dır. Lao Tzu kendisine sonradan verilmiş bir lakaptır. Lao Tzu, Chu Devleti'nin Hu bölgesindeki Quren köyünde doğmuştur. Burası Henan eyaletinin doğu bölümünde bugün Luyi olarak bilinen yerdir. Lao Tzu, Chou Hanedanı'nın (MÖ

1111-225) krallık sarayında “shi” görevine atanmıştır. Bugün “tarihçi” anlamına gelen shi, eski Çin’de astroloji ve falcılık gibi konularda uzmanlaşmış, kutsal kitaplardan sorumlu bilginleri belirtir (A.Br., 1989: XIV, 290). Kayıtlara göre Lao Tzu, Chou imparatorlarının tarihçisidir ve kütüphane muhafızlığını yapmıştır. Ancak Shiji’de geçen Konfüçyüs’ün kendisinden ayinler hakkında bilgiler öğrenmeye gitmesi kimilerine Lao Tzu’nun “hareketsizlik” doktrinini işleyen bir rahip öğretmeni olduğunu düşündürmüştür (A.E.R., 1945: 152). Bir çocuğu ve birçok torunu olmuştur. (Özerdim, 1946: 8) Doğum tarihi Shiji’de geçmemesine rağmen Çin’li kaynaklarda MÖ 604 olarak kabul edilir. Batılı bilim adamları da Lao Tzu’yu genellikle MÖ 6. yüzyıla yerleştirirler ancak son zamanlardaki araştırmalar bu kanaati değiştirme yönünde gelişmektedir (Dubs, 1941:215). Lao Tzu’nun kaç yıl yaşadığına dair farklı görüşler mevcuttur. 160 hatta 200 yıl yaşadığını ifade eden rivayetler vardır. Bu rivayetlere göre Lao Tzu, Tao’yu işlediği için bu kadar uzun yaşamıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/origin&formation-of-daoism/pg1-1-1-3.asp>, 15.01.2006). Hatta Ge Hong’un MS 4. yüzyılda kaleme aldığı “Ruhlara ve Ölümsüzlere Ait Kayıtlar” adlı eserinde bildirdiği bir efsaneye göre Lao Tzu annesinin karnında 72 yıl veya 81 yıl beklemiş ve saçları bembeyaz olduğu halde doğmuştur, bu yüzden ona Lao Tzu (yaşlı üstad) (Parrinder, 1976: 82) ismi verilmiştir. Annesi hamile olduğunu bir yıldızın parlamasından anlamıştır. Lao Tzu gökten yaşam nefesi almış ve göklerden ve ruhlardan önce var olmuştur. (Taoism, <http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006) Başka bir efsanede Lao annesinin sol böğründen doğmuş ve bir erik ağacının altında dünyaya geldiği için adı Li (erik) konmuştur (A.Br.,1989: XIV, 291). Bazı araştırmacılara göre, bu gibi uydurma hikayelerin çoğu Budist hikayelere rekabet maksadıyla yazılmıştır (http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm, 22.04.2006).

Bir takım ezoterik kaynaklarda Lao Tzu’nun fiziksel özellikleri hakkında bilgiler mevcuttur. Buna göre Lao Tzu sarı-beyaz tenli, güzel kaşlı, geniş alınlıydı. Uzun kulakları, büyük gözleri, aralıklı dişleri, geniş ağız, kalın dudakları vardı. Burnu geniş ve düzdü, kulaklarının üç çıkışı vardı. Alnında üç gücü (yin-yang, chi) ve beş evreyi simgeleyen işaretler vardı. Güneşin ve ayın hilale benzer şekli kaşlarında ifade

ediliyordu. Ayak tabanlarında iki gücün (yin-yang) ve beş elementin simgeleri yer alıyordu. Avuç içlerinde ise on rakamının karakteri yazılıydı (Kohn, 1996: 59).

Lao Tzu'nun yaşamına dair iki tarihi kayıt vardır, birincisi Lao Tzu'yla Konfüçyüs'ün ayinler üzerine konuşmalarını diğeri ise Lao Tzu'nun batıya gidişini anlatan kayıttır. Sima Qian'ın bildirdiğine göre Chou Hanedanı'nın zayıfladığını gören Lao Tzu devletin başkenti Lo yang şehrini terk etmeye karar verir ve batıya doğru yolculuğa çıkar. Ülkenin batısındaki Han-ku geçidine gelir, sınırı bekleyen görevli Yin Hsi kendisine bir kitap yazması için yalvarır. Bunun üzerine Lao Tzu beş bin karakter içeren iki bölümlü bir kitap yazar ve bekçiye verir, bekçi bundan sonra sınırı geçmesine izin verir. Sima Qian'e göre sınırı geçtikten sonra Lao Tzu'dan herhangi bir haber alınamamıştır(E.R.,1968: VIII, 455). Ancak değişik kaynaklarda sınırı geçtikten sonraki akıbeti hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan birine göre Lao Tzu şakirtlerinin hazır olduğu bir yerde ölmüştür (Schimmel, 1999: 26). Bazı Çin geleneklerine göre Lao Tzu, Hotan'a gitmiş ve burada ölmüştür. Hatta burada bir türbesi de varmış. Başka bir rivayet ise sınırı geçtikten sonra kara bir boğaya binerek Bakteryan'a kadar uzandığını ve buradan Hindistan'a inip Budizm'i kurduğunu bildirmektedir (Özerdim, 1946: 9). Diğer bir mitolojik anlatımda ise Lao Tzu Hindistan'da Buda'ya dönüşüp Budizm'i kurduktan sonra daha batıya giderek Mani'ye dönüşmüş ve Maniheizm'i kurmuştur ([http:// www.oneworld-publications. com/samples/daoism.htm](http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm), 21.01.2006). Lao Tzu'nun sınırı geçtikten sonra kötü ruhlar tarafından saptırılmaya çalışıldığına ancak onun bu ruhları def ettiğine ve göğe yükseldiğine de inanılır bu yüzden Çin'de bir kısım resimlerde Lao Tzu'nun göğe yükselişi işlenmiştir (Parrinder, 1976: 82).

Sınır geçidinde Lao Tzu'ya kendisine bir kitap yazması için yalvaran Yin Hsi, Taoistler tarafından ileriki dönemlerde patrik olarak kabul edilmiştir. Bir çok Taoist eserde Lao Tzu'yla Yin Hsi arasındaki ruhâni ilişki işlenmiştir. İnanışa göre Yin Hsi, Lao Tzu'daki üstünlüğü hemen fark etmiş ve ondan bilgilerini bir esere dökerek kendisine vermesini istemiştir. Bunun üzerine Lao Tzu, Tao Te Ching'i yazmış ve Yin Hsi'ye vermiştir. Yin Hsi, kitabı almakla yetinmemiş üstadının zorlu batı yolculuğunda ona eşlik etmek istemiştir. Fakat Lao Tzu, Yin Hsi'ye izin vermemiş ancak ondaki kabiliyeti fark ederek Tao çalışmasını istemiştir. Bu noktada Lao Tzu'dan Yin Hsi'ye

bilgeliğin ve üstün güçlerin geçtiği kabul edilir. Bu olay usta öğrenci ilişkisine çok önem veren sonraki Taocular için hikmetin aktarımına örnek teşkil etmiştir (E.R., 1968: VIII, 455).

Sima Qian, Shiji'de Konfüçyüs'le Lao Tzu'nun Chu sarayındaki karşılaşmalarını anlatmaktadır. Araştırmacılar bu görüşmenin tarihen gerçek bir vakıayı temsil etmediği noktasında hem fikirdirler. Bir kısım araştırmacıya göre Sima'nın Tarihinde geçen Lao ve Konfüçyüs görüşmesi ve bu görüşmedeki konuşmalar Sima'nın düzmececi olarak kabul edilebilir. Çünkü, Sima'nın zamanında Taoculuk büyük baskı altındaydı. Sima'nın babası bir Taocuydu bundan dolayı Sima'nın kendisi sıkı bir Taocu olmamasına rağmen babasının etkisiyle Taocuları destekler bir görüntü sergilemiş olabilirdi. Taocular bu tür hikayelerle saray tarafından desteklenen Konfüçyüs'e karşı bir nevi üstatlarının üstünlüğünü gösteriyorlardı. Hikâyelerin propaganda gücü düşünülecek olursa Lao'nun Konfüçyüs karşısında yüceltiildiği böyle bir olayın dolayısıyla bu hikâyeye dayanan Lao Tzu'nun tarihini saptama çalışmalarının güvenilirliğine kuşkuyla bakılabilir (Dubs, 1941: 216).

Çin dinî geleneğinin iki kolunu temsil edecek olan Konfüçyüs ile Lao Tzu'nun karşılaşması şöyle anlatılır: Konfüçyüs, ayınlara dair bilgi edinmek üzere Lao Tan'ın (Lao Tan'ın Lao Tzu olduğu düşünülür) yanına gider. Lao Tzu çok yaşlı, Konfüçyüs ise genç bir bilgindir (Tümer ve Küçük, 2002: 68). Lao-Tzu, Konfüçyüs'e "Tao'yu buldun mu?" diye sorar. "Onu yirmi yedi yıl aradım ama bulamadım" der, Konfüçyüs. Bunun üzerine Lao Tzu, muhatabına şu öğütleri vermekle yetinir: "Bilge kişi karanlığı sever; olur olmaz şeylere kendini kaptırmaz, zamanı ve şartları inceler, eğer yer ve zaman elverişli ise konuşur, değilse susar. Hazinesi olan biri, onu herkese göstermez. Demek ki gerçekten bilge olan kişi hikmeti her gelene açıklamaz. Kendini beğenmiş nefisini, arzularını, üzerindeki müstağniliği ve gayretkeş görüntüyü yok et! Bunların, şahsiyetine hiçbir faydası yoktur. İşte sana söyleyeceklerimin hepsi bu" (Lau, 1963: 8).

Başka bir anlatımda ise; Lao Tzu, Konfüçyüs'ü elinde bir eser okurken bulur. Lao Tzu kitabın ne olduğunu, ve onu neden okuduğunu sorar. Konfüçyüs, Değişiklikler Kitabını (I Ching) okuduğunu, bütün eski bilgelerin bu kitaba çalıştıklarını ve kendisinin de insanlık ve adaleti öğrenmek için I-Ching okuduğunu söyler. Bunun üzerine Lao Tzu şunları der: "Senin yaptığın şuna benzer; geceleyin başında bir sivri

sinek dolaşır, uyuman için sana bir dakika rahat vermez. İnsanlık ve adalet de bunun gibi insanın zihninde bulunan kafa karıştırıcı şeylerdir. Güvercin yıkanmaya ihtiyaç duymadan beyazdır, çünkü beyazlık onun doğasında vardır. Kuzgun boyanmaya ihtiyaç hissetmeden siyahtır, çünkü onun doğası odur. Gök oluşundan yüksektir, yer ise alçak, güneş ve ay doğal olarak parlak, yıldızlar ve gezegenler doğal olarak düzenli, ağaçlar ve yeşillikler de tabiatları icabı çok çeşitlidir. Gecikmeden Tao'yu işlersen ona ulaşabilirsin. Fakat insanlık ve adalet neye yarar. Onları kullanmak boynunda bir davulla kaybolmuş koyununu aramaya benzer, insanlık ve adalet zihnini karıştırmaktan başka bir şeye yaramaz.” (Kohn, 1996: 60) .

Konfüçyüs, bu görüşmeden üzgün ayrılır ve talebelerine şöyle der: “Bütün hayvanları tanırım; kuşlar, balıklar, dört ayaklılar ve her birinin davranışlarını bilirim. Ancak henüz ejderhayı tanıyamadım. Çünkü o, bulutların ve rüzgârın üstünde göğe çıkmaktadır. Bugün Lao Tzu'yu gördüm, o bir ejderhaya benziyor.” (Parrinder, 1977: 97).

Bu karşılaşmanın apokrif olduğunu kabul eden tarihçiler iki büyük felsefenin kurucusunun sembolik karşılaşmasının vurgulandığını düşünmektedirler. Eliade'ye göre bu karşılaşma, iki büyük düşünürün temsil ettikleri dinlerin uyumsuzluklarını göstermektedir. Shiji'de iki düşünürün karşılaşmasını anlatan Sima Qian ise düşünce farklılığını yansıtan mülâkatı, “zira Lao Tzu , Tao ve Te'yi araştırmakta idi. Onun öğretilerine göre gizli ve sıradan bir hayat sürmek gerekmektedir. Oysa Konfüçyüs, üstün insan idealini ortaya koymakta ve onun bir yönetici olması gerektiğini söylemekteydi” diyerek yorumlamaktadır (Lao Tzu, Bilinmeyen Öğretiler,1999: 6).

Bu hikâye Lao Tzu'yu Konfüçyüs'ün (MÖ 551-479) yaşlı bir çağdaşı olarak göstermekte, dolayısıyla Lao Tzu'nun MÖ 6. yüzyılda yaşamış bir kimse olduğuna işaret etmekte ise de rivayetin araştırmacılar tarafından gerçek bir tarihi olguya dayandığının düşünülmemesi Lao Tzu'nun tarihi kişiliği hakkında delil olarak kabul edilmesine engel teşkil etmektedir (Izutsu, 2001: 13).

Sima Qian, Shiji'de Lao Tzu'ya ait bir soy kütüğü vermiştir. Sima'nın verdiği bilgilere göre Lao Tzu'nun oğlunun adı Dzung'tur ve Wei devletinin bir generalidir. Wei, Chin'e yenik düştüğü zaman barış görüşmeleri yapmakla görevlendirilmiştir (Dubs, 1941: 218) Dzung'la ilgili bilgiler Jan Guan Tzu'da da geçmektedir Bu noktada

Sima'nın Tarihiyle Jan Guan Tzu birbirini tutmaktadır. Jan Guan Tzu'ya göre Dzung, MÖ 213'te yaşamış ve Wei devletinde resmi bir görevde bulunmuştur. Bu bilgilere binaen Lao Tzu'nun yaşam tarihini MÖ 300'ler gibi tespit eden araştırmacılar da vardır (Dubs, 1941: 220).

Sima Qian'ın Lao Tzu hakkında verdiği bilgiler bir yana Shiji'ye bakarak Lao Tzu'nun kimliğini kesin olarak saptamak imkansızdır. Çünkü Shiji'de Lao Tzu'ya tekabül edebilecek dört farklı kişiden bahsedilmekte ancak hangisinin tam olarak Taocu filozof olduğu belli olmamaktadır. Birincisi Güney Çin'de yaşayan Li adında birisidir; ikincisi, Chou Hanedanı sarayında çalışmış Konfüçyüs'ten 129 yıl sonra yaşamış Tan isimli tarihçidir; üçüncü kişi, Konfüçyüs'le karşılaşan ve onunla konuşan ayin ustasıdır; dördüncüsü ise Laolaizi adında 15 bölümlük bir Taoist kitap yazan ve Konfüçyüs'ün çağdaşı olan azizdir. Bu kişilerden her birisi Taocu filozof Lao Tzu olabilir ancak hiç birisi tarihi olarak ispatlanmış değildir (Kohn, 1996: 53; Dubs,1945: 217).

Lao Tzu'nun MÖ 1. yüzyıldan itibaren Huang-lao geleneğiyle birlikte Tanrılaştırıldığını görüyoruz. Son Han Hanedanı döneminde İmparator Huan (y. MS 147-167) 165 yılında Lao Tzu adına sunaklar yaptırmıştı (E.R.,1968: VIII, 456). Dinsel Taoculuğun MS 2. yüzyıla ait ilk metinlerinde Laozi evrenin ve tüm varlıkların oluşmasının kaynağı olan ebedi Tao'nun bedenlenmiş hali olarak Tanrılaştırılmıştır. Lao Tzu bundan sonra T'ai Shang Lao Chün (Yüce Tanrı Lao) olarak kabul edilmiştir. Lao Tzu inanışa göre evrenin meydana gelmesinden önce ilk kaosla birlikte var olmuştur. Bir takım kozmik değişimlerden sonra inkarne olabilecek bir form almış ve kurtarıcı olarak dünyaya inmeye başlamıştır (E.R.,1968: VIII, 456). İnanışa göre Tanrı Lao, zamanın başlangıcından beri göğün merkezinde ikamet ediyordu ve yaratılmış her şeyin yaşam ve güç kaynağıydı. Evren gibi genişleyebilirdi. Yin ve yang'ın kaynağı olarak zaman içerisinde Tao'yu bildirmek için görünebilir ve vahy edebilirdi. Örneğin Dinsel Taoizm'in kurucusu olarak kabul edilen Chang Ling, Tanrı Lao'dan vahiyler almış, onun tarafından Tao'yu yer yüzüne yaymakla görevlendirilmiş ve taraftarları ölümsüzlüğe ulaşma konusunda garantiye alınmıştı (Kohn, 1996: 53).

Lao Tzu Taocular tarafından mesih olarak da kabul edilmiş ve toplumun sıkıntılı anlarında kurtarıcı olarak beklenmiştir. Han dönemine ait Lao-tzu pien-hua ching (Lao

Tzu'nun Değişimine Dair Risale) ve Pien Shao'nu yazıtlarında Lao Tzu insanlığı kurtarmak için dünyaya sayısız defa gelmiş bir mesih gibi gösterilmektedir. 1907 yılında Kansu iline bağlı Tun-huang'da Lao-tzu pien-hua ching'in eski bir yazması bulunmuştur. Bu yazmanın son bölümünde Lao Tzu'nun dilinden insanlara seslenen bir bölüm vardır. Bu bölümde Lao Tzu inananlara kendisini beklemelerini bildirmekte, onları felaketlerden kurtaracağını ve Han Hanedanı'nı yıkacağını vaad etmekteydi. Bu tür mesihçi hareketler tarih boyunca Taoizm'de devam etti, bir çok isyan mesihçi hareketlerle bağlantılı olarak ortaya çıktı. Taocular özellikle Li adını taşıyanlardan uzun bir müddet mesih olmalarını bekledi (E.R.,1968: VIII, 456).

Lao Tzu hakkında önemli bir iddia da onun Han-ku geçidini geçtikten sonra Hindistan'a ulaşıp orada Budizm'i kurduğudur. İddiaya göre Lao Tzu Hindistan'da Buda'ya dönüşmüştür. Bu iddia MS 166 yılında tahta sunulan bir hatıratı dile getirilmiştir. Hsiang K'ai tarafından yazılan bu hatıratı göre Lao Tzu, Hint'li insanlara Tao'yu öğretmek için Buda'ya dönüşmüştür. Hua-hu Ching (Yabancıların Dönüştürülmesine Dair Risale) adlı bu eser yıllar boyunca Taoistlerle Budistler arasında tartışma konusu olmuştur. Hua-hu Ching'e dayanarak Taocular Budizm'i Taoizm'in bir alt kolu olarak göstermeye çalışırken Budistler de Lao Tzu'nun Buda'ya dönüşmesi iddiası üzerinden hareket ederek Taocuları Budizm'e davet etmişlerdir. Bu eser yıllar sonra Tang Hanedanı'nca yasaklanmış ve Yuan Hanedanı döneminde de tamamen yok edilmiştir (E.R.,1968: VIII, 456).

Lao Tzu'yu Tanrı veya mesih kabul edenlerin yanında onu ölümsüzlük doktrininin ustası olarak tanıyanlar da vardır. Bunlar sihir tekniklerini kullananlar ve Huang Lao geleneğinin mensuplarıdır, bu gelenekler Laozi'yi ölümsüzlük uygulamaları konusunda ilham aldıkları ustad olarak kabul ederler. Onlar için Lao, bir Tanrı, düşünür, münzevi veya ayin ustası değil ölümsüzlüğün yollarını öğreten ustadır. Uzun yaşamın yollarını uygulamış, yüzyıllar boyunca yaşamış, gücünü koruyabilmiş, ölümsüzlüğün sihrini elde etmiştir. Bu inanişaya göre Lao Tzu yaşamın ve ölümün kontrolünü eline almış, geleceği görebilen ve göksel varlıklar hakkında bilgi sahibi olan ve şeytanları emrinde kullanabilen birisidir. Ayrıca çok üstün sihirlere ve büyülere sahiptir zira Lao Tzu bunlar için doğmuştur (Kohn, 1996: 53).

Görüldüğü gibi Lao Tzu hakkında çok farklı görüşler mevcuttur. Onun bir efsane olduğundan tutun da Tanrı olduğuna varıncaya kadar çok geniş ve farklı mütalaalar vardır. Ancak insanlar Lao Tzu'nun tarihi kişiliği hakkında ne düşünürse düşünsün ona atfedilen büyük bir felsefî ve dinî ekolün varlığı yadsınamaz. Dolayısıyla Lao Tzu tarihen var olsun veya olmasın kurucusu olduğu düşünülen ekolüyle her zaman tartışmaya ve üzerinde düşünölmeye açık olacaktır.

2.1.2. Tao Te Ching

Tao Te Ching, Felsefî ve Dinsel Taoculuğun temel eseridir. Çin klasiklerinin en önemlilerinden olan bu eserin Lao Tzu'ya ait olduğu kabul edilmektedir. Ancak son dönemlerde yapılan bazı araştırmalar bu kitabın Lao Tzu'ya atfedilemeyeceğini en azından bütünüyle onun elinden çıkmadığını göstermektedir.

Tao Te Ching hakkındaki ilk bilgilere Sima Qian'in Shiji adlı tarih kitabında rastlamaktayız. Sima'nın bildirdiğine göre Lao Tzu ülkesini terk ederken Han-ku geçidinde sınır bekçisi Yin Hsi tarafından durdurulur. Yin Hsi, Lao Tzu'ya hikmetlerine dair bir eser yazması için yalvarır. Bunun üzerine Lao Tzu iki bölümden oluşan ve 5000 kelimeyi ihtiva eden Tao Te Ching'i yazar, Yin Hsi'ye verir ve bir daha gözükmez (Taoizm, <http://www.suleymaniyevakfi.org/modules/nsections/index.php?op=viewarticle&artid=29>, 05.02.2006).

Kitabın ismini irdeleyecek olursak “Tao” yaratıcı prensip, yol; “Te” , insan fazileti, güç; “Ching” de kitaptır. Bu kitap, bugüne kadar, bütün Taoist düşüncelerin kaynağı olmuş ve Tao'nun ne olduğunu açıklamıştır (Tümer ve Küçük, 2002: 68). Kitap, baskıya bağılı olarak 5227 veya 5722 Çin karakterini ihtiva etmesine rağmen “Beş Bin Karakterli Klasik” veya “Lao Tzu'nun Beş Bin Kelimesi” diye de anılmıştı (E.Br.1972, XIII, 714). Kitap iki kısımdan oluşmaktadır; ilk kısma ait 37 bölüm Tao (Yol), 37'den sonraki kısım ise Te üzerinedir (Taoizm, <http://www.minikjaponya.com/icerik/din/tao.as>, 20.01.2006.). Tao Te Ching'in toplam 81 bölüm olması tesadüfî görölmemiştir. Çünkü 81, önemli bir yang rakamı olan 3'ün katıdır (About the Tao, <http://www.thetao.info/tao/81.htm>, 24.04.2006.).

MÖ 2. yüzyıldan beri geleneksel olarak iki bölüme ayrılan Tao Te Ching farklı konuları işleyen bölümleri içermektedir. Bölümler arasında bir bütünlük yoktur, bu

yüzden bazı son dönem baskılarında bölüm numaraları kullanılmamıştır. Kitabın içeriği kabaca şöyle gösterilebilir: 1-10 arası bölümler doktrinin genel karakterini sunmaktadır. 11-20 arası bölümler Wu wei (hareketsizlik) doktrini üzerinde durmaktadır. 21-28 arası bölümler Tao'nun içeriğinden ve modellerinden bahseder ve mistik bir anlatım taşır. 29-31 arası bölümler güç kullanılmasına karşı güçlü tembihleri içerir. 32-37 arası bölümler hayatın ahenginden bahseder. İkinci kitapta, 38-49 arası bölümler tekrar yumuşaklığı, sadeliği, sessizliği vurgular. 50-56 arası bölümler hayatın korunmasına ilişkindir. 57. bölümden itibaren temalar daha somutlaşır, 57-67 arası bölümler insanî meselelerin yönetimi hakkında tavsiyeleri içerir. 68, 69. bölümlerde yine şavaşa karşı söylem vardır. 70-75 arası bölümler Lao Tzu'nun suç ve cezalandırmaya yönelik söylemlerini içerir. 76-81 arası bölümler yine zayıflığın üstünlüğü hakkındadır (Yutang, 1954: 24)

Tao Te Ching'in diğer adı "Lao Tzu" ya da "Laozi"dir (Steininger, H.R.,1971: II, 500). Çin geleneklerinde yazarın ismi eser ismi için de kullanılmaktaydı. Bu yüzden Taoculuğun kurucusu Laozi tarafından yazıldığı düşüncesiyle daha önceleri onun adıyla anılmıştır. Tao Te Ching ismi bu eser için ilk defa Han Hanedanı döneminde kullanılmıştır (A.Br., 1989: XIV, 426).

Tao Te Ching kutsal kitapların en kısasıdır (Büyük Dinler ve Mezhepler Ansiklopedisi, 1964: 138). Çok sayıda ilim adamı, Tao Te Ching'i batı dillerine çevirmeye çalışmış, fakat pek başarılı olamamıştır. Kitabın adı bile tam olarak tercüme edilememiştir. Bu küçük kitabın sırrının en eski mistizmin bir numunesi olmasından ileri geldiği kabul edilmektedir. Lao Tzu, Tao Te Ching'de mistik tabir ve tasavvurlara ana dilinde ilk defa bir şekil vermeye çalışmıştır. Bunun için seçtiği tabirler, gösterdiği remizler açık ve belli değildir (Tümer ve Küçük, 2002: 68). Bundan başka Çin dilinin özellikleri, eski zamanların bizim mantığımıza uymayan ifade tarzı, küçük eserin tercümesini bir kat daha güçleştirmiştir (Schimmel, 1999: 26). Üzerinde bir çok çalışma olan Tao Te Ching'in 350'yi aşkın Çince, yaklaşık 250 Japonca eserde yorumu ve günümüze kadar yaklaşık 700 çevirisi yapılmıştır. Bunların yarısı hala kullanılan çevirilerdir (E.Br., 1972: XIII, 715). Ayrıca 1900'den sonra 40'tan fazla İngilizce çevirisi yapılmıştır. Türkçe çevirileri Taoizm (1946, 1978) ve Yüce Aklın Erdemi (1980, 1985) adlarıyla

yayınlanmıştır. Son olarak 1998’de Tao Te Ching Yol ve Erdemin kitabı adı altında İngilizce’den çevrilmiştir (A.Br., 1989: XIV, 426).

Çin’de kağıdın bulunmasından önce metinler bambu tabletler üstüne kazınır, bu tabletler iplerle ya da deri parçalarıyla bağlanıp cilt haline getirilirdi. Tao Te Ching’in yazıldığı bambu tabletler kuşaktan kuşağa aktarılırken, bazılarının kaybolduğu, bazılarının sırasının değiştiği öne sürülmüştür. İlk metinler alt alta sıralanmış işaret ve sembollerden oluşurken, zamanla bunlar bölümlere ayrılmış ve numaralandırılmıştır. En eski metnin, hayatını Tao Te Ching ve I Ching’in yazıya dökülmesine vakfetmiş olan Wang Pi’nin (MS 226-249) elinden çıktığı iddia edilmektedir (<http://www.suleymaniyevakfi.org/modules/nsections/index.php?op=viewarticle&artid=29>, 05.02.2006).

Geleneksel olarak Lao Tzu’ya atfedilen bu eser hakkında 19. yüzyılda yapılan çalışmalar Tao Te Ching’in tarihsel olarak Lao Tzu’nun yapıtı olduğu tezini oldukça sarsmıştır ve yazar sorunu bugüne değin çözülememiştir. Eserde başka metinlerden, kişilerden, olaylardan ya da yerlerden bahsedilmediği için kesin tarihi saptamanın imkânı yoktur. Uzmanların yazım tarihi konusundaki görüşleri MÖ 8. ve 3. yüzyıllar arasında değişir (A.Br., 1989: XIV, 426).

Toshihiko İzutsu “Taoculuk’daki Anahtar Kavramlar” adlı eserinde Sokici Tsuda’nın yaptığı filolojik çalışmalara yer vermiştir. Buna göre Sokici Tsuda “Taocu Ekolün Fikriyatı ve Gelişimi” başlıklı eserinde Tao Te Ching’de kullanılan kelimeleri filolojik açıdan sıkı bir incelemeye tabi tutmuş ve sonuç olarak Tao Te Ching’in, Konfüçyüs’ten sonra Konfüçyüsçü ekolün en önemli temsilcisi olan Mencius’tan (MÖ 372-289) sonra kaleme alınmış olması gerektiğini vurgulamıştır. Örnek olarak Tsuda insanlık anlamındaki “jen” kelimesiyle dürüstlük anlamındaki “i” kelimesinin birleşmesinden oluşan “jen-i” kelimesinin Mencius’a ait bir terkip olduğunu belirtmiştir. Bu terkipi oluşturan kelimeler Konfüçyüs’ün ahlâk düşüncesinin temelini oluşturduğu halde onda bu bitişik haliyle bir kavram olarak kullanılmamıştır. Bu kavramı bu şekliyle ancak Konfüçyüs sonrasında Mencius işlemiş olabilirdi. Fakat Tao Te Ching’in 18. bölümünde “jen-i” kavramı hem de Konfüçyüsçülük’teki ahlâk anlayışını eleştirir mahiyette kullanılmıştır. Oysa Lao Tzu’nun bu kavramı kullanabilmesi için Mencius’un eserinin ve ahlâk teorisinin gözü önünde bulunması

gerekmektedir. Bundan başka Tsuda, Mencius'un Konfüçyüsçülükle bağdaşmayan her şeyi şiddetle eleştirdiği halde Taoculuğun kendi doktriniyle taban tabana zıt olmasına rağmen, hiçbir yerde ne Lao Tzu'yu ne de Tao Te Ching'i eleştirmek için bilinçli bir gayret göstermemesini Tao Te Ching'in Mencius sonrası bir dönemde kaleme alındığının önemli bir kanıtı olarak ileri sürer (Izutsu, 2001: 14-15). Ayrıca, Tao Te Ching; Mo Tzu, Yang Chu, Şang Yangve hatta Chuang Tzu, Şen Tao ve diğerleri gibi farklı kaynaklardan türetilmiş olan bir takım kelimeler ile cümleler de içermektedir. Bu gözleme dayanarak bazı araştırmacılar, Tsuda'dan da ileri giderek Tao Te Ching'in Chuang Tzu'dan da sonraki bir döneme ait olduğunu ileri sürmüşlerdir (Izutsu, 2001: 16).

Toshihiko İzutsu bütün bunların sağlam deliller olduğunu kabul etmekle beraber bugün elimizde bulunan Tao Te Ching'in Han Hanedanı döneminde yeniden baskı ve düzenleme sürecinden geçmiş olduğunu da unutmamak gerektiğini vurgular. Bu takdirde söz konusu ihtilafların sonradan yapılmış eklemeler olabileceğini de düşünür (Izutsu, 2001: 16).

Tao Te Ching'in Konfüçyüs'ten sonra yazıldığını, hatta savaşan devletler (MÖ 475-221) zamanına ait olduğunu ileri sürenlerin delillerinden biri de eserin üslubunun Savaşan Devletler zamanındaki üsluba çok yakın olmasıdır. Çünkü, bu kitabın içinde Konfüçyanistlere hücum eden tamamen anti-Konfüçyanist fikirlere rastlamak mümkündür

(<http://www.suleymaniyevakfi.org/modules/nsections/index.php?op=viewarticle&artid=29>, 05.02.2006). Araştırmacılara göre Konfüçyüs ile Lao Tzu'nun çağdaş olduğu düşünülse bile arada 53 yıl gibi bir yaş farkı vardır. Lao Tzu olgun bir yaşta iken Konfüçyüs henüz çocuk sayılıyordu. Lao Tzu'nun Konfüçyüs'ün fikirlerine karşı muhalif bir cephe alması ve bundan eserinden bahsetmesi olanaksızdır. Şu halde Tao Te Ching'in, Lao Tzu'dan sonra öğrencilerinin çalışmaları ve bazı ilavelerle meydana geldiği ve Taoizm'in de bu şekilde ortaya çıktığı kabul edilebilir (Özerdim, 1946: 11).

Öne sürülen bir başka delil de Konfüçyüs'ün Tao Te Ching'i ünlü klasik eserler sıralamasına sokmamış olmasıdır. Ayrıca uzmanların çalışmaları Tao Te Ching'in dilinin Konfüçyüs'ün klasik olarak kabul ettiği eserlerdeki eski Çince'den farklı ve anlaşılmasının zor olduğunu göstermiştir (Tao Te Ching, Çev. Osman Yener,1998:. 7).

Tao Te Ching'in ortaya çıkışının, MÖ 650-350 yılları arasında, sözlü geleneğin zaman içerisinde derlenmesi ile oluştuğunu iddia edenler vardır. Bu görüşe göre o dönemdeki düşünürlerin Çin'in çeşitli bölgelerine seyahat ettikleri ve öğretilerinin sözlü olarak nakledildiği bilinmektedir. Böyle bir durumda, Tao Te Ching'e ait öğretilere inanan bir kişi çıkar ve üstadının söylediklerini kaleme alır. Ancak ondan sonra gelenler, bu metne bir takım ilavelerde bulunurlar veya düzeltmeler yaparlar. Son şeklini alışı ise MÖ 3. yüzyıla rastlar. Zaten Tao Te Ching'in uzun zaman sözlü rivayetler şeklinde varlığını sürdürdüğü, bizzat kitabın içerisindeki kompozisyondan da anlaşılmaktadır. Tekrarlar, özlü deyişler, farklı dönemlere ait deyiş şekilleri bunlar arasında sayılabilecek noktalardan birkaç tanesidir (Lao Tzu ,Bilinmeyen Öğretiler,1999: 8-9).

Tao Te Ching'in anonim bir eser olduğu da düşünülmektedir. Antik Çin geleneğinde yazılar meşhur kimselere atfedilirdi. Bu nedenle Tao Te Ching'in Lao Tzu gibi birisinin eseri olarak gösterilerek popülerliğinin artırıldığı da düşünülmektedir (Parrinder: 98). Ayrıca "Yaşlı üstad" manasına gelen "Lao Tzu" isminin Konfüçyüs döneminde bir kısım öğreticilere verilen lakap olduğu kabul edilmektedir. Bu öğreticiler Buda gibi münzevi halde dolaşan öğretilerini yayan kimselerdi. Dolayısıyla Tao Te Ching, gerçek ismi Lao Tzu olmayan dönemin öğreticilerinden herhangi birisine ait olabilirdi (Smart, 1977a: 174-175).

Taoizm uzmanlarından Alan Watts ise son yıllarda Çinli, Japon ve Avrupalı bilim adamlarının kılı kırk yaran metinsel eleştirileri sonunda Tao Te Ching'in MÖ 4. yüzyıldan sonra, birkaç elden çıkmış Taocu deyişlerin bir derlemesi olduğunda hemfikir olduklarını belirtmektedir (Watts, 2001: 27). Bununla birlikte Watts, bu tip görünürde veya gerçek ufak kelime değişikliklerinin ve bazı tutarsızlıkların hemen bütün felsefecilerin eserlerinde bulunabileceğini dolayısıyla Tao Te Ching'in tek elden çıkma bir eser olduğunun da kabul görmekte olduğunu söylemektedir (Watts, 2001: 29).

Kitabın yazarı ve yazım tarihiyle ilgili bunca spekülasyona rağmen kitaptaki düşüncelerin artık zaman, mekan ve şahsiyetlerin ötesine geçtiği ve ne olursa olsun bu kitabın gerçek bir dini vesika olduğu kabul edilmektedir (Raju ve diğerleri,2002: 321-322).

Arkiyolojik çalışmalar Tao Te Ching'in bazı ilk dönem parçalarını ortaya çıkarmıştır. Bu parçalara 1970'te Mawangdui ve 1993 yılında Guodian'da yapılan çalışmalar sonucu ulaşılmıştır. Mawangdui, Honan şehrine bağlı Changsha yakınlarında bir mezarlık bölgesidir. Mawangdui metinleri eski bir yöneticinin oğlunun mezarından çıkarılmıştır ve bu metinlerin MÖ 168 yılına ait olduğu düşünülmektedir. Metinde noktalama işaretleri vardır ancak bölüm ayırımı yapılmamıştır (<http://www.thetao.info/tao/academic.htm>, 24.04.2006.). Mawangdui versiyonunda 38-81 arası bölümlerden oluşan kitabın ikinci kısmı (Te'ye ilişkin kitap) önce, 1-37 arası bölümleri ihtiva eden birinci kısım (Tao'ya ilişkin kitap) sonradır ve bazı kelimeler Wang Pi versiyonuna göre farklılık gösterir. Bilim adamlarının bir kısmı Mawangdui versiyonunun Sarı İmparator ve Lao Tzu (Huang-lao) geleneğinin bir ürünü olduğunu düşünmektedir (Ronnie Littlejohn, "Daoist Philosophy" Belmont University, <http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>.27.02.2006).

Guodian buluntuları Hubei şehrinin Guodian köyünde 1993 yılında yapılan çalışmalar sonucu elde edilmiştir. Bunlar 730 adet bambu sopasının üzerine yazılmış Tao Te Ching'in 81 bölümünün 31 bölümünü ihtiva eden materyallerdir. Bu bölümler Tao Te Ching'in 1-66 arası bölümlerindedir. Guodian yazımlarının Mawangdui ve Wang Pi versiyonundan önemli farkları vardır. Bilim adamları bu yazımın en erken MÖ 300 yıllarına ait olabileceğini düşünmektedir (Littlejohn, <http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006.).

Bugün Tao Te Ching, Felsefi Taoizm'in baş yapıtı olarak insanların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Dinsel Taoizm'in zayıflamasına rağmen Felsefi Taoizm doğu ve batıda giderek yaygınlaşmaktadır. Taoizm'e dayanan uygulamalar ve Felsefi Taoizm'in Tao Te Ching ve Chuang Tzu gibi temel eserleri ruhsal bunalımlar yaşayan batı insanının sığınağı durumuna gelmiştir. Bunun yanında özellikle Çin'de bütün kütüphaneler ve bir çok ev Tao Te Ching'i bünyesinde barındırmaya önem vermektedir.

2.1.3. Tao Kavramı

"Tao", Taoculuğun temel kavramıdır. Kelimelerle ifadesi mümkün görülmeyen bu kavram hakkında başta Taoculuğun felsefi temellerini atan Lao Tzu ve Chuang Tzu olmak üzere bütün Taocu düşünürler fikir beyan etmişler, ancak bütün tanımlamaların

sonunda “Tao”nun hakkıyla anlaşılabilir ve ulaşılamaz bir kavram olduğunu belirtmişlerdir (Izutsu, 2001: 131).

“Tao”, Pinyin¹ yazımında “Dao” olarak ifade edilir ve Çince’de “yol”, “yüce ilke”, “söz”, “us” manalarına gelir. Çin felsefesinde “doğru yol”u ya da “cennetin yolu”nu belirten kavramdır. Tao kavramı Konfüçyüsçülükte cemiyet hayatındaki davranışın doğru “yolu”nu ifade etmektedir. Konfüçyüs için Tao ahlâki davranışın en yüce ilkesi olmakla birlikte onu sadece beşeri bir kavram olarak kabul etmek doğru değildir. Aynı zamanda Konfüçyüsçülük açısından Tao’da kozmik bir metafizik öz sezilmektedir (Izutsu, 2001: 142).

Adını bu kavramdan alan Taocu okulda ise Tao kavramı tam anlamıyla insanı aşan metafizik bir içerik kazanır (B.L.S.A.), 1986: XVIII, 11230). Taoculuğun klasik yapıtı Tao Te Ching “üzerinde konuşulabilen Tao mutlak Tao değildir” sözcükleriyle başlar. Dolayısıyla mutlak Tao sözcüklerle anlatılamaz, ama dil, bu temel gerçekliğin sezgiyle ya da mistik yolla kavranmasına yardımcı olabilir (ABr.,1989: XX, 426).

Tao, her şeyin kaynağı olan mutlak ilktir, tükenmez, yorulmaz, görülmez, işitilmez. Yalnızca mistik yolla kavranabilir. Tao’nun erdemi ya da gili gücü olarak Te, görünmez Tao’nun doğadaki her şeyi değiştiren görünür yanıdır. Yüreğinde Te’yi taşıyan bilge başlangıçtaki doğal durumuyla tam uyum içindedir, eylemsizliğine (wu wei) karşın her şeyi yerine getirir (ABr.,1989: XX, 427).

Tao, evrenin çıkışıdır, bir oluş ilkesidir. Kimilerine göre de evreni düzenleyen, uyumlaştıran, erdemle biçimlendiren ilkedir. Doğada bir düzensizlik, bozukluk varsa bu sonradandır, kaynaktan değildir, doğa eksiksiz iyidir, güzeldir, çünkü kaynağında Tao vardır, onun düzeni Tao’dur (Cooper, 2003:15). Tao kavramına çok eski Çince yazmalarda da rastlanmıştır. Ancak kelime Lao Tzu ile kozmik nizamın ana kavramı olarak Çin düşüncesinin merkezine yerleştirilmiştir (Sarıkcıoğlu, 2002: 224). Söylentiye göre Tao öğretisi, Huang-ti (MÖ 2704-2595) döneminde ortaya konmuştur. Çinli bilgelerin hemen hepsi Tao öğretisiyle ilgilenmişlerdir. Çin’in üç büyük dini (Budizm, Konfüçyanizm, Taoizm) bu sözcükten faydalanmışlardır. (Cooper, 2003:20). Çin düşüncesinde evrenin, hükümdarın, insanoğlunun ve her felsefe okulunun bir

¹ Pinyin yazımı Çin alfabesindeki sembolleri Latin alfabesine uyarlamak için geliştirilmiş ve Çin Halk Cumhuriyeti Tarafından 1979 yılında resmen kabul edilmiş sistemdir.

Tao'su yani bir yolu, yüce ilkesi vardır. Her felsefe okulunun bir Tao'ya bağlanmasına karşın yalnızca Laozi'nin kurduğu okula Taoculuk denmiştir (ABr., 1989: XX, 426).

Tao'nun lügat manalarından birisi de “su yatağı”dır. Nehrin yatağı sabittir, ama oradan geçen su hareketli ve değişkendir. Nehir yatağı suyu dağdan ve ovoidan çıkış kaynağından, asıl varış yeri olan okyanusa yönelten bir gidiş yoludur. Tao'nun dinî ve felsefî anlamı ile, lügat manası arasında ilişki kurulabilir. Tao, bütün küçük ve büyük dalgaların, sürekli olmayan kabarcıklarının, yani bütün alâmetlerin, bütün çelişkilerin, bütün eşyanın tamamının onun üzerinden geçip, onlara yol gösterip, o yoldan, mükemmel son olan okyanusa veya kendi vücutlarının gayesine ve nihayetine ulaşmalarından ibarettir. O halde Tao, su yoludur. Yol her şeydir. Bütün eşya ve bütün varlıkların tâbi oldukları bütün kanundur. Tao varlık âlemine egemen olan bir iradedir. Bütün mevcutlara egemen olan bir kanundur. Eşyanın birlik ve beraberliği hep Tao'ya göre, tezat ve savaşlar ise yin ve yang esasına göredir (Şeraiti , 2004: 175).

Hua Hu Ching'e göre Tao, dinler üstü bir hakikattir. Bunun için o, diğer dinlerle mukayese edilemez. Tao'ya katılmak ve onunla birleşmek isteyenlerin, kültürel ve dinî inançlarından doğan zihnî ürünleri terk etmesi gerekmektedir. Tao'ya ulaşmak için hiçbir din bilim veya bilgi aracı olamaz. (Bilinmeyen Öğretiler, 1999: 10).

Bir kısım araştırmacıya göre Lao Tzu, Tao kavramını Tao Te Ching'de bazen Yunanlı filozofların “logos”u gibi “en yüce yönetici zihin-ilk akıl” manalarında kullanmıştır (Hızlıalp, 2003, http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006). Bu araştırmacılar Herakleitos'un logosu duyurmadan önce eski Çin'de ortaya çıktığını ve logos kavramının, aslında Doğu felsefesinden İyon felsefesine geçtiğini kabul etmektedirler (http://www.FelsefeEkibi.com/dergi/s2_y13.html, 20.03.2006).

Chuang Tzu'ya göre Tao adı yalnızca pratik nedenlerle kullanılmıştır. Ona göre Tao nesnel bir varoluştur. Ondan yararlanılabilir, ancak o elde edilemez. O kazanılabilir ama görülemez. Tao gökten ve yerden öncedir ve sonsuzluk içinde var olmuştur. O, göğün doruğundadır (zenit) ancak yüksek değildir. O diptedir (nadir) ancak derin değildir. O gökten de yerden de öncedir ancak zaman öncesi değildir. O, yaşlıdan da yaşlıdır, ancak yaşlı değildir. Tao'nun sesi duyulmaz ve o görülmez, duyulan ve görülen Tao değildir (Cooper, 2003: 21). Chuang Tzu, Tao'nun bütün zıtları ve

çelişkileri eşit kılan mutlak Vahid olduğunu düşünür. Bu merhalede en küçük aynı zamanda en büyüktür ve bir anda ebediyettir (Izutsu, 2001: 136).

Tao en yüce gerçektir. Taoculuk hem zikrî hem de mistik edimle kazanılan bir kurtuluş ilkesidir. Taocu düşünce vecd yoluyla bu ilk gerçeğe birleşmek ister. Tao'yla birleşen kimse aldatıcı dünyadan uzaklaşır ve ölümsüzlüğe ulaşır. Taoculuk bazı fizyolojik uygulamalarla ölümsüzlüğe ulaşılmaya bile hiç değilse yaşamın uzatılabileceğini kabul eder. Taoculuğun bu yönü Hanlar çağında çok gelişti böylelikle dinî Taoculuk kuruldu (M.L. 1969: XI, 887).

Tao her şeyin temeli olmasına rağmen hiçbir şeydir; bütün kâinat ve tabiat onun vasıtasıyla vardır. Her şeyi o üretir ve besleyip büyütür. Bu nedenle Tao bazen “ana” diye adlandırılır. İnanişâ göre Tao'dan bir, birden iki (yin ve yang), ikiden üç (yin ,yang ve nefes) ve üçten ise kâinat meydana gelmiştir. “Tao Ana” yeryüzü ve gökyüzünün menşeidir. Aynı zamanda o, gökyüzü ve yeryüzünün kendisiyle birleştiği bir yoldur (Gündüz, 1998: 360). “Tao Ana” , dünyanın her tarafında yaşamış Neolitik dönem anaerkil kültürlerinde hakim olan ana Tanrıça dinlerini çağrıştırır. Ancak Tao ana, ilahi bir şahsiyet olarak değil, bütün yaşayan şeylerin ondan geldiği sessiz ve şekilsiz bir ilk yaşam örneği olarak hayal edilebilir veya kavranabilir. Chuang Tzu'nun dediği gibi “Tao varolan şeyleri yapar ama kendisi bir şey değildir,” hatta ilâhi bir şey bile değildir (Boldt, 2002: 19).

Tao'dan ortaya çıkan yin ve yang iyi ve kötüyü temsil etmezler. Yin ve yang evrenin düzeni açısından önemli ilkelerdir. İkisi iyi ve kötü gibi daima çatışma içerisinde olmazlar. Uyum içinde olurlarsa daima iyilik meydana gelir. Tao zıtlıkları bir araya getirerek evrenin düzenini sağlayan unsurdur. Bu yüzden gök Tao'ya göre çalışır, Tanrılar Tao'yla uyumlu şekilde iş görürler. Lao Tzu'ya göre insanlar eğer Tao'yla uyumlu şekilde yaşarlarsa sade ve doğal olurlar, kimse güç peşinde koşmaz, herkes birbirine kardeşçe yaklaşır dolayısıyla savaşlar son bulur (Luce, 1958: 61).

Tao genellikle bir ana güçtür; bu güç ikiyi yaratmıştır (yin-yang). Üç ise yin ve yangın ana güçle birleşmesinden ortaya çıkmıştır. Burada dikkati çeken şudur; bu yaratılış kendiliğindedir, herhangi bir kişisel isteğe bağlı değildir. Bu Taoculuğun sistematik yaratılış teorisidir ve bir çeşit kozmolojidir. Taoizm'in kozmolojisi daha sonra çok değişmiş ise de genel olarak Tao Te Ching'in etkisinde kalmıştır. Tao Te Ching,

Tao'nun göğün, yerin ve her şeyin kaynağı olduğunu ancak onları yönetmediğini vurgular. Her şey doğal olarak gelişmekte ve ilerlemektedir. Tao Te Ching amaçlı ve bilinçli bir yönetici gücün varlığına karşıdır. Bu sebeplerden dolayı Tao'nun özünü isimsiz, şekilsiz, hareketsiz ve arzusuz olarak niteler (On the Dao De Jing [Tao Te Ching], http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_vi.htm, 19.04.2006).

Tao Te Ching'e göre insanlar Tao'yu izlemelidirler, bu da insanların Te'ye sahip olmasıyla mümkündür. Te, Tao'ya gidecek yolu bulmak demektir. Tao Te Ching'e göre üstün ahlâk eylemsizlikle (wu wei) elde edilir. Bilge der ki; biz bir şey yapmayız, fakat halk kendini yetiştirir. Biz sükûneti severiz, fakat halk da dürüst davranır. Biz uğraşmayız, fakat halk zengin olur. Biz bir şeyi arzu etmeyiz, fakat halk esasa doğru gider (Tao Te Ching, Böl. 57, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006). Bu örnek olarak Tao'yu izlemektir ve kim Tao'yu takip ederse o kişi bilgedir. Kim Tao'yla yaşarsa doğal ve sade yaşar. Güç sahibi olmak için hırslı olmaz, başkalarına karşı kardeşçe davranır, insanlar arasında duygu birliği oluşur, savaşlar son bulur (Luce, 1958: 61).

Laozi, Tao'yu bilmek için izlenecek yolun genel bilgileri öğrenmenin yolundan tamamen farklı olduğunu bildirmektedir. Çünkü o bildiğinizden fazladır ve istediğinizden çoktur. Tao isimsiz ve şekilsiz olduğundan ismiyle bilinen varlıklar gibi algılanamaz, onu bilmenin yolu varlıkları adım adım isimlerden ve şekillerden arındırmaktır. İsim ve şekil sahibi şeylerin yok edilmesiyle Tao doğal olarak anlaşılır (http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_vi.htm, 19.04.2006).

Tao Te Ching'nin Tao'yu tanımlarken olumsuz anlatımları kullanması da dikkat çekici bir durumdur. Tao isimsizdir, şekilsizdir, eylemsizdir, arzuları yoktur... Bunların hepsi negatif düşüncelerdir. Tao'nun ne olmadığı ve karakterinin nasıl olmadığı vurgulanarak Tao algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Geri dönme Tao'nun aksiyonudur, zayıflık Tao'nun işidir (Tao Te Ching, Böl. 40, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006). Bilgeler Tao'yu izlerler, onların uğraştığı şeyler sıradan insanların peşine düştüğü şeyler değildir. Mesela sıradan insanlar en iyisini yapmaya çalışırlar, ancak ona ulaştıktan sonra çürüme ve yok olma gelir. Fakat bilgeler bunu istemezler. Sıradan insanlar yok olmamak için birbirleriyle yarışlar, ancak bilgeler bunu

yapmazlar. Çünkü doğa onunla yarışmamaktadır, böylece bilge kendisini korur (Schimmel, 1999: 28).

Tao bir yönetici, tek erk, komutan, mimar ve evreni yapan kişi bağlamında bir Tanrı olarak anlaşılmalıdır. Askerî ve politik efendi veya doğanın dışında bir yaratıcı imgesinin Tao düşüncesinde yeri yoktur (Watts, 2001: 76) Tao'nun, cezalandıran, ödüllendiren, istençli bir kişiliği de yoktur (Chuang Tzu, 1996: 15). Tao yaratıcı prensip olmakla beraber bir yaratıcı Tanrı değildir. Lao Tzu, onun bir Tanrı olduğunu düşünmez (Gündüz, 1998: 360). Buna rağmen Tao kavramı ezoterik geleneklerce anlaşılan Tanrı kavramı ile pek çok benzerlik taşır. Tanrı hakkında, Lao Tzu'nun Tao'yu anlatırken kullandığına benzer biçimde söz eden Yunanlı filozoflar, Hıristiyan ve Yahudi mistikler, Müslüman sufiler vardır. Bu manada Tao'nun Hindu "Brahman inancıyla benzeştiğini söyleyenler vardır. Tao gibi Brahman da aşkın ve içkin olarak tanımlanır, yani zamanın ve mekânın hem öncesindedir hem de ötesindedir, ama zaman ve mekân içinde kendini ortaya koyar (Boldt, 2002: 19). Bu konuda Toshihiko İzutsu, *Taoculuk'daki Anahtar Kavramlar* adlı eserinde Tao kavramını incelemekte, Lao Tzu ve Chuang Tzu'nun felsefeleriyle İbn-i Arabî'nin metafiziği arasında mukayeselere girişmektedir. İzutsu çalışmasında Tao kavramının vahdet-i vücud anlayışındaki "Hak" kavramına denk geldiğini tespit etmekte ve Tao Te Ching'de Laozi'nin Tao hakkındaki düşünceleriyle "Allah" kavramının ortak öğeler taşıdığını bildirmektedir (Izutsu, 2001:149).

Felsefî Taoizm Tanrı anlayışını tanımazken MS 2. yüzyılda kurumsallaşmaya başlayan Dinsel Taoculuk Taoizm'e Tanrı anlayışını sokmuş ve Tao kavramını kutsallaştırmıştır. Han Hanedanı döneminde "en yüce birlik" adı altında panteona dahil olan Tao efsanevi beş imparatorun en önemlisi olarak kabul edilmiştir. Tao ileriki dönemde Taoizm'in en yüce Tanrısı Yuan-shih t'ien-tsun'a dönüşmüştür (C.E.L.F., 1977: 388). Aynı zamanda Taoizm'de Tanrılar Tao'nun zuhuratları olarak kabul edilmişlerdir. Var olan bütün Tanrılar Tao'nun bir yönünü temsil etmektedirler (<http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006).

2.1.4. Felsefî Taoizm

Taoizm'in kökleri Çin uygarlığının doğuşundaki halk kültürüne kadar uzanır. Taocu geleneğin özüne ilişkin, tarihi MÖ 5000 yılına dayanan belgelere rastlanmıştır (Marby,

1989: <http://goto.bilkent.edu.tr/gunes/CEVIRILER/TAOCULUK2A.htm>, 09.01.2006). Bu belgeler Taoizm'in bir isim ya da yazın altında toplanmadan çok önce Çin'de var olan bir gelenek olduğunu göstermektedir. Ancak Taocu felsefenin MÖ 6. yüzyılda kurumsallaştığı düşünülmektedir. Taoizm'in kurucusu olarak Çin kaynaklarında doğum tarihi MÖ 604 olarak belirtilen Lao Tzu kabul edilir. Bu konu üzerinde değişik görüşler ileri sürülmekle beraber genel kabul bu yöndedir. Taoizm'in temel eseri ise Lao Tzu'nun kaleme aldığı düşünülen "Tao Te Ching" adlı küçük eserdir. Bu eser her ne kadar Lao Tzu'ya atfedilse de modern çalışmalar Tao Te Ching'in derlenmesinin MÖ 3. yüzyıllarda olduğunu göstermektedir (Taoizm ve Anarşizm, <http://uk.geocities.com/anarsistbakis/makaleler/taoizmveanarsi.html>, 15.05.2006). Buna göre eserin derlenene kadar çevresinden bir çok şeyi içine aldığı, Lao Tzu'nun kaleme aldığı şekliyle saflığını korumadığı düşünülmektedir.

Çin geleneğinde Taoizm dendiğinde iki farklı anlayış akla gelmektedir. Birincisi "Tao chia" (tam karşılığı Taocu okul) denilen, Tao Te Ching, Chuang Tzu ve Lieh Tzu gibi klasik metinlere dayanan Felsefi Taoizm'dir. Diğeri ise ölümsüzlüğe ulaşmayı amaç edinen, simya, sihir, büyü, ilaçlar, fiziksel egzersizler, nefes alıştırıcıları, seks teknikleri gibi yöntemleri kullanan ve resmi temelleri MS 2. yüzyılda Chang Tao Ling tarafından atılan "Tao chiao" (tam karşılığı Taocu mezhep) terimiyle ifade edilen Dinsel Taoizm'dir (Eliade, 2003: 37). Felsefi Taoizm'i belirten "Tao chiao" terimine ilk olarak Shiji'de rastlanmaktadır. Bu tarihten sonra "Tao chiao" ismiyle Felsefi Taoizm yüzyıllar boyunca devam etmiştir (A.E.R., 1945: 154).

Bugün bazı Batılılar ve Çinliler Taoizm'i tam olarak tanımlamakta güçlük çekmektedirler. Taoculuk bazen törensel bir din, bir felsefe, Çin folk dini, simya, bir maji öğretisi sistemi veya yoga benzeri bir dizi sağlık uygulaması olarak düşünülür. (Stewart, <http://www.hermetics.org/Taocu.html>, 25.03.2006). Günümüzün en önemli Taocu ustalarından sayılan Mantak Chia'ya göre Taoizm, aslında ne bir din, ne bir felsefedir. Mantak Chia, Taoizm'in tamamen yaşamla alakalı bir sistem olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, Taoizm felsefe ve tartışmadan daha çok bilgi ve yaşam üzerinde durur. Taoizm, insan yaşamını olabildiğince verimli ve evrensel kozmik bilinci, evrensel enerjiyi algılama ve kozmik bilinç ile bağlantıya geçme metodlarını anlatan sistematik bir yoldur. Ona göre insan, yaşamını bu noktalara bakarak

hedeflendirmelidir. Bu yol, bir yaşam tarzı olarak, binlerce seneden beri, Taocu ustalar tarafından, mağaralara çekilerek uygulana gelmiştir. Bu yönüyle, geniş kitlelere gizli kalmıştır. Taocu ustalara göre; herkesin Tao yaşamını uygulaması, hatta anlaması gerekmemektedir. Fakat normal düzeyde ve sağlığı yerinde olan herkes, meditasyon ve içsel yola başvurabilir. Bunun yanında, günlük stresten kurtulma ve kişisel gelişim için de başvuru bir metottur (Evrensel Teklik, Beden-Zihin Uyumu ve Başarının Sırları, <http://sufizmveinsan.com/konuk/mantak.html>, 25.02.2006). Ayrıca Taoculuğun bir öğretiden çok yaşama biçimi olarak anlaşılması Taocu bilgelere günümüze az sayıda eser kalmasının sebebi olarak görülmüştür (Cooper, 2003: 26).

Aslında Lao Tzu ve Chuang Tzu herhangi bir felsefe okulunun veya dinin üyeleri değillerdi. Taocu felsefenin önder kişileri kendilerinin Taocu olduğunu düşünmezlerdi. Onlar sadece, çevrelerinde öğrencilerin toplandığı ve söyledikleri bir şekilde korunmuş olan aydınlanmış bireylerdi. Onlar çok sonradan Taochia denilen felsefe okuluna dahil olmuş kişiler olarak kabul edilir (Boldt, 2002: 18).

Lao Tzu'nun kurduğu kabul edilen Taoizm'in başlıca filozofları şunlardır: Tsou-yuen (MÖ 400), beş element üzerine yazdığı kitapla Çin düşüncesinde etkisi büyük olmuştur, Taoizm'in onun düşüncelerinden doğduğunu düşünenler vardır. Budist doktrinlerden etkilenmiştir. Kweiku Tzu (MÖ 380), mistik, astrolog ve falcıydı. Ho-kwan Tzu (MÖ 325-298) hukuk alanında yazdığı eserlerde Konfüçyanist, diğer eserlerinde Taoisttir. Chuang Tzu (MÖ 330), "Nan hua" klasiklerinin yazarıdır. Mencius'un hasmıdır, bazılarının göre Çin tarihinin en orijinal düşünürüdür. Shi Tzu (MÖ 280) heterodoks düşünürlerden etkilenmiş bir Taoist yazardır. Yang-chu (MÖ 450) bencillik düşüncesinin savunucusu olmuştur. Han-fei Tzu (MÖ 250) aynı zamanda devlet görevlisiydi. Liu-ngan veya Hwai-nan Tzu (ö. MÖ 112), bir kozmogonistti. Ancak Lao Tzu'nun ilk öğrencileri olan ve Taoizm'i ayrı bir sistem olarak ilk ortaya koyan filozoflar Kang-sang Tzu (MÖ 570-543), septik Lieh Tzu (MÖ 500) ve Wen Tzu (MÖ 500)'dur (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006).

Taoist okul diğer okullardan bir takım öğretileri kabul etmiş, Yin-yang okulundan, Konfüçyanizm'den Mohizm'den aldığı uygun fikirleri bütünleştirmiştir (A.E.R.,1945: 154). Hatta Dinî ve Felsefî Taoizm'in temelini antik Çin'in yin-yang ve beş element

(ateş, su, hava, odun, ve metal) okulunun oluşturduğu da ifade edilmektedir (http://www.illuminatedlantern.com/cinema/review/archives/year_1977.php, 20. 03. 2006). Farklı okullardan etkilenecek gelişen Taoizm bununla birlikte kendi içinde kalmamış etrafındaki düşünceleri de etkilemiştir. Felsefî Taoculuk en öz ve en bozulmamış şekliyle 7. yüzyılda Tang Hanedanı döneminde Zen Budizm (Chan) içinde yerini almıştır. Taoculuk bin beş yüz yıldan fazla Konfüçyüsçülükle tartıştıktan sonra 13. yüzyılda Song döneminde ortaya çıkan Yeni Konfüçyanizm'i de etkilemiştir. Bazı bilim adamları Zen Budizm'in ve Yeni Konfüçyanizm'in, Taoculuk'tan daha Taocu olduğunu düşünmektedirler (Chuang Tzu, 1996: 11).

Taoist felsefeden 4 ekolün geliştiği söylenmektedir bunlar:

1) Mistik Ekol: Müessilleri Chuang Tzu, Lieh Tzu'dur (MÖ 4. yüzyıl). Her iki filozof bu ekole dair kitaplar yazmışlardır. Chuang Tzu, Lao Tzu'nun öğretisini yükseltmiş ve güzelleştirmiştir. O da Tao gibi genel bir tabiat kanununa inanmış, ona aklın erişemeyeceğini savunmuştur. Her şeyin mistik bir duyguyla, meditasyon yoluyla anlaşılabilirliğini savunmuştur. Bu şekilde bir nevi meditasyona varmakla Budizm'e yaklaşmıştır. Chuang Tzu İnsanları yalana götürdüğü için Konfüçyanistlerin çok kıymet verdiği merasim sistemlerini reddetmiştir, ona göre, wu-wei'in kullanılması en yüksek idealdir.

Lieh Tzu'nun ekolu ise Taoizm'in popüler bir şeklidir. Lieh Tzu kâinatın ebedî bir kanuna göre hareket ettiğini kabul eder. Ona göre insanlar kendini bu kuvvete uydurur, hiçbir iş görmez ve hiçbir şeye karşı mukavemet göstermez ve ruhunu kuvvetlendirirse dünyada daha çok yaşayabilir. Bu fikirler daha ileri giderek simyacı ekollerin oluşmasına sebep olmuştur (Özerdim, 1949: 16-17)

2) Fertçi Ekol: Temsilcisi Yang Tzu'dur (MÖ 4. yüzyıl). Taoizm'den gelmekle beraber ona hem yakın, hem de uzaktır. Felsefesi ifrata vardırılmış bir kadercilik sistemidir. Her şey kadere bağlıdır. İnsan için en doğru yol kendini kaderin sürüklediği ihtiraslara bırakmaktır. Bunu bilen, hareketlerini buna uyduran kimse yüksek bir şahsiyettir. Hükümdarlar hiçbir şeyle meşgul olmamalı, her şeyi mukadderata bırakmalıdır, bu şekilde her şey iyi gider. Bu felsefe yalnızca ferdin refah ve saadetini düşünmüş; cemiyetin idaresine ait bir prensip değil, kendi kendini düzenlemek için kaideler

getirmiştir. Yang Tzu'ya göre şöhret hırsı, rütbe hırsı ve uzun ömür arzusu insanların huzur ve sükûnet içinde yaşamalarını men eden duygulardır (Özerdim, 1949: 17).

3) Legalist Ekol (Fa-chia ekolü): Han Fei Tzu, Li Ssu, Shang Tzu bu ekolün mühim şahsiyetleridir. Bu ekolün görüşleri Çin'de ilk imparatorluğu kuran Shih Huang-ti (MÖ 3. yüzyıl) tarafından tatbik edilmiştir. Bu ekole göre dünyada her şey yıldızların yolları gibi belirli kanunlara göre hareket etmektedir. Devlet de halkı kendi haline bırakmamalıdır, kanunlara tabi kılmalıdır. Konfüçyanistlerle Legalistler her zaman çatışma içinde olmuşlardır çünkü Konfüçyanistler kanunların insanları şaşırtdığını, halbuki ahlâkî prensiplerin gayet basit ve kolay tatbik edilebilir olduğunu iddia etmişlerdir (Özerdim, 1949: 17-18).

4) Simyacı (Sihirli) Taoizm Ekolü: Her ne kadar Taoizm'den meydana gelmişse de, daha çok sihirbazlıkla alakası vardır. Chang Tao Ling bu ekolün savunucusudur. Simya üzerinde çalışmış ayrıca, bir takım sihir ve tılsımlar bulmaya uğraşmıştır. Chang'ın 123 yaşında iken göğe çıkmış olduğu rivayet edilmektedir (Özerdim, 1949: 18) Sihirin ve büyücülüğün büyük yer tuttuğu bugünkü Dinsel Taoizm'in bu ekolden kaynaklandığı düşünülmektedir (Tümer ve Küçük, 2002: 73).

Tarih boyunca Çin imparatorluğundaki kurumlar ve uygulamalar için etik ve dini bir temel teşkil etmiş olan Konfüçyüs geleneğiyle kendi tarihi boyunca yan yana varolmuş Taoizm için “öteki yol” demek de mümkündür. Çünkü Taoculuk, kökten bir değişim yaratmasa da, Konfüçyüsçü yaşam ve düşünce biçimine bir dizi alternatif sunmuştur. Ancak bu alternatifler birbirini tümünden dışlayan bir nitelik taşımıyordu. Aslında Çinlilerin büyük bir çoğunluğu için Konfüçyüsçülük ile Taoculuk arasında bir seçim söz konusu değildir. Bir kısım tutucu Konfüçyüsçü ve Taocular dışında, Çinli kadınlar ve erkekler kişiliklerinin ve zevklerinin paralelinde veya yaşamlarının farklı fazlarında her ikisini de uygulamayı yeğlemişlerdir ([http://www.minikjaponya .com/icerik/ din /tao.asp](http://www.minikjaponya.com/icerik/din/tao.asp), 20.001.2006). Bununla birlikte, Taoculukta Konfüçyüsçülükte olduğu gibi dizeli bir öğretisi ve bir birine sıkı sıkıya bağlı kurallar yoktu. Konfüçyanizm etik ve sosyal içerikli bir öğretiyken Taoizm daha çok anarşist bir yapı arz ediyordu. Ayrıca Taoizm resmi pragmatik Konfüçyüsçü gelenekten farklı olarak doğaya uygun davranışı, kendiliğindenliği vurguluyordu (Cooper, 2003: 20). Taoizm'e göre gerçek bilge törsel bilgileri atmalydı, bu noktada da Konfüçyanizm'e karşı kurumsal ahlâkın

ve bilgeliğin iyilikleri geliştirmektense körelttiğini kabul etmekteydi (Parrinder, 1976: 68).

Ancak ilk dönemin ne Taoizm'i ne de Konfüçyanizm'i dinin doktrinsel boyutuyla ilgili gözüküyordu. İkisi de ilk başlarda felsefi akımlarken daha sonra dinsel öğretileri yüklenmişlerdir. Bu değişimin en büyük sebeplerinden birisi batıdan ilk yüzyılda gelen Budizm'in etkileri olarak görülmektedir (Smart, 1977a: 181).

Bütün felsefesini yukarıda işlediğimiz Tao kavramı üzerine kuran Taoculuk, doğal yaşamı vurgulamış, kendiliğinden oluşumu (tzu jan), hareketsizliği (wu wei), doğayı takip etmeyi, doğallığı, sadeliği, durgunluğu savunmuştur. Bütün bunlar uzun yaşam için, bozulmamış özümüzün korunması için, doğayla barışık yaşam için, insan üstü mutluluk için, zihnin huzuru için gerekli görülmüştür (Cooper, 2003: 20). Taocular, doğanın sürekli bir akış ve değişim içinde olduğunu ve bu değişimlerin bazı belirgin ve düzenli modelleri takip ettiğini fark ettiler. Doğadaki değişimleri gözlemleyerek ve bu modelleri anlayarak, doğanın prensiplerini kendi yaşamlarına uygulayabilecekleri ve böylece evrenin akışıyla, yani Tao'yla, uyumlanabilecekleri sonucuna vardılar. Dinlerde görev, Tanrının dilediğiyle uyum içerisinde bulunmaktır; Taocular içinse doğal uyum evren bütünüyle uzlaşmaktır. Temel yasa, daha doğrusu Tao düzeni, evreni yönetir. İnsan bununla uyum içinde bulunmalıdır, hayvanlar ve bitkiler doğal bir uyum içerisinde dirler, sadece insanın bu uyumu devam ettirebilme veya bozabilme yetisi vardır (Cooper, 2003: 37).

Taoculuk uygun ve kolay yolda yürümede, sağlık ve mutluluk peşinde kişisel ve özel bir seçim yapmada insan eğilimini engellemez, eylemlere katı kurallar getirmez, özgürlükten yanadır (Cooper, 2003: 28). Taocu düşüncede insan doğanın bir parçasıdır ve doğaya karşı sessiz ve pasif olmalıdır. Yaratıcı prensip Tao insanın içine hiçbir engelle karşılaşmadan sızmalıdır. Kişi Tao'nun içine girmesine müsaade etmeli ve sadece Tao'yu izlemelidir (Brown, 1975: 99-100).

Taocu öğretinin esas konusu insandır. Bu nedenle Tao'dan sonra en önemli kavram "Te" dir. Tao insanda ete kemiğe bürünür ve Te diye görünür (Chuang Tzu, 1996: 19). Te genelde "erdem" diye çevrilir, bu sözcük Tao'nun simgesi ya da yolu, evrenin odağı anlamlarını içeren "arınmışlık" karşılığı söylenir. Te, kesin bir anlamda varolmuş Tao'dur, Tao'nun gerçek varlığının aydınlığa çıkışıdır. Te, törel bir anlam

taşımaz, o insanın özünde bulunan içsel bir niteliktir. Tao'nun özünden çıkan, Tao'ya dayanan bir gizli doğal güçtür (Cooper, 2003: 36). Te, insanın davranışlarına “wu wei” (eylemsizlik, hareketsizlik, edimsizlik, dinginlik) ile yansır. Eylemsizlik Batı dünyasında bazen yanlış olarak hiçbir şey yapmamak olarak anlaşılmaktadır. Oysa Taocu bilge dünyadan el etek çekmez, o yaşamın ta içindedir. Onun uzak durduğu, yaşamın doğal uyumuna ters, tutkulu, huzursuz eylemlerdir. Taocu hazla, tadını çıkara çıkara yaşar, çalışır, üretir, insanlara, canlılara, bin bir türe hizmet eder. Ve gerekli olduğu zaman ve yerde yaşama ters düşeni yenmeyi bilir. Öfkesiz, acelesiz, sabırla, suyun taşı yendiği gibi üstesinden gelir (Chuang Tzu, 1996: 19). Taoistler bütün varlıkların kaynağına dönmeyi amaçlamışlardır. Dinginliği benimsemişler ve dünyaya ait bilgileri terk etmişlerdir. Dünya arzusunu terk ettikçe bütün varlıkların üstünde güç elde edileceğini düşünmüşlerdir. Amaç dinginliğe yapışmaktır. İyilik suya benzer, çünkü su yumuşak tabiatına rağmen, önüne çıkan engeller ne denli yüksek olursa olsun onları bir türlü geçer ve bütün varlıklara fayda sağlar. Tao'yu uygulamak göğün yolunu takip etmektir (Parrinder, 1976: 69).

Taoculuk sevecenlikten, gülmekten, derin anlamlı sözlerden geçen bir yoldur. Çin'de üç büyük dinin kurucularının sirke dolu bir testi çevresinde durduklarını anlatan bir hikâye vardır. Yaşamın anlamına dair bu hikâyeye göre bilgeler sırayla testiye parmaklarını sokarlar ve tadına bakarlar. Konfüçyüs'e göre bu sıvı ekşi, Lao Tzu'ya göre tatlı, Buda'ya göre ise acıdır. Taocular kuşkusuz gülmeyi sevdiler hayattan tat almaya baktılar (Cooper, 2003: 28).

Taoizm'de asıl olan bireydir. Her şey birey için, bireyin mutluluğu için yapılmalıdır. Hatta hükümdarlar bile bireyin mutluluğuna uğraşmalıdır. Bireylerin tümünün mutluluğu toplumun da mutluluğu olacaktır. Onun için bireyler hiçbir çaba harcamamalı, gereksiz bilgi ve isteklerde bulunmamalıdır. Tao onlara her şeyi vermiştir, onunla yetinmelidir. Hükümdar ve yöneticiler adalet ve sevgi ile bireyleri yönetmelidirler. Konfüçyanizm'de ise asıl olan toplumdur. Toplumun hatta insanlığın mutluluğu için çalışmalıdır. Bireyler toplumu mutlu kılmak için kendilerini eğitmeli ve yakınlarını, ilişkili oldukları kimseleri yüceltmeli ve topluma kazandırmalıdır. Bu onların görevleridir. Bu görev kendilerine doğuştan ve gökyüzünden verilmiştir. Hükümdar ve yöneticiler de bireyleri toplum içinde topluma yararlı olacak yönde

yetiştirmeli ve onları sevgi ile doğruluk ve adaletle yönetmelidirler. (http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006).

Erken dönem Taocu mistikler bilgi problemiyle ilgilenmişlerdir. Mistiklere göre doğru bilgi aşkın bilgidir. Bu bilgiye usta transla ulaşabilir. Trans esnasında usta evreni birlik halinde algılar ve birlikle bütünleşir. Bu bakımdan Felsefî Taoizm, Şaman tekniklerinin terfi ettirilmiş, felsefî temellere oturtulmuş biçimi olarak da algılanmıştır. Nitekim Şamanların trans anlayışıyla Chuang Tzu'da bahsedilen trans arasında büyük benzerlikler vardır (Dobson, 1977: 98).

Taoizm evrenin bir yüce varlık tarafından yaratıldığını kabul etmez, ancak tzu-jan yani "kendiliğinden öyledir". Evrenin oluşum süreci önceden tasarlanmış bir imalat değil, organik bir gelişmedir. Taocu bakış açısına göre, şu anda var olan her şey (veya var olacak her şey), Tao Ana gizemli bir şekilde varolduğunda varlık kazandı. Her şey, bu tek kaynaktan ortaya çıkmıştır ve o kaynağın içinde gizli olarak mevcuttur. Chuang Tzu'nun belirttiğine göre, "gökyüzü ve yeryüzü benim doğduğum anda doğmuştur ve on bin şey benimle birdir." Yaratıcısı olmayan evrenin, bir nedeni ve bir patronu da yoktur. Hiçbir şey, diğer şeylerin var oluşlarına sebep olmamıştır, her şey ortaklaşa meydana gelmiştir (hsiang-shan) ve bu yüzden birbirini ortaklaşa yaratmış ve varlıklarını sürdürmüşlerdir (Boldt, 2002: 22).

Lao Tzu'nun ahlâk anlayışına göre, kamu mutluluğu sürekli olarak ve riyazet içinde erdemi işlemekle mümkündür. Ona göre erdem, hayat eylemlerinin, Tao'ya uygunluğudur. Tao'dan başka bir ahlâkî varlık olmadığı gibi, onun kanunundan başka bir kanun, onun biliminden başka bir bilim de yoktur. İnsan için en üstün iyilik, en yüce akıl olan Tao'yla özdeşleşmesidir. İnsan cisimsiz hale kavuşabilmek için devamlı sorunsuz olan tensel şeklinden arınmalıdır. Duyularına hakim olarak, bunları olduğunca güçsüz kılmak yolu ile duygusuz hale erişmelidir (http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006). Kişi arzularından uzaklaşmalı elinden geldiğince sakinliği benimsemeli, alçak gönüllü olmalıdır. Böyle davranan kişi asıl gücü elde edecektir. En büyük günah büyük servet kazanma arzusudur. En mutlu insanlar arzularından uzaklaşan ve kanaatkâr olan insanlardır. Lao Tzu böylece mutluluğun yolunu da göstermektedir (Brown, 1975: 99-100). Tao, bilge kişinin benliğinde taşıması gereken etik vasıfların da kökenidir. Bilge bu erdemleri taşıdığı

zaman dünya onun önünde eğilecektir. Bu onun fiziksel gücünden dolayı değil, onun erdeminden yani “Te” den dolayıdır. Lao Tzu’ya göre üstün insan benliğini yok etmiş başkalarını düşünen insandır (T.C..R., 1955: II, 1090). Taoist etik de ayinlerde olduğu gibi Budist ve Konfüçyanist öğretilerden etkilenmiştir. Taoist etiğin beş temel prensibi vardır, bunlar; öldürmemek, alkol içmemek, yalan söylememek, çalmamak, zina yapmamaktır. Bunun yanında uyulması gereken on emir ise; aileye saygı, hükümdarlara ve öğretmenlere saygı, bütün yaratıklara merhamet, yanlışlıkları ayıplamak, fakirlere yardım etmek, köleleri kurtarmak ve ağaç dikmek, su kuyusu eşmek ve yol yapmak, eğitimi desteklemek ve refahı yükseltmek için çabalamak, kutsal yazılara çalışmak, Tanrılara güzel adaklarda bulunmaktır (E.R.R, 1951: 369).

Yüzyıllar boyunca Taocu öğretinin, hepsi de günlük yaşamın aktivitelerini Tao ile bütünleştirmeyi amaçlayan pek çok kolu gelişti. Bunlar meditasyon, diyet yöntemleri, Çin tıbbı, Qi Gong (bir çeşit fiziksel egzersiz), dövüş sanatları, cinsel uygulamalar, askeri strateji, astroloji, dış ve iç simya, kehanet, sihir ve büyüler, Feng-shui (remil, geomancy), kutsal mimari ve sanat alanları gibi çok disiplinleri içermektedir. Oysa başlangıçta Taocu sanatlar, ölümsüzlüğü elde etmek için kullanılan yöntemler olarak ortaya çıkmıştı. Zaman içerisinde Taocu sanatlar Taoculuğun gövdesinden ve köklerinden ayrı düşmüş ve yalıtılmış, hatta çoğu tamamen dünyevîleştirilmiştir. Modern uygulamada kliniksel Çin tıbbı, spiritüel ilerlemeye hizmet etmekten ziyade önleyici tedavilere yönelmiştir. Meditasyon büyük ölçüde bir stres-kontrol aracı olmuştur. Çin astrolojisi, kehanet ve Feng Shui ise günümüzde spiritüel aydınlanma için değil de, iş ve aşk hayatında başarı kazanmak veya uygun evi belirlemek amacıyla başvurulan yöntemlere dönüşmüştür. Artık çoğu kişi, Qi Gong ve dövüş sanatlarını ölümsüzlüğün temellerini oluşturmak yerine, sağlık, zindelik ve kişisel güç kazanmak adına çalışmaktadır (<http://www.hermetics.org/Taocu.html>, 25.03.2006).

Taoizm’in sosyal, siyasal ve devletçilik yönüne gelince, Tao Te Ching özellikle politik felsefe ile ilgilenir. Tao Te Ching, en ideal politik sistemin bugün otorite sahibi olanların kaçındığı, sıradan insanların yaşamına karışmamak olduğunu söyler. Yöneticilere bir ülkeyi “küçük bir balık pişirir gibi” yönetmeleri, bir başka deyişle son derece hafif dokunuşlarla yönetmeleri öğütlenir (Boldt, 2002: 33). Lao Tzu’nun siyasi düşüncesi, sonraki düşünür ve sosyal reformcuları derinden etkilemiştir (Taoizm’in

Kurucusu: Lao Tzu, <http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter17/chapter170205.htm>, 21.03.2006). Lao Tzu, insanların şikayetlerini, sıkıntılarını yakından duymuş ve dile getirmiştir. Büyük politik, ekonomik ve sosyal kargaşaların var olduğu “Savaşan Devletler” döneminde yaşamış olan Lao Tzu ve Chuang Tzu sistemdeki pek çok sorunu fark etmişler ve o günün liderlerine tavsiyelerde bulunmaktan çekinmemişlerdir. Lao Tzu'ya göre Tao'yu izleyen kimse ancak iyi bir hükümdar olabilir. Devleti yönetenler, halkın şiddetli tutku ve isteklerini kışkırtmaktan çekinmelidirler (http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006). Lao Tzu'nun siyasi görüşü ahlâk kuramına uygundur. Ona göre iyi bir hükümetin amacı, halkın rahatı ve mutluluğudur (http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006). Memleket Tao'ya uygun şekilde Te'ye dayanarak yönetilmelidir (Tao Te Ching, Böl. 60, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006). Ayrıca idareciler yönetimde “wu wei” felsefesini uygulamalıdır. Bu anlayış hareketsizlik, hiçbir şeye karışmama veya işleri akışına, doğasına bırakma olarak anlaşılır (T.C.R.,1955:1091). Lao Tzu halkı fazla kanunlarla sıkı tutmamak gerektiğini belirtmiş ve çok kanun olan yerde ihlallerin de fazla olacağını vurgulamıştır. Ona göre devlet ve yöneticiler halka karışmazlar, sükûneti severler ve bir şey istemezlerse halk buna karşılık kendini yetiştirir, dürüst davranır, zengin olur ve dürüstlüğe yönelir (Tao Te Ching, Böl. 57, 58, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Lao Tzu, kalbindeki ideal toplumu şöyle betimlemiştir: Devlet küçük ve az nüfuslu olur. Silah vardır ama kullanılmaz. Halkın sırtı pek, karnı tok, yaşamı rahattır. Kapı komşusu ülke vardır ama halk ilişkide bulunmaz. Buradaki yaşam sadedir, yazının kullanılması gerekmez. İnsanlar düğüm yaparak olay kaydetme zamanına döner. Bu ideal, pasif ve tutucudur. Bu aynı zamanda Lao Tzu'nun İlkbahar ve Sonbahar döneminde yıllar yılı ardı kesilmeyen savaşıardan bıktığını ve küçük çiftçilerin sakin ve huzurlu bir toplum istediğini göstermektedir. Savaşa karşı çıkan Lao Tzu, ordunun yerleştiği yerlerin dikenli çalılarla kaplandığını, büyük savaşı sıkıntılı yılların izleyeceğini, büyük orduların mutlaka bir gün tükeneceğini bildirmiştir (Tao Te Ching, Böl. 30, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Sanat, Çin’de bir aydınlanma öğretisi olarak değerlendirilmiştir ve bu aydınlanma öğretisinin arkasında kuşkusuz Taoculuğun da yeri olmuştur (Chuang Tzu, 1996: 11) Taoizm, Tao’yla uyumlu olma anlayışıyla doğal mistizm ve Çin sanatlarının ilham kaynağı olmuştur. “Dağ ve nehir resimleri” adı verilen kır manzarası anlayışı, çiçek ve kuş resimleri Taoizm’in bakış açısını yansıtır. Taoist yazarlar, resimlerin doğanın dış görünüşünü yansıtmakla kalmayıp insanla doğayı birleştiren ruhunu işlemesi gerektiğini vurgulamıştır (Parrinder, 1976: 71). Taoizm’in en büyük etkisi Çin resim sanatı ve edebiyatı üzerinde olmuştur. Bugün Taoizm’in dinsel yönü zayıflarken sanat ve felsefe yönü duygu ve düşünce dünyasına giderek daha fazla katkı da bulunmaya devam etmektedir (Parrinder, The World’s Living Religions: 101).

2.2. Dinsel Taoizm’in Teşekkülü

Bilindiği üzere Taoist felsefenin temelleri MÖ 6. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Savaşan Devletler döneminden itibaren MÖ 5. yüzyıla dayanan ve Taoist felsefeyi de içine alan dinsel gelişmelerin var olduğunu belirtmiştik. Sihir ve büyücülük geleneği, ölümsüzlük anlayışı Han Hanedanı’nın ilk dönemlerinde Huang-lao geleneğiyle bütünleşmişti. Bu hareketler Taocu dinin kurumsallaşmasının ilk habercisiydi. Ancak Han Hanedanı’nın son döneminden önce herhangi bir Taoist organizasyona rastlamamaktayız. MS 2. yüzyılda hanedanın çöküşü geçmesiyle birlikte farklı politik ve dinî hareketler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan en önemlileri Göksel Ustalar Yolu (Tien-sieh tao) ve Büyük Barış Yolu (Taiping tao)’dur. Tarihi veriler bu dönem hakkında yeterli bilgi sunmamakla birlikte iki hareketin de toplumu değiştirmeyi ve Taoist ütopyayı gerçekleştirmeyi hedefledikleri anlaşılmaktadır. Her iki harekette “Chang” soy adlı kişiler tarafından kurulmuştur. İhtimal ki, Chang sülalesinin daha sonraları Lao Tzu’yla aynileştirilen efsanevi Sarı İmparator’un soyundan geldiği düşünülmekteydi (E.R.,1968: XIV, 306). Araştırmacılar Dinsel Taoizm (Taochiao)’in temellerinin bu iki mezhebe dayandığını ve Felsefî Taoizm’in ortaya çıkmasından yüzyıllar sonra bu mezhepler tarafından başlatılan dinî hareketlerin Taoizm’in dinî yapıya bürünmesine sebep olduğunu düşünmektedirler.

2.2.1. Göksel Ustalar Yolu Mezhebi (Tien-sieh tao)

Bu hareketlerden Göksel Ustalar Yolu (Tien-sieh tao) diğer ismiyle Ortodoks Birliği Yolu, (Cheng-I) (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>. 21. 01.

2006). Doğu Han Hanedanı (MS 126-144) zamanında imparator Shuh döneminde kuruldu. Mezhebin kurucusu Chang Ling'in (daha sonraları Chang Tao Ling olarak da anılmıştır) 34 yılında doğduğu kabul edilir. Doğu Çin'den imparator Shun zamanında Sichuan'a gelen Chang Ling, Hermit dağına yerleşmiş ve inzivaya çekilerek Tao çalışmaya başlamıştı (The Development of Daoism, <http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-2-2.asp>, 15.01.2006). Chang, epey bir zaman Batı Çin'de Sichuan'da yaşamıştır. Ölümsüzlük iksirine sahip olduğunu iddia eden Chang'ın yaşamını 120 yaşına kadar uzattığına inanılır.

İnanışa göre Göksel Ustalar Mezhebi, 142 yılında Chang Ling'in Tanrı Lao'dan (T'ai Shang Lao Chün) vahiy almasıyla başladı (Teiser, <http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 07.01.2006). Lao Tzu, Chang Ling'e yakında dünyanın sonunun geleceğini, sonra büyük barış çağının başlayacağını bildirmiş ve onunla bir anlaşma yapmıştır (The Internet Encyclopedia of Philosophy, "Daoist Philosophy", <http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 13.01.2006). Anlaşmaya göre Chang Ling ve taraftarları göksel güçlerin ve ruhların dünyasına ulaşmada imtiyazlı kişiler olacaklardı (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Tanrı Lao ayrıca Chang'a "Göksel Usta (Tien-sieh)" ünvanını verdi. Bu ünvan ölümsüzlüğü arayan bir sistemin en üst sınıfını oluşturmaktaydı (<http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 07.01.2006). Bundan dolayı Chang Ling Taoizm'in ilk Göksel Ustası ve papası olarak kabul edilmiştir (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). İleriki yüzyıllarda Tang imparatorluğu babadan oğla geçen "Göksel Usta" ünvanını resmen tanıdı ve ölümünden sonra Chang ve soyuna bu ünvanı verdi (Smart, 1977a: 194). Göksel Usta ünvanı 1927'de Çin yönetiminin papalığı kaldırmasına kadar Chang Ling'in soyu tarafından kullanıldı.

Chang, Lao Tzu'yu ve Huang-lao geleneğini ve hareketi için mistik anlamları yeterince karşılayan Tao Te Ching'i hareketin vitrinine koydu (A.E.R., 1945: 154). Chang Ling'in kurduğu mezhep daha sonra gelişmesine Han Nehri bölgesinde Sichuan'da devam etti. Chang Ling, sihirle ilgili kitaplar yazdı ve Taoculuğu insanlar arasında yaymaya çalıştı. Chang, burada Tibetlilerin yoğunluğunu oluşturduğu büyük bir taraftar kitlesi topladı (C.E.L.F., 1977: 391). Mezhep eski Güneybatı Çin'in azınlık

kabilelerinin dinleriyle bağlantılıydı. Günümüz bilim adamları Chang Ling'in Hermit dağında geliştirdiği dinsel düşüncelerini, Lao Tzu'nun fikirlerinden etkilenen antik Çin'in azınlık dinlerinden aldığı görüşündedirler. Chang Ling, hareketin ileriki dönemlerinde bu kabilelerden büyük destek almıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-2-2.asp>, 15.01.2006).

Chang Ling, Şamanistik öğeleri ve ölümsüzlük anlayışını birleştirdi. Koruyucu sihirler, kötü ruhları kovucu büyüler yapmaya başladı. Sihirlerini çeşitli materyallerin üzerine sihirli sözler yazarak sağlıyordu. Chang, taraftarlarının kötülüklerle karşı koruyucusu durumuna geldi. Müritleri Chang Tao Ling'e beş ölçek pirinç vermekle yükümlüydü, bundan dolayı mezhebe "Beş Ölçek Pirinç Yolu" (Wudou mi tao) da deniyordu. Chang, öğretilerini şu an tespit edilemeyen bir kitapta topladı (Smith, 1971: 103-104). Ayrıca Chang Ling'in Tanrılardan kutsal mühür ve şeytanları savan bir kılıç aldığına inanılmıştır. Bunun yanında Chang ölümsüzlük iksirini bulmuştu. Müritleri Chang'ın bu iksiri içip göğe yükseldiğine inamışlardır (Religious Taoism, <http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006). Chang Ling daha sonra taraftarlarını organize ederek Taoocu dine bağlı bir devlet kurdu. Devletini 24 bölgeye ayırdı. Her bölgenin başında yönetimle görevli bir rahip vardı. Bu devlet Chang Ling'in oğlu ve torunu döneminde de devam ettirildi (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Chang Ling güçlerini oğlu Chang Heng'e o da oğlu Chang Lu'ya aktardı. Bu güç aktarımı en sonunda Lung-hu shan (Ejderha ve Kaplan Dağı)'na yerleşen Chang sülalesinin kalıtsal özelliği oldu (C.E.L.F., 1977: 391).

Tarihi kayıtlarda Chang Ling ve Chang Heng hakkında fazla bilgi olmamakla birlikte Chang Lu ile ilgili doyurucu bilgi mevcuttur. Kayıtlara göre Chang Hsiu adında başka bir Taoist, Han Nehri kıyılarına yerleşmiş ve bağımsız bir devlet kurmuştu (China to the Fall of the Han Dynasty, <http://www.fsmitha.com/h1/ch14.htm>, 19.04.2006). Chang Hsiu diz çöktürüp günahlarını itiraf ettirerek hastaları iyileştirirdi. Müritlerine sihirli sular içirir ve meditasyon odasında hatalarına pişmanlık duymaları için seanslar yapardı. Chang Hsiu ayrıntılı bir rahip hiyerarşisi oluşturmuştu. Rahiplerine "içki sunan rahip" (jijiu) ismini vermişti. Rahipler aynı zamanda ordu da görevliydi. Bu yola yeni girenlere şeytanın askerleri (kuei-tsu), belli bir merhaleye ulaşmış müritlere

ise şeytan adamlar (kuei-min) deniyordu. Mezhebe giren aynı zamanda asker oluyordu. Rahiplerin altında insanları dua, sağlık törenleri ve günah itirafı için bir araya toplayan görevliler vardı. Hastalıkların günahlar sonucu olduğuna inanılıyordu. Hastalıkları tedavi için ruhlarla ilgilenen görevliler hastaların isimlerini ve günahlarını kâğıtlara yazarak sağlıkları için dua ediyorlardı daha sonra yazılan bu kâğıtlar yakılarak göğün yerin ve suyun Tanrılarına gönderiliyordu. Kâğıtlar, o döneme ait bir kısım Taoist kitabın bildirdiğine göre dağ başlarında, yerde ve su içerisinde Tanrılara sunulmaktaydı(http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm, 22.04.2006). Hastalar her bir isteği için beş ölçek pirinç vermek zorundaydı. Bundan dolayı ruhlara dua eden görevlilere “Beş ölçek pirinç ustaları” denirdi ve sıradan insanlar bu ustalara büyük saygı gösterirlerdi. Mezhebe bağlı öğrenciler Tao Te Ching çalışmakla yükümlüydü ve mezhep içinde Tao Te Ching’i ezbere okumakla görevli kimseler atanmıştı. Hiyerarşinin tepesinde Chang Hsiu vardı ve kendisine “Göksel öğretmen” deniyordu (Smith, 1971: 104).

Daha sonra Chang Ling’in torunu Chang Lu, Han nehri kenarlarına geldi ve Chang Hsiu’yu bir baskında öldürerek mezhebin başına geçti, Chang Hsiu’nun metotlarını ve organizasyonunu kullanmaya başladı ve bir takım reformlara da girişti (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-2-2.asp>, 15.01.2006). Chang Lu kendisine “Ustaların Efendisi” ünvanını verdi ve müritlerini de değişik ünvanlarla isimlendirdi. Buna göre mezhebe yeni girenlere “Ast Ruhlar”, kendini bu yola adanmış kıdemli şakirtlere “Tanrılara içki sunan rahipler” ve çok sayıdaki müridi kontrol etmekle görevli kimselere “kutsal içki sunan bölge lideri rahipler” deniyordu. Din ile yönetimi birleştiren Chang Lu, Sichuan ve Hubei’nin büyük bir kısmını 188-215 yılları arasında kontrol etti. Bu sürede insanlar barış içerisinde yaşadılar (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-2-2.asp>, 15.01.2006). Devlet Taoist hiyerarşi tarafından yönetiliyordu ve sistem dürüstlük, doğruluk ve hoşgörü üzerine dayanıyordu. Mesela, bir suç üç defa tekrarlandığı zaman suçlu yüz adımlık bir yolu yapmakla cezalandırılıyordu. Devletin farklı bir özelliği de yollarda yolcuların ücretsiz faydalanabilecekleri hanlara sahip olmasıydı. Hanlarda yolculara gece barınma hizmeti ve yemek sunuluyordu. Yoldan geçen ihtiyaç sahiplerinin almaları için dışarı yemek bırakıldığı da oluyordu. İnanışa göre bu kurumu suiistimal edenler ruhlar tarafından cezalandırılacaktı (C.E.LF., 1977: 390-391).

20. yüzyılın başlarında Tun-huang mağaralarında Chang Lu'ya ait bir yazma bulundu. Bulunan eser bir Tao Te Ching yorumuydu. Bu esere göre Tao Te Ching mezhebe girenlere inançları öğretmek için kullanılıyordu (E.R., 1968: XIV, 294) Göksel Ustalar mezhebinde Üç Tanrı panteonun merkezinde bulunmaktaydı (http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm, 22.04.2006) Lao Tzu da Tanrı olarak kabul edilmekteydi (E.R.,1968: XIV, 308). Bu mezhep için dinsel metinler çok önem arz etmiştir. Ezbere okuma, hastalıkların iyileştirilmesi, Tanrılara ulaşma ve ayinlerde kullanılmak üzere dinsel metinlere değer verilmiştir (http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm, 22.04.2006). Göksel Ustalar geleneğinde aileye bağlılık gibi Konfüçyanist ahlâk ilkeleri önemli olduğu gibi bir kısmı günümüze kadar devam eden toplu ayin gelenekleri mevcuttu. Bu ayinler arasında daha sonra Budizm tarafından sert şekilde eleştirilecek olan gizli seks ayinleri de vardı (E.R., 1968: XIV, 294-295). “Enerjilerin birleşmesi” adı verilen seks ayinleri daha sonra K'ou Ch'ien-chih (ö. 448) tarafından yapılan reformlarla evli olmayan çiftler haricine yasaklandı (E.R., 1968: XIV, 307).

Erken dönem Taoist metinlerinden T'ai-chen k'o'nun bildirdiğine göre her evde bir meditasyon odası ve inananların isimlerinin ve beş ölçek pirincin bulunduğu bir yer bulunurdu. Her sene onuncu ayın başında mezhebin mensupları Göksel Usta'nın yanında toplanır, ona hürmetlerini sunduktan sonra vaazını dinlerlerdi. Aynı zamanda toplanma günlerinde “göksel ambar” denilen mezhebin yardım ambarına “iman pirinci” adı verilen vergilerini sunarlardı. İnananların kayıtlı olduğu aile listeleriyle mezhepte mevcut olan listeler karşılaştırılır, ölüm ve doğumla oluşan değişiklikler işlenirdi. Benzer toplantılar birinci ve yedinci ayda da yapılırdı. Birinci toplantı mezhebin vazifelilerini seçmek için ikincisi ise sıradan insanlar için düzenlenirdi. Toplantı üç gün sürerdi ve her gün sırayla göğün, yerin ve insanın Tanrısına sunulurdu. Toplanma günlerinde Tanrılara adaklar sunulur onlardan dileklerde bulunulurdu. Mezhep içinde ilerlemek dinî emirlerin yerine getirilmesine ve içinde Tanrıların isimlerinin ve buyrukların bulunduğu listelerin hakkıyla ifa edilmesine bağlıydı. İlk liste yedi yaşında verilir ve sekiz yaşında uygulanmaya başlardı. Daha sonra yirmi yaşında bir liste verilirdi. Bu listeleri geçenler son bir listeyi daha alırdı ki artık bu son

merhaleydi ve bu aşamadan sonra inanan kişi sıradan mürid olmaktan kilisede görevli bir kişi haline gelirdi. (E.R., 1968: XIV, 307).

Chang Lu, 215 yılında ileride Wei Hanedanı'nı kuracak olan Tsao Tsao'ya teslim oldu. Tsao, Chang Lu'ya "Güneyin generali" ünvanını verdi ve oğlunu Lu'nun kızıyla evlendirdi. Muhtemelen bu dönemde Lu'nun 24 yönetimi başkent Lo-yang'a yerleşti ve Göksel Ustalar Yolu, Wei yönetiminin ağırlıklı dini haline geldi (E.R., 1968: XIV, 306). Wei Hanedanı, Göksel Ustaların gücünden rahatsız olduğunda mezhebin devlet yapısını ortadan kaldırdı ancak bu olay Göksel Ustalar Yolu taraftarlarının bütün Çin'e yayılmasına sebep oldu. İleriki dönemde mezhebin liderleri dinsel metinleri bir araya getirdiler, bu yazılar felsefi, politik ve ayinlerle ilgili dokümanları içeriyordu (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm> , 27.02.2006). 215 yılından sonra politik hayattan çekilen Chang ailesi Ejder ve Kaplan Dağlarına yerleşti. Bu günden sonra Göksel Ustalar Yolu, Dinsel Taoculuğun en önemli mezhebi olarak kaldı ve etkisini komünistler tarafından Çin'den çıkarılıncaya kadar devam ettirdi (H.R., 1971: II, 501).

2.2.2. Büyük Barış Yolu Mezhebi (Taiping tao)

Dinsel Taoizm'in kurulmasında önemli rol üstlenen hareketlerden bir diğeri ise Büyük Barış Yolu Mezhebi (Taiping tao)'dir. Büyük Barış Yolu ismini Büyük Barış Kitabı (Taiping ching)'nden almıştır. Doğu Han Hanedanı imparatorlarından Ling (y. MS 172-178) zamanında Chang Chiao tarafından kuruldu. Chang ve iki kardeşi hareketin önderleriydi. Kardeşler kendilerini Göğün, Yerin ve İnsanın Tanrılarının generalleri olarak kabul ediyorlardı (E.R.,1968: XIV) 306Chang, kendisini "Büyük Erdemli Usta" (Daxian Liangshi) ilan etti ve Huang-lao yoluna bağlı olduğunu bildirdi. Etrafına müritler toplayan Chang Chiao sihirli sular hazırladı ve bu suların hastalıklara iyi geldiğini söyledi. Chang, bir çok insanı hastalıklardan kurtarınca inananların sayısı hızla arttı.

Büyük Barış Yolu'nun kurulması Yü Chi ve Langya Gachong'un önderliğini yaptığı "Siyah Türbanlılar" yoluyla yakından ilişkilidir. Yü Chi, Taiping ching Shu (Büyük Barış ve Saflık Kitabı) isimli bir kitap yazdı (Smith, 1971: 104). Taiping ching, hakkında bilgilerin kapalı olduğu bir kitaptır. Bir çok defa fang-shih'ler tarafından hazırlanıp tahta sunulmuştur. Kitap genellikle gelecekle ilgili kehanetlerde bulunuyor,

yazarları yönetimden reformlar istiyordu. Taiping ching'in şu an Taoist kanon içerisinde bulunan bir versiyonu bulunmaktadır, bu kitabın bir çok değişikliklere uğramasına rağmen orijinalinden parçalar taşıdığı düşünülmektedir. Kitabın ilk bakışta ütöpik karakterler taşıdığı görülmektedir. Gökyüzünde yaşayan bilgelerin yönettiği "altın çağ" denilen "Büyük barış ülkesinin" kurulacağını haber veren eser, büyük barışın elde edilebilmesi için kişinin Tao'ya ulaşması gerektiğini vurgulamakta, farklı etik ve politik görüşler içermekteydi. Ayrıca ölümsüzlüğe ulaşmak için uygulanacak metotlardan bahseden Taiping ching bunlar arasında meditasyon, vücudun içinde her biri bir iç organa karşılık gelen Tanrıların imajınasyonu, nefes alıştırmaları, bitkisel ilaçlar, büyüler, sihirli formüller, akupunktur ve nabız kontrolü gibi tıbbi metotları saymaktaydı (E.R.,1968: XIV, 294). Aynı zamanda yin-yang ve beş element teorilerini işliyor, bir çok esrarengiz ve Şamanistik öğretiyi de barındırıyordu. Saray, kitaba büyülerle dolu çok tehlikeli bir kitap olduğu gerekçesiyle el koydu. Yü Chi 197 yılında idam edildi ve kesilen kafası sergilendi. Bu olaydan sonra Yü'nün taraftarları inanmaya devam ettiler ve onun ölümsüz olduğunu düşündüler (Smith, 1971: 104). Daha sonra Chang Chiao bu kitabı ele geçirmeyi başardı ve kitabın dinî ve politik fikirlerini Büyük Barış Yolu'nun oluşturulmasında kullandı.

Chang Chiao, mezhebini dünyayı kendi fikirleriyle değiştirmek amacıyla kullandı. Kısa sürede yüz binlerce müride sahip oldu. Ülkenin kötü ekonomik koşullarını kullanarak kırsal toplum içerisinde kendisine çok sayıda taraftar topladı ve iyi şekilde organize etti. Chang'ın misyonerleri ve rahipleri sarı başlıklar örtüyorlardı daha sonra taraftarları da bu örtüyü kullanmaya başladılar ve böylece sarı baş örtüsü bu hareketin simgesi haline geldi (C.E.L.F., 1977: 390).

Chang Chiao, hayatının erken dönemlerinde aldığı bir vahye dayanarak mezhebini temellendirdi. Bu vahye göre Taiping (Büyük Barış) devri yaşanacaktı. Bu devir "Mavi Göğün" yerini "Sarı Gök"le değiştirmesiyle başlayacaktı. Büyük barış yaşamından önce büyük politik ve doğal felaketler yaşanacaktı. Chang, sihirli güçleriyle bu felaketlerin üstesinden gelebilecek kişi olarak kendisini kabul ettirmişti. Öğretilerine göre kötü gidişatın tek sebebi günahlardı. Günahlar Tanrılara, ruhlara ve şeytanlara karşı yanlış davranışlardan ve insanlara karşı girşilen kötü işlerden kaynaklanıyordu. Chang'ın günahları affetme yöntemi ferđ ve toplu günah itirafları ve içinde sihir

küllerinin bulunduğu suları içirme şeklindeydi. Bundan sonra insan Tanrılardan, şeytanlardan , doğadan ve insanlardan gelecek felaketlere karşı korunmuş olacaktı. Bütün bunlardan sonra kişi herhangi bir felakette ölecek olursa, bu kişinin lidere duyduğu imanın eksikliğine veya günah itirafında sakladığı gizli günahlarına yorulmaktaydı. Büyük Barış Yolunun en önemli Tanrısı Huang-lao chün'dü, bu Tanrıya MÖ 3. yüzyıldan itibaren tapılıyordu. Huang-lao diğer Tanrılar gibi dış dünyanın Tanrısı olduğu gibi insanın içinin de Tanrısıydı ve göklerde olduğu gibi insanın vücudunda da yerleşmişti. Bu nedenle insan vücudunu denetleyen ve sağlıktan sorumlu Tanrı olarak düşünülüyordu. O dönemde çok yaygın olan veba gibi hastalıklar Huang-lao'nun işaretçileri olarak düşünülüyordu. Chang Chiao büyük bir başarı yakaladı öyle ki Han imparatorluğu onun yolundan gitmek için evini, malını mülkünü veren insanlarla doldu. Mezhep insanî faaliyetlere önem veriyordu, mezhebe mensup bazı Taocuların fakirlere yardım dağıttığı, yetimler için barınaklar sağladığı, yol ve köprü yapımında gönüllü olarak çalıştığı son dönem Han tarihlerinde yazmaktadır (C.E.L.F., 1977: 390).

H. Maspero'ya göre bu hareketin amacı sadece yönetimi değiştirmek değil insanları dinî hayata yöneltmek ve sonunda da ölümsüzlüğe ulaştırmaktı. Büyük Barış Yolu, kapılarını kadın erkek herkese açmıştı ve kadınlara hiyerarşide önemli yerler verilmekteydi. Taoist hiyerarşi inananları yönetmeye devam etti ve "kutsal içki sunan rahipler" (Tao shih) haline geldi ve rahiplik babadan oğla geçen bir özellik arz etti. Mezhep Tao Te Ching'i kutsal kitap olarak kabul etti. Beş element teorisi, nefes kontrolü, diyet ve oruç sade bir hayatın ilkeleri olarak belirlendi. Sağlığa çok önem verildi. İnananlar günahlarını temizlerlerse hastalıklardan kurtulacaklarına inandılar. Ülkenin her tarafında törenler ve ayinler düzenlediler, bu ayinler ihtiyaç olduğu zamanlarda veya gün dönümlerinde tertip ediliyordu. Bazı bölgelerde Konfüçyanistler ve Budistler tarafından rezalet olarak nitelenen toplu seks ayinleri düzenleniyordu. Ancak bu ayinin asıl amacı ölümsüzlüğe ulaşmaktı (Smith, 1971: 104).

Büyük Barış Yolu bir müddet sonra büyük bir isyana kalkıştı. Tarihi bilgilere göre taraftarları Chang'ın isteği üzerine Quing'in sekiz yönetiminde ayaklandılar. Her biri bir kumandan yönetiminde en büyüğü 100 binin üzerinde en küçüğü 6-7 bin kişiden oluşan 36 bölge kurdular. Chang daha sonra "Mavi Gök"ün (Han Hanedanı)

hakimiyetinin biteceği “Sarı Gök”ün hakimiyetinin başlayacağı yönündeki kehanetini bildirdi. Ve MS 184’te Sarı Başlıklar İsyanı diye bilinen isyanı başlattı. 36 bölge sarı başlıkları simgeleri kabul ederek ayaklandı. Chang Chiao, kendisine “Göğün Generali”, müridi Chang Bao’ya “Yerin Generali”, onun öğrencisi Chang Liang’a da “İnsanlığın Generali” ünvanlarını verdi. İsyancılar baş kente saldırdılar, sarayları yaktılar, bazı bölgeleri işgal ettiler. Ancak imparatorluk kuvvetleri bir müddet sonra isyanı bastırmayı bildi. Chang Chiao, hastalıktan öldü, taraftarları ise idam edildi. Chang’ın ölmesine rağmen imparatorluğun bu mezhebin mensuplarıyla mücadelesi yaklaşık 20 yıl sürdü. Başka bir takım tarihi kayıtlarda ise Chang Chiao’nun isyana kalkışmadığı, bilakis devletin Chang’a ve taraftarlarına saldırdığı bildirilmektedir. Büyük Barış Yolu Mezhebi’nin isyanı 19. yüzyıldaki Taiping isyanı hariç Çin tarihindeki en büyük dinî isyan olarak tarihe geçmiştir. O günden sonra Büyük Barış Yolu diye anılan bir mezhep görülmedi (C.E.L.F., 1977: 390). Ancak asırlar sonra Işık Mezhebi (Ming Jiao) Chang Chiao’yu kurucusu olarak kabul etti ve Büyük Barış Yolu Mezhebi’nin takipçisi olduğunu açıkladı (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-2-1.asp>, 15.01.2006).

2.3. Wei, Jin, ve Güney ve Kuzey Hanedanları Döneminde Taoizm (220-589)

Çin, 220-589 yılları arasında Wei ve Jin Hanedanları tarafından yönetildi. Han Hanedanı yönetiminin giderek zayıflamasıyla 2. yüzyılın sonunda Çin, uzun bir bölünmüşlük dönemine girdi. Bu dönemin ilk yıllarında (189-265) Çin toprakları, Wei, Shu ve Wu olarak adlandırılan üç devlet tarafından paylaşıldı. Bu bölünmüşlüğe son veren Batı Jin Hanedanı (265-316), varlığını çok kısa bir süre sürdürebildi. Bunun ardından bölünme, yeniden başladı. Batı Jin Hanedanı sülalesinin geri kalan mensupları Yantze Nehri’nin güneyinde Doğu Jin Hanedanı’nı (317-420) kurarken, Çin’in kuzeyi etnikler arası savaflara sahne oldu. Kuzey Çin’de ortaya çıkan çok sayıda yönetim, tarihçiler tarafından “16 Devlet” olarak adlandırıldı.

420-589 yılları arasındaki dönem ise Güney-Kuzey Hanedanları dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde Çin’in kuzeyinde önce Kuzey Wei devleti kuruldu; sonra Kuzey Wei, Doğu Wei ve Batı Wei olmak üzere ikiye bölündü; daha sonra Doğu Wei’nin yerine Kuzey Qi, Batı Wei’nin yerine Kuzey Chou kuruldu; dönemin sonunda Kuzey Chou, Kuzey Qi’yi ilhak etti. Çin’in güneyinde ise Song, Qi, Liang ve Chen

devletleri vardı (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140106.htm>, 21.03.2006).

Chang Tao Ling'in torunu Chang Lu, MS 215'te Han Hanedanı'na bağlı komutan Tsao Tsao'ya teslim oldu. 6 yıl sonra Kuzey Çin'de Tsao Tsao'nun başlattığı Wei Hanedanı döneminde (220-265) Taoculuk hanedan tarafından resmen tanınan bir inanç durumuna geldi (A.Br.,1989: XX, 427). Mezhep, Kuzey Çin'de önemli aileleri etkilemeyi başardı. Ancak Han imparatorluğunun dağılıp üç kırallığa bölünmesiyle ülkenin kuzey bölgeleri Çin'li olmayan milletler tarafından istila edildi. Dolayısıyla Göksel Ustalar Yolu bu bölgede önemini yitirdi. Güney ise Çin'li Wu Hanedanı'nın imparatorlarının yönetimi altında devam etti (E.R., 1968:XIV, 295).

Sarı Başlıklılar isyanından sonra Büyük Barış Yolu Mezhebi sert bir şekilde bastırılmıştı. Buna karşın Göksel Ustalar Yolu, Chang Lu'nun Tsao Tsao'ya teslim olup onunla birlik kurması sonucu büyük gelişmeler kaydetmişti. Bunun sonucunda Göksel Ustalar Yolu kuzeyde Büyük Barış Yolu'nun yerini aldı. Üç Krallık döneminde (220-265) Gan Shi ve Zhou Si gibi sihirbazlar Taocu tekniklerdeki becerilerini gösterdiler ve halktan büyük rağbet gördüler. MS 217'de veba kuzey Çin'i sardı ve insanlar bu beladan kurtulmak için Taocu sihirli ve büyülere sığındılar, böylece Taoculuk şifa veren sihirli suyu sayesinde bu bölgede yaygın bir inanış haline geldi. Güney Wu'da ise Yu Ji adında bir Taocu usta dini uygulamaları başlattı. Yu Ji de hastalıkları iyileştirmek için sihirli su kullanıyordu. Şanı sokaktaki insandan imparatora kadar iştirildi ancak kısa süre sonra Güney Wu imparatoru Sun Ce tarafından öldürüldü. Bundan sonra Li Kuan, insanları sihirli suyla tedavi etmeye başladı. Kısa süre sonra vebadan acı çeken binlerce insan öğrencisi oldu. Li yetenekli öğrencilerine sihirler, beden egzersizleri ve nefes alıştırma öğretti, öğrenciler de bu öğretileri halk arasında yaydılar. Öyle bir an geldi ki Güney Wu'nun her köşesinde Li Kuan'ın öğrencilerine rastlanır oldu, sayıları en az yüz bine ulaşmıştı.

Bu sıralarda Batı Jin Hanedanında Göksel Ustalar Yolu yayılmaya başlamıştı. Bazı soylu aileler Taoizm'e girdiler. Bunlardan Schun Xiu Göksel Ustalar Mezhebi'nin müritlerini isyana sevk etti. Batı Jin Hanedanı'nın sonuna doğru Li Te adlı göçmen bölgeyi ayaklandırdı. Li'nin ölümünden sonra oğlu Li Xiong liderliği ele aldı. Li Chengdu'yu işgal ettikten sonra kendisini imparator ilan etti ve kendisine yardımcı

olan Taocu lider Fan Changsheng'i devlet görevlisi yaptı ve ona "Göğün ,Yerin ve Batı Dağlarının Üstün Ustası" ünvanını verdi. Böylece Göksel Ustalar Yolu ilerlemeye devam etti ([ttp://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-3-3.asp](http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-3-3.asp), 15.01.2006).

Altı Krallık döneminde Doğu Jin Hanedanı'nda çok sayıda soylu aile Taoizm'i benimsedi. Bu evrede Taoizm kendisini bir spritüel güç olarak üst sınıfa kabul ettirdi. Bu arada Li Hong'un önderliğinde isyanlar baş gösterdi ve bastırıldı. Kuzeyde bazı azınlık milletlerin idaresinde yaşayan Han milletine mensup insanlar mesihçi düşüncelere kapılarak "Kutsal hükümdarın" geldiğini ve kendilerini kurtaracağını düşündüler. Taoizm bu süreçte zor durumda olan insanlar arasında kurtarıcı din olarak yayıldı. Doğu Jin Hanedanı'nın son döneminde Göksel Ustalar Yolu'na mensup Taoculardan Shun En Taocuları isyana bulaştırdı. Ardından Jin topraklarında yerlilerle göçmenler arasında büyük çatışmalar oldu. İsyana bastırıldıysa da Doğu Jin Hanedanı kısa süre sonra sona erdi. 200 yıldır Batı ve Doğu Jin Hanedanları'nda Taoizm adı altında çok sayıda isyan çıkmıştı, bunlar arasında Sarı Başlıklılar ve Sun En isyanları gibi hanedanlara son veren isyanlar da vardı ve artık yöneticiler buna bir çözüm bulmanın gerekliliğine varmışlardı.

Batı ve Doğu Jin Hanedanları döneminde Taoizm halk tabakasından yönetici sınıfa doğru ilerledi. Aynı dönemde üst tabaka ve entelektüel kesim Taoculuğa ilgi göstermeye başladı ve sonunda inananlar arasında ayrılıklara yol açacak reformlar gerçekleşti ([ttp://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-3-3.asp](http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-3-3.asp), 15.01.2006).

Bu dönemde Taoizm'e büyük etkisi olan Wei Po-yang, Ge Hong ve K'ou Ch'ien-chih gibi bilginler ve Taocu ustalar yetişirken Neo-Taoizm adı verilen Taoculuğun yeni bir anlayışı gelişti. Yine bu dönemde Shangqing ve Ling-pao gibi Dinsel Taoizm'in önemli iki mezhebi oluştu.

2.3.1. Wei Po-yang

3. yüzyılda Wei Po-yang adında bir Taoist bilgin, Taoizm'i iletirmek için büyük çabalar gösterdi. Ts'an T'ung Ch'i isimli kitabında Taoist felsefeyle fang-shih geleneğini, I Ching (Değişimler Kitabı) öğretilerini, yin-yang okulunun anlayışını

birleştirmeye çalıştı. Kitabın asıl hedefi simyacı tekniklerle yaşamı uzatmaktı. Kitaba göre yin ve yang veya hayatın pozitif ve negatif güçleri birleştirilebilir ve hayat enerjisi (chi) insan bedeninde yoğunlaştırılabilirdi ve böylece uzun bir hayata ulaşılabilirdi. Wei, ölümsüzlüğe ulaşmak için hazırladığı ilaçlarda civa karışımli maddeleri kullandı. I Ching'in (Değişimler Kitabı) sembolizmini kullanarak gizemli yöntemler oluşturdu.

Wei Po-yang'ın kitabı daha sonraki yüzyıllarda kaleme alınmış ve Taoizm'in kutsal kitapları haline gelmiş Lung Hu Ching, Huang T'ing Ching, Yin Fu Ching gibi kitapların temelini oluşturmuştur (A.E.R., 1945: 154).

2.3.2. Neo-Taoizm

Taoist klasikler Taocu din tarafından kutsal kitaplar olarak kabul edilmiş ve çoğaltılmıştı. 3. ve 4. yüzyıllarda Taocu klasikler üzerinde yeni yorumlama çalışmaları başladı, bu çalışmalar Neo-Taoizm adı verilen yeni bir felsefi akıma dönüştü. Bu akım Konfüçyanist metinleri Taoist kavramları kullanarak yorumladılar ve Konfüçyüsçü sosyal ve politik düşünceleri Taocu felsefeyle bütünleştirmeye çalıştılar (Dobson, 1977: 102-103). Neo Taoist Filozoflar Taoizm'e entelektüel ve metafizik temeller koydular. Bu filozofların düşünceleri o günlerde Çin'de gelişen Budizm'i ve sonraki dönemlerde ortaya çıkacak olan Neo-Konfüçyanizm'i etkiledi (Smith, 1971: 107).

Neo-Taoizm, yozlaşmış devlet yönetimi altında çalışmanın hakikati kazandıramayacağını düşünen ve her türlü resmi vazifeden kendisini uzak tutan ve gerçekliği özgürlükte ve aşkın değerlerde arayan entelektüeller tarafından kuruldu. Bu hareket Han döneminin kuru skolastizmine karşı bir baş kaldırıydı ve kritik çalışmayı, bağımsız araştırmayı ve özgür düşünceyi savunmaktaydı. Törel değerleri yadsıyan bu hareket kişinin kendi değerlerini oluşturması gerektiğini savunuyordu (Smith, 1971: 105).

Bu akımın temsilcilerinden bir kısmı tartışmak, içmek, müzik yapmak ve şiir yazmak için sık sık bir araya gelirdi. Her türlü dünyevi makamı, onuru, şöhreti, hırsı reddeden bu kimseler hareketlerinde anlık isteklerini göz önüne aldılar ve doğallığı savundular. Evrenle uyumlu olmanın üstünlüğüne değinen bu düşünürler doğruluğu yanlışlığı, zenginliği fakirliği, güçlülüğü güçsüzlüğü eşit gördüler. Standart etik kurallarını

reddeden Neo-Taoistler eylemlerde doğal ruh halinin isteklerinin önemli olduğunu vurguladılar. Bu akım Çin şiir ve resim sanatına geniş ölçüde ilham kaynağı oldu.

Felsefi Taoizm'in yeniden uyanışı Wang Pi (226-249), Ho Yen ((190-225) ve Kuo Hsiang (ö. 312)'ın eserleriyle birlikte gelişti. Wang Pi, Tao Te Ching ve I Ching üzerine çok kıymetli yorumlar yazdı ve mutlak gerçekliği yokluk (pen wu) anlayışında bulduğunu belirtti. Ona göre bu yokluk bütün varlıkların temeli olan ve her şeyi, yöneten kuralla uyum içerisinde bulunmaktı. Kou Hsiang ise Chuang Tzu üzerine çok geniş ve eski bir yorum olan ve Hsiang Hsiu tarafından yapılan tefsir üzerinde çalıştı. Kou, evrendeki kendiliğinden oluşumu ve dönüşümü yegane gerçeklik olarak gördü. Tanrının varlığını reddetti ve Taoist natüralizmi bugün ki yerine yerleştirdi. Kou'ya göre tabiattaki her şey kendi prensiplerine göre işlemektedir ve her şey kendi kendine yeterlidir (Smith, 1971: 106).

Bu dönemin filozofları arasında Güney Çin'in en önemli temsilcisi hiç şüphesiz Ge Hong'tur (283-343). Ge Hong felsefi çalışmalarının yanında simya çalışmalarıyla dönemine damga vurdu (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Neo-Taoistler eski Taocu görüşleri alıp doğayla, kendiliğindenlikle, determinizmle ve rölativizmle birleştirerek yeni yorumlar kattılar. Keşif ve münzevi kimse haline gelen "bilge" kavramına karşı çıktılar, gerçek bilgenin meselelerin tam ortasında bulunan ama onlara doğallıkla yaklaşan kimse olduğunu savundular. Neo-Taoistlere göre Konfüçyüs, Lao Tzu ve Chuang Tzu'dan daha üstün bir bilgeydi (Smith, 1971: 107).

2.3.3. Ge Hong

Kendisine Pao-pu tzu (sadeliği benimseyen üstad) ismini veren Ge Hong (MS 284-363) belki de son iki bin yılın en önemli Taocu filozofudur. Ge Hong, Güney Çin'de yaşamıştır ancak antik metinlerin ve ustaların bilgilerini toplamak üzere bütün ülkeyi dolaşmıştır. Otobiyografisinde devlet görevlerinden ve sosyal işlerden kaçındığını belirtmektedir. Çünkü söylediğine göre onun tek amacı vardı o da ölümsüzlüğü elde etmektir (Kohn, 1996: 53-54). Ge'nin en önemli eseri Pao-pu tzu'dur. Pao-pu tzu, İç ve Dış bölümler şeklinde ayrılmış elli fasıldan oluşan uzun bir eserdir. İnsan ile alakalı hemen hemen tüm konular esere dahil edilmiştir (Raju ve diğerleri, 2002: 352). Ge Hong, Pao-pu tzu'da "Büyük Saf Kırallık" (Taiqing) diye bilinen makama terfi

etmenin metotlarını işlemiş, (<http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>,07.01.2006). Taoist ve Konfüçyanist felsefeleri birleştirmiştir. Ayrıca Taoizm'in belirgin hususiyetleri olan simya; özellikle iç simya üzerinde durmuş, nefes kontrolü, ilaçlar ve iksirler hakkında geniş malumatlar vermiş ve altın iksir (jindan) sayesinde ölümsüzlüğün yakalanabileceğini bildirmiştir (A.E.R.,1945: 155).

Ge Hong, Taocu dine en azından üç önemli katkıda bulunmuştur. Ölümsüzlük arayışını nazari temele oturtmuş ve ölümsüz insanlara olan inancı savunmuştur. İç ve dış simya konusunda geniş çaplı bir mütalaada bulunup bazı karmaşık formüller önermiştir. Ge, Konfüçyüsçü ahlâk anlayışını Taocu dine aşlamıştır. Harici simya konusunda uzun uzadıya yazılar kaleme almışsa da, kendisini belli başlı hiçbir usulle sınırlandırmamıştır. Sihre, dualara ve ruhani varlıklardan yardım usulüne şiddetle karşı olmuş ve insan ömrünün iyi veya kötü amellere göre uzayıp kısalabileceğini savunmuştur (N.C.E., 1967: XIII, 936). Usuller tali ehemmiyeti haizdir, esas olan insandır. Bu yüzden, Konfüçyüsçü insanîyet, dürüstlük, hikmet, sadakat, edep vs. ilkelerini benimsemiştir. Ge Hong, Wei Po-yang'la birlikte Taoizm'e sağlam bir teorik zemin ve ayrıntılı pratikler katmıştır (A.E.R., 1945: 155).

2.3.4. Shangqing (Maoshan) Mezhebi

4. yüzyılın sonuna doğru Güney Çin'de aristokratik sınıf içerisinde yeni bir Taoist hareket ortaya çıktı (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Çin, merkez Asya'dan gelen göçebelerin istilasına uğrayınca kuzeyde yaşayan Göksel Ustalar geleneğine bağlı Taoistler, Ge Hong'un Taocu fikirlerinin etkin olduğu Güney Çin'e göçmek zorunda kaldılar. Bu iki geleneğin karışımı Hsü ailesinin yazımlarında görülmektedir. Hsü ailesi bugün Nanjing denilen bölgenin aristokrat ailelerindendi. Bu aile Taoist bilgeliği ve ölümsüzlüğü aramaktaydı. Ailenin bir çok ferdi şehrin yanındaki Mao Dağlarına (Maoshan) taşındı. Dağlarda ölümsüzlerden yeni hikmetler ve ahlâki metinler aldıklarını söylediler (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). İmparatorluk sarayında görevli olan Hsü ailesinin mensubu Hsü Mi ve oğlu Hsü Hui bu vahiylerin başlıca mirasçılarıydı. Ancak hareketin odağında Hsü Mi'nin hizmetinde bulunan Yang Hsi bulunmaktaydı. Yang Hsi'yi Shangqing (Yüksek Saflık) cennetinden bir gurup ölümsüz (chen-shen) ziyaret etmiş ve ona bir takım ifşaatlarda bulunmuşlardı (Basic

Cocepts of Taoism, <http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006). Yang'a vahiy ulaştıran ölümsüzlerin, Mao kardeşler olarak bilinen sonradan Tanrılaştırılmış halk kahramanları olduklarına inanılmıştır (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). Yang Hsi yaptığı meditasyonlarla 364-370 yılları arasında ölümsüzlerden aldığı vahiylerle bir dizi kutsal kitap meydana getirdi (E.R., 1968: XIV, 295). Yang Hsi'nin metinleri Hsü ailesinin elinde nesilden nesile geçti. En sonunda Tao Hongjing (456–536) tarafından Chen-kao adı altında derlendi. Tao Hongjing, Budizm hakkında geniş bilgisi bulunan, yazdığı tefsir Pen-ts'ao bugün bile otorite kabul edilen ve aynı zamanda iyi bir şair ve kaligrafir olan Taoist bilgindi (E.R., 1968: XIV, 295). Tao'nun çabalarıyla yeniden yapılandırılan vahiylerle dayanan yeni bir mezhep olan Yüksek Saflık Mezhebi (Shangqing) kuruldu (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Bu mezhep daha sonra vahiylerin alındığı dağlara binaen Maoshan Mezhebi (Mao Dağları Mezhebi) olarak tanınmış ve bu adla devam etmiştir.

Bu vahiyler göğün yüksek mertebesine “Yüksek Saflığa” (Shangqing) ulaşmanın yollarını işliyordu. Shangqing metinleri ölümsüzlüğu hedefleyen ve simya tekniklerini içeren yazılarıyla belirgindir. Bu okul bilgeliğin bireysel mistik bir yolu olan “içsel simya” (nei-tan) geleneğini başlatmıştır (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). Taoizm'in bu şekli Göksel Ustalar geleneğinden kaynaklanmış olmasına rağmen daha az toplumsaldı. Shanqing okulu bireysel eğitime önem vermesiyle ve Büyük ayı takım yıldızlarıyla bütünleştirilen Tanrılara bağlılığıyla farklılık arz ediyordu. Karışık ve çok renkli bir meditasyon süreciyle bu Tanrılar insanı ölümsüzlüğe ulaştırmak için yardımcı olarak tasarlanan vücudun organları gibi düşünölüyordu (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Shangqing metinleri Yüksek Saflık Cennetinde yaşayan Tanrılardan da bahsediyordu. Bu vahiylerin ölümsüzlüğe ulaşmak için bildirdiği metotları işleyenler yüksek bir rütbeye erecek ve metinlerde bahsedilen yeni çağda yaşamaya devam edeceklerdi (<http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 07.01.2006). Mezhepte dikkat çeken noktalardan bir tanesi de ölümsüz kadınlara verdikleri önemli roldü. Bayan Wei mezhebin en önemli Tanrılarında birisiydi.(H.R., 1971: 502).

Mezhebin ortaya koyduğu yeni kutsal kitaplar yeni dinsel uygulamalara dair bilgiler sunarken bu çağın bir yargılama çağı olacağını, felâketlerin üst üste geleceğini bildiriyordu. Sonunda büyük kurtarıcı Li Hong gelecek ve yeni bir yönetim kuracaktı. Ayrıca vahiyler bir kehaneti bildiriyor ve mesih Li Hong'un 392 yılında geleceğini söylüyordu. Yeni çağda Hsü ve Yang Yüksek Saflık Cennetinde önemli görevler icra edecekler ve insanları seçilmiş yeni bir dünya kuracaklardı (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>,13.03.2006). Bu mesiyani beklentiler ileriki yüz yıllarda yavaş yavaş kaybolmuştur (Kirgland, <http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>, 23.04.2006).

Yang Hsi'nin olağan üstü yetenekleri sayesinde bir çok gelenek büyük bir uyum içerisinde birleştirildi. Popüler mesihçilik insanları ikna için öğretilere eklendi. Yang ve patronları Budizm'den de yeterince faydalandılar, Budist kader ve reenkarnasyon anlayışlarını yerli Çin düşüncesiyle kaynaştırmaya çalıştılar. Maoshan Mezhebi, Göksel Ustalar Yolu'nun bir takım uygulamalarında reformlara girişti başta cinsel törenler olmak üzere bir çok uygulamanın önemini azalttılar (A.Br.,1989: XX, 427). Seks ayinlerini kurtuluştan çok insanın mahvına sebep olan aşığı ve ahlâksız bir uygulama olarak kabul ettiler. Bunun yerine göksel partnerle ruhsal birleşme esası konuldu. Göksel Ustaların diğer uygulamaları serbest bırakıldıysa da ikinci planda uygulamalar olarak kaldı. Böylece mezhep eski geleneği reddetmemekle beraber Taocu anlayışa yeni şeyler kattı.

Mezhep popüler inanışları şiddetle eleştirmesine rağmen zamanla bir takım öğeleri bu kültürden aldı ve içselleştirdi. Simya çalışmaları mezhebin anlayışında önemli bir yer aldı. Ölümsüzlüğe ulaşmak için savurganlığa varacak şekilde bir takım maddeleri kullanarak yiyecek ve içecek iksirler yapmaya çalıştılar. Hatta bu iksirlerden birisini gönüllü olarak yemesi sonucu mezhebin liderlerinden Hsü Hui hayatını kaybetti. (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006).

2.3.5. Ling-pao Mezhebi

5. yüzyıl "Ling-pao" adı verilen bir takım yeni metinlerin kanonizasyonuna şahit oldu. Bu metinlerin bir çoğu Tao'nun kişileştirilmesi sonucu Tanrılaştırılan Göğün Saygıdeğer Varlıklarının (Tianzun) hitabeleriydi (<http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 07.01.2006). Ling-pao metinleri meşhur bir Taocu

olan Ge Hong'un soyundan gelen Ge Chaofu tarafından 390 yılında derlendi. Ge Chaofu medyumlarınkine benzer bir trans halinde Ling-pao adı verilen metinleri yazdı. Bunlar Budist Sutralara benzeyen ve çoğunlukla Budizm'den alınma ayinleri içeren metinlerdi. Metinler 401 yılında halka açıldığında bir anda Taoizm'in gelişmesi yönünde büyük etki yarattı. Önceleri Ling-pao metinleri Shangqing metinleri gibi Göksel Ustalar Yolu'na bağlıydı ve farklı bir mezhep olarak algılanmıyordu ancak sonraki nesil ustalar kendilerine has öğretiler ortaya koyarak farklı bir hareket oluşturmuşlardır (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Ge Chaofu, bu yazıların daha 3. yüzyılda atası Ge Hsüan'a vahy olduğunu söyledi. Bu metinler Tao'yu ezeli ve yaratılmamış saygın göksel varlıklar olarak kişileştirmiş ve bunları tapınılan Tanrılar haline getirmiştir. Her göksel varlık Tao'nun farklı bir özelliğini temsil ediyordu. Dolayısıyla bu Tanrılara yöneltilen ibadetlerin her birisinin farklı ve özel bir anlamı vardı. Chai adı verilen inzivaya çekilerek yapılan ayin zorunlu bir ibadet şekliydi ve inziva günleri değişebiliyordu. Ölülerin kurtuluşu için, felâketleri def etmek için, hayatı uğurlu kılmak için ayinler yapılır ve toplu günah itirafları düzenlenirdi. Bu gelenekle birlikte ilâhiler, tüsüler ve fenerler Taoist ayin geleneğine girdi (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006). Ling-pao terimi esas olarak Şamanist kültürden mülhem olarak koruyucu ruhları ifade etmekteyken sonraları sihirli metinleri ve diagramları ifade eder oldu. Bu metinler ve diagramlar sahiplerine ruhların korumasını sağlayan ruhsal güçlerle doluydu. Ling-pao okulu beş yöne bağlı (kuzey, güney, doğu, batı ve merkez) beş kutsal diagram temeline dayalı bir gelenek geliştirdi.

Bu mezhebe göre Tanrı Yuan-shih t'ien-tsun dünyanın var oluşundan beri mevcuttur. Ve insanlığı kurtarmak için çalışmaktadır. Tanrı, Tao'dan meydana gelmiş bir kitap olan Tu-jen ching'i iletmek üzere özel bir görevli göndermiştir. Mezhebin mensupları kutsal metinleri ezberden okumuşlar ve bunun kurtuluş için yardımcı bir eylem olduğunu düşünmüşlerdir (<http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>, 23.04.2006). Ling-pao kutsal kitapları inananlara çok çeşitli ayinler çerçevesinde Tanrılara nasıl tapınılacağını öğretiyordu. İnzivaya çekilme, iyilik yapma ve günahlardan pişmanlık kurtuluş için yapılması gerekenler olarak vurgulanıyordu (Teiser, <http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>,

07.01.2006). Ling-pao geleneğinde yaşayan bütün canlıların kurtuluşu anlayışı açısından Budizm'in etkileri hemen fark edilir. Başlangıçta bireyin özgürlüğünü ve dönüşümünü amaçlayan Ling-pao anlayışı, sonraları toplumu karmik suçları neticesinde hak ettikleri Budist menşeli araplardan ve cehennemlerden kurtarmayı amaçlayan karışık liturjilere dönüşmüştür (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>,. 21.01.2006).

Ling-pao metinlerinin belirttiğine göre Taoizm, Budizm için taşıyıcı bir yapı oluşturmuştur. Erken dönem Budist tercümelemleri Budist öğretileri sunmak için Taoist terimleri kullanmışlardır. Bazı Budistler, Laozi'yi Buda'nın avatari olarak kabul ederken bir kısım Taocular da Buda'yı Tao'nun ve Lao Tzu'nun avatari olarak kabul etmişlerdir (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.01.2006) Bu gelenek Budizm ve Taoizm arasında sosyal ve kültürel köprü oluşturmuştur. Ayrıca Ling-pao geleneği altında Taoizm mezhepsel nitelikten çıkıp evrensel bir yapıya kavuşmuştur (<http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>, 23.04.2006).

Bu dönemin önemli Taocularından birisi Ling-pao külliyyatını sınıflandıran ve Taoist ayinleri bölümlere ayıran Lu Hsiu-ching'dir (406-77). Lu'nun gayretleri sonucu Taoizm, Çin dinî hayatını aristokratik ailelerden ve izole edilmiş dinî topluluklardan daha çok etkiledi. Bugün halâ icra edilen chiao ayini temellerini Lu'nun attığı ve Taoist rahipler tarafından gerçekleştirilen bir ayindir. Budizm'in Taoist manastır hayatındaki etkileri de açıktır. Taoizm Lu'nun özellikle rahipler için tespit ettiği temel prensiplerden önce organize bir manastır anlayışına sahip değildi. Lu'nun koyduğu prensipler et yemekten ve cinsel ilişkiden kaçınmayı içeriyordu (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.06.2006). Lu Hsiu-ching'in Taoizm'e en büyük katkısı ise o güne kadarki mevcut Taoist metinleri sınıflandırmış olmasıdır. Lu, Taoist kitapları üç mağara (santung) ismini verdiği sistemle sınıflandırmıştır. Buna göre Lu, ilk sıraya Sangqing, ikinci sıraya Ling-pao, üçüncü sıraya ise San-huang (Üç Hükümdar) metinlerini yerleştirmiştir.

2.3.6. K'ou Ch'ien-chih

Taoculuk, Wei Hanedanı döneminde (386-556) Göksel Ustalar Mezhebi'nin bir üyesi olan K'ou Ch'ien-chih'in çabaları sonucu devlet dini haline geldi (A.E.R., 1945: 155). K'ou, 415 yılında Lao chün tarafından ziyaret edilmiştir. Lao chün, K'ou'ya seks

ayinleri başta olmak üzere pirinç ve para toplanması gibi Göksel Ustalar Yolu Mezhebi'nin bir çok uygulamasında reformlar yapmasını emretmiştir. K'ou Ch'ien-chih imparatorun Göksel Usta ünvanını almış ve bu suretle bölgedeki dinsel faaliyetler üzerinde otorite elde etmiştir. İmparatorlar tarafından ise Lao chün'ün yer yüzündeki temsilcisi olarak kabul edilmiştir (E.R.,1968: XIV, 296).

K'ou Ch'ien-chih'in ilk işi üç Chang'ın Taoizm'e sokmuş oldukları yanlış doktrinleri temizlemek oldu. Chang'ların kaba dinsel uygulamalarını her ne kadar hafiflettiyse de bu uygulamalar çağlar boyunca Taoizm içinde varlığını sürdürdü. Daha sonra K'ou, Taoizm'in Tanrıların isimlerini belirleyerek, Taoizm'in teolojisini şekillendirdi ve Taoizm'i düzenli bir din haline getirdi (E.R.R., 1951: 369). Kilise ve manastır yapısını Budizm'i örnek alarak Taoizm'e yerleştirdi ve bu anlayışı halkın üst sınıfına kabul ettirdi. K'ou, Taoizm'e papalık teşkilatını yerleştirmeye çalıştı ama sağlam bir yapı oluşturamadı dolayısıyla ilk ve son papa kendisi oldu. Ona göre ölümsüzlüğü yakalamanın en önemli gereği ahlâki bir hayat sürmektir, diyet ve gizemli öğretiler daha sonra geliyordu. K'ou, Budizm'e karşı anti propagandaya girişti ve Buda'nın bir Taocu aziz olduğunu savundu. K'ou'ya göre Budizm acı ve sıkıntılı öğretilere sahip bir dindi, Çinlilerin bu dine yönelmesi için hiçbir sebep yoktu (C.E.L.F., 1977: 391-392).

Bu arada imparator T'ai-wu (425), Konfüçyanist Ts'ui Hao ve gönülsüz de olsa K'ou Ch'ien-chih'in desteğini alarak Budizm'e karşı ilk zulmü gerçekleştirdi. 444 yılında medyumları ve büyücülerıyla beraber Budizm'i ve ülkedeki bütün heteredoks inançları yasakladı. Bu yasak birkaç yıl sonra imparatorun değişmesiyle birlikte kalktı ama bu tarihten itibaren Taoizm ve Budizm arasında imparatorluğun desteğini alma noktasında büyük bir rekabet başlamış oldu. 517'de Taoizm'in Liang Hanedanı imparatorlarından Wu tarafından yasaklanması, 574'te ise Kuzey Chou'da Budizm'in yasaklanıp Taoizm'in devlet dini olarak kabul edilmesi bunu göstermektedir (E.R., 1968: XIV, 308).

2.3.7. Hua Hu Ching (Yabancıların Dinlerinin Değiştirilmesine Dair Risale)

Bu dönemde Taoistlerle Budistler arasında önemli tartışmalar başlamıştı. Budistlerin, Taoistler aleyhine kullandıkları en yaygın argüman, "Taocuların sahip olduğu yegane otantik eserin Lao Tzu ile Chuang Tzu'ya ait olduğu" şeklinde idi. Buna karşılık Taoistler, Budizm'in Çinlilere göre bir din olmadığını, yabancı bir din olduğunu

söylüyorlardı. Ancak Taoistlerin, Budistlere karşı ileri sürdükleri bir delil ise Hua Hu Ching (Yabancıların Dinlerinin Değiştirilmesine Dair Risale) adlı eserdir. Buna göre, Taoculuğun öğretileri sadece Çin halkına değil, aynı zamanda yabancılara da hitap etmekteydi. Lao Tzu, hayatının sonuna doğru Çin sınırlarının dışına çıkarak batıya göç ettiğinde, orada Buda'ya dönüşmüş ve yabancılara kendi anlayacakları dilden Taoizm'i yaymıştır. Bu görüş ilk kez M.S. 166 yılında Hsiang K'ai tarafından hükümdara sunulan hatıralarda yer almıştır.

Tao Te Ching çağlar boyunca sözlü olarak nasıl nakledildiyse Taocu geleneğe göre Hua Hu Ching de öylece nakledilmiştir. Günümüz araştırmalarına göre Hua Hu Ching literatürünün ilk ortaya çıkışı MS I. yüzyıl civarında Budizm'in Çin'e girişi ve yayılması sonucu olmuştur. Üç asır boyunca Çin'de kök salan Budizm, zamanla Taoizm'i tehdit etmeye başlamıştır. Genel olarak dinleri tanıtan eserlerde Taoizm, milli dinler arasında sayılır ve Çinlilere özgü bir din olarak mütâlaa edilir. Oysa Hua Hu Ching adlı eser bu tasnifin doğru olmadığını ve Taoculuğun “evrensel” bir din olduğunu iddia eder niteliktedir.

Buda'nın Lao Tzu ile aynı olduğu inancı Budistlere dinlerini yaymak için yeni fırsatlar doğurmuştu. Bu durum, Taoist bir rahip olan Wang Fou'nun MS 300 yıllarında Hua Hu Ching'i kaleme almasına kadar sürmüştür. Zira Hua Hu Ching Taoistlerin savunduğu Lao Tzu'nun Buda olduğu görüşü ile birlikte batıya giderken yabancılar için yazdığı kitap olarak değerlendiriliyordu. Hua Hu Ching'in temel tezi, Taoizm'in her şeyi içinde barındırdığıdır. Buna göre Tao inancı, sadece Çinlilerin değil aynı zamanda Çinli olmayan yabancılara ve onların her türlü inançlarını da içine alan, hatta onları aşan bir öğreti olarak sunulmuştur. Taoizm'in bu evrensellik iddiası, bir çok Çin imparatoruna cazip görünmüştür. Kuzey Chu Hanedanları'ndan imparator Wu, Budizm'i yasaklayan emirnamesinde şu ifadelerle yer vermiştir: “Yüce yol (Tao) çok geniş ve derindir. Varlığı da yokluğu da içine alır. O, yüce göklerden ve karanlık cehennemden bizlere haber verir.” Bunun üzerine, “Tao ile iletişim kurmak için ibadethaneler (T'ung-Tao Kuan)” kurulmuştur. Hua Hu Ching'in diğer bir özelliği ise, hakikate ulaşanların varacakları bir “ilahî ülke” den bahsetmesidir ki bu, Taoculukta eskatolojik son ile ilgili belirsizliği ortadan kaldırarak bir kurtuluş öğretisi sunmaktadır (Bilinmeyen Öğretiler, 1999: 11).

Hua Hu Ching'in Çin İmparatorluğu'nda yasaklanması her ne kadar 668 yılında İmparator Te'ang Ka'o Tsung (650-684) tarafından gerçekleştirildi ise de, tamamen yok edilip nüshalarının yakılması İmparator Yüan Shih-tsu (1260-1295) zamanında olmuştur (1281). Bin yıla yakın bir süre Taoizm'in evrenselliği doktrinini temsil eden Hua Hu Ching, o tarihten günümüze kadar yazılı olmaktan çıkmış, sözlü olarak Taoist rahiplerce gizli bir şekilde nakledilmiştir. 1976'da Çin'den göç eden Taocu üstad Ni Hua King bu öğretilerin elindeki nüshasını Batı dünyasıyla paylaşmıştır (<http://www.suleymaniyevakfi.org/modules/nsections/index.php?op=viewarticle&artid=29>, 05.02.2006).

2.4. Sui Hanedanı Döneminde Taoizm (581-618)

İmparator Wen Di olarak adlandırılan Yang Jian tarafından 581 yılında kurulan Sui Hanedanı, imparator Yang Di'nin öldürüldüğü 618 yılına kadar toplam 37 yıl hüküm sürdü. Sui Hanedanı Çin tarihindeki en kısa süreli hanedanlardan biriydi. İmparator Wen Di'nin Çin'in tarihi gelişimine yaptığı katkılardan biri, Kuzey Chou Hanedanı döneminde uygulanan altı bakanlık sistemini kaldırarak üç eyalet ve altı bakanlığa dayalı yönetim yapısını oluşturması; diğeri de Güney ve Kuzey Hanedanları dönemindeki ağır cezaları hafifleterek yeni yasaları çıkarması; üçüncüsü de devlet memuru seçiminde yenilik yaratarak devlet memurlarını sınavla alma sistemini uygulamasıydı. İmparator Yang Di'nin tarihe yaptığı tek katkı, Pekin ile Hangzhou arasındaki Büyük Kanal'ı açtırmasıydı, ki bunun amacı gezilerini kolaylaştırmaktı. İmparator Yang Di, acımasızlığıyla tarihe geçti. Uyguladığı ağır vergi yüzünden halkın nefretini kazanan Yang Di, isyancı köylüler tarafından Jiangdu'da idam edildi. Sui Hanedanı, böylece devrildi (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140107.htm>, 21.03.2006).

Taoizm'in gelişimi açısından Sui Hanedanı dönemi bir dönüm noktası teşkil eder. İleri dönemlerin Taoist doktrinleri ve teorileri açısından bu dönemde önemli yol kat edilmiştir. Bu gelişmeler Taoizm'in kendisini yönetici kesime kabul ettirmesiyle sağlandı. İmparator Wen, Taoizm'e ve Budizm'e karşı ılımlı bir siyaset izledi ve Taoizm'i politik hedeflerine ulaşmak için kullandı. İdari gücünü elinde tutabilmek için sihirli ve büyümlü metotlar kullandı, tahtını sağlama almak için teolojik destekler aradı.

Bunun için Taoist tapınakların yapılmasını ve Taocuların çoğalmasını destekledi. Ömrünün sonuna doğru kendisi de samimi bir Taoist oldu.

İmparator Yang da babası Wen'in politikalarını izledi. Kendisi Budist olmasına rağmen Taoizm'i destekledi ve ondan faydalandı. Yeni Taoist kitapların yazılması ve klasiklerin içeriklerinin tamamlanması için bilginleri bir araya getirdi. Sui Hanedanı'nın Taoizm'e ve Budizm'e karşı dengeli politikası, Taoizm'in gelişimi açısından anlamlı olduğu kadar Tang Hanedanı'nın yönetici sınıfı üzerinde de etkili oldu.

Sui dönemindeki birlik kuzey ve güney Taocuları arasındaki iletişimin sağlanmasında her zamankinden daha elverişli bir durum oluşturdu. Shangqing (Büyük Saflık) Mezhebi'nin yöntem ve teknikleri kuzeye yayıldı. Farklı mezheplerin kendilerine has özellikleri birbiriyle karıştı. Bu birleşme Sui Hanedanı Taoizm'inin karakteristik özelliği oldu. Bu dönemde Maoshan mezhebi güneydeki yerini pekiştirirken kuzeye yayıldı. Bu gelişmeler mezhebin lideri Wang Yuanzi'nin çalışmaları sonucu elde edildi. Wang vaazlar vermek için gittiği kuzeyde Pan Shizheng'i öğrencisi olarak kabul etti. Daha sonra Pan, Maoshan mezhebinin kuzeydeki en önemli misyoneri oldu. Sui Hanedanı'nda Taoizm'in birleşmesi Maoshan mezhebi çevresinde olmuş ve Tang döneminde Taoculuğun büyük bir başarı yakalamasında da Maoshan'ın önemli etkisi olmuştur.

Taoizm, Sui Hanedanı'nda coğrafi olarak yayılması sonucunda sadece başkentte değil Hanzhong, Ba-su, Changjiang nehrinin güneyi gibi oldukça geniş alanlara ulaştı. Sui Hanedanı Tarihi (Shuishu) kayıtlarına göre o dönemdeki Taoizm'in ana özellikleri şöyleydi:

1. En büyük Tanrı olarak "Göğün En Eski Tanrısı (Yuanshi Tianzu)" na tapılmıştır.
2. Bir Taocu ustanın öğrenci kabul etmesi veya vaaz edebilmesi için 49 yıl Taoculuk çalışması gerekiyordu.
3. Taocu teknikleri öğrenmenin yolu hayırseverlikten, huzurlu bir zihinden ve bitmeyecek bir hayatın peşinden koşmaktan geçiyordu.

4. Önemli Taoist kutsal kitaplar ise; Wuqian Wanlu, Santung, Dongxuan Lu ve Shangqing Lu idi.

Özetle Sui Hanedanı döneminde Taoizm üst sınıfa hitap etmeye başlarken kendine has bir takım özellikleri şekillenmiştir. Sui Hanedanı, kuzey ve güney Taoculuğunun bir noktada birleştiğine şahit olmuştur. Bu birlikteliğin sağlanmasında büyük rol oynayan Maoshan Mezhebi, Taoizm'in Tang Hanedanı döneminde sağlayacağı ilerlemenin zeminini hazırlamıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-4-1.asp>, 15.01.2006).

2.5. Tang Hanedanı Döneminde Taoizm (618-907)

Sui Hanedanı'nın yıkılmasından sonra 618 yılında kurulan Tang Hanedanı, Çin'i 907 yılına kadar toplam 289 yıl yönetti. Tang Hanedanı, "An Shi İsyanı"yla iki döneme ayrılır. Bu iki dönemden biri, refah dönemi; diğeri ise çöküş dönemi idi. İmparator Gao Zu tarafından kurulan Tang Hanedanı varisi imparator Tai Zong olarak adlandırılan Li Shimin 10 yıl süren askeri seferleriyle Çin'i yeniden birleştirdi. Tarihte "Xuan Wumen Olayı" olarak anılan hükümet darbesiyle tahta geçen Li Shimin, aldığı bir dizi etkili politikayla ülkeyi Çin'in feodal döneminde eşi görülmez bir refah toplumu haline getirdi. "Zhen Guan Refah Dönemi" olarak adlandırılan bu dönemde Tang Hanedanı, siyaset, ekonomi ve kültür gibi her alanda dünyadaki diğer bütün devletleri geride bıraktı. Daha sonra İmparator Xuan Zong tarafından sağlanan "Kai Yuan Refah Dönemi", Tang Hanedanı'nın gücünü, halkın refahını ve toplumsal barışı daha da pekiştirdi. Ancak İmparator Xuan Zong döneminin son yıllarında yaşanan "An Shi İsyanı", Tang Hanedanı'nın çöküşüne doğru adım adım yaklaşmasına neden oldu. Tang Hanedanı'nın son yıllarında Çin, siyasi kargaşalara sahne oldu. "Niu Li Siyasi Mücadelesi", hadımların devlet yönetimini ele geçirmesi ve birbirini izleyen köylü isyanları, hanedanın gücünü giderek zayıflattı. Tang Hanedanı'nın sonunda patlak veren "Huang Chao İsyanı"na katılan Zhu Wen, Tang Hanedanı imparatorunu tahttan indirerek kendisini imparator ilan etti. Böylece Tang Hanedanı dönemi kapandı ve Beş Hanedan Dönemi'nin ilk yönetimi "Geç Liang Hanedanı" kuruldu (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140107.htm>, 21.03.2006).

Tang döneminde ilginç bir gelişme yaşandı. Taoizm'in kurucusu Lao Tzu ile Tang Hanedanı'nın kurucusu olan aile aynı soy adı paylaşıyordu. Bilindiği gibi Lao Tzu

hakkındaki ilk ve güvenilir bilgileri sunan Sima Qian, Shiji adlı tarih eserinde Lao Tzu'nun asıl isminin Li Erh olduğunu bildiriyordu. Tang imparatorları Lao Tzu ile aynı soy adı paylaşmanın avantajını kullanmak istediler ([http://www.crvp.org /book/Series03/III-3/chapter_viii_the_daoist_religion.htm](http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_viii_the_daoist_religion.htm), 19.04.2006). Tang Hanedanı'nın ilk imparatoru Li Yuan tahtı ele geçirmek için Taoizm'i şahsî meşruiyeti için kullandı. Kendisini imparator ilan ettikten sonra Taoculuğun kurucusu Lao Tzu'yu "Kutsal Hükümdar" (T'ai Shang Lao Chün) sıfatıyla atası olarak ilan etti. Laozi'ye adaklar sunulmasını emretti, Kutsal Hükümdar Tapınağı (Taishan Miao)'nu Yangjiao Dağı'na yaptırdı ve bu tapınağa Futang Tapınağı adını verdi. Li'nin gücü arttıkça zamanın yaygın mezhebi olan Maoshan, Li üzerinden mesihçi anlayışlarını işlemeye çalıştı. Bu fikir imparatorluğun ideolojisi haline geldi ve imparatorlar genel olarak "bilgeler" olarak kabul edildi. (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13. 03. 2006). Li, Taoizm'i Budizm'in üstünde tutarak halk içinde yaygınlaşmasına çalıştı. "Göğün Tanrısı" heykelini ve Tao Te Ching'i öğretmek üzere Taoist rahipleri Kore'ye gönderdi. Böylece Taoizm ülke toprakları dışında yayılmaya başladı.

Taizong İmparator olarak bilinen Li Yuan'ın oğlu Li Shimin, babası gibi Taoizm'i destekledi. Tahta geçtikten sonra, kehanette bulunarak kendisinin "Büyük Barışın İmparatoru" olacağını bildiren Taocu rahip Wang Yuanzi'ye lütuflarda bulundu. MS 637'de Taoizm'in Budizm'den üstün olduğunu ilan etti. Çünkü ona göre Taoculuk atalara ibadet anlayışını geliştirmekteydi. Li Shimin, çok ileri yaşlarındayken ölümsüzlük iksiri içti ve zehirlenerek öldü.

Li Shimin'in halefi Li Zhi (Gaozong imparator), Lao Tzu'nun ve annesinin sahip oldukları üstün Tanrısal sıfatlara yenilerini ekledi. Ayrıca Li prenseslerin, duklerin, bakanların ve devlet görevlilerinin Tao Te Ching çalışmalarını emretti. Resmi sınavlarda Laozi'den sorular sordurdu. Prens Wu Zeitan da Budist olmasına rağmen koltuğunu sağlamlaştırmak için Taoizm'e yakınlık gösterdi. Taoist rahiplerden kendisi için sarayda dinî törenler düzenlenmesini bile istedi. İmparator Li Longji (Xuanzang imparator), Tang Hanedanı imparatorlarının Taoizm'e en içten bağlı olanı idi. Onun desteğiyle Taoizm zirveye ulaştı. Li, Lao Tzu'yu en önemli Tanrılardan kabul etti öyle ki bütün Çin'de ona ibadet dalga dalga arttı. Li, Laozi'yi kendisinin kutsal atası kabul etti. Taoistler, Li Longji'nin tahta geçmesini desteklediler, Li, tahta geçince

Taoizm'in politik ve sosyal statüsünü artırdı. Özellikle Maoshan Mezhebi'ni ve Göksel Ustalar Yolu'nu el üstünde tuttu. Li, Taoculuğu imparatorluğun sınav sistemine kattı, dolayısıyla bir çok Taocu rahip devlet kademesinde görev aldı. İksir sarfiyatı da onun Taoizm'e olan inancını gösterecek derecedeydi. Çünkü Li sık sık idarecilerine ve görevlilerine iksirler gönderirdi.

Tang döneminde hükümdarların Taoist felsefeyi ve kutsal yazıları Çin'in çevresindeki ülkelere yaymaları sonucu Taoizm uluslararası etkiye sahip oldu. Bazı komşu ülkelerde o kadar çok yayıldı ki Tang Hanedanı'nın bu ülkelerle ilişkisinde Taoizm Çin kültürünün bir unsuru olarak arabuluculuk görevini ifa etti (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-4-1.asp>, 15.01.2006).

Tang döneminde Lao Tzu imparatorluğun emriyle "T'ai-shang Hsüan-yüan Huang-ti" (mistik merkezin en yüce imparatoru) olarak onurlandırıldı ve tapınıldı. 666 yılında Lao Tzu'nun Konfüçyüs'ten ve Buda'dan üstün olduğu ilan edildi. 742 yılında ölümlerinden yıllar sonra Lao Tzu'nun dört önemli öğrencisi olan Chuang Tzu, Lieh Tzu, Wen Tzu Keng-sang Tzu ve kendi isimleriyle anılan kitapları imparatorluk tarafından kutsal ünvanlarla isimlendirildi (A.E.R., 1945: 155). 748 yılında "Göksel Usta" ünvanı imparatorluk emriyle babadan oğula geçen bir ünvan olarak resmen tanındı. Göksel Ustalara bütün Çin topraklarındaki Taoist rahipleri, falcıları, sağlıkçıları kontrol etme yetkisi verilirken inananlardan vergi alma hakkı da tanındı (T.C..R., 1955: 1091).

Li ailesi imparatorluğun resmi sınavlarında değişik Taoist kitapları sınav müfredatına soktular. Devlet görevli alımında yaptığı sınavlarda Ling-pao kutsal metinlerinden "Kurtuluş Klasığı" (Tu-jen Ching) ile Maosahan mezhebinin "Sarı Sarayın Klasığı" (Huang-t'ing Ching) kitaplarından sorular soruldu (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006). Hanedan, kiliseleri tanıdı, rahiplerin eğitildiği, değişik törenlerin ve ayinlerin yapıldığı bu yerleri maddi olarak destekledi. İleriki dönemlerde de yönetim Taoist kiliseleri desteklemiştir. Bunun sonucu olarak 12. yüzyıl yenilenme dönemi, olarak tanımlanmıştır (<http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 17.01.2006).

Tang Hanedanı döneminde Taocu akımlar birliktelik sağladılar. 7. yüzyılda Taoizm devlet dini haline geldi. Bütün bunlar yabancı bir din olan Budizm'e tepki olarak ortaya çıktığı gibi Tang imparatorlarının otoritelerini sağlamak için kullandıkları bir yöntem olarak da göze çarpmaktadır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Tang döneminde Taoizm, şu an yaygın olan manastır (kuan) hayatında önemli gelişmeler yaşadı. İlk olarak 7. yüzyılda kurulan manastırlara bekâr rahipler atandı. Rahiplerin yanında Huang Ling-wei gibi rahibelerin görevlendirildiği de olmuştur (<http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>, 23.04.2006). Taoizm'in manastır anlayışında Budizm'in etkilerinin olduğu düşünülmektedir (<http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>, 23.04.2006) 711 yılına ait bir tarih kitabında kraliçelerin bile Taoist rahibe olmak istedikleri yazmaktadır. 8. yüzyılın başında başkent Changan'da 16 manastırın 6 tanesi rahibe manastırındı. Buna karşılık Budistlerin 27 tanesi rahibelere ait olmak üzere 91 manastırı vardı. Taoist manastırlarının rahip ve rahibe kuralları Budist manastır kurallarından alınmıştı. Manastıra girmek isteyen Taoist Tanrılara kurban sunmalı ve onlardan manastıra kabul edilmesi için dilekte bulunmalıydı. Ardından; öldürmemeye, et yememeye, içki içmemeye, yalan söylememeye, çalmamaya ve namusu terk etmemeye yemin etmeliydi. Bu emirler manastır hiyerarşisinde yükseldikçe artarak devam ediyordu (C.E.L.F., 1977: 394).

Sanatta Tang döneminde iki önemli Taocu isim göze çarpar. Wu Daozi, Taocu resim sanatının kurallarını belirlerken, Li Bai önemli şairlerden birisi haline geldi. Bu dönemde Taocu simyacılar barutu icat ettiler. Yine ilk blok baskıyla basılan bilim kitabı olan Xuanjie lu (MS 850) bir Taoist çalışmaydı. Tang döneminde Budizm de ilerlemesine devam etti. Taoist ve Konfüçyanist entelektüeller Budizm'le diyalog kurmanın yollarını aradılar. Budizm bu dönemde bir takım reformlarla Zen (Chan) Budizm olarak ortaya çıktı (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Kansu iline bağlı Tun-huang'da bulunan çok sayıda yazılı doküman Tang döneminde Taoizm'in ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir. Bu bölge Çin'in Batı sınırında olması hasebiyle sadece Budizm'le değil aynı zamanda Hıristiyanlık'la ve Maniheizm'le de irtibat kurmuştur. Ayrıca Tang döneminde Tao Te Ching'in kopyaları

Tibet kralına gönderilmiş ve Keşmir hükümdarının isteği üzerine Sankrist diline tercüme edilmiştir. Tao Te Ching aynı zamanda Japon hacıların günlüklerinden anlaşıldığına göre 7. yüzyılda Japonya'ya ulaşmıştır (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006).

2.6. Song ve Jin Hanedanları Döneminde Taoizm (960-1279)

Hou Chou Hanedanı'nın generali Zhao Kuangyin, Chen Qiao kasabasında ayaklanma başlatarak 960 yılında kendisini İmparator Tai Zu ilan ederek Song Hanedanı'nı kurdu. Song Hanedanı'nın kuruluşuyla Tang döneminden sonra kısa süre devam eden "Beş Hanedan ve 10 Devlet" dönemi kapandı ve Çin'deki bölünmüşlük sona erdi. Song Hanedanı, 1279 yılında Yuan Hanedanı tarafından devrilmesine kadar toplam 319 yıl varlığını sürdürdü. Song Hanedanı, Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrıldı. Kuzey Song Hanedanı döneminde, Kitanlar kuzeyde Liao devletini (947-1125 yılları arası), Dangxianglar kuzeybatıda Xixia devletini (1038-1227 yılları arası), Nüzhenler kuzeyde Jin devletini (1115-1234 yılları arası) kurdular. 1125 yılında Liao devletini yok eden Jin devleti, 1127 yılında Song Hanedanı'nın başkenti Kaifeng'i işgal ederek İmparator Hui Song ve varisi Qin Zong'u kaçırdı. Böylece Kuzey Song Hanedanı yıkıldı. Bunun ardından Song sülalesi mensubu Zhao Gou, hanedanın güney başkenti Yingtian'da (bugün Henan eyaletine bağlı Shangqiu şehri) tahta geçerek İmparator Gao Zong oldu. Daha sonra Lin'an'a (bugünkü Hangzhou şehri) kaçan imparator Gao Zong, Yantze Nehri'nin güneyini yöneten Güney Song Hanedanı'nı kurdu. Dar bir alana sıkıştırılan Güney Song Hanedanı, Song Hanedanı'nın çöküş dönemiydi (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140108.htm>, 21.03.2006).

Modern Taoizm Song Hanedanı'yla (960–1279) birlikte başlamaktadır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Bu dönemde Taoizm, Çin'in üç öğretisini Budizm'i, Konfüçyanizm'i ve Taoizm'i bir araya getirmiştir. Sentez süreci Song ve Ming Hanedanları döneminde devam etti (<http://www.utm.edu/research/ie/d/daoism.htm>, 27.02.2006) Song döneminde Taoizm aynı şekilde bazı hükümdarların korumasını ve desteğini aldı. Ancak genel olarak dinin mevcut enerjisini kaybettiğini söyleyebiliriz. Bir çok inanç Budist anlayış içerisinde kaybolup gitti. Yaşam süresinin uzatılması inancı giderek zayıfladı ve ruhun Sukhavati gibi Budist cennetlere gideceği inancı yerleşmeye başladı. Yaşamın uzatılmasına dair

uygulamaların tatbik edilmesi bir takım guruplar tarafından devam ettirildiyse de sadece küçük bir eğitimli sınıf buna hakkıyla inanır oldu. Taoizm'in felsefesi Yeni Konfüçyüsçülük tarafından içine çekildi. Taoizm'in duygusal güdülere Çin romantizminin şiir ve resim anlayışına yöneldi (C.E.L.F., 1977: 394-395).

Bununla birlikte Taoizm bu dönemde başta din, sosyal hayat ve sağlık olmak üzere hayatın her alanına girmiş bütün bir felsefe haline geldi. İmparatorluğun her tarafında Dongyue Miao (aynı zamanda Tianqing Guan da denirdi) adı verilen Taoist tapınaklar kurulmuştu ve büyük küçük her kasabanın bir tapınağı vardı. Bu tapınaklarda görev yapan Taocu ustalar devlet tarafından atanan görevlilerdi. Din görevlileri ayinleri yönetiyorlar, aynı zamanda hasta insanlara ilaçlar veriyorlar, ahlâki ve felsefî telkinlerde bulunuyorlardı. İbadetlerde genellikle Doğunun Kutsal Dağının Efendisi Taishan'a yapılıyordu. Taocu ustalar büyük bir otorite sahibiydiler. Bunlar Tapınak ikonalarında açıkça gözükmektedir. O döneme ait ikonalarda Taishan, imparator; şehir Tanrısı, (cheng huang) yönetim görevlisi ve Yer Tanrısı ise zengin köylü olarak tasvir ediliyordu (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Taoizm özellikle 3. ve 8. Song imparatorları tarafından desteklendi. Taoizm'in etkinliği imparatorluk topraklarında orta sınıfın itibar ettiği Amidizm'den bir takım inanışlar olarak canlandırılmaya çalışıldı. Böylece 3. Song imparatoru tarafından yeni bir Tanrı, Yu-huang (Yeşim İmparator veya Saf Ağustos da denir) Taoizm'le tanıştırıldı. Yu-huang Taoist panteonun en yüce Tanrısı kabul edildi ve eski Çin'deki "Yücelerin Hükümdarı" na eşit kabul edildi. Yu-huang'ın heykeli Song döneminden itibaren bütün tapınakların girişinde yer almaya başladı. Aynı hükümdar tarafından gökten mektuplar ve risaleler aldığına dair bir inanış başlatıldı. Hükümdarın aldığı mesajlar sarı örtülere sarılarak şehrin yüksek bir kapısından sarkıtılırdı. Mesajlar genellikle Tao Te Ching sitilindeydi ve imparator tarafından biriktirilen bu mesajlar imparatora ve yönetimine büyük itibar kazandırırdı (C.E.L.F., 1977: 395).

Song imparatorları Taoist kanonun oluşturulmasını bizzat takip ettiler. İlk Taoist kanon 1019 yılında basıldı (HR, 1971: II, 500). Ayrıca Song döneminde Göksel Ustalar Yolu, Ejder ve Kaplan Dağlarının çevresindeki tüm araziye tumar olarak üzerine aldı (HR, 1971: II, 500). Ayrıca Song döneminde Taoizm'in iki önemli mezhebi olan ve bugün halâ varlıklarını devam ettiren Tam Üstünlük Yolu (Chuan

Chen), ve Ejder Kapısı (Longmen) Mezhepleri kuruldu. Bu dönemde gelişen önemli siyasi olaylardan biri 1227 yılında Taoist rahip Chang Ch'un'a Cengiz Han tarafından önemli ünvanların ve imparatorlukta dinî faaliyetleri kontrol etme yetkisinin verilmesiydi. O dönemde Çin'in sadece kuzeyi Moğollara aitti ve Moğollar Çin'in tümünü 1278 yılına kadar istila edemeyeceklerdi. 1227'de Chang ve Cengiz Han öldü dolayısıyla Chang, bu özel konumu çok kısa bir dönem koruyabildi (HR, 1971: II, 503).

Jin imparatorları Taoizm'e desteklerini sürdürmekle beraber, kitlelerin din tarafından saptırılmasına engel oldular. Çünkü Jin döneminde kuzey farklı milletlerin birbiriyle çatışmasıyla savaş alnına dönüşmüştü. Dolayısıyla hükümdarlar ortalığı yatıştırmak için Taoizm'in üst sınıfının desteğini almaya çalıştılar (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-5-2.asp>, 15.01.2006).

2.6.1. Tam Üstünlük Yolu Mezhebi (Chuan Chen)

Taoculuk açısından önemli olaylardan birisi Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'nin (Chuan Chen) Wang Zhe ve onun 7 öğrencisi tarafından 12. yüzyılda kurulmasıdır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'nin kökeni Wang Zhe'nin Zhongli Quan ve Lu Dongbin tarafından yöreklendirildiği 1159 yılına dayanmaktadır. Geleneğe göre Zhongli Quan ve Lu Dongbin hayatları boyunca Tao'yu işlemiş ve içsel simyacı teknikleri uygulayarak ölümsüzlüğü elde etmiş kimselerdi. Zhongli ve Lu, Wang'ı öğrencileri olarak seçtiler ve ona vücudunun iç enerjilerini nasıl kullanacağını öğrettiler. Wang bunun üzerine ailesini terk etti ve meditasyon yapmak üzere kendisini mağara içerisinde zühd hayatına adadı. Mağaradan çıktıktan sonra 7 öğrencisi ile birlikte bugüne kadar süre gelen Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'ni (Chuan-Chen) kurdu. Wang'ın en önemli öğrencilerinden birisi Moğol hükümdarı Cengiz Han ve oğlu Kubilay'la görüşen Qiu Chuji (1148–1227) idi. Cengiz Han, Qui'yi Çin'deki bütün dinlerden sorumlu kişi ilan etti ve Tam Üstünlük Yolu (Chuan Chen) manastırlarını vergiden muaf tuttu. Mezhep bunun üzerine çok çabuk gelişti. Sun Bu'er (1119–82) bir bayan olarak Wang'ın önemli öğrencilerinden biriydi. Taoist bayanlar tarafından örnek alınan Sun Bu'er özellikle kadınlar tarafından çok hürmet gösterilen bir Taoisttir (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006).

Wang'ın hedefi üç büyük sistemin sentezini yapmaktı. Tam Üstünlük Yolu, ilk zamanlarda Taoculuğa Budist manastır hayatını adapte etmeye çalıştı, bunun üzerine manastırlar kurdu ve mezhebin rahipleri hayatlarını Budizm'den gördükleri gibi düzenlediler (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). İç enerji pratiklerine önem veren ve kişisel ahlâk prensiplerini işleyen modern Taoist düşüncenin kökleri bu mezhebe dayanmaktadır. Wang ve öğrencileri Budist meditasyon anlayışıyla Konfüçyüsçü ahlâk anlayışını bütünleştirdi ve Taoizm'e adapte etti. Tam Üstünlük Yolu Mezhebi insanın dönüşümünü Taoist eğitimin yegane hedefi olarak belirledi (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21. 01. 2006).

Wang'ın takipçilerinin kurduğu manastırlar sayesinde içsel simya metotları Çin topraklarında yaygınlaştı. Önceden sadece elit tabakanın amacını oluşturan ölümsüzlük şimdi nefes alıştırıcıları ve diğer enerji pratikleriyle geniş bir tabana yayılmıştı. Bu dönemde ölümsüzlüğü yakaladığı düşünülen bazı insanlar Tanrılaştırılmıştır. Ancak bir çok insan bu uygulamaları manastırlarda normal hayatlarını geliştirmek için kullanmışlardır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01. 2006).

Wang ve öğrencileri yaşamı tehlikelerle, şeytanlarla ve günahlarla dolu kabul ettiler. Bu tehlikelere yenilmek sadece fiziksel acılara ve ölüme sebep olmakla kalmayıp üstün insan olma ve ölümden sonra ölümsüz olarak yaşama seçeneğini de yok ediyordu. Onlara göre mental disiplin ve chi'yi vücutta tutma bu tehlikelere karşı kişiyi korumakta ve dokunulmaz kılmaktaydı. Wang ve öğrencileri hastalıklara karşı iç eğitim metotlarını kullanmışlar ve ilaç kullanmayı reddetmişlerdir (Eskildsen, <http://nacrp.cic.sfu.ca/nacrp/articles/stevedisease/diseasetext.html>, 23.04.2006).

Wang Zhe teferruatlı törenlerden, sihir yazımlarından ve karmakarışık geleneksel vizyonlardan uzaklaştı. Bunun yerine kişisel eğitimi önceleyen oturarak uygulanan meditasyon yöntemini savundu. Tao Te Ching'in sadelik ve doğallık öğretilerine büyük önem verdiği gibi Chuang Tzu'nun doğal işleyiş ve wu wei (eylemsizlik) anlayışını benimsedi. Budizm'den özellikle karma ve yeniden doğuş anlayışlarını alan Wang, Zen öğretilerine değer verdi. Konfüçyüs'e büyük saygı duydu ve öğrencilerine Konfüçyüs klasiklerini çalışmalarını öğütledi. Altın iksirin insanın içinde olduğunu

vurguladı ve başkalarına yardım etmenin, temiz bir insan olmanın ve sakinliğin bu iksirin gelişmesine katkıda bulunacağını vurguladı. İnsanlara kendi doğalarını eğitmelerini, şöhretten, zenginlikten, çıkarılıktan, kaygılardan ve hiddetten uzak durmalarını tavsiye etti. Seksi, alkolü ve kokulu yiyecekleri (soğan, sarımsak vs.) yasakladı. Wang, Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'nin temelini oluşturan ve Tao'yu izlemenin metotlarını sunan on beş prensip belirledi (Jing,ve Dao, [http:// www.taoists.co.uk/quanzhen.htm](http://www.taoists.co.uk/quanzhen.htm), 30.03.2006).

Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'nde bugün halâ uygulanan ve “bulut gezintisi” denilen ülkenin değişik yerlerini birkaç yıl dolaşma, tapınakları ziyaret etme ve değişik ustalarla çalışma ritüeli rahipler tarafından uygulanmaya başladı. Kendini eğitmeye yönelmiş bir kimsenin mağaralarda ve türbelerde vakit geçirmesi de önemli bir uygulamaydı. Bu geleneğe göre rahipler yedi kutsal eşyaya sahipti, bunlar; meditasyon yastığı, cüppe, yemek kasesi, kamış şapka, fırça, kutsal kitap çantası ve çomak. Bu objelerin her birisi farklı dinsel ve mitsel manalar taşımaktaydı. Ayrıca rahipler günlük yaşamlarında yürürken ölümsüzler gibi, otururken kaya gibi, uyurken yay gibi, ayaktayken uzun bir çam gibi olmalıydı. İnsanın vücudu rüzgar altındaki söğüt gibi esnek ve nilüfer yaprağı gibi rahat durmalıydı (<http://www.taoists.co.uk/quanzhen.htm>, 30.03.2006).

Wang Zhe ve öğrencileri imparator tarafından 1280 yılında Pekin yakınlarındaki Beyaz Bulut Tapınağı'na yerleşmeleri ve burada eğitimlerine devam etmeleri için davet edildi. Beyaz Bulut Tapınağı daha sonra bu mezhebin merkezi oldu (C.E.L.F., 1977: 396). Wang, altısı erkek yedi başarılı öğrenci bıraktı. Kuzeyin Yedi Gerçek Taoisti denilen bu öğrenciler Tam Üstünlük Yolu Mezhebi'ni yaymaya devam ettiler. Hepsi, kendine has bir yol kabul etti ve Tam Üstünlük Yolu Mezhebi kaynaklı yeni mezhepler kurdular:

Qiu Chuji'nin mezhebi Longmen (Ejder Kapısı) Mezhebi,

Liu Chuxuan'ın mezhebi Suishan (Sui Dağı) Mezhebi,

Tan Chuduan'ın mezhebi Nanwu (Güney Boşluğu) Mezhebi,

Ma Danyang'ın mezhebi Yuxian (Ölümsüzlerin Toplantısı) Mezhebi,

Hao Datong'un mezhebi Huahshan (Hua Dağı) Mezhebi,

Wang Yuang'ın mezhebi Yuhshan (Yu Dağı) Mezhebi,

Sun Bu'er'in mezhebi Qingjing (Saflık ve Durgunluk) Mezhebi, ismini aldı (<http://www.taoists.co.uk/quanzhen.htm>, 30.03.2006).

2.6.2. Ejder Kapısı Mezhebi (Longmen)

Wang'ın öğrencilerinin kurduğu mezheplerin en büyüğu Qui Chuji'ni (Ejder Kapısı Mezhebi) olmuştur. Wang'ın ölümünden sonra yedi öğrencisi dağıldı. Qui Chuji, mağaralarda yaşamayı ve yiyecek için dilenmeyi benimseyen bir yol seçti. Birkaç yıl Ejder Kapısı Mağarası'nda yaşadı, bundan dolayı mezhebinin ismi Ejder Kapısı oldu. Qui, mağarada öğretisini anlatmaya başladı, Wang'ın düşüncelerinden olan üç öğretinin birliğini savundu. Hayatının sonuna doğru Jin imparatoru Shizong ve Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın desteğini aldı. Cengiz Han, Qui'ye "Ölümsüz ruh" ünvanını verdi. İmparatorun desteğiyle birlikte Tam Üstünlük Yolu Mezhebi çok geniş kitlelere yayıldı ve Qui Chuji bir çok tapınak yaptırarak kendi hayat anlayışını bu tapınaklarda yaygınlaştırdı. İşçi sınıfı başta olmak üzere Çin halkı içerisinde büyük gelişme gösteren Tam Üstünlük Yolu Mezhebi ileriki yıllarda Ejder Kapısı Mezhebi tarafından temsil edildi ve o kadar ilerledi ki "Ejder Kapısı yerin yarısını kapsar" deyişi halk arasında yayıldı. Qui, hayatının son birkaç yılını Pekin'de bulunan ve Beyaz Bulut Tapınağı olarak bilinen tapınakta geçirdi ve ölümünden sonra da buraya defnedildi. O günden sonra Beyaz Bulut Tapınağı Tam Üstünlük Yolu Mezhebi ve Ejder Kapısı Mezheplerinin merkezi oldu ve bu özelliğini halâ devam ettirmektedir (<http://www.taoists.co.uk/quanzhen.htm>, 30.03.2006)

2.7. Yuan Hanedanı Döneminde Taoizm (MS 1271-1368)

Timuçin'in 1206 yılında Moğol yönetimini kurmasının ardından Kubilay, 1271 yılında devletin adını "Yuan" olarak belirledi ve 1279 yılında Song Hanedanı'nı yok ederek başkenti Dadu'ya (bugünkü Pekin) taşıdı.

Moğollar, Gobi Çölü'nün kuzeyinde yaşarlardı. Timuçin, diğer Moğol kabilelerini yenerek Moğolistan'ı birleştirdikten sonra Moğol İmparatorluğu'nu kurdu ve kendisini Cengiz Han ilan etti. Moğol ordusu, batıya seferler yaparak Orta Asya, Doğu Avrupa

ve İran'a saldırdı. Merkezi Holin (bugün Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin Harholin bölgesi) olan ve Avrupa ile Asya kıtasını kapsayan büyük Moğolistan İmparatorluğu, kısa bir süre sonra birbirinden bağımsız birkaç hanlığa bölündü. Moğol imparatoru, yalnızca adı gereği Moğolların ortak hanı durumuna düştü, zayıfladı. Moğol yönetiminin Han Çinlilerine yaptığı dayanılmaz sömürü ve baskı, Hanların ayaklanmasına neden oldu. 1333 yılına gelindiğinde dinî örgütler ve başka gizli örgütler tarafından başlatılan ayaklanmalar tüm ülkeye yayıldı. Bu dönemdeki büyük ayaklanma, Sarı Irmak'ta yapılan ıslah çalışmalarına katılan köylülerin başlattığı "Kırmızı Başlıklı Ordu"nun ortaya çıkmasıydı. "Kırmızı Başlıklı Ordu"nun Haozhou bölgesindeki birlikleri, Zhu Yuanzhang'ın liderliğinde "Moğolları kovarak Çin'i yeniden kurmak" sloganıyla geniş destek kazandı. Zhu Yuanzhang, ordusuyla birlikte 1368 yılında Dadu'yu ele geçirerek Yuan Hanedanı'nı devirdikten sonra Ming Hanedanı'nı kurdu (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140109.htm>, 21.03.2006).

Yuan Hanedanı döneminde Taoizm yine hükümdarların desteğini alarak gelişmesini devam ettirmek istedi. Taoizm'in büyük halk kitlelerine ve yeni topraklara ulaşması teolojik gelişiminden daha önemli tutuldu. Bu dönemde yeni mezhepler eskilerine dahil oldu. Kuzeyde Tam Üstünlük Yolu (Chuan Chen), güneyde Ortodoks Birliği (Cheng-I) dinsel yaşama hakim oldu.

Güney Song Hanedanı sona erer ermez Göksel Ustalar Mezhebi Yuan yönetiminin hükümdarlarıyla iyi ilişkiler kurdu. İmparator Fu Bilie Güney Song'u işgal etmeden önce 35. Göksel Usta Chang Keda'ya bir heyet göndererek uğur büyü istedi. Usta, Yuan'ın 20 yıl içinde bütün ülkeyi fethedeceğini müjdeledi. İmparator Güney Song'u ele geçirdikten sonra 1276'da 36. Göksel Usta Chang Zhongyan'ı saraya davet etti. Ertesi sene Usta, imparatorun sarayında bir ayin düzenledi, ayinden sonra ustaya güneyde Taoizm'i yönetme ve Taocu rahipleri atama yetkisinin nişanesi olarak gümüş mühür verildi. Chang Zhongyan daha sonra ikinci defa saray tarafından çağrıldığında kendisine yeni ünvanlar verildi. Chang için bu ünvanlar arasında en önemlisi "Göksel Usta" ünvanıydı ki bu onun imparator tarafından tanındığını gösteriyordu. Chang Ling'den beri bu ünvan zaten kullanılıyordu ancak imparatorluk tarafından tanınmamıştı. Song döneminde Taocu ustalara "öğretmen" deniyordu. Ancak bu

istisnai bir durumdu, çünkü kısa süre sonra tahta geçen Ming Hanedanı bu ünvanı kullanmayı yasakladı. Chang Zongyan'dan sonra Göksel Ustalar Yolu fevkalâde bir gelişim gösterdi ve bölgedeki diğer mezheplerin önüne geçti ve imparatorluğun desteğiyle güneydeki Taoist hareketlerden sorumlu hale geldi öyleki tapınak yapılacağı zaman veya rahip atanacağı zaman Göksel Ustalar Mezhebi'nin onayı gerekiyordu. Böylece Göksel Ustalar Yolu, Yuan Hanedanı'nın ortalarından itibaren Taoizm içinde en önemli akım oldu (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-5-2.asp>, 15.01. 2006).

Kubilay Han döneminde (1214-1294) Budizm ve Taoizm arasındaki çok eskilere dayanan rekabet, yöneticilerin desteğini almak için yeniden alevlendi. Bu dönemde Hua Hu Ching (Yabancıların Dinlerinin Değiştirilmesine Dair Risale) önemli bir rol üstlendi. Taoistler 1255, 1256 ve 1258 yıllarındaki çekişmelerde bastırıldı. Bu dönemde güçsüz Taoistler, Budistleri suçlamak amacıyla kendi tapınaklarını ateşe verdiler. 1281 yılında ise imparatorun emriyle Taoist kanon Tao Te Ching dışında yakıldı. Şu an var olan Ming dönemine ait kanon 1120 cildi muhteviyken yakılarak yok edilen Song dönemi Taoist kanonu 4565 ciltten oluşuyordu. Kitapların yakılmasıyla çok eskilere dayanan Budizm-Taoizm düşmanlığı da son buldu. 13. yüzyılın sonundan itibaren Taoizm Çin'de önemli bir rol oynayamadı. Taoist felsefe Neo-Konfüçyanizm ve Zen Budizm gibi iki önemli rönasans dönemine uğradıysa da dinsel Taoculuk giderek dejenere oldu. Taoist Tanrılar senkretik halk inanışlarına karıştılar (HR, 1971: II, 503).

2.8. Ming Hanedanı Döneminde Taoizm (1368- 1644)

Ming Hanedanı, Zhu Yuanzhang'nın 1368 yılında Nanjing kentinde tahta geçmesiyle kuruldu. Ming Taizu olarak adlandırılan Zhu Yuanzhang, tahtta kaldığı 31 yıl içinde feodal monarşi merkezi yönetimini güçlendirmek için hanedanın kuruluşuna büyük katkısı olan vezirleri ve farklı görüşlere sahip olan kişileri öldürerek imparatorluk otoritesini artırdı. Ming Taizu'nun ölümünden sonra torunu Jianwen tahta geçti. Ancak imparator Jianwen, amcası Zhu Li tarafından tahttan indirildi. Zhu Li, kendisini Chengzu İmparatoru ilan etti ve 1421 yılında başkenti Pekin'e taşıdı. Ming Hanedanı yönetiminin merkezîyetçiliği güçlendirmesine rağmen, imparatorlarının ya yeteneksiz ya da çok küçük yaşta olmaları nedeniyle hükümet yetkilileri, adım adım hadımların

eline geçti. Hadımlar yolsuzluk ve şantaj yaptılar, dürüst olan vezirleri ezdiler. Ülke, kötü yönetildi, toplumdaki her türlü çekişme alevlendi. Ming Hanedanı'nın orta dönemine gelindiğinde bir çok köylü isyanı meydana geldi, ancak hepsi bastırıldı. Ming Hanedanı'nın son yıllarında topraklar imparator ailesinde ve feodal beylerin elinde yoğunlaştı, hükümet vergileri günden güne artırdı. Köylerdeki mücadeleler de şiddetlendi. 1627 yılında Shanxi eyaletinde yaşanan afet sırasında yöneticilerin zorla vergi toplamaları, köylü isyanlarına neden oldu. On binlerce köylünün katıldığı isyan ordusunun 1644 yılında Pekin'e girmesinden sonra imparator Cong Zhen kendini asarak intihar etti. Böylece Ming Hanedanı, devrildi (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140110.htm>, 21.03.2006).

Ming Hanedanı Taoizm açısından ikiye ayrılabilir. İmparator Shizong tahta geçmeden önce Taoizm halâ hükümdarlar tarafından destekleniyor ve statüsünü üst sınıfta koruyordu. İmparator Shizong döneminde Ortodoks Birliği Mezhebi (Cheng-I) kısa ve başarılı bir dönem yaşadı. Shizongdan sonra Taoizm yönetici sınıfına yabancılaştı, bu yüzden sosyal statüsü düşmeye başladı. Taoizm bu yeni duruma çabuk tepki gösteremedi ve dinî organizasyon ve düşüncede bozulmalar oldu.

İlk imparator Zhu Yuanzang Ming Hanedanı tahtına geçtiği zaman üç dine eşit yaklaşan düzenlemeler getirdi ama Konfüçyanizm lider akımdı. İmparator Taoizm'i tahtının Gök Tanrılar tarafından bağışlandığını ve korunduğunu kabul ettirmek amacıyla kullandı ve Ortodoks Birliği Mezhebini destekledi. İmparator Zhu Di de bu mezhebi üstün tuttu çünkü imparator bir Taoist Tanrı olan "Üstün Savaşçının Ruhu"na tapıyordu. İmparator bu yüzden Taoist tapınakların yapılmasına maddi destek verdi.

Ming imparatorları arasında Shizong Taoizm'den çok etkilendi. İmparator ayinlerde adeta büyüleniyordu. Özellikle Taocu "Qinci" şiirleri imparatoru derinden etkilemişti. Qinci özel bir biçimi olan şiir türüydü. Qinci yazımındaki yetenek imparatorun kendisine görevli seçerken aradığı bir özellik oldu. Bu dönemde sadece Qinci yazmadaki becerisinden dolayı önemli makamlara getirilmiş Lian Song gibi politik açıdan yetersiz kişiler ortaya çıktı. İmparator Shizong Taoizm'e büyük güven verdi. Taoist rahiplerden Shao Yuanjie'a "üstün insan" ünvanını verdiği gibi Taocu hareketleri kontrol etme imtiyazını da tanıdı. İmparator, Shao'nun önerdiği başka rahiplere de önemli ünvanlar ve yönetim hakları sundu. Shizong, Taocu rahiplere

“benim öğretmenlerim” diyordu. Aynı zamanda Taocu büyülere ve ölümsüzlük ilaçlarına da itimat etti ve kendisine uzun yaşam için iksirler sunanlara büyük paralar ve makamlar verdi.

Ancak Ming Hanedanı’nda imparator Shizong’un halefi Muzong’un tahta geçmesiyle Taoizm gerilemeye başladı. Ortodoks Birliği Mezhebi (Cheng-I) eski yetkilerinden ve ünvanlarından mahrum edildi. Böylece İmparator Shizong’dan sonra Taoizm devlet desteğini yavaş yavaş yitirmeye başladı.

Ming hükümdarlarının Taoizm’e saygılarını devam ettirirken din üzerindeki kontrollerini sürdürdüklerini söyleyebiliriz. İmparatorlar yönetimdeki yerlerini, sağlamlaştırdıkça Taoizm’e daha sıkı bir kontrol uyguladılar. 1368’de dinsel faaliyetleri izlemek için “Sırlar Akademisi” kuruldu. 1383’ten itibaren ise “Taocu Hareketleri İdare Merkezi” adı altında bir kurum oluşturuldu ve Taocu hareketleri denetlemeye başladı. Taocu rahiplerden şöhret bulmuş ve kutsal yazıları iyi anlayanlar bu kurumun başına getirildi. Taocu Hareketleri İdare Merkezi, Taocu rahiplerin davranışlarını, rahiplerin ve tapınakların sayılarını kontrol ediyor ve rahip atama işlemlerini yürütüyordu. İmparatorluk bu yolla Taoizm üzerindeki denetimini sağlamlaştırdı.

Ming Hanedanı’nın ikili yaklaşımından dolayı Taoizm Ming döneminde istikrarsız bir gelişme gösterdi. Ortodoks Birliği Mezhebi (Cheng-I) imparatorluktan diğer mezheplere göre daha fazla saygı ve destek gördü. Ortodoks Birliği Mezhebi güzel ahlâka ve toplumun dürüstlüğüne önem veriyordu, bu da devletin işini kolaylaştırıyordu. Ayrıca 42. Göksel Usta Chang Zhenchang, Ming Hanedanı’nın ilk imparatoru Zhu Yuanzhang’a devletin kontrolünü eline geçireceğini önceden haber vermişti. İmparator daha sonra ülkedeki Taoist hareketlerin kontrolünü Ortodoks Birliği Mezhebine verdi. Chang Yuchu 43. Göksel Usta olunca kendisine “Ortodoks Birliği Mezhebini’nin Örnek Vaizi” ünvanı verildi. Ayrıca Chang Yuchu’ya saray için Taocu kitaplar yazma imtiyazı verildi. Chang Yuchu iyi eğitilmiş ve yazma kabiliyeti olan bir rahipti ve aralarında “Taoist Mezheplerin 10 Kuralı”nın da bulunduğu önemli kitaplar kaleme aldı. Daha sonraki Göksel Ustalar nesli sadece ülkedeki Taoist hareketleri kontrol etmekle kalmayıp önemli toplumsal statüler kazandılar. Ortodoks Birliği Mezhebin’den Lou Yuanran, Shao Yuanjie ve Tao Zongwen gibi rahipler Ming

Hanedanı'ndan önemli ünvanlar aldılar. Ming'in orta dönemlerinden itibaren Ortodoks Birliği Mezhebi'nde insan kalitesinin düşmesi, dini öğretilerin ve pratiklerin gelişmemesi ve yönetici sınıftan uzaklaşılması gibi problemler ortaya çıktı. Bunlar mezhebin üst sınıftaki statüsünü sarstı ve giderek zayıflamasına neden oldu. Bundan sonra Ortodoks Birliği Mezhebi daha büyük bir gelişme gösteremedi.

Tam Üstünlük Mezhebi (Chuan Chen) Yuan Hanedanı'yla iyi ilişkiler geliştirmişti. Ancak Ming Hanedanı'nın güneye sahip olması ve Ortodoks Birliği Mezhebini desteklemesi nedeniyle bu mezhep sadece halk tabakasına hitap eden kısıtlı bir hareket olarak kaldı. Tam Üstünlük Mezhebi'nde Zhang Sanferng dışında hiçbir rahip ne saraya çağrıldı ne de ünvanlar aldı. Mezhep daha çok içsel simyayla ilgilendi ve bu konuda "Ruhî ve Cismani Hayatın Göstergeleri" başta olmak üzere önemli kitaplar üretti (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-6-1.asp>, 15.01.2006).

Ming döneminde Taoizm'in Çin toplum hayatıyla daha fazla bütünleştiğini söyleyebiliriz. Taoist rahipler sivil tapınaklarda görevlendirildiler ve popüler Tanrılar panteona eklendi. Örneğin şehir Tanrıları (Chenghuang) bu dönemde panteona girdi. Her şehir kendisinden sorumlu bir şehir Tanrısına sahipti. Bu Tanrıların kabul edilmesi Taoizm'le yerel anlayışların bütünleşmesinin bir göstergesidir. Bir diğer örnekte Wudang Dağı'nın (Wudang shan) bir Taoist merkez olarak ilan edilmesidir. Wudang Dağı savaş Tanrısı Xuanwu veya Zhenwu'ya (Kara Savaşçısı) adanmış bir kült merkeziydi. Bu Tanrı daha sonra geniş Taoist panteonda kendisine yer buldu ve Tam Üstünlük Mezhebi (Chuan Chen) ve Göksel Ustalar rahiplerince kabul edildi. Burası bugün önemli Taoist merkezlerden birisidir (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006)

2.9. Qing Hanedanı Döneminde Taoizm (1644-1911)

Çin'de 1644-1911 yılları arasındaki dönemde hüküm süren Qing Hanedanı, kurucusu Nurhaç'tan son imparator Pu Yi'ye kadar toplam 12 imparator tarafından yönetildi. Qing Hanedanı'nın toprakları, zirve döneminde 12 milyon kilometrekareyi geçmişti. Nurhaç, 1616 yılında Hou Jin Krallığı'nı kurdu. Krallığın ismi Huang Taiji tarafından 1636 yılında "Qing" olarak değiştirildi. Li Zichen'in liderliğindeki köylü isyancı ordusunun 1644 yılında Ming Hanedanı'nı devirmesi ve Ming Hanedanı'nın son

imparatoru Cong Zhen'in intihar etmesinden yararlanan Qing ordusu, Mançurya'dan yola çıkıp Çin Seddi'nin önemli geçitlerinden Shanhaiguan'ı aşarak ülkenin iç kesimine girdi. Köylü isyancı ordusunu yenerek Pekin'i başkent yapan Qing Hanedanı, daha sonra ülkenin dört ucunda yaşanan köylü ayaklanmalarını bastırdı, güneye kaçan Ming Hanedanı'nın kalan güçlerini yok etti ve Çin'i adım adım birleştirdi. Qing Hanedanı'nın orta döneminden itibaren çeşitli toplumsal gelişmeler kendini göstermeye başladı, sık sık isyanlar yaşandı. "Bailianjiao"nin (Beyaz Nilüfer Dini) başlattığı isyan, Qing Hanedanı'nın refah dönemine son verdi. 1840 yılında patlak veren "Afyon Savaşı" ve bunun ardından Batılı ülkelerin yoğun saldırıları karşısında Qing Hanedanı, yabancı işgalcilerle çok sayıda adaletsiz anlaşma imzalayarak topraklarını yabancılara bırakmak, yüklü tazminat ödemek ve limanlarını yabancılara açmak zorunda kaldı. Çin adım adım yarı feodal, yarı sömürge bir toplumsal yapıya düştü. Qing Hanedanı'nın son yıllarında yönetimin yozlaşması, düşüncelerinin kemikleşmesi, korkaklığı ve kendini küçümsemesi nedeniyle hanedan düşüşe geçti. Eziyet altında yaşayan Çin halkı, emperyalizme ve feodalizme karşı "Taiping Tianguo Hareketi" ve "Nianjun İsyanı" gibi bir dizi ayaklanmalara kalkıştı. Hakimiyetini sürdürmek isteyen Qing Hanedanı'nın yönetici sınıfı da Yangwu Hareketi ve Wuxu Reformu gibi reformları başlatarak Çin'i güçlü ve müreffeh bir topluma dönüştürmeye çalıştı. Ancak bu hareketlerin hepsi başarısız oldu. Sayısız insan, Çin milletini kurtarmak için kanlı mücadeleler verdi. Yurtseverlik dalgaları, Çin'in yakın çağ tarihinin en önemli akımı oldu. 1911 yılında patlak veren "Xinghai Devrimi" ile Qing Hanedanı devrildi, Çin'de 2 bin yılı aşkın süredir hüküm süren feodal imparatorluk rejimi yıkıldı ve Çin tarihi yeni bir döneme girdi (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140111.htm>, 21.03.2006)

Genel olarak Qing Hanedanı'nın imparatorları Taoizm'i ne anladılar ne de ona inandılar. Han milletinden olan tebaalarının desteğini almak için zaman zaman Taoculuğa yöneldiler. Taoizm'in devlete karşı her an isyana kalkışabilecek gizli mezhep ve organizasyonlarla iyi ilişkileri olduğunu bilen hükümdarlar Taoizm'den her an kuşku duydular. İmparator Shunzi her ne kadar Tam Üstünlük Mezhebi'nin faaliyetlerini desteklediyse de Ortodoks Birliği Mezhebi'ni halkı yanlış yönlendirmemesi hususunda sık sık uyardı. İmparator Kangxi, uzun yaşama gibi şeylere inanmadı ve ölümsüzlük için iksir bulma çabalarını saçma gördü ama bir

yandan da Ortodoks Birliği Mezhebi'nin ustalarına değerli ünvanlar verme geleneğine devam etti. İmparator Yongzheng üç doktrin (Konfüçyanizm, Taoizm, Budizm) birbirinin tamamlayıcısı olması gerektiğini önerdi ve baş rolü Taoizm'e verdi. Aynı zamanda Longhu Dağı'nda Taoist rahip olan ve Göksel Usta Chang'ın soyundan gelen Lou Jinhuan'a iltifatlarda bulundu.

Ancak imparator Qianlong'dan itibaren Qing Hanedanı imparatorları Taoizm üzerinde çok sıkı kontroller uyguladılar ki bu sıkıştırmalar Taoizm'in sosyal statüsünün düşmesine ve dinsel faaliyetlerinin yavaşlamasına sebep oldu. Qianlong, Ortodoks Birliği Mezhebi'nin Longhu Dağı bölgesinde gelişmesini kısıtladı. "Ortodoks Birliği'nin Üstün İnsanı" ünvanı ikinci sınıf bir ünvan haline getirildi. Göksel Ustaların başkentteki saraya kabul edilme ayrıcalıkları kaldırıldı, dolayısıyla mezhebin üst sınıfla bağlantıları kesildi. Yine de Ortodoks Birliği Mezhebi günlük yaşamdaki değişik faaliyetlerini devam ettirdi ve gelişmesini uzak dağlık alanlarda ve küçük etnik gurupların yaşadığı bölgelerde devam ettirdi. Qing Hanedanı'nda Tam Üstünlük Mezhebi geleneğinden gelen Ejder Kapısı Mezhebi, 7. ustası Wang Changyue'nin üstün çabalarıyla güçlendi. Wang Changyue'nin din anlayışı mezhebe çok sayıda insanın katılmasını sağladığı gibi hükümdarların korumasını ve desteğini kazandırdı. Ejder Kapısı Mezhebi güneyde Jiangsu, Zhejiang, Wudang, Sichuan gibi bölgelerde çok yaygın hale geldi. Wang Changyue rahiplerini sıkı bir disiplin içerisinde yetiştiriyordu, bu hükümdarların memnuniyetini kazanmasına vesile oldu. Wang Changyue, müritlerinin Tao'ya ulaşması için içsel simya teknikleriyle Taocu dinî mükellefiyetleri bütünleştirdi. Ejder Kapısı Mezhebi hükümdarların memnuniyetini kazandığı gibi Ming Hanedanı'nın bitmiş rejimine duygusal olarak bağlanmış olan halk için manevi bir sığınak oldu. Ejder Kapısı Mezhebi daha sonra kuzeyden güneye büyük bir gelişme gösterdi. Jiangsu ve Zhejiang eyaletlerinde taraftarları o kadar çoğaldı ki kendisine bağlı alt mezheplerin çıkmasına sebep oldu. Bu evrede iyi eğitilmiş bir çok devlet görevlisi Taoizm'e girmiştir. Bu kişiler mezhebin yaygınlaşmasında önemli görevler ifa etmişler ve Taoist doktrin üzerine önemli kitaplar yazmışlardır.

Bu arada 1780 yılında Batılı tüccarlar geldiler ve Hıristiyanlık misyonerliğine başladılar. 1849 Guangxi ilinde "hakka" adı verilen Çinli fakir insanlar isyan ettiler.

İsyancılar İsa'nın küçük kardeşi olduğunu iddia eden Hong Xiuquan'ın peşine düştüler. Bu bin yıllık hareket büyük barışı (taiping) arayan yabancı Çinli Hıristiyan hareketiydi. Bu hareket Güney Çin'de hızla ilerlerken önlerine gelen her yerde Budist ve Taoist tapınakları ve kutsal yazıları yok etti. Taiping ordusu Ejder ve Kaplan Dağındaki Taoist kompleksleri kaldırdı (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Taoizm'in Ming Hanedanı'ndan itibaren toplumun üst sınıflarında zayıfladığını söylemek yanlış olmaz. Ancak Taoizm özellikle kırsal kesimlerde yayılmasını devam ettirdi. Taoizm doğuşundan beri zaten gizli mezheplerle sıkı ilişkiler içerisindeydi ve bu ilişki her zaman varoldu. Gizli halk hareketleriyle ve alt tabakayla iyi ilişkileri olan Taoizm halkın günlük yaşamını yakından ilgilendirdi ve popüler kostümlere büründü. Ming ve Qing döneminde Taoizm toplumsal festivallerin önemli bir kaynağını teşkil ediyordu. "İmparatorluğun Başkentinde Festivaller" ve "Pekin'de Festivaller" adlı kitaplarda festivallerin Taoist inançlarla ne kadar çok ilişkili olduğu kolayca görülecektir. Meselâ güneş yılının ilk ayının 19. günü ölümsüz Qiu Chuji'nin anısına bir festival düzenlenirdi. O gün Pekin'de oturanlar toplu halde Beyaz Bulut Tapınağı'na çıkarlar ve orada Qiu Chuji'e rastlamayı umarlardı. Yine ikinci ayın 15. günü Laozi'nin doğum günü kabul edilirdi. Bu festival boyunca hayvan kanı dökmek yasaklanırdı, Taoist tapınaklarda bir çok değişik ayin gerçekleştirilir ve insanlara Tao Te Ching anlatılırdı. Bütün bunlar gösteriyor ki Taoizm Ming'den sonra Qing döneminde de halk arasında etkin olmaya devam etmiş ve Taoist törenler insanların yaşamlarının bir parçası olmuştur (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-6-3.asp>, 15.01.2006). Ayrıca Qing döneminde Çinlilerin deniz ötesine göçmesiyle Taoizm Tayvan, Honkong ve Güneydoğu Asya'ya geçmiştir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-6-2.asp>, 15.01.2006).

2.10. Cumhuriyet Döneminde Taoizm (1911-1949)

19. yüzyılda batıdan gelen güçlere karşı Qing Hanedanı başarısız oldu. Savaşların getirdiği tehditler sonucu Avrupalı kolonici güçler Qing Hanedanı'ndan ayrıcalık sahibi oldukları bölgeler ve ticaret özgürlüğü aldılar. Çin eliti güçsüzlüğünü fark etti ve modernleşmeye ihtiyacı olduğunu düşündü. Entelektüeller geleneksel Çin

düşüncesinde reformlara girişmek ve batının bilim ve teknolojisini almak için mücadeleye başladı. Çin'in feodal halkının modernleşme isteği acı tecrübeler sonucu 1911'de Quin Hanedanı'nın devrilip Çin Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleşti. Ancak Chiang Kai-Shek tarafından yönetilen nasyonalistlerle Mao Zedong'un liderliğini yaptığı komünistler arasında acı bir savaş başladı. Bu iç savaş 1937'de Japonya'nın Çin'i istilası ve II. Dünya Savaşının başlamasıyla sona erdi. Sonunda komünistler yönetimi ele geçirdiler ve 1949 yılında Mao, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etti, bunun sonucunda ise milliyetçiler Tayvan'a kaçmak zorunda kaldılar (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>,21.01.2006).

Bu gelişmeler Taoizm'in 20. yüzyılın başından itibaren komünistler tarafından büyük yıkımlara uğratılmasına sebep oldu. Çin'de Taoizm feodal yapının batıl inançlarıyla dolu bir din olarak kabul edildi ve yasaklandı (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>,21.01.2006). Taoist rahipler ağır işlere gönderildi, manastırlar kapatıldı ve yok edildi, ayinler yasaklandı. Taocu rahipler, materyalist Maocular tarafından modern sağlık teknikleriyle değiştirilmesi gereken batıl inançların temsilcileri olarak görüldü (HR, 1971: II, 511). Cumhuriyetin ilk yılında (1911) Jiangxi eyaleti yönetimi çok uzun zamandan beri Ortodoks Birliği Mezhebi'ne verilen Göksel Usta ünvanını yasakladı. Tapınaklara ve rahiplerin geçim kaynağı olan tarım alanlarına el konuldu (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-7-1.asp>, 15.01.2006). 1920 yılında "Yeni Hayat" hareketi öğrencileri pazar günleri Taoist heykelleri ve metinleri yok etmek üzere görevlendirdi (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). 1927 yılında Chang ailesine ait Kiangsi bölgesine komünistler tarafından el konuldu (T.C..R., 1955: 369). 1928'de Nasyonalist Parti tapınaklarla ilgili bir düzenleme getirdi buna göre Taoist Tanrılara adanmış çoğu tapınak yasaklandı. Bir çok Taoist tapınak okula, devlet dairesine ve kışlaya dönüştürüldü. Diktatör Yuan Shikai, kendisini imparator olarak ilan edince "Göksel Usta" ünvanını Taoizm'e tekrar verdi. 62. Göksel Usta'ya "Ortodoks Birliğinin Üstün İnsanı" ünvanı verildi. Ustaların mührü iade edildi. Ancak bundan sonra Göksel Ustaların imtiyazları sadece Ortodoks Birliği Mezhebi'ne verildi ve ustaların sahip olduğu eski saygınlık ve şeref bir daha elde edilmemek üzere yitirildi (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-7-1.asp>, 15.01. 2006) Nasyonalist Parti döneminde Ejder Kapısı Mezhebi, Tam Üstünlük Yolu

Mezhebi'ne hakim oldu. Ejder Kapısı Mezhebi Pekin'deki Beyaz Bulut Tapınağı da aralarında olmak üzere bir çok bölgede etkinliğini göstermeye başladı (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-7-1.asp>, 15.01.2006).

Bu dönemde Taoizm'in lehine gerçekleşen tek olay belkide Ming döneminde derlenmiş son Taoist kanonun yeniden basılması olmuştur. 1926 yılında Taoist kanonun sadece iki kopyası vardı ve Taoist miras büyük tehlike altındaydı. Ancak Beyaz Bulut Tapınağındaki nüshanın çoğaltılmasına izin verildi ve kutsal metinler böylece kurtarılmış oldu (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). Diğer taraftan milyonlarca Taoistin Çin'den dünyanın dört bir yanına göçmesiyle Taoizm yavaş yavaş batıda yaşanmaya başladı. Ve kendisini batılı anlayışa adapte etti. Dinsel figürlerden çok felsefî ve sağlık pratikleriyle batı dünyasında kendisine yer buldu (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006).

Modern Çin toplumunun çalkantılar yaşadığı bu dönemde Taoist geleneği devam ettirmek için bazı organizasyonlar kuruldu. 1912'de Tam Üstünlük Yolu Mezhebi millî ve dinî bir yapı olan "Merkez Taoist Birliği"ni kurdu. Bu arada Şangay'da 62. Göksel Usta, "Çin Cumhuriyeti Taoist Topluluğu" adında bir birliğin kurma çalışmalarını tamamladı ancak yönetimden onay alamayınca yerine "Çin Cumhuriyeti Taoist Birliği Şangay Şubesi" kuruldu (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-7-1.asp>, 15.01.2006). Yine Şangay'da aralarında "Genel Çin Taoist Birliği" ve "Çinli Taoistler Birliği" nin de bulunduğu yerel Taoist organizasyonlar kuruldu. Bundan başka ünlü Taoist bilgin Cheng Yingning (1880-1968), "Ölümsüzlük Çalışmaları Akademisi"ni kurdu ve ayda bir "Ölümsüzlük Çalışmaları" adlı dergiyi çıkarmaya başladı (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-7-1.asp>, 15.01.2006).

19. yüzyılın sonlarında iki önemli Taoist mezhep ortaya çıktı ve 1949 Komünist isyanına kadar devam etti. Bu mezhepler; I-kuan (Tao'nun Yayılan Birliği) ve Tao Yüan (Tao Salonu) mezhepleridir. Mezheplerin pratikleri ve inançları gizli topluluklar tarafından devam ettirildi. Bu mezhepler Tao'nun insanın bir parçasını oluşturduğu evrensel enerji olduğunu öğretiyordu. Tao'ya boyun eğen insanın sağlığa, zenginliğe,

çok çocuğa ve huzurlu bir hayata sahip olacağını savunmaktaydı. Bu modern mezheplerin mensupları büyüler, sihirli sözleri kendileriyle Tao arasında yakınlık kurmak için kullanıyorlardı. Mezheplerin farklı özelliği ise Hıristiyanlığın da dahil olduğu bir çok dinin Tanrılarına tapmaları ve bu dinlerin ritüellerini kullanmalarıydı (Brown, 1975: 102).

Bu mezheplerden “Tao’nun Yayılan Birliği Mezhebi” (I-kuan Tao) Bir’in bütün varlıkların temel prensibi olduğunu, Bir’in bütün varlıklara yayıldığını ve onlara girdiğini kabul etmekteydi. Mezhebin inancına göre evren kozmik periyotların sonunu getirecek büyük yıkımlarla karşılaşacaktı ve insanoğlu şu an üçüncü büyük yıkımla karşı karşıyaydı, ancak panteona Ming Hanedanı’nda giren ve sonradan bu mezhep tarafından önemli bir konuma getirilen Wu-sheng Lao-mu (Hayatı Aşan Yaşlı Ana) bu yıkımı önleyecektir. Tao’nun Yayılan Birliği Mezhebi’nin taraftarları sihir, büyü, ispritizma, üç gizemli parmak şarkısı gibi uygulamalara çok önem vermekteydi. Aynı zamanda bu mezhebin inananları et yemekten, alkol ve tütün kullanmaktan kaçınılmaktaydılar. Bütün dinlerin putlarına tapınan mezhep mensupları Taoist ve Budist metinleri kutsal kabul ettiler ve ayinlerinde okudular. II. Dünya Savaşında bu mezhep özellikle Kuzey Çin’de çok etkin olmuştur.

Diğer mezhep, “Tao Salonu” (Tao yüan) veya “Tao ve Te Topluluğu Mezhebi” (Tao-te shen) 1921 yılında Tsian’da bir isyanla başladı. İsyana buradan Kuzey Çin’e ve Yangtse’ye sığırdı oradan da Japonya’ya yayıldı. 1927 yılında mezhep 30.000 mensubu olduğunu açıkladı. Mezhebin yapıları beş katlı inşa edilirdi, katlar; ibadet, meditasyon, kutsal kitapların okunması, vaaz ve hayır işleri için kullanılırdı. Mezhep antik Taoizm Tanrısı T’ai-i (En Büyük Bir)’ye tapınırdı. Bu Tanrı için kurulan altarlarda Konfüçyüs’ün Lao Tzu’nun, Buda’nın isimleri ve Hıristiyanlık ve İslâm’ın sembolleri işlenmiştir. Bu mezhep dünya ve gök ruhlarının kardeşliğini vurgulamıştır. Bundan dolayı hayır işlerine çok önem veren mezhep ismini ileriki zamanlarda Evrensel Kızıl Haç Topluluğu olarak değiştirmiştir (C.E.L.F., 1977: 396).

2.11. Çin Halk Cumhuriyeti’nde Taoizm (1949- ...)

1949 yılında Mao, Çin Halk Cumhuriyeti’ni ilan etti. Yönetime gelen komünistler gizli topluluklarla devamlı iş birliği yapan Taocu mezhepleri şiddetle bastırmaya çalıştı (T.C..R., 1955: 1091). Aynı yıl Tao’nun Yayılan Birliği Mezhebi (I Kuan Tao)’nin

liderleri tutuklandı. Mezhebin geriye kalan üyeleri için 1951 yılında genel af çıkarıldı, bu dönemde bir çok kimse dininden döndü.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte komünistlerin baskısından kurtulmak için Tam Üstünlük Mezhebi'nin son Göksel Ustası Chang En-pu ve bir çok Taoist 1949 yılında Tayvan'a iltica etti (C.E.L.F., 1977: 401).

1949 yılında Çin'de her sınıftan temsilcilerin bulunduğu ve komünist yönetimin şeklinin tartışılacağı bir toplantı düzenlendi. Katılan 585 kişiden yedisi Budistleri, Müslümanları, Protestanları ve Katolikleri temsil etmek üzere seçildi. Taoizm bu toplantıda resmi ya da gayri resmi bir ilgi görmedi. 1950 yılının başından itibaren yarı dini, yarı politik gizli topluluklar Taocu mesiyani hareketlere kalkışarak acı ve endişe verici bir takım politikaların uygulanmasına sebep oldular. Tao'nun Yayılan Birliği (I Kuan Tao), Göksel Kapı (T'ien Men) veya Sekiz Trigram (Pa Kua) Mezhebi gibi mezhepler korkusuzca komünist idarecilerle çatıştılar. Bugün bu gizli toplulukların Çin Halk Cumhuriyeti'nde etkili olduğunu söyleyebilmek güçtür. Wei-tan (dış simya) ve nei-tan (iç simya) teknikleriyle vücutlarının zarar verilemez hale geldiğine inanan bu mezheplerin mensupları 1901 yılındaki Dövüşçülere benzer şekilde ölüme kafa tutarcasına baş kaldırma cesareti gösterdiler (HR, 1971: II, 511).

Taoizm'in devlet tarafından tanınma süreci ise 12 Nisan 1957 yılında Çin Taoist Birliği'nin Pekin'de resmen kurulması ile başladı. Düzenlenen konferansın son bölümünde ülkenin dört bir yanından gelen Taoist rahip ve rahibeler de hazır bulundu. Shengyang'daki T'ai-ch'ing-kung manastırı baş rahibi aynı zamanda Ulusal Siyasi Danışma Komitesi üyesi Yüeh Chung-tai birliğin başkanı seçildi. Birliğin amaçları; ülkedeki bütün Taoistleri birleştirmek, Taoist gelenekleri yaymak, devletin sosyalist yapısını desteklemek, dünya barışına katkıda bulunmak, dinlere karşı özgürlük siyasetini sahiplenmiş yönetime yardım etmek olarak belirlenmişti (C.E.L.F., 1977: 401). Komünist yönetim de Taoist Birliği'nin kurulmasını ülkenin sosyalist yapısını pekiştirmek adına destekledi (Parrinder, The World's Living Religions:101).

Ancak Kültürel Devrim (1966-1976) Taoizm üzerindeki tahribata devam etti. Rahipler öldürüldü veya baskıyla yeni eğitimlere tabi tutuldular. Bütün soy ağaçları ve buna dair kutsal metinler yok edildi. Taoist tapınaklar kapatıldı binlercesi yıkıldı, yakıldı veya kışlalara çevrildi, heykellerin yüzde 95'i parçalandı (Uzak Doğu Dinleri, <http://>

[/www.kuranahlaki.com/uzakdogu12-2.htm#1](http://www.kuranahlaki.com/uzakdogu12-2.htm#1), 13.11.2005). Tam Üstünlük Yolu ve Göksel Ustalar Mezhebine bağlı rahipler çok acılar çekti. Kültürel devrimde Taoist tapınakların %80'i tahrip edildi (http://www.illuminatedlantern.com/cinema/review/archives/year_1977.php, 20.03.2006). Pekin'de bir zamanlar 300 Taoist yapı varken kültürel devrim sonunda ancak bir avuç kaldı. Böylece Taoizm neredeyse tamamen ortadan kaldırıldı (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Din üzerinde uygulanan bütün bu baskılar 1980'de Deng Xiaoping yönetiminin başa gelmesiyle beraber bitti. Yeni yönetimle beraber özgürlüklerin yolu açıldı, Taoizm ve diğer dini inanışlar yavaş yavaş canlanmaya başladı. Taoizm, 1980 yıllarından sonra tekrar organize olmaya başladı ve yeniden faaliyete geçti. Bir çok manastır ve tapınak tekrar açıldı. Taoist inancı yansıtan yapılar restore edildi. Ancak Taoizm açısından üzücü olan bir şey vardı ki o da kaybolan Taoist mirasın hesabının bile yapılamamasıydı.

Şimdilerde genç Taoist rahipler dinlerini yeniden yapılandırmak için uğraşmakta ve bazıları Taoizm'in tarihini ve doktrinlerini öğrenmek için üniversitelere ve kurslara kayıt olmaktadır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006).

2.12. Günümüzde Taoizm

2.12.1. Çin'de Din ve Dinî Topluluklar

Çin, birçok dinin bir arada bulunduğu bir ülkedir. Çinliler esas olarak Budizm, Taoizm, İslamiyet ve Hıristiyanlığa inanırlar. İstatistiklere göre, dini faaliyetlerin yapıldığı yerlerin sayısı 85 bin civarındadır. Din adamlarının sayısı yaklaşık 300 bindir. Çin'de 3000'den fazla dini topluluk ve 74 din okulu bulunmaktadır. Çin'in ulusal düzeydeki dini toplulukları arasında Çin Budizm Birliği, Çin Taoizm Birliği, Çin İslamiyet Birliği, Çin Yurtsever Katoliklik Birliği, Çin Yurtsever Hıristiyanlık Hareketi Komitesi ve Çin Hıristiyanlık Birliği yer almaktadır. Dini topluluklar kendileri tarafından saptanan tüzüklere göre liderlerini ve lider organlarını seçerler, dini işleri yürütürler; gerekli olduğunda dinî okullar kurarlar, dinî kitaplar yayımlarlar ve hayır işleri düzenlerler (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter6/chapter60401.htm>, 21.03.2006).

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1949 yılından sonra Çin'de din ve inanç özgürlüğüne ilişkin politikalar saptanıp uygulanmaya çalışılmıştır. Her ne kadar 1980'lere kadar dinler üzerinde baskılar oluşturulduysa da Çin Anayasası'nda şu maddeler yer almaktadır:

“Çin Halk Cumhuriyeti'ne mensup vatandaşlar din ve inanç özgürlüklerine sahiptirler.” “ Hiçbir devlet organı, toplumsal topluluk ve birey vatandaşları dine inanmaya veya inanmamaya zorlamaz, dine inananlar ve inanmayanlar arasında ayırım yapmaz.” “Normal dini faaliyetler devlet tarafından korunur.” “Dinî topluluklar ve dinî işler yabancı güçlerce kontrol edilmez.” “Din ve inanç ayırımı yapılmaksızın vatandaşlar seçme ve seçilme haklarına sahiptirler. Dini toplulukların yasal malları yasalarca korunur. Eğitim ve din birbirinden ayrılır ve vatandaşlar din ve inanç ayırımı yapılmaksızın eşit bir şekilde eğitim görme olanağına sahiptirler. Farklı milliyetlere mensup halk birbirinin dil ve yazılarına, örf ve adetlerine, din ve inançlarına saygı göstermelidirler. Vatandaşlara istihdam konusunda din ve inançlarından dolayı ayırım yapılmaz. Reklam ve markalarda milliyet veya din ayırımı yapılamaz.”

Çin hükümeti Ocak 1994'te dini faaliyetlerin yapıldığı yerlerin yasal çıkarlarını korumak için “Dini Faaliyetlerin Yapıldığı Yerler Yönetmeliği”ni yayınlamıştır. Aynı yılın Şubat ayında Çin'de bulunan yabancıların din ve inanç özgürlüklerine saygı göstermek, yabancıların dinî konuda Çin'deki dinî çevrelerle yaptıkları dostça temaslar ile kültürel ve bilimsel faaliyetleri korumak için Çin hükümeti “Çin Halk Cumhuriyeti'nde Bulunan Yabancıların Dini Faaliyetleri Yönetmeliği”ni yayınladı. Çin'deki ilgili yasalarda ayrıca şu maddeler de yer almaktadır: “Din adamlarının yaptıkları normal dinî işler, dinî faaliyetlerin yapıldığı yerlerde ve dinî alışkanlıklara göre dine inananların evlerinde yapılan bütün normal dinî faaliyetler yasalar tarafından korunur ve hiç kimse bu faaliyetlere müdahale edemez.”

Birçok dünya ülkesinde olduğu gibi Çin'de de din ve eğitimin birbirinden ayrı tutulması ilkesi uygulanmaktadır ve öğrencilere dinî eğitim verilmemektedir. Bazı yüksek okullarda ve araştırma organlarında dinî dersler verilmekte ve dinî araştırmalar yapılmaktadır. Dini örgütler tarafından kurulan dinî okullarda din eğitimi verilmektedir (<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter6/chapter60401.htm>, 21.03.2006).

2.12.2. Günümüz Çin Halk Cumhuriyeti'nde Taoizm ve Çin Taoist Birliği

Çin Halk Cumhuriyeti kurulduğunda Devlet dinlerin özgürlüğünü savunan bir politika kabul etti. Bu politika etkisini daha çok 1980'den sonra göstermeye başladı. Kanunlar Taoizm'in varlığını ve gelişmesini korudu. Bir takım kurallarda ve yozlaşmış geleneklerde yeni dönemin talepleri doğrultusunda reformlara girişildi. 1957'de yönetimin de desteğiyle Çin Taoist Birliği kuruldu. Bu birliğin kurulması Taoizm'in tarihine duyduğu zayıf ilgiyi kuvvetlendirdi, Taoizm'in sağlam yapıya ulaşmasını ve gelişmesini hızlandırdı. Reformlardan ve dış dünyaya açıldıktan sonra Taoist Birliği tapınakların idaresi, Taocu eğitimin yapılandırılması, Taoist araştırmaların yöreklendirilmesi ve rahiplerin yetiştirilmesi alanında çok şeyler yaptı. Birlik bir çok başarılı çalışmaya imza atmakla birlikte çok uzun bir geçmişe sahip Taoizm'e yeni bir çehre kazandırdı.

İstatistiklere göre 1999'da 1600 Taoist tapınak vardı. Taoist Toplulukların sayısı ise 133 idi. Tam Üstünlük ve Ortodoks Birliği Mezheplerinin rahiplerinin toplam sayısı ise 25000 civarındaydı. Çin Taoist Birliği, "Tapınak İdaresi" adı altında tapınakların yönetiminden ve düzeninden sorumlu bir kurum oluşturmuştur. Bu kurum aynı zamanda mezheplerin ihtiyacı olan rahipleri saptamakta ve ona göre atamalarını yapmaktadır. Çin Taoist Birliği Bir takım ayinlerin yeniden canlandırılması amacıyla zaman zaman büyük tapınaklarda geleneksel ayinler düzenlemektedir.

Çin Taoist Birliği, Taoist rahiplerin eğitim işini de yürütmektedir. Birlik 1980'den itibaren eğitim işini aldı ve kendi programını uygulamaya koydu. Taoizm üzerine özel ve ileri derecede çalışmalar için ayrı sınıflar oluşturuldu. Birlik 1982-1990 yılları arasında toplam 205 rahip ve rahibe yetiştirdi. 1990 yılında devlet tarafından dinî işlerin yürütülmesi yetkisi verilince Taoist Birliği, "Çin Taoist Akademisi"ni kurdu. Taoist Akademi özel ve ileri derece eğitim için iki yıllık eğitim programını uygulamaktadır. Özel eğitim sınıfı Taoist tapınaklar için yönetici yetiştirirken, ileri derece sınıfı Taoist eğitimciler ve araştırmacılar için hizmet vermektedir.

1960 yılında, Çin Taoist Birliği, Taoizm üzerine yapılan araştırmaları yayınlamak üzere bir ofis kurdu. Kurum Çin'de ve dışarıda yayınlarına devam etmektedir. Bu güne kadar bu büro 40 değişik eseri yayınlamıştır.

Değişik bölgelerdeki tapınaklar ekonomik yönden destek sağlamak için ve kendi kendini idare edebilmek için çeşitli sosyal aktivitelere ve işlere girişmişlerdir. Bir çok tapınak ziyaretçiler ve hacılar için çay bahçeleri, restoranlar, oteller, resim evleri, hediyelik eşya standları açmıştır. Taoizm bunun yanında köprü yapımı, ağaç dikimi, felaket bölgelerine yardımda bulunma gibi kamu yararına hizmetlere girişmektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-8-1-1.asp>, 15.01.2006).

2.12.3. Dünyada Taoizm

2.12.3.1. Avrupa ve Amerika'da Taoizm

Taoizm günümüzde sadece Uzak Doğu ülkeleriyle sınırlı kalmayıp, dünyanın dört bir yanında etkili olmaktadır. Taoizm'in popüler uygulamaları dünyaya özellikle internet üzerinden ulaşmaktadır. Son dönemlerde ruhsal yönden kendisini doyuramayan batı insanının çareyi Tao Te Ching ve Chuang Tzu gibi Taocu klasiklerde aradığı gözlenmektedir (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Bununla birlikte akupunktur, bitkisel tedavi, fal, meditasyon, astroloji gibi Taoizm'in ön ayak olduğu öğretilerin batıda büyük etkiler yarattığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bütün bunların yanında Dinsel Taoculuk da dünya ülkelerinde bir takım faaliyetler yürütmektedir (<http://www.kuranahlaki.com/uzakdogu12.htm>, 13.11.2005).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Taoizm bazı şehirlerde temsil edilmektedir. Arizona'da Zongfu, New York'ta Göksel Kadın, Havai'de Büyük Gizem tapınakları bulunmaktadır. Bu tapınakların rahipleri geçmiş yıllarda Çin'i ve Çin'deki büyük tapınakları ziyaret etmişlerdir. Ayrıca Havai tapınağının yöneticisi 63. Göksel Ustanın kızıdır. Havai Üniversitesinden Prof. Micheal Saso, Tayvan'da Taoizm üzerine eğitim almış ve "Continued Daoist Canon of Zhuanglin" isimli eserini yayınlamıştır.

Kanada'da Toronto şehrinde Penglai Tapınağı vardır. Bu tapınakta zaman zaman Taoist felsefe ve eğitimi üzerine konferanslar verilmektedir. Ching Chung Koon'un Kanada'da branşları vardır.

İngiltere'de binlerce Taoizm hayranı vardır. İngiliz Taoist Birliği 1996 yılında kurulmuş ve "Dragon's Month" isimli dergiyi çıkarmaya başlamıştır.

Fransa'da da bir Taoist kuruluş vardır. Ayrıca, Ecole Pratique des Hautes Etudes de Paris'in bir Taoizm çalışma birimi bulunmaktadır. Bu birim "Thorough Investigation of Daoist Canon" isimli eseri tamamlayarak önemli bir projeyi gerçekleştirmiştir.

Bunun yanında Avrupa ve Amerika'dan bir çok öğrenci 1980'den itibaren Çin Sosyal Bilimler Akademisi'ne kayıt olmaktadır. Böylece Taoizm artarak tanınmakta ve anlaşılmaktadır (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-8-3-7.asp>, 15.01.2006).

2.12.3.2. Uzakdoğu Ülkelerinde Taoizm

Tayvan'ın sadece küçük bir kısmı yerli halk Gaoshan milletindedir. Büyük çoğunluğu ise Fujian ve Guangdong şehirlerinden olan Çinlilerdir. Çinli göçmenler Tayvan'a geldiklerinde beraberlerinde kendi kültürlerini ve dinî inançlarını getirdiler. Tayvan'da genellikle Taoizm uygulanmaktadır. Büyük şehirlerde geniş tapınaklar olduğu gibi köylerde küçük tapınaklar vardır. 1994 kayıtlarına göre Tayvan'da 80 binin üzerinde Taoist tapınak vardır. Tapınakların çoğu Taoist dışı Tanrılar Hsi Wang Mu (Batının Kraliçe Anası) ve Ma-tsu'ya adanmıştır. Tayvanlıların üçte bir Tanrı Hsi Wang Mu'ya tapınmaktadır ve beş yüz tapınak bu Tanrıya adanmıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-8-2-3.asp>, 15.01.2006).

Taoizm'in gerçek formu şu an Tayvan'da devam ettirilmektedir. Tayvan'da dini hareketlilik 63. Göksel Usta Chang En Pu'un 1949 yılında buraya sığınmasıyla başladı. Taoizm'in Tayvan'da gelişmesinde önemli pay sahibi olan Chang En Pu Taoizm'in spiritüel formunu uyguladı ve batıl inanışlardan uzak durmaya çalıştı (HR, 1971: II, 511). 1970 yılında vefat eden Göksel Usta Chang En Pu'nun yerine oğlu Chang Yuan Hsin geçmiştir (S.B.A, 1991: IV, 71).

Tayvanlı rahiplerin çoğu Ortodoks Birliği Mezhebi'ne bir kısmı ise Tam Üstünlük Mezhebi'ne mensuptur. Tayvan'da iki farklı Taoist birliği vardır. Tayvan'da tapınaklar sosyal hizmetler açısından önemli faaliyetler üstlenmiş durumdadırlar. Tapınaklara bağlı hastaneler, eğlence merkezleri, müzik merkezleri, kütüphaneler, okuma odaları, oyun salonları vardır. Ayrıca tapınaklar geleneksel Çin öğretilerine, sanatlarına ve sağlık bilgilerine yönelik eğitim seminerleri de sunmaktadır. Taoizm Çin'de kök

bulduğu için Tayvanlılar Çin'e hac için gitmektedirler (http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg_1-2-8-2-3.asp, 15.01.2006). Taoizm, Tayvan'da geleneksel anlayışlara bağlı olarak yaşanmaktadır. Kalıtsal papalık kurumu ruhları kovan büyücülerden ve coşkun inançlardan etkilenmiş durumdadır. Chiao adı verilen uzun adak ayinleri orta çağdan beri devam etmektedir. Mushan ve Tainan şehirleri önemli tapınaklarıyla Tayvan'ın önemli inanç merkezleridir. İki bin yıldır uygulanan Taoist liturjiler devam etmekte ve törenler Taocu rahipler (Tao Shih) tarafından yönetilmektedir (HR, 1971: II, 511). Son yıllarda Tayvan'da yaşanan en ilginç ve önemli olaylardan bir tanesi Hollandalı bilgin K.M. Schipper'in Taoist rahip olarak atanması olmuştur (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006).

Burma'da bir çok Taoist, Kegin ve Tan gibi Kuzey'deki tarım bölgelerinde yaşamaktadır. Sayıları 400000'i bulan bu bölge nüfusunun % 30'u Taoist, Budist veya Konfüçyanist'tir. Bu bölgede 7 Taoist tapınak ve 200 rahip vardır.

Tayland'da 600,000 Çinli yaşamaktadır ve bunların yaklaşık 150,000'i Taoist'tir. Tayland'ta 9 Taoist tapınak, 5 bin rahip vardır.

Kayıtlara göre 7. yüzyılda Kore'de bir çok Taocu vardı. Tang Hanedanı'nın Gao İmparatoru bundan haberdar olunca Kore'ye Taoist rahipler ve kutsal kitaplar gönderdi. Kore Gaoji Hanedanı döneminde Taoizm'i millî din olarak kabul etti. Çinli Taocu rahipler Kore'ye misyonerlik için geldiler ve Budist tapınakları Taoist tapınaklara çevirdiler. Taocu rahipler Kore'de Konfüçyanistler'den daha üstün tutuldular. Taoculuk günümüze kadar Kore'de artarak devam etti. Bugün Kore'de 11 Taoist tapınak 300 Taoist rahip vardır. Kore tapınakları Çin tapınaklarından biraz farklıdır. Günümüzde Taoizm Kore'de yaşayan ve günlük hayatın içinde bulunan bir dindir.

Taoculuk Japonya'ya 7. yüzyılda geçti. Japon öğrenciler Çin'de Taocu sihir yöntemlerini ve kutsal kitaplarını öğrendiler ve Japonya'ya taşıdılar. Pianan döneminde Taoist Genshen günü inancı çok yaygınlaştı. Bu inanışa göre Genshen gününde uyuyan insanın içinde bulunan üç kadavra göğe çıkar ve insanın kusurlarını bildirir ve insanın ömrünün kılmasına sebep olurdu. Bu yüzden kişi Genshen gününde uyumamalıydı. Bununla birlikte Taocu folk inanışlar ve Tanrılar Japonya'ya

geçti. Günümüzde Japonya’da Hakodate, Yokohama, Osaka, Kobe ve Nagazaki şehirlerinde Çinlilerin yaptığı tapınakların yanında Japonların yaptığı tapınaklar bulunmaktadır. Tokyo’da Japonların inşa ettikleri önemli bir Taoist tapınak vardır. Son zamanlarda yüzlerce Japon Taoist Çin’e hac ve biat için gitmektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-8-3-6.asp>, 15.01.2006). Ayrıca Japonya günümüzde Taoizm’in en çok geliştiği ülke olarak gösterilmektedir (S.B.A.,1991: IV, 71).

Taoizm, Singapur’a göçlerle ulaştı. 19. yüzyılda Singapur’da profesyonel Taoist rahip yoktu. 1920’den itibaren Çin’den gelen rahipler Singapur’da sunaklar ve tapınaklar kurdular ve ayinleri yönetmeye başladılar. Singapur kendi ülkesini kurduktan sonra Taoizm daha fala ilerlemeye başladı. 1996 yılında “Singapur Taoist Birliği” kuruldu. Bu kurum Taoizm’i araştırmak ve Taoist kültürü yaymak için bir akademi kurmaya hazırlanmaktadır.

Malezya’nın %30’u Çinlidir ve bunların çoğu geleneksel Çin dinine inanmaktadır. 135 Taoist tapınak ve 12 bin rahip vardır. 1952 yılında Malezyalı Çinliler “Fazilet Dini” adında yeni bir din kurdular. Bu din Taoizm’i, Budizm’i, Konfüçyanizm’i, İslam’ı ve Hıristiyanlığı asimile etti. Laozi ve sekiz ölümsüzü Tanrı olarak kabul eden fazilet dini Taoizm’in bir varyasyonu olarak kabul edilmektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/general-daoism/development-of-daoism/pg1-2-8-3-6.asp>, 15.01.2006).

BÖLÜM 3: TAOİZM'İN İNANÇ YAPISI

3.1. Taoizm'de Tanrı Anlayışı ve Taoist Panteon

3.1.1. Tanrı Anlayışı

Taoculuk aslen Tanrı tanımaz bir sistemdir. Taocu felsefenin baş yapıtı Tao Te Ching'de Tanrı anlayışına rastlanmamaktadır (Parrinder, 1977:100). Bu felsefenin gelişmesinde ön ayak olmuş filozofların da Tanrı anlayışıyla ilgilenmediklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak, Taocu Felsefenin aksine Dinsel Taoizm çok tanrıcı olup, tasavvur edilebilecek hemen her şeyi ilah olarak benimsemektedir (Raju ve diğerleri, 2002: 319). Taoizm, bu yapıyla dünyanın en çok tanrıya sahip dinlerinden birisidir. Taoizm, bir taraftan kendi tanrılarını üretirken diğer taraftan başka dinlerin tanrılarını kendisine adapte etmiştir. Bu noktada Budizm'in büyük etkisi olmuştur. Batıdan gelen bu dinin etkisiyle bir kısım Taoist Tanrı değişikliğe uğramıştır (Schimmel, 1999: 28).

Taoizm'de her şeyin bir Tanrısı olduğu kabul edilir. Canlı cansız varlıklar, atalar, önemli tarihi şahsiyetler, meşhur tarihsel olgular tanrılaştırıldığı gibi Yeşim İmparator, Üç Saf Tanrı, yıldızların, şehirlerin, yazının, servetin, ilaçların, mutfağın, merhametin Tanrısı vs. gibi Tanrılara inanılır. Bu dinde sayısız ölümsüz de tanrılaştırılmıştır (E.Br.,1972: XIII, 680). Taoizm'de, tapınılan çok sayıdaki yıldız 10 göksel mağara, 36 ikinci dereceden göksel mağara ve 72 kutsal krallık eklenmiştir. İnanışa göre buralarda Taocu üstün insanlar ve ölümsüzler yaşamaktadır (A.E.R.,1945: 155).

Taoizm'in Tanrıları incelendiğinde; tabiat güçlerinin tanrılaştırılması, metafizik kavramların tanrılaştırılması ve insanların tanrılaştırılması olmak üzere üç tür tanrılaştırma eğiliminin olduğu görülmektedir (HR, 1971: II, 505-506). Taoist Tanrılar, tanrılaştırılmış azizler hariç belirli bir kişilik veya isim sahibi değildir. Tanrılar kendilerine verilen ünvanlarla anılırlar, bireylerin değil rollerin sıfatlarını taşırlar (Robinet, 1997:18). Taoist Tanrılar dünyayı yöneten kural koyucu Tanrılar değildir. Evrene müdahale etmezler, evren Tao'nun ilkelerine göre kendi kendine işler (HR, 1971: II, 504).

Taoizm'de Tanrılar Tao'nun zuhuratları olarak kabul edilir. Var olan bütün Tanrılar Tao'nun bir yönünü temsil etmektedir. Tanrılarının çokluğu tekliğin bölünmesini

göstermektedir. Bölünerek çoğalma Taoist kozmolojide de söz konusudur. Bir ikiyi, iki üçü, üç de on bin şeyi yaratmıştır (Robinet, 1997: 19).

3.1.2. Taoist Panteon

Taoist panteon, Taoizm'in ortaya çıkmasıyla birlikte son Han dönemi ve Altı Hanedan döneminde (MÖ 2-MS 6) gelişmiştir (<http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006). Taoist panteon yüzyıllar boyunca her okulun, vahyin, kendi Tanrısını eklemesiyle çok genişlemiştir. MS 5. yüzyılda Tao Hongjing'in, Shangqing Tanrılarını derleyen listesi 28 sayfayı bulmaktaydı. Bu sayı giderek daha da artmıştır (Robinet, 1997: 18). Taoizm kanonik yapısını kazandıktan sonra Taoist Tanrılar düzenli bir hiyerarşiye kavuşmuştur. Bu hiyerarşik yapı mezhepten mezhebe değişiklik gösterir. Tanrılar farklı mezheplere göre hiyerarşideki yerlerini değiştirebilmektedirler (HR, 1971: II, 504).

Taoist panteonun en üstünde üç Tanrı vardır. Bu Tanrılara Üç Saf Tanrı (Sangqing) denir. Üçlü Tanrı anlayışının Budizm'in etkisiyle oluştuğu düşünülmektedir (E.A.1968, XXVI, 251). Özellikle Mahayana Budizm'inde Buda'nın üçlü şekli Taoist panteondaki yüksek mertebeye sahip Tanrılarının sayısının üç olduğunu kabulde etkili olmuştur (Parrinder, 1997: 100). Ancak Taoist teslisin Hıristiyanlıktan etkilendiğini ileri sürenler de vardır (C.E.L.F., 1977: 388). Teslisin altında yatan düşünceye göre Tao kendisini yaratılıştaki üç aşamada ortaya koymuştur. Daha sonra bu üç aşama kendisini Tanrı olarak kişiselleştirmiştir (C.E.L.F., 1977: 388).

Üç Saf Tanrı Taoizm'de en yüce Tanrılar olarak kabul edilirler. Yu-huang (Yeşim İmparator) bütün göksel hiyerarşiyi yönetirken Üç Saf Tanrı bu hiyerarşinin üstünde bir konuma sahiptir. Bu Tanrılar göğün kutsal Tanrılarıdır. Bazı Taoistler, Üç Saf Tanrı'nın kozmostaki üç enerjisi (chi, ching, shen) temsil ettiğini düşünürler ve meditasyonla bu Tanrılardan enerji almaya çalışırlar (<http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006). Üç Saf Tanrı gökte yaşadığı gibi aynı zamanda insan vücudunun içinde de ikâmet etmekteydi. İçsel simyacı teknikler ölümsüzlüğe ulaşmak için Üç Saf Tanrı'yı meditasyon aracılığıyla görme teknikleri geliştirmişlerdir.

Aynı zamanda Üç Saf Tanrı, Taoist kutsal kitap külliyatı Tao-tsang'ın üç bölümüyle birlikte anılırlar ki bu Taoizm'de edebiyatla dinî alan arasındaki ilişkinin vurgulanması

bakımından önemli sayılmıştır (HR, 1971: II, 505-506). Bazı Taoculara göre Üç Saf Tanrı, Lao Tzu'nun farklı özelliklerinin timsalleridir ve yönetici Tanrı değildir. Bu Tanrıların daha çok eğitim ve yardım severlikle insanlığı koruduğuna inanılır (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006).

Üçlü Tanrı inancından önce Tao kavramı en yüce Tanrı olarak kabul ediliyordu. Chu'lar devrinde halk her şeyin sebebi olan Tao'yu yer, gök, tarım ve daha bir çok Tanrının arasında Tanrının sembolü olarak Tanrılaştırmıştı (Özertim, 1946: 7). Tao, var olan sayısız şeye karşılık birlikti ve "En yüce birlik" adı altında Han Hanedanı döneminde tapınılan Tanrılar arasına çoktan girmişti. Tao bu dönemde efsanevi beş imparatorun en önemlisi olarak kabul edilmişti. Tao daha sonra Üç Saf Tanrı'nın en üstünü olan Yuan-shih t'ien-tsun'a dönüşmüştür (C.E.L.F., 1977: 388).

Taoist teslisinin Üç Saf Tanrısı; Yuan-shih t'ien-tsun, Ling Pao Chün ve T'ai Shang Lao Chün'dür. Üç Saf Tanrı hiyerarşideki diğer Tanrıları yönetmekle görevlidirler (Smart, 1977b: 259-260). Yuan-shih t'ien-tsun, Taoizm'in en üstün Tanrısıdır. Başlangıcı ve sonu yoktur, var oluşun özüdür. İlk kaos öncesinde boşluk, ses, gök, yer ve yin-yang sisteminden önce var olmuştur. Bu Tanrı kendi kendini var etmiştir, değişmezdir, sınırsızdır, görülemezdir ve bütün erdemleri kendisinde barındırır, doğruluğun kaynağıdır ve her yerde hazır bulunur (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006). Yuan-shih t'ien-tsun'un, gökte yeşim taşlı bölgede ikamet ettiğine ve üç dünyayı yarattığına inanılmaktadır (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006). Yuan-shih t'ien-tsun'a, Yuan-shih T'ien-wang da denir. Gök ve yer şekillendikten sonra dişi Tanrı Ta-yüan Yü-nu var olmuştur. Yuan-shih t'ien-tsun'ün, Ta-yüan Yü-nu ile birleşmesinden göğün yerin ve insanın imparatorları var olmuş ve bunlardan da insan oğlunun ataları türemiştir. Taoist tapınaklarda bazen Yuan-shih t'ien-tsun bazen de Yu-huang (Yeşim İmparator) en yüce Tanrı olarak tapınılır. Taoistlerin bir kısmı iki Tanrının bir olduğunu düşünür ancak ikisi arasındaki ilişki kesin olarak aydınlığa kavuşmuş değildir (A.E.R., 1945: 158).

Taoist teslisinin ikinci elemanı Ling Pao Chün'dür. Bu Tanrının ismi sonradan bir gurup kutsal kitabın ismi olmuştur (Smart, 1977b: 259-260). Taoistlerden bir kısmına göre evren kaostan çıktığında sadece kutsal kitaplar vardı, Tanrılar, insanlar ve diğer

varlıklar yaratılmamıştı. İnanışa göre Tanrıların görevlerinden birisi kutsal kitapları alt derecedeki Tanrılara iletmektir. Bir adı da T'ai Shang Tao Chün (Saygıdeğer Efendi Tao) olan Tanrı Ling Pao Chün'ün görevi üst Tanrı Yuan-shih t'ien-tsun'dan aldığı kutsal kitapları ve bilgeliği alt Tanrılara iletmektir (HR, 1971: II, 505-506). Bu Tanrının zamanın akışını tayin ettiği, yin-yang enerjilerini düzenlediği düşünülür (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006). ve kahramanlarla birlikte yaşadığına inanılır (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006).

Üç Saf Tanrının üçüncüsü ve Taoizm'in en yüce Tanrılarında birisi T'ai Shang Lao Chün'dür. Lao chün (Saygıdeğer Lao) de denir ve bu Tanrının Lao Tzu'nun bizzat kendisi olduğuna inanılır. Lao Tzu'nun Tanrılaştırılması MÖ 2. yüzyılda başladı, İmparator Huan'ın (MÖ 117-67) Lao Tzu ve o zamanlar bir Taocu olarak düşünülen Buda için altınlar diktirdiği tarihi kayıtlarda geçmektedir (HR, 1971: II, 500). Doğu veya Son Han Hanedanı döneminde ise Lao Tzu, Taocuların en önemli Tanrılarında biri haline geldi. Han Hanedanı'nın ilk dönemlerinde efsanevi Sarı İmparator (Huang-ti) inancı vardı. Çinliler Sarı imparatoru ataları kabul ederken aynı zamanda ona tapıyorlardı. Huang-ti'nin kozmik bir Tanrı olarak düşünüldüğü bu dönemde Lao Tzu, Tao'nun bedenlenmiş şekli olarak kabul edildi. Lao Tzu'ya bu manada ilk önce Tao chün (Tao'nun efendisi) denmekteydi. Daha sonra Lao Tzu ile Huang-ti geleneği birleştirildi ve ikisinin bir olduğu kabul edildi. Bundan sonra Tanrı Lao, Huang Lao Chün ünvanını aldı (HR, 1971: II, 500).

Taoculara göre Lao Tzu ilk kaostan doğmuştur. 165 yılına ait bir Taoist metinde Laozi "ilk kaostan yayılan kişi" olarak değerlendiriliyor ve onun güneş, ay ve yıldızlarla beraber ebedî olduğu belirtiliyordu (HR, 1971: II, 500). Dinsel Taoculuğun 2. yüzyıla ait ilk metinlerinde ise Laozi evrenin ve tüm varlıkların oluşmasının kaynağı olan ebedî Tao'nun kişileşmiş şekli olarak Tanrılaştırılmıştır. İnanışa göre Tanrı Lao, zamanın başlangıcından beri göğün merkezinde ikamet ediyordu ve yaratılmış her şeyin yaşam ve güç kaynağıydı. Evren gibi genişleyebilirdi. Yin ve yang'ın kaynağı olarak zaman içerisinde Tao'yu bildirmek için görünebilir ve yöneticilere tavsiyelerde bulunabilirdi (Kohn, 1996: 53). Tanrı Lao'nun birçok defa insanlığı eğitmek için

bedenlendiğine ve eski çağlarda imparatorlara yol göstermek için zaman zaman dünyaya indiğine inanılmıştır.

Tanrı Lao, Tao öğretisini kendisini kanıtlamış ve ölümsüzler listesine girmiş insanlara bildirir. Ayrıca Üç Saf Tanrı'nın ikincisinden aldığı kutsal kitapları insanlara ulaştırır (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm> , 21.01.2006)Dinsel Taoculuğun kurucusu olarak kabul edilen Chang Ling'e Lao Tzu'nun kutsal metinleri ve Tao'yu dünyaya yayma görevini verdiğine inanılırdı.

Ayrıca Taoistler tarafından Tanrı Lao dünyanın kendisinden oluştuğu bir Tanrı gibi düşünülmüştür. Dünya onun vücudundan şekillenmiştir; gözleri güneşi ve ayı oluşturmuş, kafası kutsal dağları, saçları yıldızları, vücudunun tüyleri yer yüzündeki bitkileri, üreme organı insanı, kemikleri ise ejderhaları meydana getirmiştir (Smart, 1977b: 259-260).

Tanrı Lao tapınaklardaki heykellerinde gücünün simgesi olan bir yelpazeyi elinde tutar vaziyette tasvir edilmektedir (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006). Ancak Lao chün bütün Taocular tarafından Tanrı olarak benimsenmez, bazılarına göre kutsal yazıların öğreticisi ve insanoğlunun eğiticisidir (E.E.P.R., 1994: 198).

Üç Saf Tanrı'dan sonra Taoist panteonun en önemli Tanrısı Yu-huang'dır (Yeşim İmparator). Aslında Yu-huang'la Üç Saf Tanrı'nın en üst mertebedeki Tanrısı Yuan-shih t'ien-tsun arasındaki ilişki tam olarak çözülememiştir. Bu iki Tanrı zaman zaman aynı Tanrı kabul edilmekle beraber Taoist tapınaklarda bazen Yuan-shih T'ien-chün'e bazen de Yu-huang'a en yüce Tanrı olarak tapınılır (A.E.R.,1945: 158). Yu-huang (Yeşim imparator) İnci İmparator olarak da anılır. Güney ve Kuzey Hanedanları döneminde (420-589) panteona girdiği (A.E.R.,1945: 158). ve antik Tanrı Shang Ti'nin etkisiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir (Parrinder, 1977: 100). MS 6. yüzyılda Tanrı Yu-huang'ın şerefine taşlar dikildi. Yu-huang, 1012 yılında Song Hanedanı döneminde imparatorluğun korumasını ve hükümdarların desteğini kazandı ve imparator Chen-tsung'un (998-1022) çabaları sonucu Taoist panteonun lider Tanrısı haline geldi ve üstünlüğünü günümüze kadar korudu. Song Hanedanı'nın ilk dönemlerinde Yu-huang Tanrı Yuan-shih T'ien-chün'un altındaki Tanrılar kadrosu içerisinde baş görevliydi ve görevi Tanrılar ve ölümsüzler listesini tutmaktı. Bu arada

Budist-Taoist halk kültürü içerisinde Hint Tanrısı İndra'nın yerine geçti. Buna rağmen Yu-huang Taoist kaynaklı bir Tanrıdır ve ona ibadet edilen yerler Taoist inancının merkezleridir.

1115 yılında Song Hanedanı'nın romantik şair imparatoru Hui Tsung, üstün Tanrı Yu-huang'a "Üstün İmparator" ünvanını verdi. Karara Konfüçyanistler, bu ünvanın sadece göğe ait olduğu gerekçesiyle karşı çıktılar (HR, 1971: II, 505-506).

Taoistler tüm diğer Tanrıların Yu-huang'a rapor verdiğiğine inanırlar. Bu inanca göre Yu-huang her yıl diğer Tanrıların performanslarını gözlemler. Performanslarına göre ya yeni görevlere yükseltir, ya da cezalandırır (<http://www.kuranahlaki.com/uzakdogu12-2.htm#1>, 13.11.2006). Vücudun içinde bulunduğu inanılan Tanrılar da senede bir kere Yu-huang'a kişinin iyi ve kötü işleri hakkında rapor verirler, bunun sonucunda kişinin yaşam süresi belirlenir (HR, 1971: II, 505-506). İmparatorların yer yüzünü yönettiği gibi o da gök yüzünü yönetir. En önemli fonksiyonu adalet dağıtmaktır. Yu-huang'ın kötülüklerin cezalandırılması için yarattığı cehennem mahkemeleri vardır. Yu-huang, yaşayan, yaşamayan her şeyin, bütün Budaların, bütün Tanrıların, bütün hayaletlerin ve şeytanların efendisidir. Efsaneye göre Yu-huang imparator Ch'ing-te'nin oğludur. Annesi onun doğumundan dolayı çok merhamet sahibi birisi olmuştur. Yu-huang, küçük yaşta tahta geçmiştir, ancak kısa süre sonra tahtı terk etmiş, ilaç ve Taoist metinler hazırlamak üzere inzivaya çekilmiştir. Bir kısım araştırmacı bu mitte güneş, ay ve doğanın kutsal birliğini ifade eden inançların izlerinin olduğunu düşünürler. Kim ki iyiliğin ve aşkın yolunda giderse, tütsülerle, çiçeklerle, mumlarla, meyvelerle Yu-huang'ı beslerse ve saygı ve dürüstlikle onun kutsal ismini yüceltirse o kişinin otuz harika ödüle layık olacağına inanılır (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006)

Yu-huang genellikle bir taht üzerinde oturmuş, umursamaz yüz ifadesine sahip, başındaki şapkadan kordonlarla inciler asılmış ve elinde otoritesini belirten bir kat yeşim bulunur şekilde betimlenir. Yu-huang'ın doğum günü olan güneş yılının ilk ayının 9. günü, aynı zamanda baharın başlangıcı olarak kutlanır (<http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006).

Taoist panteonda San-kuan (Üç Görevli) adı verilen Tanrılar da Taoistlerce çok yüceltilmiş Tanrılardır. San-kuan evrenin üç bölgesinde bütün işleri yöneten

Tanrılardır. Ellerinde iyi ve kötü işlerin listesi vardır ve bu listeye göre iyi ve kötü talihi belirlerler. T'ien-kuan, göğün hükümdarıdır ve mutluluğu bahşeden Tanrıdır. Ti-kuan, yeryüzünün hükümdarıdır ve günahların affedicisidir. Shui-kuan, suyun hükümdarıdır ve kötülükleri önlemekle vazifelidir. Bu Tanrıların insanlara karşı gösterdikleri merhametin sınırı yoktur. Üç Görevli Tanrıya, Büyük Barış Yolu Mezhebi'nden beri ayinler düzenlenmektedir (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006).

San-yuan (Üç Prensi) adı verilen Tanrılar ise Doğu Jin Hanedanı'ndan beri kabul gören Tanrılardır. İnanişaya göre bir yıl, eşit olmayan üç parçaya bölünmüştür. İlk altı ayı (ilk bahar ve kış) San-yuan, 7. ve 8. ayı (yaz) Hsia-yuan, 9-12. ayları (son bahar) Chung-yuan yönetir. Bu Tanrıların kuzey yıldızında ikamet ettiğine inanılır (<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006)

Dinsel Taoculuğun en büyük amacı ölümsüzlüğü yakalamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için Taoistler Çin geleneklerinden devşirdikleri yöntemlerle beraber bir çok içsel (nei-tan) ve dışsal (wei-tan) yöntemi uygulamışlardır. Taocular ölümsüz insanların gök yüzünde, kutsal dağlarda, mağaralarda ve denizlerdeki uzak mağaralarda yaşadıklarına inanmışlardır. Taoizm'de ölümsüzlüğü yakalamış bu insanlar aynı zamanda Tanrılaştırılmış ve Taoist panteona eklenmiştir. Taoist ölümsüzlerin en önemlileri Pa-hsien (Sekiz Ölümsüz) denilen popüler figürlerdir. Sekiz ölümsüz Taoistlerin en önemli Tanrılarındanıdır.

Genel kabule göre sekiz ölümsüzün isimleri şunlardır: Chung-li Ch'üan, Ho Hsien-ku, Chang Kuo, Lü Tung-pin, Han Hsiang Tzu, Ts'ao Kuo-chiu, Li T'ieh-kuai, ve Lan Ts'ai-ho. Listedeki isimlerden bir kaçının yerini bazen başka ölümsüzlerin isimleri alabilir (Yetts, 1916: <http://www.sacred-texts.com/journals/jras/1916-21.htm>, 16.04.2006).

Lu Tung-pin (MS 755 - 805) bilgin, doktor aynı zamanda devlet görevlisiydi. Çok uzun bir memuriyet hayatının kötü şekilde bitmesinden sonra Taoist oldu. Öldükten sonra ilaçların kralı olarak kutsallaştırıldı. Zenginliğin ve okur yazarlığın temsilcisidir.

Ts'ao Kuo-chiu, soyluluğun temsilcisidir ve Song Hanedanı'yla ilişkilidir. Kardeşi bir vahşete bulaştığı için utancından toplumdan uzaklaştı ve münzevi bir hayat yaşamaya

başladı. Bu süre içerisinde Tao çalıştı ve üstünlüğe giden yolu araştırdı. Tapınaklardaki ikonalarda elinde yazılar olduğu halde imparator onu dinler şeklinde tasvir edilmiştir. Efsaneye göre bir gün Han Ching-li ve Lu Tung-pin, Ts'ao Kuo-chiu'uy görürler ve ona Tao'nun nerede olduğunu sorarlar. Buna karşılık Ts'ao Kuo-chiu önce gök yüzünü daha sonra kalbini gösterir. İki bilge onun Tao'yu kavradığını anlayınca ona üstünlüğün reçetesini verirler.

Chang Kuo-lao, imparatorluk akademisinin önderlerinden birisiydi ancak o, Shansi'de ki Chung-tiao Dağı'nda inzivaya çekilmeyi tercih etti. İmparatoriçe Wu (MS 684-705) tarafından saraya davet edildi. Kıskaç Kadın Tapınağı'na vardığında öldü ancak kısa süre sonra hayata yeniden döndü. Chang Kuo-lao'nun bir günde binlerce mil kat edebilen sihirli bir katırı vardı. Gidilecek yere varduktan sonra katır kâğıda dönüşüyordu ve Chang Kuo-lao kâğıdı cebine koyuyordu. Tekrar canlandırmak içinse ağzından bir damla su damlatıyordu. Chang Kuo-lao, Taoist resimlerde genellikle katır üstünde resmedilir.

Li T'ieh-kuai, demir koltuk değneği ve siyah yüze sahiptir. Sakatlığı temsil eden bu ölümsüz, insanların acılarını hafifletmeye çalışır. Bir gün ruhu Hua Dağı'na gittiğinde öğrencisine vücudunu korumasını yedi gün içerisinde dönmemesi halinde onu yakmasını söyler. Altıncı gün öğrencisinin annesi hastalanır, bunun üzerine öğrenci bir gün önceden Li T'ieh-kuai'nin ruhsuz bedenini yakar. Ertesi gün Li T'ieh-kuai döndüğünde girecek bir beden bulamaz ve yeni ölmüş bir yaşlının bedenine girer ancak bir süre sonra girdiği bu bedenin sakat birisinin bedeni olduğunu anlar. İlk başta bu bedenden çıkmak istese de Lao Tzu onu bu bedende kalmaya razı eder ve ona altından bir taş ve demirden bir koltuk değneği verir.

Ho Hsien-ku, bir kadın ölümsüzdür ve elinde nilüfer çiçeği ve şeftaliyle tasvir edilir. Efsaneye göre İmparatoriçe Wu döneminde (MS 684-705) Yun-mu Dağlarında yaşamıştır. Bir gece rüyasında Yun-mu adında bir kayayı öğüttüğünü ve yediğini görür. Bunun üzerine bekâr kalacağına ve namuslu olacağına yemin eder. O günden sonra dağdan dağa uçarak dolaşır ve annesi için meyve toplar. İmparatoriçe, Ho Hsien-ku hakkında anlatılanları işitince onu saraya çağırır ancak Ho Hsien-ku saraya gelirken yolda kaybolur. O günden sonra ölümsüzlerden birisi olarak kabul edilir. Kadınların önde gelen Tanrılarında bir tanesidir.

Han Hsiang-tsu, gençliğin temsilcisidir. İmparator Hsing-tung'un büyük yeğenidir. Olağan üstü bitkileri yetiştirebilme yeteneğine sahiptir. Ölümsüzlük şeftalisi yiyerek ölümsüzlüğe ulaşmıştır. Yanında bir sepet meyve veya çiçek taşırdı. Lu Tung-pin'in öğrencisi olarak kabul edilir.

Han Chung-li, askerleri temsil eder. Han Hanedanı döneminde İmparatorluğun generallerinden birisiydi. Çok ileri yaşlarında Yang-chiu Dağlarında inzivaya çekildi. Dağda kendisine ölümsüzlüğün yolunu öğreten beş halk kahramanına rastladı. Bir kıtlık vaktinde metalleri gümüşe çevirerek fakirlere dağıttı. Elinde şeftali veya yelpazeyle resmedilir. Ölümsüzlüğe ulaştığı zaman bir leylek tarafından göğe taşınmıştır. Bir başka efsaneye göre kulübesinin duvarı patlamış ve içinden ölümsüzlüğün sırrının bulunduğu küçük bir kutu çıkmıştır ([http://www.chebucto. ns.ca /Philosophy/Taichi/gods.html](http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html), 04.04.2006).

Taoist panteonda dişi Tanrılar da önemli bir yer kaplamaktadır. Çin geleneğinde erkek ve dişi Tanrılar eşit öneme ve güce sahiptirler. Bu eşitliği en iyi dişi enerji yin ve eril enerji yang arasındaki dengeyi anımsayarak görebiliriz. Batılı araştırmacılar Çin geleneğinde ata erkil bir yapı olduğunu savunsalar da dişi Tanrılar eril kopyalarının hemen altında büyük öneme sahip kutsal güçlerdir. Taoist dişi Tanrılar Hsi Wang Mu (Batının Kraliçe Anası) ve Ma-tsu bu manada sayabileceğimiz önemli Tanrılardır. Dişi Tanrılar Çinli kadınlar tarafından çok büyük saygı görür ve örnek alınır (Zinck,, [http:// www.stthomasu.ca /~parkhill/cj01 / ireplz. htm](http://www.stthomasu.ca/~parkhill/cj01/ireplz.htm), 27.04.2006).

Hsi Wang Mu, “Batının Kraliçe Anası” Taoist panteondaki en yüce dişi Tanrıdır. Yin enerjisinin mükemmel şekilde düzenlediği bu Tanrı bir yaratıcıdır. Hsi Wang Mu, göğün, yerin ve her şeyin sebebi sayılmıştır. Hsi Wang Mu'nun erken dönem ismi olan “Altın Kaplumbağanın Anası” ismi ise Şaman geleneğinin etkisidir ([http://www.stthomasu.ca /~parkhill/cj01/ireplz.htm](http://www.stthomasu.ca/~parkhill/cj01/ireplz.htm), 27.04.2006). Hsi Wang Mu , Taoizm bir din olarak ortaya çıkmadan önce var olan bir Tanrıydı. MÖ 3. yüzyıla kadar bu Tanrıya bir cinsiyet belirlenmemişti, Hsi Wang Mu sonraki yüz yıllarda dişi Tanrı olarak kabul edilmiştir (http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_viii_the_daoist_religion.htm, 19.04.2006). Hsi Wang Mu, Tanrılarla ölümsüzlüğü arayanlar arasında aracılık yapar. Ölümsüz olmak için uğraşan insanların çabaları bu Tanrı tarafından onaylanmaktadır. Chou Hanedanı'nın imparatoru Mu ve Han Hanedanı'nın imparatoru

Wu'nun Tanrıça Hsi Wang Mu'dan sihirler içeren kutsal kitaplar ve ölümsüzlük şeftalisi aldıklarına inanılır. Özellikle MS 3-6 yüzyıllar arasında elde edilen metinlerin aracısı olarak düşünülür (HR, 1971: II, 505-506).

Hsi Wang Mu, Bazı portrelerde kaplan dişleri, leopar kuyruğu ve etrafında mavi kuşlarla temsil edilmiştir. İlerleyen dönemlerde K'un-lun Dağı'ndaki sarayında ölümsüzlük şeftalisini koruyan Tanrı olarak düşünüldü. Bu Tanrı Kuzey Çin'de özellikle MÖ 3. yüzyıldaki kuraklığa son verdiği düşünülerek çok popüler hale geldi. Hsi Wang Mu, prensesler ve kadınlar için rüyalarda ve bir takım vizyonlarda görünerek model oluşturmuş ve onun kadınları ruhsal hayatlarında koruduğu düşünülmüştür. Daha çok müzisyen kadınların ve rahibelerin modeli olmuştur. Taoizm tarihinde bir çok türbe ve tapınak Hsi Wang Mu'ya adanmıştır. Hsi Wang Mu, yin enerjisini tutarak ölümsüzlüğü yakalayan bağımsız bir Tanrı olarak düşünülmüştür. Ayrıca kadın cinsel gücünü temsil eden bu Tanrı erkekler için endişe verici bir yapı arz eder (<http://www.stthomasu.ca/~parkhill/cj01/ireplz.htm>, 27.04.2006).

Ma-tsu (Mazu), Taoist panteonundaki en önemli dişi Tanrılardandır, Tayvan'da ve Çin'in güney kıyı kesiminde çok popülerdir. Ma-tsu inancının dayandığı efsaneye göre Lin Mo Niang adlı bir kadın Meizhou adasında ticaretle uğraşan ailesiyle birlikte yaşamaktaydı (MS 980). Kendisini Budist Tanrı Guanyin'e adayan bu kadın, bir Çinli genç kız için hiç düşünilemeyecek bir şey olan bekârlığı tercih etmişti. Günlerden bir gün Lin Mo Niang'ın dört kardeşi deniz ortasında fırtınada kaybolur. Lin Mo Niang, transa girer, doğa üstü güçlerini kullanarak kardeşlerini kurtarmaya çalışır ama dördüncü kardeşini kurtaramadan transtan çıkar. Lin Mo Niang, bu olaydan sonra fazla yaşamaz ve ölür. Lin Mo Niang, daha sonra "Ma-tsu" adı altında Tanrılaştırıldı ve 11. yüzyılda yaygın bir inanç haline geldi. İmparatorlar Ma-tsu'ya önemli ünvanlar verdiler bunlar arasında Ming imparatorunun verdiği "Göğün Kutsal Anası" (Tienshang Shengmu) ünvanı en önemlisiydi. Ma-tsu, öncelikle balıkçıların, salcıların ve tüccarların saygı gösterdiği bir Tanrıdır. Özellikle denizdeki felaketlerden insanları koruyacağı düşünülmüştür. Hükümdarlar okyanuslara açılmak ve deniz ticareti filolarını cesaretlendirmek için bu Tanrıya olan inancı desteklemiştir. Ma-tsu'ya adanan tapınaklar daha çok deniz kenarında bulunmaktadır. Tayvan'da çok popüler olan bu Tanrı yerel liderler tarafından onurlarını yükseltmek, turist ve hacı çekmek

amacıyla sembol olarak kullanılmıştır. Ma-tsu, Çin’le Tayvan’ı yeniden birleştirmek isteyen komünist liderler için de önemli bir figürdür. Ma-tsu, her ne kadar evlenmeyi reddetse de kendisine tapınan kadınlar için önemli bir örnektir, evlat sevgisini, anne babaya itaati ve kendisini feda eden anneleri simgeler (<http://www.stthomasu.ca/~parkhill/cj01/ireplz.htm>, 27.04.2006).

Diğer bir Tanrı “Yıldızların en büyüğünün efendisi” (sing-chu)’dir ve kutba yakın bir yıldızda oturmaktadır. Tien-hwang-ta-ti de kutup yıldızında oturan önemli bir Tanrıdır. Fırtınanın Tanrısı Li-tsu emrinde 36 generale sahip başka bir Tanrıdır. Hiuen-kien-shang-ti keşişlerin model aldığı “siyah göğün yüce imparatoru” sıfatını taşıyan Tanrıdır. Bu Tanrının üç din içinde insanları eğitmek amacıyla 82 kez dönüşüme uğradığı düşünülür (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006).

Sel felaketlerini önleyen Ejder Kral, Çin’de çok itibar edilen Tanrılardandır. Yer altında günahkâr ölümlülerin zincirlendiği cehennemlerin Tanrıları ve bekçileri şeytanlar da Çinliler tarafından tapınılan varlıklardır (Parrinder, 1977: 100). Taoizm bir kısım meslek ve iş Tanrılarını da barındırır. Mesela öğrenciler yazı Tanrısı Wan-chang’a saygı duyarken, askerler savaş Tanrısı Kwanti’ye tapınırlar, tüccarlar ise zenginlerin Tanrısı olarak kabul edilen Tsa-shin’i özel Tanrıları olarak kabul etmişlerdir (E.A.,1968: XXVI, 251). Ayrıca Taoizm’de bir çok kimse “tzu” ismi altında tanrılaştırılmıştır (<http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006). Büyük Tanrıların yanında sayısız ruh (shin) vardır ki Çinliler bu ruhların korkusuyla yaşarlar (E.A.,1968: XXVI, 251).

Taoizm’in sahip olduğu çok sayıda erkek ve dişi Tanrının heykeli Taoist tapınaklarda sergilenmekte, çok farklı ve renkli görüntüler oluşturmaktadır. Mesela Pekin’deki Dong Yuen Tapınağı’nda Taoist panteonun sergilendiği 76 bölüm vardır ve bu bölümlerin her birisinde farklı Tanrıların büyüklü küçüklü yüzlerce heykeli bulunmaktadır (<http://www.thetao.info/tao/gods.htm>, 24.04.2006). Taoistlerin evinde de bir çok ilah vardır. İlâhların tasvirleri, evlerin büyük kapıları önünde bulunan açık bir dolap içine yerleştirilmiştir (Aydın, 2004, 63). Ayrıca bir Taoistin, önemli Tanrıların ve ruhların isimlerini, rütbelerini ve güçlerini bilmesi, meditasyon ve imgeleme yöntemleriyle onları yönlendirebilmek için eğitimden geçmesi gerekmektedir (<http://www.kuranahlaki.com/uzakdogu12-2.htm#1>, 13.11.2005)

3.2. Taoizm’de Ahiret ve Ölümsüzlük Anlayışı

Aslı itibariyle Taoizm’de belirgin bir ahiret inancına rastlanmamaktadır. Ancak yukarda da belirttiğimiz gibi Taoizm geleneksel Çin inanışlarıyla kaynaşarak ölümsüzlüğe ulaşmayı amaçlamıştır. Taoistler ölümsüzlüğe ulaşan insanların cennet vari dünyalarda mutluluk içerisinde yaşayacaklarına inanarak bir öte dünya inancı kurmuşlardır. Bu manada Taoizm açısından öte dünya anlayışıyla ölümsüzlük anlayışı arasında sıkı bir bağlantı vardır.

Budizm’le karşılaşıncaya kadar Taoculuk’ta ruhların suçlanması, ölümden sonra yargılanması gibi bir inanç bulunmaz. Tanrı ile insan arasında sıkı bir ilişki de söz konusu değildir. Yine Taoculuk’ta seçkin halk topluluğu, ayrıcalıklı kesim, bir soy ya da sivrilmiş birey yoktur. Mutluluk mutsuzluk önceden belirlenmiş değildir. Onları insanlar meydana getirir. İyinin de kötünün de ödülü veya cezası böyle ortaya çıkar (Cooper, 2003: 38). Geleneksel Taocu felsefe cehennem, şeytan, yer altı karanlığı, ışık ve iyilik Tanrısıyla çatışan güçler bilmez, ona göre evrende şeytanca işler yoktur. Taoculuk ödüllendirme anlamında bir cennete de inanmaz. Taocu öğretiler sevinçle üzüntüden kaynaklanan bütün aşırılıkları dışlamıştır. Gerçekte cennet ve cehennem insanın içinde erdem gibi nitelemelerdir, nesnel gerçeklikler değildir. Doğanın ve erdemin yasalarını izleyerek doğrulukla uyum içerisinde yaşayan kimse kendi cennetini, yaşayan kimsedir (Cooper, 2003: 38).

Ancak Taoizm, Budizm’in Çin’e girmesiyle birlikte bu dinle büyük bir etkileşim içerisine girmiştir. Taoizm, şu an sahip olduğu bir çok dinî anlayışla beraber öte dünya anlayışını da bu süreç içerisinde Budizm’den almıştır. Özellikle Ling-pao geleneğinde yaşayan bütün canlıların kurtuluşu anlayışı açısından Budizm’in etkileri hemen farkedilir. Başlangıçta bireyin özgürlüğünü ve dönüşümünü amaçlayan Ling-pao anlayışı, sonraları toplumu karmik suçları neticesinde hak ettikleri Budist menşeli purgatorilerden ve cehennemlerden kurtarmayı amaçlayan karışık liturjilere dönüşmüştür (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006) Budizm’in etkisiyle Taoizm’in amacı sadece uzun yaşamak veya ölümsüzlüğü yakalamak olmaktan çıkmıştır. Taoizm, maddi bedenden farklı ruh kavramını öne çıkarmıştır. Ölümsüz olan bu ruhtur ve ölümden sonra hak ettiği şeye göre cennet veya cehennemde varlığına devam edecektir. Artık amaç cennette yer

edinmeye ve cehennem azabından kurtulmaya yönelmiştir. Cehennem azabı dünya hayatında işlenen günahlardan dolayıdır ve bir takım merhametli Tanrıların şefaatiyle kaldırılabilir (Chinese Religions From 1000 B.C. To the Present Day: 101- 103). Taoizm’de günahkâr insanların azap çekecekleri cehennemlere de inanılmıştır. Budizm’in etkisiyle geliştiğine inanılan bu cehennemlere “alt dünya” denir. Alt dünya cehennem beş kıralı (wuyu) tarafından, özellikle de Tai Dağının Doğu Cehenneminin Ruhu (dongyu taishan zhi shen) tarafından yönetilir. Alt dünyanın Fengdu’nun büyük imparatoru (fengdudai) tarafından yönetildiği de söylenir. Alt dünyada günahkarların ruhları, hayaletler ve gülyabaniler vardır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-3.asp>, 15.01.2006).

3.2.1 Taoizm’de Ölümsüzlük Anlayışı

Taoistler dünyadaki en büyük mutluluğun uzun yaşamak veya ölümsüzlüğe ulaşmak olduğuna inanmışlardır. Budizm dünya hayatını acı verici görüp, gerçekliğe ulaşabilmek için ölümün gerçekleşmesinin gerekliliğini vurgularken Taoizm, hayatı değerli bulur ve doğru yolda ilerleyerek hayatın uzatılması gerektiğini savunur (HR, 1971: II, 32). Taoculara göre yaşlılık mukaddeslik alâmetidir. Taocular ömrün yüzyıllar boyu sürebileceğini iddia ederler. Onlara göre ebedilerin en yücresi gündüzleri göğe yükselebilenlerdir. Taocular, ebediliğin bedenî ve ruhî eğitimle olabileceğine inanırlar (S.B.A., 1991: IV, 70). Kim, yin-yang öğretisini, ve bunların beş element içindeki etkileşimini ve her şeyde var olan Tao’yu kavrsa kendisine üstün bir vücut kazandırabilir. Bunun sonucunda ölümsüzlüğe en azından uzun bir hayata ulaşabilir. Tanrılar doğanın bu üstün gücünü kullanan varlıklardır ve bu etkilerinden dolayı tapılmaktadır (HR, 1971: II, 32).

Kişiyi oluşturan elemanların hiç birisi aslında ölümsüz değildir. Ölümsüzlüğü isteyen insan, ölümsüzlüğünü kendisi imal etmelidir. Taoculuk, ölümsüzlüğü fizîki bedenden ayrılmış spritüel bir ilke olarak kabul etmez. Hedeflenen şey, vücudu ölümsüz hale getirmek olmalıdır çünkü bu ölümsüz vücut ruhun ona yerleşmesine yarayacaktır. Eski Taocular oldukça güç olan bu işin sabırla öğrenilebileceğini düşünmüşlerdir (Neel, 1987: 10-11). Han döneminden buyana ilerleme kaydeden bu anlayışa göre insan içindeki chi’yi tasfiye etmelidir. Taoist inanca göre bir kısım insanlar gerçekten ölümsüzlüğe ulaşmışlardır. Ölümsüzler kutsal dağlarda ve denizlerdeki adalarda

yaşamaktadırlar (Later Daoism, <http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006). Han dönemine ait aynalarda veya süs eşyalarında ölümsüzler kanatlı varlıklar olarak tasvir edilmişlerdir (HR,1971: II, 509).

Ölümsüzlük doktrinine bağlantılı olarak ölümsüzlerin mutluluk içinde yaşadığına inanılan yerlerin var olduğuna inanılmıştır. Ölümsüzler, Tanrılar gibi, dünya dışı yerlerde değillerdir. Ölümsüzlüğün fiziksel olduğuna inanıldığı için bu yerlerin de fiziksel olarak var olduğu düşünülmüştür. Dağlardaki kimi yerler ve bazı adalar ölümsüzlerin kalmaları için uygun yerlerdir. Dolayısıyla kutsal adalardan bahseden bir çok anlatımla karşılaşılmaktadır. Bunların üç tanesinin adı bellidir: P'ang-Toi, Fang-Tcang ve Ying-Tcheou. Bunların Peçeli Körfezi'nin açıklarında buldukları bilindiği halde onlara ulaşmanın kolay olmadığı düşünülürdü. Söylentilere göre ziyaretçiler genellikle fırtınaya tutulmuşlar veya kıyıya yanaşacakları zaman kendilerini yeniden denizde bulmuşlardı. Bu adalarda herkes ölümsüzdü. Bütün hayvanlar bembeyaz, saraylar ve kapılar altın ve gümüşlendi. Ch'in Hanedanı'nın ilk imparatoru ölümsüzlerle ilgili bu hikayelere o kadar inanmıştı ki adaları bulmak üzere bir çok genç erkek ve kızı gemilerle yollamıştı. Bu adalara ulaşan kimselerin adada bolca bulunan ölümsüzlük yiyeceğinden yiyerek ölümsüzlüğe ulaşabileceği düşünülmüştür (Smart, 1977a: 193). Bu seferlerden dönenlerin bir kısmı oralara yaklaşmamasına rağmen sanki görmüş gibi anlatmışlardır. Bu da tabii bu tür hikayelerin sürüp gitmesine sebep olmuştur. (C.E.L.F., 1977: 389).

Taoistler ölümsüzlerin yaşadığı cennetlerin varlığına da inanmışlardır. Bu tür cennetlerden birisinin Çin'in batısındaki K'un-lun Dağının zirvesinde olduğu düşünülmüştür. Bu inanış Han döneminin başlarında o kadar belirgin bir hal almıştır ki imparator Wu-ti yöneticilerinden birisini bu bölgeye özel bir görevle göndermiştir. İnanışa göre K'un-lun Dağında cinleri yöneten dişi Tanrı Hsi Wang Mu yaşamaktaydı. Bu Tanrı değerli taşlardan yapılmış, altın ve gümüşle süslenmiş sarayda otururdu. Bahçesinde üç bin yılda bir meyve veren ve meyvesinden yiyene ölümsüzlük bahşeden şeftali ağacı vardı. Dolayısıyla bütün ölümsüzler sarayın önünde bu meyveyi yiyebilmek ve ölümsüzlüklerini koruyabilmek için sıraya girmişlerdi. (C.E.L.F., 1977: 389). Öte yandan yeraltındaki dağlarda hatta şehirlerde ölümsüzlerle birçok kere

karşılaşmıştır. Cinler gibi, gezinti esnasında sıradan insanlar gibi giyinirler ve onları yalnızca üstün duru görü yeteneğine sahip kişiler tanıyabilirdi (Neel, 1987: 10-11).

Bazı anlatımlarda ölümsüzlüğe ulaştığında kişinin tüylü bir elbise giyeceği, ışığın üzerinde yol alacağı, yıldızların üstünde seyahat edeceği veya boşlukta yüzeceği bildirilmektedir. Rüzgar ve ışık arabası, ejderhalarsa atı olacaktır. Kemikleri yeşim taşı gibi parlayacak, yüzü göz kamaştırarak biçimde ışıldayacak, başı bir hale ile çevreli ve tüm bedeni güneş ve ay kadar güçlü doğaüstü bir ışık yayacaktır. Tüm isteklerini gerçekleştirebilecek, yeryüzü ve gökyüzüne eşit bir ömürde, bitmeyen bir gençliği yaşamının tadını çıkaracaktır. Ayrıca, yarını bilecek, bir günde bin li (bir li, bir milin üçte biridir) kadar yol alabilecek, suya gömülse de ıslanmamayı, ateşte yürüse bile yanmamayı başaracak, ne canavarlar, ne de silahlar ona dokunamayacak, doğanın güçlerini ve enerjilerini yönetme erkine sahip olacaktır.

Ölümsüzler (hsien) için üç farklı aşama ve seviye söz konusudur. Pao-p'u tzu'da Ge Hong bu üç seviyeyi şöyle açıklar. Birincisi, “ölü beden kurtuluşu” (shih chieh), yaşam süreleri içinde bedenlerini yeterince dönüştürememiş olan ustaların içinde bulunduğu seviyedir. İnsanlar ölüm anında ya bedenlerini tamamen bırakırlar, ya da beden tamamen yok oluncaya ve kefen boşaluncaya dek arınma çalışmalarını sürdürürler. İkinci durumda bedenlerindeki fiziksel beş elementi daha süptil enerji boyutlarına dönüştürerek cehennemlerden korunmuş olurlar. İkinci seviyedekiler, yani “dünyevî ölümsüzler”, ölümsüz bir beden kazanmayı başarmış ama göklere yükselememiş olanlardır. Bunlar kutsal mağaralarda, uzak adalarda ve cennet misali mekanlarda yerleşirler. Mükemmelliğin üst derecelerine erişememiş olsalar da, büyük güçlerle donanmışlardır. Göksel ölümsüzler'in ise başkalaşıma uğramış bedenleriyle gün ortasında göğe yükseldikleri söylenir. Bunlara aynı zamanda “uçan ölümsüzler” de denir. Tüm bunlardan başka, bir de “dünyadaki insanların ustaları” vardır. Bunlar geçiş üstünlüğünü taşıdıkları halde göklerde kalmak yerine Taocu öğretileri korumak ve yaymak adına defalarca yeryüzüne inkarne olurlar. (Eliade, 2003: 38)

Taoist literatürde ölümsüzlük iksiri ve ölümsüzler hakkındaki araştırmaları anlatan sayısız hikâyeler ve Taocu'ların ölümsüzlerin evine yaptığı ziyaretleri anlatan kitaplar vardır. (Neel, 1997: 11).

3.2.2. Taoizm’de Ölümsüzlüğe Ulaşma Teknikleri

Taoizm’in başından beri ölümsüzlük anlayışını benimsediğini ve bu inancı temel inanç esası olarak kabul ettiğini belirtmiştik. Taoizm ölümsüzlüğe ulaşabilmek için çok farklı yöntemler kullanmıştır. Bu uygulamaların bir çoğu Çin’de madencilik ve çömlekçiliğe dayanan çok eski yıllara kadar gitmektedir (HR, 1971: II, 509). Taoistler yaşamı uzatmak ve ölümsüzlüğü yakalamak için sihir ve büyü teknikleri başta olmak üzere, bir takım bitkisel ve kimyasal ilaçlar, diyetler, fiziksel ve zihinsel egzersizler, nefes alıştırmaları ve seksüel uygulamalar gibi bir çok farklı yöntemi kullanmışlardır.

Taocuların daha ziyade sağlıklı yaşam adına bitkisel ilaçlarla yaptıkları deneylerle eczacılık disiplininin gelişmesine büyük katkıları olmuştur. Taocular, beslenmenin ve sağlıklı diyetin prensiplerini buldular; bedeni genç ve güçlü tutmak adına jimnastik ve masaj yöntemleri geliştirdiler. Taocular hem gizli ilimlerin, hem de ilkel bilimin takipçileriydiler ve Çin kültürünün doğayı en çok inceleyen ve doğayla deneyler yapan ögesi oldular (<http://www.minikjaponya.com/icerik/din/tao.asp> , 20.01.2006). Hayat iksirini arama çabaları tıp ve kimya ilimlerinin ilerlemesine yaradığı gibi, bu yolla kaynaklanan sihirbazlık ve diğer hileler de kâhinlerin maddî zenginliklerinin artmasına yaramıştı (S.B.A., 1991: IV, 70).

Ölümsüzlüğü arayan Taocu yöntemler arasında belki de en önemlileri simyacı yöntemlerdir. Taoist simyanın amacı ölümsüzlük iksiri yapmaktır (Eliade, 1997: 277). Simya yöntemleri ikiye ayrılmıştır bunlar; wei-tan (dış simya, laboratuvar simyası da denir) ve nei-tan (iç simya) dır.

3.2.2.1. Dış Simya (Wei-tan)

Dış simya teknikleri ölümsüzlük için ilaç veya iksir geliştirme üzerine yoğunlaşmış yöntemlerin genel adıdır. Bu yöntem kişinin vücudunun dışından uygulanan teknikleri içermektedir (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006). Dış simya yöntemi savunucuları Tao’nun hayata ve tabiata kaynaklık eden ilk prensip olduğunu düşünerek Tao’yla birleşmenin bir kısım gizli elementleri ortaya çıkararak hayatı güçlendirmeye ve ölümsüzlüğe ulaşmaya yarayacağını düşünmüşlerdir. Bunun üzerine bir çok deneme başlamış ve bu denemelerde değişik ilaçlar ve yiyecekler bu amaç için kullanılmıştır (Smart, 1977a: 193).

Wei-tan kökleri antik döneme kadar uzanan ve fang-shih'ler (büyücü rahipler) tarafından uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem eski dökümcüler, madenciler ve büyücülerden miras kalmıştır. Simya metotlarını uygulayan fang-shih'ler Tsou Yen tarafından yayılan yin-yang ve beş element anlayışıyla yakından ilişkilidiler. Ch'i devletinde Duke Hsüan (MÖ 342-323) yönetimi altında Tsou Yen beş mitsel imparatorun başarılarına dair bir eser kaleme aldı. Kitap fang-shih'ler tarafından efsanevi imparator kabul edilen Huang-ti ile başlıyordu. Huang-ti örs ve ateş sanatıyla ilişkilendiriliyor, dokuz sihirli kazanın dökümcüsü ve Ch'ih-yu adlı canavarı haklayan kişi olarak övülüyordu. Örs metalleri yiyen kimseyi simgelemekteydi. Huang-ti aynı zamanda uzun yaşam metotlarını da keşfetmişti. Eczacılığın ve tıbbın patronu olarak kabul edilen Huang-ti takvimin, kehanet ilminin ve aşçılığın kaşifi olarak kabul ediliyordu. Bu nedenle Çin simyasının ateşle ve fang-shih'lerle anılması garip karşılanmamalıdır. Han Hanedanı döneminde büyücü Li Shao-chün İmparator Wu'yu ocak Tanrısına inanmaya ikna etti. Li'ye göre, imparatorun ocakta kurban kesmesi halinde doğaüstü varlıklar gelebilir, doğaüstü varlıklar gelince zincifre tozu sarı altına dönüştürülebilir, sarı altın ortaya çıkınca, yeme içme için kullanılan kapkacak ondan yapılabilir ve o zaman ömür uzayabilirdi. Ömür uzayınca denizlerin ortasındaki ölümsüzler görülecekti. Onlar görülünce artık ölümsüzlük yakalanmış olacaktı (Eliade, 2003: 41-42).

Çin simyasının amacı en başlarda fiziksel ölümsüzlüğü elde etmektir ancak daha sonra bu teknikler çıkar amaçlı suni altın ve gümüş elde etmeye yöneldi. Sinnabar diğer sihirli taşlar ve ilaçlarla birlikte antik çağlardan beri ölümsüzlüğü elde etmek için kullanılan bir madde olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk Taoocu eserlerden Lieh-hsien chuan (Ölümsüzlerin Biyografisi), sinnabarı yiyen kişiye ölümsüzlük, güneş gibi kırmızı ışın ve yıldız gibi parlaklık verileceği bildirilmiştir. Uzun yaşam ve ölümsüzlük gibi kavramlar vücutta bulunduğu inanılan sinnabar alanıyla da ilişkili görülerek Taoist fizyolojisiyle de ilgili görülmüştür (E.R., 1968: XIV, 302-303).

Simya anlayışı doğacı Çin geleneklerinin her alanını sarmıştır. I ching'in (Değişimler kitabı) kurallarından tutun yin-yang felsefesine, beş element anlayışına, iklimsel değişikliklere kadar her alana girmiştir. Simya denemeleri o kadar artmıştı ki barutun keşfi gibi tesadüfi buluşlar bile vuku bulmuştur. Ancak her zaman simyacıların ana

hedefi insanın yok olmasını önlemek olmuştur. İnanişâ göre belirli bir zaman geçtikten sonra (bazı eserlerde 4320 yıl olarak belirtilmiştir) taşlar ve metaller sinnabara ve altına dönüşmekteydi. Simyacılar ellerindeki araçlarla bu dönüşümü hızlandırmaktaydılar. Simyada kullanılan maddelerin sihirli etkilerinin olduğuna inanılmaktaydı. Bu maddeler yin ve yang özelliği taşıyan maddeler olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Bu maddelerin birleşmesi gizemli bir olaydır. Simyacı uygulamaların yapılacağı alan uğurlu sayılır, sınırları belirlenir ve bu bölgeye laboratuvar ve karışımın yapılacağı kaplar kurulurdu. Simya süreci lanet, sihir, büyü, dua ve orucu içinde barındıran bir süreçti. Simyacı iç ve dış arınmayı sağlardı. İşlem sırasında simyacı bütün zamanın ve mekanın hakimi olurdu. Gerekli maddeleri seçer ve karıştırırdı ve dönüşümü denetlerdi. Ateşin yoğunluğunu artırır veya azaltır ve kozmik ritimleri taklit ederdi. Amaca uygun olarak süreci hızlandırabilirdi. Böylece tabiatta binlerce yıllık bir süreci gerektiren maddelerin dönüşümü simyacı usta aracılığıyla bazen bir yılda, bazen bir ayda, bir günde veya bir anda dönüşüme uğrayabilirdi.

Taoizm tarihinde hayatı uzatmayı amaçlayan simya tekniklerini işleyen en önemli klasik Ge Hong'a (MS 283-343) ait Pao-pu tzu'dur. Ge Hong, Pao-pu tzu'da ölümsüzlük için gerekli tekniklerin ve pratiklerin geniş bilgisini sunmuştur. Şeytanlardan ve kötü ruhlardan korunmanın yollarını göstermiş, yin ve yang enerjilerini kullanarak evrenle nasıl uyum elde edileceğini bildirmiştir. Güneşin ve ayın enerjilerinin soğurulması, hastalıkları iyileştirmek ve yaşamı uzatmak için çeşitli bitkilerin ve minerallerin kullanılması, aynı anda birkaç yerde bulunmak, görünmezlik, havada uçmak gibi sihirli niteliklere sahip olmanın yöntemleri, insanı bir anda ölümsüzlüğe ulaştıran veya en azından dünyada uzun yaşamasını sağlayan çeşitli sinnabar iksirlerinin hazırlanışı ve daha bir çok gizemli bilgi bu eserde işlenmiştir (Kohn, 1996: 54).

Ge Hong, Pao-pu tzu'da çalışmaları sonucu tekrar dönüştürülmüş (civaya çevrilmiş) sinnabar (civa sülfid) ve altın sıvısının yeryüzündeki en önemli elementler olduğunu saptadığını söylemektedir. Ge, bu tespitine binaen hayatı boyunca sinnabar üzerinde deneyler yapmıştır (C.E.L.F, 1977: 392). Ona göre bu iki element ölümsüzlüğe giden yolun zirvesini temsil etmektedir. Bu iki maddenin dönüşümleri ısıtıldıkça daha da harikulâde bir hal almaktadır. Altın ateşte binlerce kere eritildikten sonra bile

parçalanmamakta, dünyanın sonuna kadar yerin altında kalsa bile çürümemektedir. Ge Hong, bu durumda bu iki ilacın içilmesi sonucunda vücudun arınacağını ve yaşlılık ve ölümden azade olacağını bildirmektedir. Yine Ge'ye göre, ayaklarımıza bakır sürerse, suda kalsa bile bozulmayacaktır. Ge, bu işlemi eti korumak için bakırın gücünü ödünç almak ve vücudu kuvvetlendirmek için harici maddelerin desteğini almak olarak değerlendirmiştir. Ge'ye göre altın ve sinnabar vücuda girdikten sonra bütün kan ve enerji düzenimize siner ve sadece haricen faydalı olan bakıra benzemez (Raju ve diğerleri, 2002: 356).

Ge Hong, sadece bir takım ilaçların veya simyasal maddelerin kullanılmasının ölümsüzlüğe ulaşmada yetersiz kalacağını söylemiş ve bu uygulamaların yanında erdemli bir hayat sürmeye dayanan fazilet sistemi kurmuştur. Fazilet sistemimin insanın yaşam süresini direk etkilediğini düşünmüştür (C.E.L.F., 1977: 392). Buna göre insan kaderinin hakimi büyük kötülük işleyenlerin hayatlarından ceza olarak üç yüz, küçük kötülük işleyenlerden ise üç gün alır. İşlenen cürüm büyük ya da küçük olabileceğinden geri alınacak zaman süresi değişmektedir. İnsanın ömür süresi tespit edildiğinde, bunun kaç yıl olduğu kesinleşir. Eğer rakam büyükse, eksiltmelerle ömrün tükenmesi zordur dolayısıyla bu kişi uzun bir süre yaşar. Fakat bahşedilen süre az ve suçları da çoksa, eksiltmeler hızla birikecek ve kişi erkenden ölecektir. Ge'ye göre yeryüzünde yaşayan ölümsüz olmak isteyenlerin 300, semavi ölümsüz olmak isteyenlerin ise 1200 iyi fiili yerine getirmesi gerekmektedir. 1199. fiili bir kötü fiil izlese bile bütün birikimler boşa gider, kişi en baştan yeniden başlamak zorundadır. Ge Hong faziletlerin çok önemli olduğunu vurgulamış, iyi fiillerin kâfi miktarda biriktirilmemesi durumunda ölümsüzlük iksirini içmenin hiçbir faydası olmayacağını belirtmiştir (Raju ve diğerleri, 2002: 357-358).

Taoizm tarihinde özellikle Han Hanedanı'ndan itibaren ölümsüzlük iksiri arama çabaları son derece yoğunlaşmıştır. İnsanlar arasında iksir kullanımı o derece artmıştır ki tarihte bir çok Çinli imparator ve prens ölümsüzlüğe ulaşmak amacıyla yedikleri sinnabar ve altın karışımı ilaçları içerek hayatlarını kaybetmişlerdir (HR, 1971: II, 509). Bu araştırmaların sonucu gerçekleşen ilginç olaylardan birisi de Wei Hanedanı döneminde meydana gelmiştir. İmparator Toba (398-404) ölümsüzlük iksiri için bir akademi kurmuş, akademide hazırlanan iksirler ve ilaçlar suçlular üzerinde

denenmiştir. Ancak başarılı sonuçlar alınamamış elde edilen maddelerin hepsi üzerinde kullanılan insanların ölümüne sebep olmuştur (C.E.L.F., 1977: 392).

3.2.2.2. İç Simya (Nei-tan)

Tang döneminde (7. yüzyıl) dış simya tekniklerinin (wei-tan) yerini ilaç kullanımına karşı olan daha çok yin ve yang dengelerine ve vücudun içindeki mikro kozmik güçlere önem veren iç simya teknikleri (nei-tan) aldı. Wei Po Yang'ın MS 3. yüzyıla dayanan, deneysel simya tekniklerinden çok kuramsal tekniklere önem veren Chou I Ts'an T'ung Ch'i (Üç Yolun yakınlığı; I Ching, Taoism ve Simya) adlı eseri nei-tan anlayışının temel kitabı oldu. İçsel simya yönteminin ustası için en önemli şey vücut içindeki öz kuvvetin dışarı çıkmasını önlemektir (HR, 1971: II, 509).

Tang ve Song Hanedanları dönemlerinde iç simya teknikleri büyük gelişme gösterdi. Bir çeşit iç simya tekniğinden bahsetmek imkansızdır. Her bir usta ve Taocu gurup kendi sistemini kurmuştur. Song Hanedanı'nda iç simya yarı efsanevi ölümsüzler olan Chung-li Ch'üan ve Lü Tung-pin'e atfedilen nesir şeklindeki metinlere ve Zen Budizm'den etkilendiği açık olan şiirsel metinlere binaen gelişmiştir. Bu iki gelenek günümüzde halâ etkisini sürdüren Pi ch'uan cheng–yang chen-jen ling-pao pi-fa ve Wu-chen p'ien isimli iki kitaba dayanmaktadır (E.R., 1968: XIV, 303).

İçsel simya teknikleri bir çok yöntemi barındırmasına rağmen iç vizyon teknikleri, nefes kontrolü, güneş banyosu, yoga ve seks teknikleri temel teknikler olarak göze çarpmaktadır. Aslında bu teknikler ölümsüzlüğe ulaşabilmek için sırayla yapılmalıdır ancak değişik okullar farklı sırayla uygulamışlardır (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006).

İç simya tekniklerini anlayabilmemiz için Taoist düşüncenin insan fizyolojisine bakış açısını ortaya koymamız faydalı olacaktır. Çinliler insan anatomisini geleneksel Çin tıbbının verilerini kullanarak ele alırken tuhaf fizyolojik fikirleri bununla beraber taşıyorlardı. Vücudu; göğü, yeri, kutsal vücutları barındıran bütün evreni içine alan bir mikrokozmos olarak tasarlıyorlardı. Antik sembolizm, kafanın gök gibi yuvarlak, ayakların yer gibi dörtgen olduğunu ifade ederken, insan vücudununun 360 eklemine 360 güne denk geldiğini, gözlerin güneş ve aya tekabül ettiğini, 5 iç organın (ak ciğer, kara ciğer, kalp, dalak, ve böbrek) 5 elementi ve 5 kutsal dağı temsil ettiğini

söylüyorlardı. Taoist kozmolojide insan vücudu evren içinde evren olarak kabul edilir ve insan vücudu bir dağ veya su kabağı olarak tasvir edilir. Taoist kozmolojiye göre var oluştan önce görülemeyen ve yer kaplamayan chi adı verilen ilk nefes vardı. İlk nefes daha sonra göğü ve yeri oluşturacak olan yin ve yang'a bölünmüştür. Her varlık içinde bu ilk nefesi saklamaktadır. Bu nefesin varlığı hayatın devamlılığını sağlarken tükenmesi ölümü getirmektedir. Dolayısıyla Taoistler chi'nin korunmasına yönelik pratikleri geliştirmeye çalışmışlardır (E.R.,1968: XIV, 299-300).

Taoculukta vücudun en önemli unsurlarının chi (nefes), ching (öz) ve shen (ruh) olduğu kabul edilmektedir. Taoistler, chi, ching ve shen'in bütün vücudun içine yayıldığını ancak daha çok üç sinnabar alanında (tan-t'ien) toplandığını düşünürler. Bu alanlar kafada, kalpte ve göbeğin hemen altında bulunurlar. (E.R.,1968: XIV, 299-300).

Sinnabar alanlarında toplam 36 bin Tanrı yerleşmiştir. Bu Tanrılar aynı zamanda evreni yöneten Tanrıların vücut içindeki yansımalarıdır. Üç sinnabar alanını yöneten üç Tanrı vardır. Bunların üstünde T'ai I (Büyük Birlik) adında ve başın dokuz bölümünden birinde yaşayan Tanrı vardır. Onun yanında alın yazısının sahibi Ssu Ming oturur. Bu Tanrı biri ölümlere diğeri yaşayanlara ait olmak üzere iki liste tutar. İç simya tekniklerinin amacı kişinin isminin ölümler listesinden yaşayanlar listesine geçmesini sağlamaktır.

Vücut içindeki 36 bin Tanrının hayatı koruduğuna inanılırdı. İç simya okulunun amaçlarından bir tanesi de vücuda yerleşmiş bu Tanrıların mutluluğunu sağlamaktı. Bu Tanrılar et ve şarap kokusundan nefret etmekteydiler dolayısıyla kişi bunlardan uzak durmalıydı (Smith, 1971: 101- 103).

Üç sinnabar alanı hayatın merkezi olmasına rağmen "üç ceset" veya "üçkurt" (san-shih) denilen kötü niyetli ruhlar tarafından istila edilmiştir. Kötü ruhların temel amacı insanın ölümüne sebep olmaktır. İnanışa göre san-shih'ler yılın belli günlerini ev sahiplerini şikayet etmek için kaderi düzenleyen ve sınırı aşanların hayatlarını kısaltan Tanrı olan Ssu Ming'e giderler. Bunlar aynı zamanda hastalıkların, yaşlanmanın ve çürümenin sebebidir. Kurtlar beş tahıl yiyeceğiyle güçlenir, dolayısıyla iç simya okulu tahıl yiyecekleri genel olarak diyet yiyecekleri olarak kabul etmiştir. Ta Yu Ching adlı eserde beş tahılın hayatı kısalttığı, beş iç organı çürüttüğü yazılıdır. Bu kitaba göre

ölümsüzlüğü arayan kimse bu yiyecekleri ağzından uzak tutmalıdır (Smith, 1971: 101-103).

Taoist pratiklerin bir çoğunun amacı san-sih'lerin kötü emellerini etkisiz hale getirmek ve vücutta bulunan hun ve p'o ruhlarının vücuttan çıkmasını engellemektir. Hun ve p'o ruhları iyi ruhlardır; hun tabiat icabı yang'dır ve göğe dönmeye eğilimlidir, p'o'nun tabiatı ise yin'dir ve yeryüzüne dönmeye eğilimlidir. Bu ruhların vücutu terk etmesi ise hayatın sonu manasına gelir. Taoist inanca göre vücutta bu ruhların korunması konsantrasyon ve içsel murakabeyle sağlanır. Solunum ve jimnastik teknikleri, diet uygulanmaları, seksüel pratikler, minerallerden, bitkilerden ve simyasal maddelerden elde edilen içecekler bu ruhların vücutta tutulması için kullanılan yöntemleri oluşturmaktadır (E.R.,1968: XIV, 299-300).

3.2.2.2.1. İç Vizyon

Belki de en önemli Taoist vizyon uygulaması shou-i (biri muhafaza etmek veya bir üzerinde meditasyon yapmak) dir. Shou-i, Tao Te Ching'de geçen pao'i (biri kucaklamak) tabirinden elde edilmiştir. Shou-i, bir çok ruhsal konsantrasyon tekniğini ifade etmektedir. Bir; Tao, hsü (boşluk), wu (yokluk) olarak tanımlandığı gibi aynı zamanda kozmos, varlığı meydana getiren ana, ilk nefes ve her şeyin kaynağı olarak da anlaşılmıştır. Tao Te Ching'de "Tao biri yarattı, bir ikiyi, iki üçü, üç on bin şeyi yarattı" (Tao Te Ching, Böl. 42, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006). denmektedir. Taoistlere göre "biri korumak" merkeze ve kaynağa dönmek ve Tao'yla birleşmek demektir. Bu formül Tao'nun birliğini ve çokluğunu anlamayı sağlar.

Pratikte bu soyut düşüncelere somut şekiller verilir. Bir, vizyonla antropofornik imajlara büründürülür. Taiping ching'e göre birin ışığına konsantre olmak gerekir. Başka bir eser ise biri, T'ai-shang Lao chün (Lao Tzu'nun Tanrılaştırılmış biçimidir) olarak kabul etmek gerektiğini vurgular. Bir çok durumda ise bir, üç Tanrı olarak düşünülür, bu Tanrılar üç ilksel nefesi temsil ederler ve başka bir ifadeyle "San I" (üç birlik) olarak adlandırılırlar. Bu üçlüye daha sonra "San-yüan" (üç ilksel) denilmiştir ve bu üç birliğin insan vücudundaki üç sinnabar alanında ve üstün gökte yaşadığına inanılır. Taocu usta vizyonla bu üçlü birliğin kendi vücuduna yerleşmesini sağlar. T'ao Hung ching'e göre eğer vizyon pratikleri yapılmazsa insanın vücudunda ikamet eden

üçlü birlik göğe geri döner. Tanrıların ayrılması ise hastalıklara ve ölüme sebep olur. Ancak bu başlangıç vizyonudur, bundan sonra kişinin Tanrıların isimlerini, fiziksel görünümelerini ve diğer özelliklerini bilmesi gerekir.

Buna benzer bir uygulama da “dokuzu koruma” pratiğidir ki kafa içinde bulunan ve chiu-t’ien (dokuz gök Tanrıları)’in ikamet ettiği dokuz saraya konsantre olmayı içermektedir. Dokuz Tanrı üçlü Tanrıdan çıkarılmıştır. Üç ve dokuz rakamının biri temsil ettiği düşünülmektedir. Üç Tanrı tarafından doldurulan üç sinnabar alnından farklı olarak dokuz saray boştur. Bu vizyon pratiğiyle dokuz Tanrının gökten dokuz saraya inmesi sağlanır.

Diğer Biri koruma metotları ise üçlü dışı Tanrıyı temsil eden “tz’u-i” (dışı bir), bir antik eril Tanrı olan, yıldızlarda ve kafa içinde yaşayan “t’ai-i” (üstün bir) gibi Tanrıların vizyonlarıyla sağlanır (E.R.,1968: XIV, 300).

Taoistler vücuttaki her noktanın ve organın güç algılanan enerjilere sahip olduğunu düşünürler. Ve bu enerjileri Tanrı olarak ifade ederler. Bu Tanrılar hiyerarşik bir yapıya sahiptir, imparatorluk bürokrasi sistemine benzeyen bu yapıda Tanrıların rütbeleri, görevleri ve fonksiyonları çok karmaşıktır. Bir takım kutsal metinlerin okunması ya da vizyon pratikleriyle bu Tanrılar aktif hale getirilir. Huang-t’ing ching (Sarı sarayın kitabı) ve Ta-tung chen-ching (Büyük duygu kitabı) Tanrıların isimleri, elbiseleri, biçimleri vs. hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Üç birliğin Tanrıların yanında en önemli Tanrılar beş iç organın Tanrıları kabul edilir. T’ai-p’ing ching’e göre bu Tanrıların elinde ölümlerin ve yaşayanların listesi vardır. Vizyonla Taocu usta isminin ölümler listesinden yaşayanlar listesine geçmesine çalışır (E.R.,1968: XIV, 300-301).

Bir başka vizyon yöntemi ise göksel bedenlerin ve gezegenlerin vizyonudur. Usta göksel bedenlerden çıkan ışıkların kendi bedenine indiğini düşünür. Bu pratikler vizyoner ustanın vücudunu ışık saçan göksel bedenler haline getirir. Pao-pu tzu, bu tekniklerin üstün insanın vücudunu arındırdığını ve koruduğunu bildirmektedir. Güneş ve ay kişinin başı üzerine yükselir, birleşir ve şeker gibi bir iksir oluşturur, sonra bu iksir ustanın ağzına düşer. Usta bu iksiri yutarak karnına yerleşmiş durumdaki ming men (kaderin kapısı)’e gönderir.

Güneşin ve ayın insanın vücudundaki dönüşümünün vizyonu ise güneş ve ayın günlük, aylık, ve yıllık hareketlerini simgelemektedir. Güneş kırmızı ve kızıl, ay ise sarı ışık olarak düşünülür. Vizyon göksel bedenlerin ışınlarının emilmesiyle başarıyla son bulur.

Yıldızların ve burçların vizyonu arasında Pei-tou'nun vizyonu önemli bir yer kaplar. Taoistlere göre Pei-tou yedi görülebilen yedi görülemeyen yıldızdan oluşmaktadır. Pei-tou vizyonu toplu ayinlerde yapılabildiği gibi bireysel olarak da gerçekleştirilebilirdi. Taocu usta yıldızları kutsal bir çitin içinde düşünür ve daha sonra onlara doğru ilerler ve yıldızları adımlamaya başlar. Yıldızlara arka arkaya basar ve onların kutsallığının kendisine geçtiğini düşünür. Vizyon sırasında usta bir yandan nefesini kontrol ederken diğer taraftan da dualar eder. Yürüyüş Yü'nün adımlarına uygun olarak yapılır. Yü bir efsanevi kahramandır ve bir ayağı topaldır, dolayısıyla ayaklarını sürükleyerek yürür. Onun bu yürüyüşü kozmogonik bir dans olarak kabul edilir. Pei-tou vizyonunun kişiyi cennete yükselteceğine inanılır. Vizyonun akışı sırasında üç kapıdan geçilir ve cennete ulaşılır daha sonra cennette kısa bir süre gezinti yapılır. Diğer vizyonlarda kişiden kendisini pei-tou yıldızlarının ışığı altında yatıyor olarak düşünmesi veya yıldızların Tanrılarının kendisini aydınlıkla beslediğini düşünmesi istenir. Bu vizyonlar sonunda da kişi kendisinin cennete yükseldiğini kabul etmektedir (E.R.,1968: XIV, 301).

3.2.2.2.2. Nefes Teknikleri (Embriyonik Soluma /t'ai-hsi)

Taoizm'de ölümsüzlüğe ulaşmak için kullanılan teknikler arasında nefes alıştırmaları önemli bir yer işgal eder. Nefes alıştırmaları içerisinde embriyonik soluma (t'ai-hsi) denilen soluma tekniğinin önemli bir yeri vardır. Bu teknik değişik okullara göre zaman içerisinde farklı uygulama biçimleri kazanmıştır. Embriyonik soluma genellikle anne karnındaki bebeğin göbek bağından beslenmesi gibi düşünülmüştür. Bir görüşe göre embriyonik soluma nefes tutma manasına gelir. Mesela Ge Hong'un Pao-p'u-tzu'da bildirdiğine göre eğitimin başlangıcındaki bir kişi bir nefesle 120 nefesin yerini doldurabilir. Kişi bunu ilerletip bir nefesini 1000 nefes yerine getirdiğinde ölümsüzlüğü yakalamış olur. Bazı ustalar nefes tutmanın yıkıcı etkilerinin olduğunu savunarak bunun yerine az solumayı savunmuşlardır. Bu yöntem Hintli rahiplerin ve Zen okulunun yöntemidir. İnanışa göre az solumayı öğrenen kişi ana kaynağa geri

döner. Sıradan insanlar boğazıyla soluk alıp verirken usta nefesi içine alır ve onu nefes okyanusunda korur. Usta günün sonuna kadar yavaş yavaş solumaya devam eder ve günün sonunda nefesi hissedilmez olur, öyle ki burnunun üzerine konan bir tüy bile kıpırdamaz. Bu noktada solumanın durduğu düşünülür. Bazı açıklamalar bu konumda kişinin karnından veya topuğundan solumaya başladığını belirtir (E.R.,1968: XIV, 301).

Taoist düşünceye göre bu metodun amacı dışarıdan alınan nefesin en aza indirilmesi, nefesin vücut içerisinde baş, göğüs ve karında bulunan sinnabar alanlarında sirkülasyonunu sağlamaktır (Smart, 1977b: 260). Böylece Hint yogasına benzeyen bir takım meditatif tekniklerle vücut içinde dolaştırılan nefesle rahimde bir bebek oluşturulmaya çalışılmıştır (Parrinder, 1976: 68).

1173 yılına ait bir Wu-chen p'ien tefsirine göre kişinin iksir elde edebilmesi için ilk nefesi temel alması gereklidir. Daha sonra yin ve yang kazanları kurulur. Sonunda ilk nefesle birlikte kazanın içinde karıştırılır ve üstüne tahıl atılır. Bu karışımdan oluşan tahıla “chin-tan” denir. Sonra kişi chin tan'ı yutar ve beş iç organda dolaştırır. Chin-tan içerde ilk nefesi (chi) ve özü (ching) etkiler ve bunları hareketsiz hale getirerek vücudu terk etmelerini önler. Sonra kişi chin-tan'ın sirkülasyonunu sağlar böylece nefesi ve özü besler, en sonunda chin-tan altın liköre dönüşür. Bir gün bu likör kuyruk sokumundan çıkar ve beyindeki ni-wan'a (muhtemelen nirvana kavramının ilk dönem benzeri) ulaşır. Buna “chin-i huan-tan” (altın likörün sinnabara dönüşümü) denir. Chin-i huan-tan burada ne zaman ki serçe yumurtası biçimini alır, o zaman ağza iner ve yutulur. Daha sonra kutsal embriyo ile bütünleşmek üzere alt sinnabar alanına yönelir. On aylık gebelik döneminden sonra embriyo dünyevî ölümsüz şeklinde doğar (Eliade, 1997: 277). Bu göksel ölümsüzlüğün bir alt derecesidir. Bu merhaleye ulaşan ustanın dünyadan ellini eteğini çekmesi ve pao-i (birliği kavrama) pratiklerini dokuz yıl boyunca yapması gerekir. Bu sürecin sonunda vücut ve ruh mükemmelliğe erecektir (E.R., 1968: XIV, 303)

Bu tekniklerin hayatın akışını tersine çevirdiği söylenirdi. İnanişe göre bu yöntemlerle oluşturulan embriyonik canlı insanın ölümü anında adeta kınından sıyrılan kılıç gibi ölü cesetten sıyrılıp hayata devam edecekti. İnsanın vücudunda yaratılan bu yeni kişiye “altın çiçek” (chin hua) denirdi. Usta bu mucizevi süreci ilerletmeye veya durdurmaya

çalışan iyi veya kötü ruhları bir takım içsel vizyon teknikleriyle tespit etmeye çalışırdı. Eğer usta bu vizyonlarda Üç Tanrıyı ve diğer sağlık ruhlarını vücudun ana bölgelerinde oturur vaziyette görürse bu işlerin yolunda gittiğine ve ölümsüzlüğe ulaşabileceğine işaret etti (HR, 1971: II, 510).

3.2.2.2.3. Güneş Banyosu

Diğer bir önemli ölümsüzlüğe ulaşma tekniği ise güneş banyosudur, ancak bu uygulama sadece erkeklerin uygulayabileceği bir tekniktir. Ölümsüzlüğü arayan erkek elinde kırmızı mürekkeple çizilmiş yeşil bir kâğıt tutularak güneş altında yatar. Bayanların güneşlenmesi faydasızdır onlar bunun yerine ay ışığından faydalanırlar ve ellerinde ayın resminin olduğu sarı kâğıt tutarlar. Erkeklerle kadınların arasındaki ayrımın sebebi yin ve yang enerjilerinin farklı etkileridir. Erkeklerin vücutlarını kuvvetlendirmesi için yang enerjisine ihtiyaçları vardır, o da güneşte mevcuttur. Aynı enerji kadınlar için ayda bulunur. Elde tutulan kâğıtların renkleri ise yin ve yang enerjilerini çeken en uygun renklerdir (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006).

3.2.2.2.4. Yoga ya da Fiziksel Egzersizler (Tao-yin)

Uzun ve sağlıklı yaşam tekniklerinden birisi de fiziksel egzersizler (Tao-yin) olarak anlaşılan yogadır. Kişi yogayla solunumunu artırır, vücudunun gözeneklerini açar. Vücudun gözeneklerinin açılması organların dışarıdaki havaya (chi) rahat ulaşması demektir. Çinliler vücuttaki akışkanların durmasını hastalıkların ve zayıflığın sebebi sayarlardı bu yüzden akışkanlığın artırılmasına çalışırlardı. Bunu da fiziksel egzersizler ve masajla sağlamışlardır. Zaman zaman tao-yin nefes teknikleriyle birleştirilmiştir (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006).

Sıklıkla tao-yin bazı hayvanların hareketlerinin taklidine dayanırdı. Bu tekniklerden en eskisi Chuang Tzu'da bahsi geçen “beş hayvan dansı”dır. Bu dans kaplan, ayı, maymun, geyik ve baykuşun hareketlerini taklitten ibarettir. Zihinsel konsantrasyonla birlikte adeta bu hayvanları taklit ederek el kol hareketleri yapılır ve nefesin vücudun belirli bölgelerine ulaştırılmasına çalışılır ve böylece kanın ve nefesin dolaşımı

sağlanırdı. Asırlar boyunca bu tekniklere çok fazla eklemeler olmuş ve böylece tao-yin tekniği gelişmiştir (E.R.,1968: XIV, 302).

Taoizm'in bu yönü dünyada çok yaygın olarak uygulanan Uzakdoğu sporlarının gelişmesini sağlamıştır (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006). Bu spor teknikleri Lao Tzu'nun "su gibi zayıf olmalı" düsturuna dayalı olarak wu wei felsefesini ve Juo Tao (Japoncası Ju Do) "zayıf yol", "naif yol" tarzını temsil eden uygulamalardır. Bu anlayış Kore'de ve Japonya'da Bushi-Do, Zen-Do; Çin'de Kung-Do ya da Kung-Fu, Kore'de Taekwon-Do gibi felsefe olarak Taoizm'e dayandığı düşünülen Do sporlarının ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Bu görüşe göre tüm Uzakdoğu sporları kuşak renklerini, simgelerini, gelenek ve göreneklerini, disiplinini Taoizm'den almıştır. Örneğin kuşak renkleri katedilen yolu, kırmızı kuşak iç aydınlanmayı, beyaz elbise saflığı ve dinginliği simgeler. Judodaki katarlar ise doğayı ve evreni yorumlar (<http://www.ajansspor.com/judoaikido/index.asp?kat=icerik&blm=dtarih&bolum=D%C3%BCnya'da%20Judo>, 13.03.2006). Genel olarak Çin Boksı (T'ai Chi Ch'üan) denilen bu egzersizler günümüzde halâ bir çok Çinli tarafından parklarda ve halk bahçelerinde uygulanmaktadır (HR, 1971: II, 510). Bu tekniğin etkili olabilmesi için tahıla dayalı yiyeceklerin yasaklandığı bir diyetle beraber yürütülmesi gerektiği söylenmiştir. Çünkü bu tür yiyeceklerin insanın vücudunda bulunan "üç kötü ruh veya üç ceset"i beslediğine inanılır (E.R., 1968: XIV, 302).

3.2.2.2.5. Seksüel Uygulamalar (Fang-chung)

Ölümsüzlük reçeteleri arasında fang-chung (yatak odası yöntemleri)'un önemli bir yeri vardır. Antik çağa dayanan bu tekniğin amacı canlılığı artırmak, uzun ömür ve erkek çocuk sahibi olmayı sağlamaktır (Eliade, 2003: 39). Taoistler Hint Tantra uygulamalarından pek farklı olamayan ve enerji kaybetmeden cinsel birleşmeyi amaçlayan uygulamalar geliştirmişlerdir (Smart, 1977b: 260). Han shu, bu konuda yazılmış sekiz eserden bahseder. Bu yöntemlerin hükümdarların kullandığı yöntemler olduğu düşünülür. İnanişe göre arzularını azaltan kimse ölümsüzlüğe ulaşabilmekteydi. Jimnastik ve nefes pratikleri gibi seksüel pratikler de ilk başta Taoizm'den bağımsız olarak gelişmişti. Son zamanlarda Ch'ang-sha yakınlarında yapılan kazılarda Han Hanedanı'nın ilk dönemlerine ait bir takım yazımlar bulundu. Bu yazılar seksüel

pratiklerle ve nefes pratikleriyle (tao-yin) ilgiliydi. Bu ilk kaynaklarda bulunan konuyla ilgili bilgiler diğer kaynaklardaki verilere benzerlik göstermektedir. İnanişaya göre cinsel birleşim sırasında boşalmayı engelleyen kimse spermin vücut içerisinde sirkülasyonuna yol açmaktadır. Vücut içinde dolaşan sperm iç kanallarla beyne ulaşmakta ve beyni tamir etmektedir. Sperm nefesle beraber alt sinnabar alanından üst sinnabar alanına çıkmakta ve burada beynin gücünü artırmaktadır. Bu yolla yin enerjisi yang enerjisine dönüşmektedir. Bu nedenle ölümsüzler çok gelişmiş beyinlere sahip kişiler olarak tasvir edilmişlerdir (E.R., 1968: XIV, 302).

Sağlıklı bir cinsel ilişkinin hastalıkları iyileştirdiğine, vücudu hafiflettiğine, algıları kuvvetlendirdiğine ve yaşam gücü olan chi'yi artırdığına inanılmıştır. Taoistler erkeklerde yang, kadınlarda ise yin enerjilerinin azalmasını acı sonuçlara yol açacak büyük kayıplar olarak düşünmüşlerdir. Erkeklerin ve kadınların ilişki sırasında zıt enerjileri birleştirerek şarj oldukları kabul edilmiştir. Kadınlar enerji bakımından erkeklerden üstün tutulmuştur dolayısıyla erkeklerin cinsel birleşime kadınlardan daha çok ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Cinsel birleşme kadınlarla erkekler arasında birbirlerinin özünü elde etmeye yönelik bir seksüel savaş olarak nitelenmiştir. Bu savaşta orgazma ulaşmak kaybetmek demektir. Özellikle erkekler için boşalma kadınlara göre çok daha büyük bir kayıptır ve yaşamı kısaltacak bir olgudur. Buna göre erkek boşalmadan ilişki kurma metotlarını öğrenmelidir, böylece yang enerjisini kaybetmeden yeni enerjiler kazanacaktır ve kadından alacağı yin enerjisi erkeğin yang enerjisini artıracaktır (<http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm>, 21.04.2006).

Seksüel pratikler ölümsüzlüğe ulaşmak için kullanılan diğer yöntemlerin başarısı için vazgeçilmez yöntemler olarak kabul edilmiştir. Dinsel metinlerde seksüel pratikler işleyen pasajlar genelde sansürlenmiştir, dolayısıyla bu yönteme dair bilgiler genellikle şifahi yolla gelmiştir (E.R., 1968: XIV, 302).

3.3. Taoizm'de Vahiy ve Kutsal Kitap Anlayışı

3.3.1. Taoizm'de Vahiy Anlayışı

Felsefî Taoizm'in Tanrı veya vahiy anlayışlarından bahsetmemesine rağmen Dinsel Taoizm bu anlayışlara yer vermiştir. Taocu din çok geniş ve farklı bir vahiy anlayışına

sahiptir. Taoizm ilâhi dinlerin aşına olduğu vahye muhatap bir peygamber olgusunu kabul etmediği gibi, vahyi taşıyan herhangi bir melek inancına da sahip değildir. Bu manada Lao Tzu bir din kurucusu olarak kabul edilmesine rağmen asla bir peygamber olarak anlaşılmamıştır. Taoizm’de kutsal metinleri elde etmek tamamen Taocu ustanın inisiyatifindedir ve kutsal metinler bir takım translarla elde edilir. Şamanistik öğeler barındıran bu translarda Taocu usta ruhlarla irtibata girer. Meditasyon ve yoga tekniklerinin kullanıldığı bu translar ustayı farklı bir boyutta Tanrıların, ruhların ve ölümsüzlerin imajlarıyla buluşturur ve onlardan bilgiler almasını sağlar. Örneğin, Taoist kayıtlar Taocu geleneğin önemli bir parçasını oluşturan Shangqing metinlerinin Yang Hsi tarafından ölümsüzlerden meditasyonla alındığını bildirmektedir (E.R.,1968: XIV, 295). Bazı kaynaklar bu translarda kenevir, mantar ve bir takım uyuşturucu etkisi olan ilaçların kullanıldığını bildirmektedir (Bey, http://arahat.chaosmagic.com/hemp_worship_in_the_m.htm, 10.03.2006). Taoizm başından beri bir vahiy dinidir. Dinsel Taocoluğun kurucusu Chang Ling’in Lao Tzu’dan vahiy almasıyla başlayan bu süreç tarih boyunca Taoist bilgelerin vahiy almasıyla devam etmiştir. Bilindiği gibi Lao Tzu’nun MÖ 2. yüzyılda Tanrılaştırılmaya başlamasıyla birlikte Taocu Din’in ilk nüveleri oluşmaya başladı. MS 2. yüz yılda ise Chang Ling adında bir sağlıkçı ustanın Tanrı Lao chün’den vahiy aldığını bildirmesiyle Dinsel Taoculuk resmen kuruldu. İnanişâ göre Tanrı Lao, Chang Ling’e yakında dünyanın sonunun geleceğini, sonra büyük barış çağının başlayacağını bildirmiş ve Chang’la bir anlaşma yapmıştır. (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006). Anlaşmaya göre Chang Ling ve taraftarları göksel güçlerin ve ruhların dünyasına ulaşmada imtiyazlı kişiler olacaklardı (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Buradan da anlaşılacağı gibi Chang Ling’in Lao Tzu’dan vahiy almasıyla Dinsel Taoculuk tesisini vahye dayandırmaktaydı.

Dinsel Taoizm’e göre, Tanrılar, ruhlar ve ölümsüzler insanlara bir takım kutsal bilgiler iletebilir. Taoizm, kutsal kitapların Tanrılardan, insanlardan ve diğer varlıklardan önce var olduğunu kabul etmektedir. Buna göre evren ilk kaostan çıktığında bütün varlıklardan önce kutsal kitaplar vardı (HR, 1971: II, 505-506). Bilindiği üzere Taoizm hiyerarşik yapıda bir çok Tanrıya sahiptir ve hiyerarşinin en üstünde Üç Saf Tanrı denilen üçlü Tanrı gurubu vardır. Üçlünün içinde en üstün Tanrı Yuan-shih t’ien-tsun’undur. Bu Tanrı kutsal kitapları alt düzeydeki Tanrılara ileten ilk Tanrıdır. İkinci

sırada aynı zamanda bir gurup kutsal kitabın ismi olan Ling Pao Chün vardır. Taoist teslisinin üçüncü Tanrısı ise T'ai Shang Lao Chün'dür ve bu Tanrı Lao Tzu'nun bizzat kendisidir. Tanrı Lao kutsal bilgileri insanlara ölümsüzlüğü yakalamaları için bildirmiştir (Smart, 1977b: 259-260). Görüldüğü üzere Taoizm'de Tanrıların en önemli görevlerinden birisi de kutsal kitapları üst derecedeki Tanrıdan alıp alttaki Tanrıya iletmektir. Kutsal metinlerin Tanrılardan insanlara geçişi ise Üç Saf Tanrının üçüncüsü olan Lao Chün (Tanrı Lao Tzu) tarafından sağlanmaktadır.

Taoizm'de insanlara kutsal metinleri ileten Tanrılar arasında Tanrıça Hsi Wang Mu'nun önemli bir yeri vardır. Hsi Wang Mu, Batı'nın Anne Kraliçesidir ve Kun-lun Dağındaki sayısız ölümsüzün yaşadığına inanılan cennetin yöneticisidir. Bu cennette onun idaresinde ölümsüzlük şeftalisi yetiştirilir. Hsi Wang Mu, Tanrılarla ölümsüzlüğü arayanlar arasında aracılık yapar. Ölümsüzlüğe uğraşan insanların çabaları bu Tanrı tarafından onaylanmaktadır. Chou Hanedanı'nın imparatoru Mu ve Han Hanedanı'nın imparatoru Wu'nun Tanrıça Hsi Wang Mu'dan sihirler içeren kutsal kitapları ve ölümsüzlük şeftalisini aldıklarına inanılır. Özellikle MS 3-6. yüzyıllar arasında elde edilen metinlerin aracısı olarak düşünülür (HR, 1971: II, 505-506).

Taoizm ölümsüzlüğe ulaşmış üstün kişilerin de insanlara kutsal metinler vahy edebileceğini kabul eder. Bunun en belirgin örneği MS 4. yüzyılın sonuna dayanan Shangqing metinleridir. İnanışa göre Shangqing Mezhebi'nin liderlerinden Yang Hsi 364-370 yılları arasında Mao Dağlarında bir gurup ölümsüz tarafından ziyaret edilmiş ve kendisine kutsal metinler verilmiştir (<http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006). Yang'a vahiy ulaştıran ölümsüzlerin, Mao kardeşler olarak bilinen sonradan Tanrılaştırılmış halk kahramanları olduklarına inanılır (<http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006).

Ancak, Taoizm vahyi kabul eden bir din olmasına rağmen Taoist kutsal kitap külliyatındaki metinlerin bir çoğu vahye veya ilhama dayalı eserler değildir. Taoist kanonda ilk dönem Shangqing ve ve Ling-pao metinleri dışında çok az yazım vahye ve ilhama dayanmaktadır. Taoist kutsal kitaplar daha çok döneminin edebi yazımlarını yansıtmaktadır (E.R., 1968: XIV, 319).

3.3.2. Taoist Kutsal Kitapları Düzenleme Çalışmaları

Taoist kutsal kitapları Taoizm tarihinde rol almış değişik okulların ve taraftarlarının yazılarını ihtiva eden çok geniş bir koleksiyondur. Bu koleksiyon felsefe, sosyal tarih, bilim ve teknik, edebiyat ve sanat, gelenek görenek ve Çin Tarihinin bir çok alanında kapsamlı bilgiler ihtiva etmektedir (The Daoist Canon, <http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-2.asp>, 15.01.2006.). Organize bir din müntesiplerine rehberlik açısından kanona ve kutsal yazılara sahip olmak zorundadır. Taocular tarafından Laozi ve Chuangzi'nin yanında Wei ve Jin Hanedanları öncesinde kaleme alınmış bir çok metin kutsal yazılar olarak kabul edildi. Bu kitapların hepsi Ch'in Hanedanı'nın erken dönemi filozofları tarafından yazılmıştır ve Taocu din ile ilgili bilgiler ihtiva etmektedir. Taocuların dinleriyle ilgili bilgilere ulaşmak için bu kitaplara baş vurmaları, mevzu bahis olan eserlerin kutsal yazılar rütbesine yükseltmelerine vesile olmuştur. Örneğin Taiping Ching, Taoist dinin başlangıcından önce meydana çıkmış ve Dinsel Taoculuğun gelişmesine önemli katkılarda bulunmuş bir eserdir. Doğu Jin ve Güney ve Kuzey Hanedanları döneminde Taocu dinin kökleşmesi ve kilise teşkilatının kurulmasıyla birlikte geniş sayıda kutsal kitap ortaya çıkmaya başladı (http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_vii.htm, 19.04.2006) Öyle ki Ge Hong'a ait Pao-pu tzu neipan (Sadeliği Benimseyen Ustanın İçsel Kitabı)'nın Xıalan (Derin Düşünceler). bölümünün 600 parçadan oluştuğu bildirilmektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1.asp>, 15.01.2006). Taoizm'e ait ilk yazılı envanterler Pan Ku'nun (32-92) Han Shu (Han Tarihi) ve Ge Hong'un (283-343) Pao-pu tzu adlı eserlerinde kaydedilmiştir (E.R., 1968: XIV, 317).

Taoist kitapların çığ gibi büyüdüğü bu dönemde Lu Hsiu-ching (406-477) adlı ünlü bir Taoist Taocu metinleri imparatorluğun emriyle bir araya topladı ve üç bölüme ayırdı (Taoism and The Arts of China, <http://www.artic.edu/taoism/glossary.php>, 18.03.2006). Lu, her bir bölüme “tung” (mağara) adını verdi (Pregadio, http://www.stanford.edu/~pregadio/daoang/ref_works_2.html, 16.04.2006). “Tung” Çince mağara, iletişim kurma ve gizemi bulma manalarına gelir. İnsanlar bir çok metnin dağlardaki kutsal mağaralarda saklandığına ve bu kitaplarda kutsal güçlerin var

olduğuna inanırdı bu yüzden Taoist kanon için bu isim kullanılmıştır (HR, 1971: II, 504).

Lu Hsiu-ching, santung'un ihtiva ettiği kutsal kitapların katoloğunu (santung jingshu mulu) hazırlamıştır. Bu katalog Taoizm tarihinin ilk kutsal yazılar katoloğudur. Lu, hazırladığı katoloğu 471 yılında imparatora sundu, katalog 1200 bölümden oluşuyordu ve kutsal kabul edilen Taoist yazıların listesini ihtiva ediyordu. Daha sonra ayin ustası Zeng,  Mağara ve Dört Ek Bölüm sınıflandırma sistemini dikkate alarak "yuwei qibu jing shumu" (yeşim apokriflerinin yedi bölümünün katoloğu) adlı katoloğu hazırladı. Sonra Tao Hongjing adlı bir Taocu bilgin "taishang zhongjing mu" (Yüce Kitaplar Katoloğu)'yu tamamladı (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1.asp>, 15.01.2006).

Lu Hsiu-ching'in l bölümlenme sisteminin Budist kutsal metinlerinin l sınıflandırılmasından etkilendiği düşünülmektedir. Bu sınıflandırma bundan sonra oluşturulan Taoist kanonlarda temel kabul edilmiştir. Lu'nun oluşturduğu sınıflandırmada Tung-chen bölümü Shangqing (stn Saflık), Tung-hsan bölümü Ling-pao (Kutsal Hazine) ve Tung-shen bölümü ise San huang ( hükümdar) kutsal metinleri etrafında gelişiyordu.  mağaraya sırasıyla "gerçeklik mağarası" (Dongzhen), "gizem mağarası" (Dongxuan) ve "ruh mağarası" (Dongshen) da denilmektedir (http://www.stanford.edu/~pregadio/daoang/ref_works_2.html, 16.04.2006). Bu sınıflandırma Shangqing geleneğine öncelik veriyordu (E.R., 1968: XIV, 319).

Lu Hsiu-ching'in düzenlemesi Taoist kanona temel teşkil eden bir yapı arz etmesine rağmen genellikle ilk kanon olarak kabul edilmez. Bu katoloğun orijinal versiyonu kaybedilmiştir (The Taoist Canon, <http://weber.ucsd.edu/~dkjordan/chin/hbcanondaw-u.html>, 26.01.2006)  Mağara sınıflandırmasına MS 6. yüzyılda dört bölüm (sifu) ilave edilmiştir. Sifu'nun ilk nn  Mağaranın tamamlayıcısı olduğu düşünülse de bu ilave bölümlerin kendilerine has koleksiyonlara sahip oldukları kesindir (E.R., 1968: XIV, 319).

Dört ilave ve ait oldukları gelenekler şunlardır:

1) Büyük Gizem (Taihsüan), Tao Te Ching'i temel alan kitaplardır ve Shangqing (Üstün Saflık) bölümüyle alâkalıdır.

2) Büyük Barış (Taiping), Taiping ching kitabı üzerine bina edilmiştir ve ikinci mağara olan Ling-pao (Kutsal Hazine) ile ilgilidir.

3) Büyük saflık (Taiqing), Taiqing ching kitabını esas alır ve üçüncü mağara San huang (Üç hükümdar) ile ilişkilidir.

4) Ortodoks Birliği (Cheng-I), Tianshi Tao (Göksel Ustalar Yolu) ile ilgili metinleri içermektedir (http://www.stanford.edu/~pregadio/daozaang/ref_works_2.html , 16.04.2006).

3.3.3. Taoist Kanonlar

Taoist kutsal kitaplar külliyyatı (tao-tsang) çalışmaları ilk olarak Tang Hanedanı döneminde başlamıştır. 8. yüzyılda başlayan kanon çalışmaları 16. yüzyılın başına kadar devam etmiştir. Bu dönemde yedi farklı kanon oluşturulmuş, bu kanonlardan bir çoğu tamamen, bir bölümü ise kısmen yok olmuştur. Günümüzde kullanılan kanon Ming Hanedanı dönemine ait Zhengton Tao-tsang'dır. Taoizm tarihinde oluşturulmuş yedi kanon ve derleme çalışmalarına dair bilgiler kısaca şöyledir:

1) Kaiyuan devri Taoist Kanonu (Kaiyuan Tao-tsang): Çin tarihinde derlenen ilk Taoist kanon olup Tang Hanedanı'nın Kaiyuan yıllarında (MS 713-741) oluşturulmuştur. İmparatorluk tarafından desteklenen ilk kanondur (<http://weber.ucsd.edu/~dkjordan/chin/hbcanondaw-u.html>, 26.01.2006). İmparator Hsüan-tsung (y. 713-756) tahta çıktıktan sonra kendisinin Lao Tzu'nun soyundan geldiğini iddia etti (E.R., 1968: XIV, 318). ve içlerinde Shi Chongxuan'nın da bulunduğu 40 kişiye Taoist kitapların telaffuzu ve manalarını içeren bir külliyyat hazırlamalarını emretti. Daha sonra bunu gerçekleştirmek için Taoist kitapların toplanması için araştırmacıları ülkenin değişik yörelerine gönderdi. Başkentte toplanan kitaplardan Santung qionggang (Üç Mağaranın Mükemmel Özeti) adı altında bir külliyyat oluşturuldu. Bu külliyyat 3744 ciltten (bazılarına göre 5700 veya 7300'dür) müteşekkildi. Kaiyuan Kanonu üç mağara (santung) sınıflandırmasına uygun olarak derlendi. 36 kitabın yer aldığı üç mağaranın birleştirilmesiyle oluşturulan külliyyatın üç bölümünün her biri (gerçeklik, gizem, ruh mağarası) 12 kitabı içeriyordu

(<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>,15.01.2006). Tianboa devrinin yedinci yılında (748) imparator bu kanonun kopyalanarak ülkenin her tarafına gönderilmesini emretti ancak kısa bir süre sonra imparatorluğun başkentleri Ch'ang-an ve Lo-yang'da bulunan kütüphaneler An Lu-shan ve Shih Ssu-ming isyanlarında yakıldı dolayısıyla bu kanonun önemli bir kısmı kaybedildi (E.R., 1968: XIV, 318). Tang Hanedanı ve Beş Hanedan döneminin sonundaki savaşlarda kanon tahrip edildi ve mevcudiyeti fazla sürmedi (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>,15.01.2006).

2) Baowen Tongmu (Değerli Yazıların Geniş Kataloğu): Song Hanedanı döneminde imparator Zhenzong'un yönetimi zamanında (1008-1016) oluşturulan bir külliyyattır. An Lu-shan isyanından sonra iki başkentte bulunan Taoist kutsal kitaplar yakılmıştı. Daha sonra Tang imparatorlarından Suzong ve Daizong birkaç parçası hariç büyük bölümü kayıp olan Taoist kitapların bütün ülkede yeniden araştırılmasını emrettiler. Song Hanedanı'nın kurulmasından sonra 7000 cilt Taoist kitap imparator Taizong zamanında toplandı ve bu kitaplar sıralanmak ve kopyalanmak üzere imparator tarafından Taoist bilginlere verildi. Çalışmalar sonucu 3737 cilt olarak tespit edilen derlemeye İmparator Zhenzong tarafından görevlendirilen bir kurul 622 cilt daha ekledi ve çalışma 4359 cilde ulaştı. Bu kanonun Gerçeklik Mağarası bölümü 620 cilt, Gizem Mağarası bölümü 1013 cilt, Ruh Mağarası bölümü 172 cilt, Büyük Gizem bölümü 1407 cilt, Büyük Barış bölümü 192 cilt, Büyük Saflık bölümü 576 cilt ve Ortodoks Birliği bölümü ise 379 cilt ihtiva etmekteydi. Kanonla beraber bütün kutsal yazıların listesi de hazırlanarak imparatora sunuldu. Ancak bu kanon da sonraki tarihlerde yok olmuş günümüze ulaşamamıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>,.15.01.2006).

3) Tao-tsang Tiangong Baozang Büyük (Song'un Göksel Sarayının Değerli Kanonu): Bundan sonraki kanon çalışmaları Song Hanedanı imparatorlarının buyruklarıyla hazırlanan çalışmalardır. Song imparatorlarından Chae-tsung (y. 998-1022) danışmanlarından Zhang Junfang'a imparatorluk arşivlerinde bulunan Taoist metinlerin kataloğunu hazırlama görevi verdi (E.R., XIV, 318). MS 1012 yılında görevlendirilen Chang Junfang, Taoist rahiplerden oluşturduğu heyetle kanon çalışmalarına başladı. Mevcut kutsal kitaplar üzerine eklenerek oluşturulan kanon Üç

Mağara ve Dört İlave Bölüm düzenlemesine göre hazırlandı. 4565 ciltten müteşekkil olan bu kanon da şu an mevcut değildir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>, 15.01.2006).

4) Wanshou Tao-tsang (Uzun Yaşam Taoist Kanonu): Bir asır sonra Song imparatoru Hui-tsung (y. 1101-1125) yeni bir Taoist kanon oluşturulması çalışmalarını başlattı. 1114'te bir ferman yayınlarak Tüm Taoist metinlerin başkent Kaifeng'de toplanmasını emretti (E.R., 1968: XIV, 318). İmparatorun bu isteği bir kısım Taoist rahip tarafından yerine getirildi ve bir yazım bürosu kuruldu. Bu büro Göksel Sarayın Değerli Kanonunu düzenlerken bir yandan da kayıp kutsal kitapları araştırmakla görevlendirildi. Sonunda 5481 ciltlik "Uzun Yaşam Kanonu veya Zhengren Devri Uzun Yaşam Kanonu" adı verilen Taoizm tarihinin dördüncü kanonu derlendi. Basılmış ilk kanon olan bu derleme Jiajing devrindeki kargaşalarda kaybedildi (1126-1127). Jin Hanedanı döneminde yeniden toplanan kanon günümüze kadar ulaşamamıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>, 15.01.2006).

5) Daijin Xuandu Tao-tsang (Büyük Jin'in Esrarengiz Başkentinin Değerli Kanonu) (http://www.stanford.edu/~pregadio/daozang/ref_works_2.html, 16.04.2006). Jin Hanedanı döneminde derlenmiştir. 1186 yılında imparator Chin Shih-tsung (y. 1161-1189) bugün Henan olan güney başkentindeki kutsal yazıların günümüzde Pekin'de olan Tianchang tapınağına taşınmasını emretti. Chin'in büyük oğlu ve halefi Chin Chang-tsung (y. 1190-1208), tapınağı 1190 yılında genişletti ve tapınağın görevlilerinden kayıp kitapların bulunmasını ve kanonun tamamlanmasını istedi (E.R., 1968: XIV, 318). Ülkenin dört bir yanında araştırma yapan Taoist görevliler 1074 cilt topladılar. Elde edilen toplam 83198 kitap Üç Mağara ve Dört Ek Bölüm sınıflamasına göre yeniden düzenlendi. Büyük Jin'in Esrarengiz Başkentinin Değerli Kanonu adı altında oluşturulan bu külliyat Tianchan tapınağının yanması sonucu yok oldu (1202) (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>, 15.01.2006).

6) Xuandu Tao-tsang (Esrarengiz Başkent'in Değerli kanonu) (http://www.stanford.edu/~pregadio/daozang/ref_works_2.html, 16.04.2006). Yuan Hanedanı döneminde meydana getirildi. İmparator Taizong zamanında (1237) Song Defang ve

Qin Zhi'an kayıp kitapları araştırdılar ve Taoist Kanonu yeniden basmayı planladılar. Sekiz yıllık bir çalışma sonrasında Kraliçe Naima Zhen döneminde (1244) kanon tamamlandı. Böylece 7800 ciltten müteşekkil Esrarengiz Başkent'in Değerli kanonu adını taşıyan kllyat oluşturuldu. Kutsal yazıların bulunduğu bloklar Pingyang'daki Esrarengiz Şehir Tapınağında muhafaza ediliyordu (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>, 15.01.2006). Yuan Hanedanı imparatorlarından Kubilay Han 1281 yılında Tao Te Ching dışındaki bütün Taoist metinlerin yakılmasını emretti. Yine de kalan parçalar daha sonra oluşturulacak olan Ming kanonuna Jurgen ve Song kanonundan kalan parçalarla birleştirilerek kaynaklık etmiştir (E.R., 1968: XIV, 318).

7) Zhengton Tao-tsang (Zhengton Devri Taoist kanonu): Ming Hanedanı döneminde imparatorluk buyruğuyla oluşturulmuş ve günümüze kadarki bütün Taoist metinleri birleştirmiştir (<http://weber.ucsd.edu/~dkjordan/chin/hbcanondaw-u.html>, 26.01.2006). İmparator Chengzu 1403'te 43. Göksel Usta Chang Yuchu'dan Taoist kanonun yeniden derlenmesini istedi. 1410 yılında ustanın ölmesi üzerine yerine geçen 44. Göksel Usta Chang Yuqing kanonu tamamlamakla görevlendirildi. Uzun alışmalar sonucu Zhengton Devri Kanonu adı verilen kanon 1445 yılında tamamlandı. Kanon 5305 cildi içeriyordu ve 480 kutuyu dolduruyordu. Kutsal yazılar  Mağara, Dört İlave Bölüm ve On İki Alt Bölüm sınıflamasına uygun olarak düzenlendi. Kanon lke geneline yayıldı ve kutsal dağlarda ve tapınaklarda muhafaza edildi. 1607 yılında bu sefer 50. Göksel Usta Chang Guoxiang imparator Shenzong tarafından kanon tamamlamakla görevlendirildi. alışmalar sonucu Wanli Xu Tao-tsang (Wanli Dönemi İlave Taoist Kanonu) derlendi. Bu ekle birlikte Zhengton Kanonu 5485 cilt oldu ve 512 kutuya konulmaya başlandı. Şu an sadece Ming dönemi baskısı mevcuttur ve günümüze kalan tek kanondur (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-1.asp>, 15.01.2006). Bütün Taoist metinler ve Taoist olmayan Mohist, Legalist, Maniheist ve Hıristiyanlığa ait metinler 1445 ve 1607 yılında tamalanan Taoist Kanon içinde yer almaktadır. Maniheistler ve Hıristiyanlar Yuan Hanedanı'nın kendilerine karşı hoşgrl bakışı Ming Hanedanı ile değişince kutsal metinlerini Taoist kanon içinde sakladılar (HR, 1971: II, 504). Zhengton Kanonu 5. yüzyılda Lu Hsiu-ching tarafından başlatılan Taoist kutsal kitap kllyatı

derleme çalışmalarının sonucusudur (http://www.stanford.edu/~pregadio/daoziang/ref_works_2.html).

1926'dan önce Taoist Kanona ulaşmak mümkün değildi. Mevcut kanon tapınakların arşivlerinde saklanmaktaydı ve insanların ulaşması için pek olanak yoktu. Bugüne kadar Taoist kanon devlet desteğiyle toplanmış ve yayılmıştı. Yeni kurulan Çin Cumhuriyeti açısından bu destekten söz etmek mümkün değildi ancak eğitimden sorumlu bakan Fu Tseng-hsiang (1872-1950), başbakan Hsü Shih-ch'ang'ın (1855-1939) Taoist Kanonun bilimsel değerine ikna edilmesi noktasında etkili oldu. Ve sonunda Commercial Press of Shanghai tarafından Taoist kanon yeniden basıldı (E.R., 1968: XIV, 317).

Zhengton Tao-tsang yeni baskılara numune olarak halâ Pekin'de Beyaz Bulut Tapınağı'nda saklanmaktadır. Zhengton Tao-tsang'ın modern baskıları şunlardır:

- 1) Shangwu yinshuguan baskısı; 1923-1926 yılları arasında Şangay'da basılmıştır. Kanonun hacmi küçültülmüş, kitap sayısı 1476'ya cilt sayısı 1120'ye düşürülmüştür (Eliade, 1997: 274). Orjinal metinde bulunan bazı illüstrasyonlar çıkarılmıştır. Bu baskı Hanfenlou (Hanfen Kulesi) adı altında 350 adet kopya edilmiştir.
- 2) Yiwen Chubanshe baskısı; Taipei'de basılan bu versiyon Shangwu yinshuguan baskısının yeni bir versiyonudur.
- 3) Xienwenfeng Chubanshe baskısı; Taipei'de basılmıştır ve 60 cilt tutan kanona 1 cilt de bilgilendirmek için ek metin ilave edilmiştir.
- 4) Chubun Shuppansha baskısı; Kyoto'da 1986 yılında basılmıştır, 30 cildi muhtevindir.
- 5) Wenwu chubanshe baskısı; Pekin'de 36 cilt olarak basılmıştır.
- 6) Zhong Tao-tsang veya Çin Taoist Kanonu olarak bilinen 2003 yılında Huaxia Chubanshe tarafından basılan kanondur. Bu kanon Zhengton Tao-tsang'dan sonra Taoist kanonun ihtiva ettiği eserlerin tamamının bulunduğu tek kanondur. Zhong Tao-tsang'da noktalama işaretleri kullanılmış, metinlerin hangi geleneğe ait olduğu (Shangqing, Lingbao, Taiqing, Chuang Chen vs.), ne tür bir metin olduğu bildirilmiştir. Ayrıca Tao Te Ching ve Chuang Tzu gibi klasiklerin yorumları da

eklenmiştir (http://www.stanford.edu/~pregadio/daoziang/ref_works_2.html, 16.04.2006).

3.3.4. Taoist Kanonun Düzeni

Taoist kanonun düzenlemesinin Lu Hsiu-ching (406-477) adında ünlü bir Taoist tarafından Güney ve Kuzey Hanedanları döneminde yapıldığını belirtmiştik. Lu Hsiu-ching'in yaptığı katolok Taoist yazıları Üç Mağara adı verilen üç bölüme ayırıyordu. Bu sınıflama sistemi daha sonra oluşturulan kanonlarda temel kabul edilmiştir. Üçlü sınıflama sisteminde Budist kutsal metinlerinin üçlü sınıflandırılmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Üç Mağaraya eklenen Dört İlavenin kanona eklenmesinin kaynağı tam olarak bilinmemektedir. Üç Mağara sınıflandırma sistemi bütün Taoist kitapları içine almıyordu bu yüzden Dört İlave metodu bir ek sistem olarak kanona dahil oldu. Bu ilaveler Taihsüan, Taiping, Taiching ve Cheng-I adlı dört ektir. "Sifu" (dört ilave) terimine 6. asırdan önce rastlanmamaktadır. İlk üç ekin genellikle Üç mağaranın tamlayıcısı olduğu düşünülmektedir.

Üç Mağaranın her biri kendi içinde 12 alt bölüme (shier bu) ayrılmıştır. Bu bölümlerin içerikleri her zaman ana başlıkla veya alt başlıkla uyumlu olmamıştır. Dört İlavede kategorik ayrımlar yoktur bunlar Üç Mağara koleksiyonundan farklıdır (E.R., 1968: XIV, 319).

12 alt bölüm şunlardır:

- 1) Ana Metin (Benwen): Kitapların orijinal metinlerini ihtiva etmektedir.
- 2) Sihirler (Shenfu): Mühürler üzerine işlenmiş karakterlerden ve sayısız sihirden müteşekkildir.
- 3) Açıklamalar veya Yeşim Formülü (Yujue): Taoist kitapların açıklamalarının yapıldığı bölümdür.
- 4) Şemalar ve Resimler (Lingtu): Metinler ve kitaplarla ilgili resimlerin olduğu bölümdür.
- 5) Tarihler ve Soy kütükleri (Pulu): Üstün insanların faziletlerinden ve rütbelerinden bahseden bölümdür.

- 6) Temel Kurallar (Jielü): Dinî emirler ve ahlâk kitaplarının bulunduğu bölümdür.
- 7) Merasimler (Weiyi): Oruç, adaklar ve ayinlerle ilgili kitapların toplandığı bölümdür
- 8) Metotlar (Fangfa): Mükemmelliğe ulaşma, ruhsal yapıyı geliştirme, ibadet ve arınma metotlarının işlendiği kitapların bulunduğu bölümdür.
- 9) Pratikler (Zhongshu): Harici simya ve kutsal hesapları ihtiva eden kitaplar bölümüdür.
- 10) Biyografiler (Jizhuan): Ölümsüz ve üstün insanların biyografilerinin ve Taoist tapınakların tarihlerinin anlatıldığı kitapların bulunduğu bölümdür.
- 11) İlahiler (Zansong): Ruhlar için söylenmiş övücü sözlerin bulunduğu kitaplar bölümüdür.
- 12) Hatırat ve Dilek (Biaozou): Bu bölümde dilekler ve özel kağıtlar üzerine yazılmış oruç ve adak günlerinde okunan dualar bulunur ([://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-2.asp](http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-2.asp),15.01.2006).

Mevcut Taoist kanon Zhengton Kanonu Üç mağara, Dört İlave ve On iki Alt Bölüm esasına göre düzenlenmiştir. Ancak bu sistemin de eksiklikleri olduğu düşünülmektedir. Örneğin Dört İlave içinde sınıflandırmanın iyi olmayışı biçimsel düzensizliğe ve kaynaklara ulaşma zorluğuna sebep olmaktadır. Son dönem araştırmacılarından Chen Yingning 1930'da Taoist Kanonu yeniden tasnif etmiştir. Chen, kitapların karakterlerine göre kanonu 14 kısma ayırmıştır. Kanon üzerine daha bilimsel çalışmaların yapılarak yeni bir sistemin oluşturulması çabaları devam ederken günümüz bilim adamları yeni bir Taoist kanonun hazırlığı içerisinde oldukları (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-2.asp>,15.01.2006).

3.3.5. Taoist Kanondaki Metinler

Taoist kanonun sahip olduğu metinlerin neredeyse yarısı Kuzey Song Hanedanı döneminde yeni yazım tekniklerinin gelişmesi sonucu 12. yüzyıldan sonrasına aittir. Taoist eserlerin yazım tarihleri çok güvenilir olmamakla beraber metinlerin önsözlerinden, kitabı kaleme alana dair bildirilmiş soy ağacından, metinlerde geçen

Tanrı isimlerinden, yönetimin onayını gösteren bölge ve idare hakkında bilgi taşıyan mühürlerden elde edilen bilgilerle tespit edilmeye çalışılmaktadır. Metinlerde kullanılan dil ve terimler de tarih tespitinde önemli bir kaynaktır.

Kanon kapsamındaki yazımlar Han Hanedanı'ndan buyana gözüken Taoist inançlar ve pratikler kadar çeşitlidir. Bir çok yazım Taoist simya ve ilaç araştırmaları üzerinedir. İlk dönem Shangqing ve ve Ling-pao metinleri dışında çok az yazım vahye ve ilhama dayanmaktadır. Taoist kanonda metinler daha çok döneminin edebi yazımlarını yansıtmaktadır (E.R., 1968: XIV, 319).

Taoist kanonda bulunan metinler çok değişik yazım türlerini temsil eden öyküler, şiirler, tefsirler, teknik ve tanımlayıcı metinler, şarkılar, liturjik metinler ve dramatik yazımlardan oluşur. Ancak Taoist literatür genel olarak beş başlık altında ele alınabilir: 1) Vahiy ve ritüel metinleri. 2) Hacıyografyalar. 3) Tarihi ve coğrafi metinler. 4) Felsefi ve simyasal metinler. 5) Tefsirler ve Ansiklopedik metinler (Bokenkamp, <http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006.).

Taoist Hacıyografyalar, bilgeler, keşişler ve yüce insanların hayatını ve öykülerini anlatan eserlerdir. Bu gelenek durgun bir gelenek değildir. Hikayeler dilden dile dolaşan ve eserden esere farklılık gösteren ve giderek teferruatlı bir hal alan yapı arzemiştir. En çok bilinen Taoist Hacıyografyalar; Lieh-hsien chuan, Shen-hsien chuan, Sou-shen chi, and the Sou-shen hou-chi'dir. Bu eserler sadece Taoist figürleri değil yerli geleneğe ve Budizm'e mensup bir çok kimseyi işlemiştir. Ancak kaynak olarak Taoist kutsal kitapları kullanmışlardır. Taoist Hacıyografyaların en önemli şahsiyeti hiç şüphesiz Lao Tzu olmuştur. Hakkında sayısız eser yazılmıştır. Bunlardan en önemli üçü şunlardır: Lao-tzu pien-hua ching (Lao Tzu'nun dönüşümü kitabı); bu kitap mesihçi bir yapıya sahiptir, kitapta Lao Tzu tarih boyunca çeşitli şekillerde hükümdarlara yol göstermek için bir çok kez ortaya çıkmış kutsal varlık olarak gösterilir. Lao-tzu Hua Hu Ching (Lao Tzu'nun yabancıların dinlerini değiştirdiğine dair kitap), bu kitaba göre Lao Tzu, batı sınırını geçtikten sonra Hindistan'a gitmiş ve Buda'ya dönüşmüştür. Bu eser Budizm'i Taoizm'in bir kolu olarak gösterir. Lao-chun pien-hua wu-chi ching, bu eserde Lao Tzu, Tang Hanedanı'nın kuruluşuna yardım eden bir kimse olarak tanımlanmıştır. Taoist hacıyografyaların bir kısmı özellikle

Ling-pao geleneğine ait olanlar Budist hacıyografyalardan etkilenmişlerdir (<http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006).

Taoculuğun tarihine ilişkin hikâyeler bir çok kutsal kitapta var olmasına rağmen Song öncesi tarihe dair çok az eser elimize ulaşmıştır. Bu alanda yazılmış ilk eser Liu-Sung döneminde Hsu soy adlı bir Taoist tarafından yazılmış San-t'ien nei chieh ching (Üç Göğün İç açıklaması) isimli kitaptır. Bu alanda çalışmış ve eser ortaya koymuş en önemli kişi Tu Kuang-t'ing'dir. Taoist metinlerin her alanında çalışan ve eserlerini bir kütüphanede toplayan Tu, Tang döneminde yaşamıştır ve günümüze ulaşan en önemli eseri Li-tai ch'ung-tao chi (Tao'nun Kutsallaştırılmasının Tarihi) dir.

Başından beri Taoist eserler kutsal yerlerle ilgilenmişlerdir. Kutsal dağlar, mağaralar, azizlerin ve ulu kimselerin yaşadığı yerler, şifalı bitkilerin ve suların bulunduğu bölgeler bu eserlerin bilgi verdiği coğrafi yerlerdir. Bu alandaki önemli eserler; Wuyueh chen hsing t'u (Beş Kutsal Dağın Haritası), Tung-t'ien fu-ti yueh-tu ming-shan chi (Kutsal Mağaraların, Dağların, Kanalların ve Yerlerin Kayıtları) ve Nan-yueh hsiao-lu'dur (<http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006).

Taoist kanonda dinsel doktrine dair eserler toplandığı gibi felsefî alana ait eserler de toplanmıştır. İlk ve son döneme dair felsefî eserler kanondaki yerlerini alırken Chuang Tzu ve Lieh Tzu gibi felsefî Taoizm'in dev eserleri kanona Tang döneminde eklenmiştir. Bu eserler Taoizm'i destekleyen imparatorlar tarafından saraya memur alımında yapılan sınavlarda sorulmuşlardır. Han öncesi döneme ait bir çok felsefî eser Taoist okula mensup olmamasına rağmen Tang döneminden sonra Taoist kanona alınmış ve Taocu öğretinin bir parçası sayılmıştır. Taoist kanonda bunun yanında Kuei-ku-tzu ve Kuanyin-tzu gibi küçük çaplı felsefî eserler de yer almıştır.

Taoizm'in şekillenmesinde önemli bir yeri olan ve Çin geleneğinde önemli bir yeri olan simya çalışmalarının da Taoist metinler içerisinde önemli yeri vardır. İlk önemli simya eseri Wei-po Yang'ın Chou i ts'an-t'ung-ch'i adlı eseri olarak kabul edilir. Simya eserleri arasında en şöhretlisi ise hiç şüphesiz Ge Hong'a ait Pao-pu tzu'dur (<http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006).

Taoizm'de bilginin şifahen aktarımı önemli bir gelenek oluşturmuştur. Dinsel metinler Taocu ustadan öğrencisine metinlerin kullanım yöntemlerine dair gizli bir öğretiyle

birlikte şifahen verilirdi. Kulaktan kulağa dolaşan bu bilgiler önemine binaen zamanla yazıya geçirildi ve tefsir eserlerini andıran yeni bir türün oluşmasına sebep oldu. Song dönemi öncesi tefsircilerinden en önemlisi T'ao Hung-ching'dir. T'ao'ya ait Shen nung pen-ts'ao ching chi-chu adlı eserin bir bölümü halâ Taoist kanon içerisinde mevcuttur. T'ao'ya ait açıklayıcı notları içeren Yang-Hsu ve Chen-kao adlı eserler de günümüze ulaşmıştır.

Tang Hanedanı'nın Taoizm'i destekleyen politikası Taoist yorumların artmasını sağlamıştır. 822 yılında Taoist rahiplerin devlet tarafından atanacağına bildirilmesi ve atanacak rahiplerde başta Tao Te Ching olmakla beraber ana Taoist metinler üzerine uzmanlık istenmesi Taoist yorum ve tefsir kitaplarının artmasına yol açtı. Yuan-shih wu-liang tujen shang-p'in miao-ching ssu-chu, Chu-t'ien nei-yin tzu jan yu-tzu ve Liang-ch'iu-tzu bu döneme ait önemli tefsir kitapları olarak sayılabilir.

Modern araştırmacılar için çok önemli olan ansiklopedik çalışmalar da kanonda bulunmaktadır. İlk geniş Taoist ansiklopedi Wu-shang pi-yao adlı eser olup imparatorluk desteğiyle 574 yılında hazırlanmıştır. Bu ansiklopedik eserin büyük kısmı kayıptır. Bu manada Wang Hsuan-ho'nun 7. yüzyılın ortalarına ait San-tung chunang'ı, Chang Chün-fang'ın Yün-chi ch'i-ch'ien'i de önemli ansiklopedik eserler olarak kabul edilmektedir (<http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006).

BÖLÜM 4: TAOİZM'DE DİNÎ UYGULAMALAR

Taoizm, dogmatik bir din değil aksine ayinlerin ve inançların serbestçe toplandığı bir dindir. Taoizm, Budizm ve Konfüçyanizm'le sürdürdüğü beraberlikte bu dinlerden bir çok şey aldığı gibi onlara da bir çok şey katmıştır. Dolayısıyla Taocu dinin uygulamalarının bir çoğu üç dinin ortak alanı içerisinde görülmektedir. Taoist dinî pratikler bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Taoizm'de gitmek için bir kilise olmadığı gibi kabul edilmesi gereken özel iman esasları da yoktur. Bu nedenle Taoizm çok çeşitli inançları ve dinî pratikleri kuşattığı gibi çok sayıda mezhebe sahiptir (http://www.illuminatedlantern.com/cinema/review/archives/year_1977.php, 20.03.2006). Taocu uygulamalar bugün sadece dinî alanla sınırlı kalmayıp çok geniş bir alanda uygulanan ve insanların ruhen ve bedenen rahatlamasını sağlayan pratikler olarak da görülmektedir.

4.1. Ayinler

Taoizm'in ilk dönemlerinde Üç Tanrıya (Yerin, Göğün, Suyun Görevlisi) sade ayinler düzenlenmekteydi. Tütsü yakmak, Tao çalışmak, günahlardan pişmanlık duymak ayin olarak kabul edilmekteydi. Ayinler daha sonra çok karmaşık bir duruma geldi. MS 5. yüzyılda Taoist bilgin Lu Hsiu-ching (406-477) ilk olarak Taoist metinleri düzenlediği gibi Taoist ayinleri de düzenledi. Lu'nun tasnifinde yer alan "Üç Liste Ayinleri" günümüze kadar uzanan Taoist ayinlerin içeriğini belirleyen sistemleri oluşturdu.

Üç Liste Ayinleri; Altın Liste , Yeşim Liste, ve Sarı Liste ayinleri olmak üzere ayrılır. Altın Liste Ayinleri sadece imparatorların emriyle gerçekleştirilen ayinlerdi ve bu ayinler felaketlerin def edilmesi, kralların korunması, devletin ve milletin huzur bulması için icra edilirdi. Yeşim Liste Ayinleri; krallar, generaller ve dükler tarafından düzenlenirdi ve kral ailesinin korunması, ülkenin huzuru, yin-yang dengesinin sağlanması ve insanların kutsanması maksadıyla yapılırdı. Bu ayini sıradan insanlar gerçekleştiremezdi. Sarı Liste Ayinleri ise sıradan insanlar tarafından icra edilen, yaşayanlara fayda verdiğine, ölüleri karanlık cehennemlerden kurtardığına ve insanları doğal felaketlerden ve savaşlardan muhafaza ettiğine inanılan ayinlerdi. Quing Hanedanı'ndan sonra Altın Liste ve Yeşim Liste ayinleri hakkındaki literatür çok azalmıştır. Şu an Taoist tapınaklarda sadece dünya barışı için düzenlenen dualarda

Altın Liste Ayini ritüelleri uygulanmaktadır. Bugün Taoistlerin icra ettikleri ayinler Sarı Liste Ayinleri müfredatına göre icra edilmektedir (Rituals, <http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-1.asp>, 15.01.2006).

Taoizm’de ayinler rahipler tarafından tapınaklarda icra edilir ve baş rahip (gaogong) tarafından yönetilir. Ayini yöneten rahibe, ayin ustası da denir. Baş rahiple birlikte ayini yöneten üst düzey iki usta daha vardır (dujiang ve jianzhai). Taoist rahiplerin Şamanlarla aynı kökten geldiği düşünülmektedir. Özellikle Taoizm’in teşekkülü döneminde “fang-shih” denilen büyücü rahiplerin Şamanist kültürün bir uzantısı olduğu daha sonra Taoist rahipler haline geldiği bilinmektedir. Ancak Taoizm, bugünkü papalık, rahip ve rahibe geleneği ile manastır ve tapınak anlayışını Budizm’den almıştır (E.A., 1968: XXVI, 251). 7. yüzyıldan 1911’e kadar Taoistlerin manastırları devlet tarafından desteklenmiştir. Bununla birlikte Taoistlerin manastır hayatı asla Budizm’deki popülariteyi yakalayamamıştır. Taoist tapınaklarda erkekler ve kadınlar bir arada bulunmuştur. Manastırlarda eski seksüel ritüellerin uygulanmış olması da büyük bir ihtimaldir (Eliade, 1997: 276).

86 Taoist mezhep kayıtlara geçmiş olsa da iki tür Taoist rahipten söz etmek mümkündür. Birinci kısım rahipler, yaşamın gerçekliğini dünyadan uzaklaşmakta arayan, murakabe ve meditasyon tekniklerine önem veren, sıkı bir münzevi hayatı vurgulayan, jimnastik ve nefes tekniklerini uygulayan rahiplerdir. Bu rahipler evlenmezler, vejeteryandırlar ve alkolden uzak dururlar. Bir de Göksel Ustalar geleneğine bağlı Taocu rahipler vardır. Bu rahipler manastırlarda yaşamazlar, ancak dinsel ayinleri yönetirler, büyücülük yaparlar, fal bakarlar ve sihirli yöntemler kullandıkları gösteriler yaparlar, evlenirler ve mesleklerini oğullarına aktarırlar. Batıl inançlara sahip olanlar tarafından üstün büyücüler olarak nitelenen bu rahiplerin hastalıkları ve kötü talihi izale edebilecekleri düşünülür (Smith, 1971: 110).

Rahipler Tanrılar için, sokakları, evleri ve insan bedenini kötü ruhlardan korumak için ayinler düzenlerler ve muskalar hazırlarlar (E.A., 1968: XXVI, 251). Defin ve festival ritüellerini icra ederler, hastalıkları tedavi ederler Bunları yaparken yin-yang ve beş element felsefesini bilmeleri gerekir. Rahipler, insanlara tavsiyede bulunurken feng-shui anlayışına dayanarak düşüncelerini söylerler. Feng-shui, her şeyin yerli yerinde olmasını sağlayan kozmik bir güçtür. Evin nereye inşa edileceği, ölen bir yakının

nereye gömüleceği, evliliğin veya çocuk sahibi olmanın en iyi vakti vs. işler feng-shui felsefesi temel alınarak planlanır. Böylece rahip toplumun tercümanı olur ve insanların çatışmadan uyum içerisinde yaşamasını sağlar (http://www.illuminatedlantern.com/cinema/review/archives/year_1977.php, 20.03.2006). Ayrıca Rahiplerin meditasyon ve inceleme yöntemleriyle ruhları yönlendirebilmek için ruhların isimlerini, rütbelerini ve güçlerini bilmeleri, gerekli eğitimden geçmeleri gerekir. Rahipler dinsel metinleri çok iyi bilmeli ve iyi bir davulcu olmalıdır. Çünkü ayin davul çalınarak yönlendirilir, ritüel dansları akrobatik karakterlidir ve kutsal metinler şarkı gibi okunur. Önemli dini pasajlar diğerleri arasında daha akıllı, zengin ve evli olan üstün Taoist rahip tarafından okunur. Rahiplerin atama törenlerinde, rahibe yüksek sesle bir ünvan verilir, ayrıca rahibe mikrokozmos olan insan vücudunda bir uzva denk gelen imgesel bir Taoist bölgenin yönetimi verilir (HR, 1971: II, 507-508).

Taoist ayinlerde rahiplerden başka görevliler de vardır. Tütsü görevlileri bunlardan biridir. Bu görev çok önemlidir çünkü Taoistlerin hayatlarında ve ayinlerinde tütsü yakmanın önemli bir yeri vardır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-8-4.asp>, 15.01.2006). Fener görevlisi de ayinlerde önemli bir yer işgal eder. Fener sorumlusunun görevi ayinlerde kullanılan fenerleri ve mumları yakılı tutmak ve fenerlerin düzenli şekilde yerleştirilmesini sağlamaktır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities &rituals/rituals/pg4-6-8-5.asp>, 15.01.2006) Kutsal metinlerden sorumlu kişiler ise kitapların düzeninden, masaların ve oturakların temizliğinden sorumlu kimselerdir, ayrıca ayinde okunacak ilahilerde ses düzeniyle ilgilenirler. Kutsal kitapların tertibi önemli bir görevdir, terk edildiği takdirde görevli cezalandırılır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities &rituals/rituals/pg4-6-8-6.asp>, 15.01.2006).

Taoist ayinlerde sihirli kılıçlar, mühürler, sopalar, levhalar, tabletler, ziller, flamalar, süs eşyaları, fırçalar ve değişik müzik aletleri kullanılmaktadır. Bu enstrümanlar sadece ayine katılan insanlar için değil ayinde irtibata geçilen Tanrılar ve ruhlar için de önemlidir (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-10.asp>, 15.01.2006). Ayinlerde rahiplerin giydikleri özel elbiseleri, şapkaları, ayakkabıları ve başlarına örttüğü çarşafı vardır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-10.asp>, 15.01.2006).

Bugün icra edilen başlıca Taoist ayinler şunlardır:

4.1.1. Sabah ve Akşam Ayinleri

Taoizm’de sabah ve akşam ayinleri temel ayinlerdendir. Ayin Tapınağın salonunda sesli şekilde kutsal kitapların okunmasına dayanmaktadır. Metinler sabah ve akşam toplu halde okunur. Bu ayinin Ming Hanedanı döneminde Budistlerden alındığı düşünülmektedir.

Sabah ve akşam ayinlerinde genellikle aynı şeyler yapılır. Sihirli sözler, kutsal metinler ve dinî emirleri içeren kitaplar okunur. Ayin genel olarak beş bölümden oluşur, birinci bölüme hazırlık bölümü denir ve bu bölümde kişi “boşlukta yürüme” adı verilen bir meditasyonla zihnini, ağzını, vücudunu, göğü ve yeri temizlediğini düşünür ve tütsü yakılır. İkinci bölümde kanondan belli bölümlerin okunmasına geçilir. Sabah dört bölüm okunurken akşamları üç bölüm okunur. Metinler ilahi şeklinde okunur. Akşam ayininde bu ritüelle ölümlerin cehennemden ve şeytanî enerjinin vücuttan çıkarılması amaçlanır. Üçüncü bölüm tembihler bölümüdür; sabah on iki, akşam on bir tembih ve ilahi okunur. Tembihler ve ilahiler sabah ayininde Üç Saf Tanrıya, yıldızlara, yin-yang’a ve mezhep kurucularına, akşam ayininde ise ölümsüzlere sunulur. Ayinde dördüncü bölüm dilek bölümüdür, bu bölümde günahlara pişmanlık dile getirildikten sonra başta ölümsüzlük olmak üzere sağlık, bereket ve denizler için dua edilir. Kapanış bölümünde ise sabah ve akşam ayinlerinde “Üç Saf Tanrıya sığınma” ilahisi okunur. Bununla beraber uzun yaşam için, atalar için ve acıların bitmesi için dua edilir ve ayin bitirilir (Kim, 2003, <http://rels.queensu.ca/dao/papers.kim.php>, 03.03.2006).

Sabah ve akşam ayinleri karşılaştırıldığında genel olarak düzenin aynı olduğu görülür. Ancak iki ayin arasında önemli bir fark vardır o da sabah ayinlerinde yaşayanlar için, akşam ayinlerinde ise ölümler için dua edilmesidir. Erkek ve kadın Taocu rahipler ilahileri ve metinleri birlikte okurlar. Bütün günlerde Taoist rahipler yaşayanlar, ölümler, hayvanlar, bitkiler ve ormanlar için dua ederler (<http://rels.queensu.ca/dao/papers.kim.php>, 03.03.2006). Sabah ve akşam ayinlerinin temel amaçlarından birisi Tao’yla bütünleşmektir. Taoistler bu ayinler sayesinde sağlığa kavuşacaklarına, hayatlarını uzatacaklarına, ölümsüzlüğü elde edeceklerine, inanmışlardır. Bu amaç için sabahtan akşama kadar tapınaklarda kutsal kitapları okuyanlar dahi olmuştur.

Taocular sabah ayinini genellikle saat 5 ve 7 arasında yaparlar. Çünkü bu saatlerde hayat dolu yang nefesi yükselirken yin nefesi aktif değildir. Bu saatlerde yemek yenmez ve nefese karıştırılmaz. Sabah ayini zihni huzura erdirir. Akşam ayini de akşam 5 ve 7 saatleri arasında yapılır. Bu saatte yin nefesi kuvvetlidir. İnsanların yorgun olduğu bu saatlerde ayin rahatlamayı ve enerjinin yenilenmesini sağlamaktadır (Religious Practise, (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/religious-practise/pg4-1-1.asp>, 15.01.2006).

4.1.2. Bütün Göğü Kapsayana Sunulan Ayin (chiao)

Chiao, Taoist ayinlerin en önemli ve en kapsamlılarından birisidir. Bugün halâ icra edilen chiao ayinin temellerini Lu Hsiu-ching atmıştır (<http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006). Taoistler bu ayinde, en yüce Tanrıdan ataların ruhlarına kadar binlerce Tanrıya ve ruha tapınırlar. Ayine her sınıftan Taoist katılabilir. Taoist kanonda bu ayinin icrasına ilişkin müstakil kitaplar vardır. Ayinin amacı; devletin barışını, insanların güvenliğini, günahların affını, uzun bir yaşam elde etmeyi, ölümlerin ve ataların kurtuluşunu sağlamaktır. Ayin oldukça uzun süren dualarla icra edilir. Dua üç, beş veya yedi gün sürer. Chiao ayini günden güne değişerek gelişmiştir, dolayısıyla içeriği çok zengindir. Bu ayine farklı hanedanlarda farklı isimler verilmiştir. Chiao ayini Tayvan, Hong Kong ve Macao'da halen icra edilmektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-2.asp>, 15.01.2006).

4.1.3. Arınma ve Koruma Ayini (liandu yi)

“Arınma ve Koruma Ayini” ruhların tasfiyesi ve korunması için düzenlenen bir ayindir. Ruhların tasfiyesi ayin ustası tarafından ölümlerin ruhlarının yang nefesiyle temizlenmesi manasını taşır. Koruma ise ölümlerin ruhlarının, yaşayan insanların yang nefesiyle kurtarılmasını ve biçimsiz bir yapıya kavuşturulmasını ifade eder. Dolayısıyla arınma ve koruma ayini yaşayan insanlar sayesinde ölümlerin korunmasına yönelik bir ayindir. Bu ayin Taoizm'in ilk dönemlerinde mevcut değildi. Ling-pao geleneğiyle Taocular tarafından uygulanmaya başlayan ayin sonraki dönemlerde yaygınlaştı.

Arınma ve koruma ayininde tütsüler ve tılsımlar yakılarak dua edilir ve ruhlar çağırılır. Baş rahip yerine oturmuş halde ilahiler söyleyerek Tanrıları ve ruhları davet eder. Rahip ruhların indiğini tasavvur ederken ateş ve suyla ölülerin ruhları arındırılır, tılsımlar yakılarak ölünün içindeki ruhlar canlandırılır. Ayinde daha sonra vaaz edilir, Tanrılara övgüler söylenir, kutsal metinler okunur. Ardından rahip yerinden kalkar, ruhları serbest bıraktıktan sonra müzikle beraber dans etmeye başlar. Ayinin özünü ölülerin ruhlarını su ve ateşle çağırarak teşkil etmektedir. Ayinin çağırılan ruhlara göre şekillenen bir çok türü gelişmiştir (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-5.asp>, 15.01.2006).

4.1.4. Fener Ayini (poyu dengyi)

“Fener Ayini” adı verilen Taoist ayin genellikle güneşin batmasından sonra icra edilir ve ayinde fenerler kullanılır. Antik Çin’de ateşe tapınılan ayinler vardı ancak bu ayinlerde fener kullanılmazdı. Fener ayinine Taoizm’in ilk dönemlerine ait kayıtlarda rastlanmaz. Bu ayinin 4. veya 5. yüzyıldan itibaren Taoist ayinler arasına girdiği düşünülmektedir. Ming dönemine ait Taoist kanonda fener ayinine ilişkin bir çok kutsal metin vardır. Fenerlerin cennetleri aydınlattığı düşünülür. Feneri gören kimselerin günahlarının affedileceğine ve bahtının açılacağına inanılır.

Fener ayini dokuz cehennem yok edilmesi için yapılır. İnanışa göre dokuz cehennem yıldızlardan dönüşerek oluşmuştur. Ayinde temiz kumdan dokuz cehennemi kapsayacak şekilde sekizgen çizilir, daha sonra sekizgenin muhtelif yerlerine fenerler yerleştirilir. Fenerler bazen dokuz ağaç üzerine konur. Ayin ustası işaret fenerinden ateş alarak fenerleri tutuşturur, böylece cehennemler aydınlatılır ve ruhlar kurtarılır. Bu sırada usta yıldızlarda dolaştığını ve cehennemleri yok ettiğini tasavvur eder. Ayin ustası elinde kamçı, sopa veya kılıçla topluluğu yönetir. Ayindeki insanlar ellerindeki sopaları yere vurarak cehennemleri dağıttıklarına inanırlar. Sekiz kenardaki cehennemler yok edildikten sonra merkeze gelinir ve burada tılsımlar yakılır. Usta el kol hareketleri ve bir takım büyüler yaparak cehennemlerden ruhların kurtulmasını ve cehennem ateşinin sönmesini sağlar (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-6.asp>, 15.01.2006).

4.1.5. Dilek Ayini (jinbiaokeyi)

“Dilek Ayini” Taoistlerin önemli ayinlerinden bir tanesidir ve yazılı dilekçelerle icra edilir. Dilekçeler Taoist rahip tarafından hazırlanan ve okunan, övgü ve dua içerikli metinlerdir. Ayinde rahip dilek metnini Tanrılara sunar.

Ayinde Tanrılara dilekçeler sunularak onlara rapor verildiğine inanılır. Bu ayinde Tanrılarının sunak altalarına gelmesi ve ataların ruhlarını koruması amaçlanır. Ayinin başında rahip ve yardımcıları altara girer ve tüsüleri tutuştururlar daha sonra dua etmek için diz çökerler. Bu sırada geçmiş bilgelerin ruhlarının yeryüzüne inmelerini sağlarlar. Baş rahip sessizce dilekleri okur, dileklerin yazılı olduğu kâğıdı mühürler ve dilekçeyi Tanrılara sunar. Bu arada rahibin ruhu göğe yükselir ve dilekleri orada da dile getirir. Rahip ve yardımcıları Tanrılara teşekkür edip adaklar sunduktan sonra çekilirler. Dilek ayinleri farklı bölgelerde farklı şekilde uygulanmaktadır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-7.asp>,.15.01.2006).

4.2. Kutsal Gezinti ve Üstün Taocuları Ziyaret (canfang yuyou)

Gezinti ve yüce Taocuları ziyaret Taocu dinî pratiklerin önemlilerinden kabul edilmiştir. Taocuların üstün insanları aramak ve Tao çalışmak için yaptıkları yolculuklar “kutsal gezinti” olarak adlandırılmış ve bu amaçla gezenler gökte dolaşan bulutlara benzetilmiştir. Bu kimseler kendilerini göğe adanmışlardır ve göğü hayatlarının özü olarak kabul etmişlerdir. Taocu dinin başlangıcında böyle bir uygulama yokken zamanla bazı ünlü Taocular ölümsüzleri, üstün insanları ve kutsal kitapları aramak için kutsal dağlara yolculuk yaptılar. Bir kısmı dağlara yerleşerek yıllarca Tao çalıştılar. İlk dönem mezheplerinde bu tür yolculuklara dair düzenlemeler yokken Tam Üstünlük Yolu Mezhebi bu uygulamayı önemli bir pratik haline getirdi. Bu mezhep tarafından kutsal yerleri gezinmek ve tapınaklarda yaşamak Taocu yaşamın bir parçası haline getirildi ve günümüze kadar devam ettirildi.

Taocular yolculuk için tapınaktan ayrıldıklarında zorlu bir dönem başlamıştır. Çünkü yolcu yanına yeterli yiyecek ve diğer gerekli şeyleri almaz. Yolculuk kişi için çileli bir yaşam tecrübesidir. Bu tecrübenin kişiyi kuvvetlendireceği, disipline edeceği ve müridin inancını artıracığı düşünülür. Bir kısım kutsal kitaplarda Taocuların sadece

bambu kep ve bambu tasla yola çıkmaları, kutsal dağlarda ve mağaralarda kendilerini yetiştirmeleri, Tao'yla birleşmeye çalışmaları tavsiye edilmiştir. Bir kısım metinlerde ise yolculuğa çıkan Taoculara şiir yazmaları ve resim yapmaları tavsiye edilmiştir. Bazı mezhepler yolculuğa çıkan Taocuların tam teşekküllü yola çıkmaları gerektiğini bunun Taoculuğun propagandası açısından önemli olduğunu vurgulamıştır

4.3. Hac

Taoizm'de bazı dağlar, mağaralar kutsal sayılmış büyük tapınaklar özel bir anlam taşımıştır. Buralarda kutsal varlıkların ve ataların ruhlarının yaşadığına inanılmıştır. Taoistler çok eski zamanlardan beri buraları ziyaret ederek hac görevlerini yerine getirmişlerdir. Taoist hacılar kutsal yerleri ziyaretlerinde bir takım dini törenleri yerine getirirler, hac ziyaretinde en önemli ritüellerden bir tanesi tütsü yakmaktır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/religious-practise/pg4-1-3.asp>, 15.01.2006)

4.4. Hayat Nefesinin Tasfiyesi

Hayat nefesinin tasfiye ilk Taoist uygulamalardandır. Uygulama jimnastiğe ve hayat nefesinin özel tekniklerle vücut içerisinde dolaştırılmasına dayanmaktadır. Bu pratikleri yapan birey hastalıklardan kurtulabilir ve ölümsüzlüğe ulaşabilir. Tarih boyunca Taoist kutsal kitapları nefesin tasfiye edilmesi yöntemini işlemişler ve bu yolla ölümsüzlüğe ulaşan insanların varlığından bahsetmişlerdir. İçsel simya tekniklerinden sayılan nefesin tasfiyesi içsel simya geleneğinin Song ve Yuan Hanedanlarıyla birlikte popüler olmasıyla birlikte Taocuların günlük pratikleri arasına girmiştir. Hayat nefesini tasfiye içsel simyanın ilk merhalesidir ve ileriki uygulamalar için temel teşkil eder.

Hayat nefesinin tasfiyesi farklı mezheplerde farklı metotlarla uygulanmıştır. Ancak bütün mezhepler hayat nefesinin değerinin ifade edilmesi ve bu uygulamanın yapılması noktasında ortak kanaat taşımışlardır. Hayat nefesine kıymet verilmelidir ve asla israf edilmemelidir. Nefes vücutta sirkülasyonunu tamamlayana kadar tasfiye edilmelidir. Taoist kutsal kitaplara göre bu uygulama ruhları ıslıl ıslıl yapmakta, hayatı uzatmakta, Tao'ya ulaşmakta yardımcı olmaktadır. Esasında Taocular hayat nefesi uygulamasını ölümsüzlüğe ulaşmak ve ruhlarla irtibat kurmak gibi iki temel amaç için

kullanmışlardır. Ming Hanedanı döneminde yaşayan 43. Göksel Usta Chang Yucu bu pratikleri ve diğer Taocu prensipleri yerine getiren kişinin dağlarda yaşayan ünlü Taocu ustalarla görüşebileceğini, samandan elbiseler giyebileceğini, odunu yiyecek olarak kullanabileceğini ve ruhlarla irtibat kurabileceğini söylemiştir (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/daoist-folk-customs/default.asp>, 15.01.2006).

4.5. Oruç (duren jing jizhu)

Oruç, Taocu dini pratiklerin önemlilerinden birisidir. Bu ibadetin amacı vücudu temizlemek ve ruhu arıtmaktır. Oruç antik Çin'den beri vardı ve insanı yanlışlıklara karşı koruyucu olarak kabul ediliyordu. Oruç tutan kişi arzularından uzaklaşmalı, müzik dinlememeli, hiçbir şey için kaygılanmamalıydı. Taoist kitaplarda Tao'yu öğrenmek için kişinin öncelikle oruç tutması gerektiği bildirilmiştir. Böylelikle vücut temizlenecek, zihin boşalacak, iç saflaşacak ve Tao'yla birliktelik sağlanacaktır. Oruç tutan kişinin sonsuz talihe kavuşacağı, doğal felaketlerden azade olacağı düşünülmüştür. Kralların bu ibadetle tahtlarını sağlama alacakları bildirilmiştir. Diğer yandan orucun insanları zehirlerden ve şanssızlıklardan koruyacağı da düşünülmüştür. Tao'ya ulaşmak isteyen kimse oruç tutmalı ve emirleri yerine getirmelidir. Taocu bilgelere göre oruç tutarak ve Taocu kutsal yazıları okuyarak kişi zihninde ruhlarla ve Tanrılarla buluşmalıdır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/religious-practise/pg4-1-4.asp>, 15.01.2006).

4.6. Sihir ve Büyü

Sihir ve büyü uygulamaları Taoizm'de önemli dinsel aktivitelerden biridir. Sihir ve büyü ruhlardan veya hayaletlerden doğa üstü şeyler istemek için kullanılır. Bunlara gizemli öğretileri belirttikleri için "Taoist Sanatlar" da denir. Teorik olarak sihir becerileri Tao'nun görünmesi olarak anlaşılır. Tao numen, sihirler ise fenomendir. Tao, sihirlerin altında destekleyicidir, sihirler ise Tao'nun fonksiyonu ve etkileridir. Sihir sadece ruhları kontrol etmek için kullanılan bir yöntem değildir aynı zamanda Tao inancıyla yakından ilişkilidir dolayısıyla sihir bu yöntemleri uygulayan ustanın kişisel eğitimi ve erdemleriyle ilişkili görülmüştür.

Sihirler tabiat kuvvetlerini, ruhları ve hayaletleri kontrol etme fonksiyonunu icra eder. Böylece kişi sihirli gücüyle kendisini tabiatın kuvvetlerine karşı korumuş olur. Felaketlerle veya belalarla karşılaşıldığında çözüm için sihirlere başvurulur. Çünkü Taoocu düşüncede sihirler Tao'nun değişime uğramış gizemli gücü olarak algılanır. Belalar karşısında sihirlere yönelen kişi Tao'dan yardım almış olur. Eski zamanlarda bir çok insan sihir yöntemleri sayesinde Taoizm'i tanımış ve sihirlere dayalı efsanelere binaen Taoizm'e büyük saygı duymuştur. İmparatorların bir çoğu felaketler ve toplumsal kargaşalar döneminde sihir ve büyü yöntemlerini kullanmışlardır.

Taoist sihirler ve büyüler çok geniş ve kompleks yöntemleri içerir. Tarihi süreç içerisinde bu yöntemler değiştiği gibi büyük gelişmelere uğramıştır. Muskalar, sihirli sözler, sihirli parmak hareketleri, yıldızlar üzerinde yürüyüş tahayyülü gibi sihir yöntemleri gelişmiştir. Sihir ve büyülerde kılıçlar, taş mühürler, sihirli sular ve bazı ilaçlar sihir aletleri olarak kullanılır. Mutluluk için, kötü ruhları ve hayaletleri kovmak için, hastalıkları tedavi için, ölülerin ruhlarını azaptan kurtarmak için vs. sihir ve büyü yöntemlerini kullanan bir çok sihir okulu gelişmiştir (http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/talismans-registers_&magi-skills/pg4-3-intro.asp, 15.01.2006).

Dini uygulamaların yanında Taoizm'de bir çok Taoist gelenek ve festival mevcuttur. Tanrıların doğum günlerinin kutlanması Taoistler açısından önemli bir gelenektir. Her ay bir çok Tanrının doğum günü kutlanır, bir yıl içinde kutlanan Tanrıların doğum günü sayısı elliye geçmektedir. Doğum günü kutlanan Tanrılar arasında Budizm'den alınan Tanrılar da vardır.

Taoizm'de sayısız festival vardır. Bu festivaller, geleneksel Çin inançları, yerli inançlar ve Budist kökenli inançlarla tamamen karışmış durumdadır. Festivaller çoğunlukla ruhlara ve Tanrılara adanmıştır (<http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/daoist-folk-customs/default.asp>, 15.01.2006).

BÖLÜM 5: TAOİST KOZMOLOJİ

5.1. Evrenin Yaratılışına Dair Taoist Anlayış

Evrenin oluşumu binlerce yıldır insanoğlunun kafasını meşgul etmiş ancak bugüne kadar üzerinde birleşilen bir sonuca varılamamıştır. Çağımız bilim adamlarının bir kısmı evrenin bir başlangıcının olduğunu savunmaktadır. Bu teoriye göre ilk oluşum birbirini izleyen evreleri içermektedir. Taoist kozmoloji anlayışı da iki bin yıldır evrenin oluşumuna benzer bir yaklaşımla bakmaktadır. Taocu kozmoloji Tanrı merkezli yaratılış anlayışını benimsemez. Taoizm evrenin kendi kurallarını takip ettiğini ve herhangi bir ilâhi kuvvetin evrenin yaratılışına dahil olmadığını düşünür. Varoluş daha çok büyük Tao'nun (Datao) altında oluşan kendiliğinden bir gelişimdir (ziran) (Cosmogony, <http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-1.asp>, 15.01.2006). Evrenin oluşumu önceden tasarlanmış değildir. Şu an var olan ve varolacak her şey, Tao gizemli bir şekilde var olduğunda varlık kazanmıştır. Her şey bu tek kaynaktan çıkmıştır ve kaynağın içinde gizli olarak mevcuttur. Yaratıcısı olmayan evreninin bir nedeni ve bir patronu da yoktur. Hiçbir şey diğer şeylerin var oluşuna neden olmamıştır, her şey ortaklaşa meydana gelmiştir (hsiang-shan) ve bu yüzden birbirini ortaklaşa yaratmış ve varlıklarını sürdürmüşlerdir (Boldt, 2002: 22). Tao kendisinden ve kendiliğinden varolandır. Başka bir deyişle yolun (Tao) hiçbir yerinde başlangıç noktası yoktur. Başlangıç noktası devrenin tümüdür. Bu yola, devreye veya yaratıcının yaratıcısına Taoizm'de "Tao" denmektedir (Mason, <http://www.taoism.net/articles/mason/cosmo.htm>, 29.03.2006). Taoist Tanrıların da yaratılışta müdahalesi yoktur. Taoizm'in en büyük Tanrısı olan Yuan-shih t'ien-tsun (Göğün İlk Efendisi) evrenin evrimi sürecinde var olmuş daha sonra evrensel uyuma yardım etmiştir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-1.asp>, 15.01.2006).

Büyük patlama (big bang) kuramı, bütün evrenin tek bir patlama ile ortaya çıktığını öne sürer. Bazı "sessiz ve şekilsiz" şeylerden (gazlardan) bütün maddi evren doğmuştur. Sonradan çıkan bütün sonuçların, canlı yaşam ve son olarak insanlık dahil olmak üzere her şeyin, başlangıçta varolan ve büyük patlamayı yaratan gazların içinde gizli bir biçimde mevcut olduğu söylenebilir (Boldt, 2002: 22). Evrenin büyük patlamadan sonra sürekli olarak genişlediği görüşü, fizikçiler arasında yıllar önce

oybirliği ile kabul edilmiştir. Son zamanlarda bazı fizikçiler, evrenin sonunda kendi üzerine çökmeye başlayabileceği kuramını öne sürmüştür. Bu hipotezi sınamak için sürekli araştırmalar yürütölmektedir. Eğer kanıtlanırsa bu teorinin Taocu evrenbilim anlayışına uygun olacağı düşünölmektedir. Çünkü bu görüşe göre evrenin gelişmesi ve büzümesi, Tao ananın soluk alması ve soluk vermesi olarak anlaşılmaktadır. Tao her şeyin kendisinden ortaya çıktığı ve yine ona geri döndüğü, sonra yine ortaya çıktığı... geri döndüğü... ortaya çıktığı bir boşluktur. Tao Ana'dan bazen “ilk birlik” veya “tek olan” diye söz edilir ve bir çember göröntüsünü akla getirir –yaşamdandan ayrılma ve yaşama dönmekten oluşarı çember. Bu birlik çemberi, yalnızca evrenin büyük kozmik döngüsünü kapsamaz, doğrudan doğruya bireyin yaşam döngüsünü kapsar ve her şey doğum anında alınan ilk nefes ile, ölüm anında verilen son nefes arasında ortaya çıkar (Boldt, 20002: 22).

Taoizm'e göre şeyler ve olaylar arasında sınırlar yoktur, her şey Tao'nun ve birbirinin içinde eriyerek kaynaşır veya birbirine karışır. Bu her şeyin özdeşliğinin ilkesidir. Şeyler bir düzeyde birbirinden ayrı görünür; ancak bir başka bakış açısından, hepsinin bir ve aynı olduğu kavranır. Kimilerine göre Einstein'ın genel görecelik kuramı bu ilkenin kanıtıdır. Zaman ve uzay birbirinden ayrı değil birbirine bağlıdır. Uzayda bulunduğumuz yere bağlı olarak zaman hızlanır veya yavaşlar. Zaman ve uzayı farklı isimler vererek ayırabiliriz, ancak gerçekte onları ayıramayız (Boldt, 20002: 22).

Taocu din evrenin yaratılışına dair sayısız teoriye sahiptir. Temel Taoist kitaplar dünyanın yaratılışını tasvir ederek başlarlar (HR, 1971: II, 508-509). Lao Tzu başta olmak üzere bir çok Taocu filozof kozmolojik görüşler sergilemişlerdir. Ancak evrenin Başlangıcına Dair İlk Sistemli Teoriler Wei ve Jin Hanedanları döneminde oluşmuştur (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-1.asp>, 15.01.2006).

5.2. Evrenin Başlangıcına Dair Spekölasyonlar ve Taoist Mitolojiler

5.2.1. Tao Te Ching'de Evrenin Başlangıcı ve “Kaos” Olarak Tao

Lao Tzu, evrenin varoluşunu Tao kavramıyla açıklamaktadır. Tao biri yaratmış, bir ikiyi yaratmış, iki üçü yaratmış, üç de sayısız varlıkları yaratmıştır. Başka bir ifadeyle, Tao ilk birliği yaratmıştır ki bu birlik iki zıt kuvvete bölünmüştür. Bu iki zıt kuvvet var olan her şeye nüfuz etmiştir. Bu güçler Laozi tarafında “iki” olarak ifade edilmiş ve

genellikle göğe ve yere işaret ettiği düşünülmüştür (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-1.asp>, 15.01.2006).

Ancak Taoist kozmoloji genel olarak evrenin kaostan meydana geldiğini söyler. Dolayısıyla Tao Te Ching'in var oluşa dair anlatımlarında kaostan bahsettiği düşünülmektedir. Taocu bilginler Lao Tzu'nun Tao diye bahsettiği şeyin aslında kaos olduğunu kabul etmektedir. Bu anlatımlarda Lao Tzu'nun kaosu (Tao'yu) yaratılışın temeli olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Tao Te Ching'de kaosu ve yaratılış evrelerini anlattığı düşünülen bölümleri kısaca şöyle değerlendirebiliriz:

“Bakıyoruz, ama göremiyoruz. Buna eşit ismini veririz. Dinliyoruz, ama işitemiyoruz. Buna çok hafif deriz. Tutuyoruz, ama elde edemiyoruz. Buna çok küçük deriz. Bu üçü izah edilemez. Bunları birleştirerek tek yaparız. Üst tarafı aydınlık değildir. Alt tarafı da karanlık değildir. Durmadan harekette olduğu için bilinmiyor. Bir hiçliğe doğru gidiyor. Bunun için ona şekilsizlerin ve maddi olmayan şeylerin şekli denir. Bir an gibi durmayıp geçen bir şeydir. Biz ona rastlıyoruz, fakat öncesini göremiyoruz. Takip ediyoruz, fakat sonunu göremiyoruz. Şimdi var olan şeyleri yönetmek için eski insanların Tao'sunu elde ettiğimiz zaman, onun çok eskiden var olduğunu bileceğiz. Buna, Tao'nun izleri (dayanma noktası) denir.” (Tao Te Ching, Böl. 14, [http:// flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm](http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm), 02.01.2006).

Yukarıdaki bölüm yaratılıştan önceki kozmolojik durumdan bahseden birkaç pasajdan birisidir. Yaratıcı olarak tasvir edilen Tao; görülemez, işitilemez ve dokunulamaz olarak ifade edilmiştir. Bu olumsuz tasvirler sonunda birleşik olan, ayrılmamış ve kaosu çağrıştıran bir şeyin anlatımıdır (Yu, 1981, XXXI, 486).

“Gök ve yer meydana gelmeden önce, karışık ve tamam olan bir şey vardı. Sessiz ve şekilsiz olarak duruyordu. Değişmeden gidiyordu. Her yere erişiyordu ve hiç tehlikeli değildi. Her şeyin anası (esas) olduğunu zannediyorlardı. Ben onun adının Tao olduğunu bilmiyorum. Onun adına büyük demek zorundayım. Büyük olanlar geçip gider, gidenler uzaklaşır, uzakta olanlar geri döner. Bu sebeple Tao büyükse gök de büyüktür; toprak büyükse imparator da büyüktür denir. Bu alem içinde dört büyük şey vardır. İmparatorun oturduğu yer onlardan biridir. İnsanlar kanunlarını dünyadan örnek alarak yaparlar. Dünya gökten, gök de Tao'dan alır. Tao kanunların bizzat kendisidir.” (Tao Te Ching, Böl. 25, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Bu bölümde “karışık ve tamam olan” (hun-che’eng) şey ifadesinin kaosu ifade ettiği düşünülmektedir. Hun-che’eng bütün potansiyelini içinde barındıran yumurta izlenimi vermektedir. Kaos, sonsuz olan potansiyelini ve mükemmelliğini kaynağında barındıran bir yapıyı belirtmektedir, bundan dolayı tek başınadır ve değişmeyendir. Yine bu bölümde yaratılış sürecinin bir önceki merhaleye dayanarak ilerlediği vurgulanırken, kaosun varlığının kendisine bağlı olduğu belirtilmektedir (Yu, 1981: 486).

“En yüksek ve mükemmel bir insan, yalnız Tao’yu takip eder. Tao’nun yaptığı işler karışık ve bozuktur. Bu karışık şeylerde bile onun akisleri vardır. Bunda yine her şey vardır. Derindir. Karanlıktır. Her şeyin ruhu oradadır. Bu ruh çok gerçektir. Bunda sadakat vardır. Başlangıçtan bugüne kadar hiç ismi geçmediği halde her şeyin başlangıcı olduğu anlaşılabilir. Ben her şeyin ondan meydana geldiğini nereden bileyim?” (Tao Te Ching, Böl. 21, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Yukarıdaki bölümün yaratılıştan önceki Tao’nun durumunu belirttiği düşünülmektedir. “Karışık ve bozukluk” hali ve “derin ve karanlık” durumu kaosun bölünmeden önceki durumunu ifade etmektedir (Yu, 1981: 487).

Bir başka bölümde; “Hayal edilen Tao ebedî Tao değildir. İsimlendirilen kavramlar ebedî isimler değildir. İsmi olmayanlar yerin ve göğün (dünyanın) başlangıcıdır. İsmi olanlar yaratıkların anasıdır. Biz daima isteksiz olduğumuz zaman sırlara vakıf oluruz. Daima arzulu olduğumuzda onun ancak bir kısmını görebiliriz. Bu ikisi aynı yerden çıkar, fakat başka başka kavramlar alır. Bunların ikisine sır denir. Sırlı olan yer bütün tabiat üstü olan varlıkların çıktığı kapıdır.” (Tao Te Ching, Böl. 1, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Bu bölümde bahsedilen “ismi olmayan” şey kaostur ve göğün ve yerin kaynağıdır. “İsmi olanlar” ise varlıklara şekil veren potansiyel güçtür ve anadır. Yaratılış bu iki durumun diyalektik yapısını gerektirmektedir. Kaos kaynağı sağlar, potansiyel güç ise varlıkların şekillenmesini sağlar (Yu, 1981: 487).

“Yaratılışa dair diğer bir teori de (bölünme teorisi) 42. bölümde vurgulanmaktadır:

“Tao bir şey meydana getiriyor. Ondan iki, ikiden üç meydana geliyor. Bu üçü de on bin şeyi (tabiatı) meydana getiriyor. Tabiat yin’e güveniyor ve yang’ı tutuyor. Ve boşluktaki hava vasıtasıyla ahenkleşiyor. İnsanların korktuğu ve nefret ettiği şey, yetim olmak, az şeye ve kolsuz bir arabaya sahip olmaktır. İmparator ve prensler bunlarla ün kazanıyorlar. Böylece, bazı şeyler azalarak çoğalır, bazıları da çoğalarak azalır. Başkalarının öğrendiği şeyi ben de öğrenirim. Kuvvetli olanlar kendiliklerinden ölmezler. Ben de bunu derslerimin esası yapacağım.” (Tao Te Ching, Böl. 42, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006).

Yukarıdaki cümleler yaratılış öncesi kozmogonik durumu belirtmektedir. “Tao’nun biri meydana getirmesi” kaosu üstünlüğünü ve zıtlıkları kapsadığını vurgulamaktadır. Taoizm’de bu zıtlıklar yin ve yang kuvvetleri olarak kabul edilir. Tao “bir”den başlamaktadır ancak bir doğuramayacağı için iki zıt kuvvete bölünmüştür. İki zıtlığın birleşmesiyle artık yaratılış için potansiyel elde edilmiştir. Ve bu süreç ikiden üçün oluşması, üçten on bin şeyin oluşması şeklinde sonsuza kadar uzamaktadır (Yu, 1981: 488).

5.2.2. Chuang Tzu ve Taoist Filozoflarda Yaratılış ve Hun-tun Miti

Chuang Tzu MÖ 350-222 arasında vücuda getirilmiş Taoist felsefenin temel eserlerindedir. Chuang Tzu evrenin varoluşu problemiyle ilgilenmiştir. Chuang Tzu yaratılış mitini şöyle anlatır:

“Güney denizinin imparatorunun adı Shu (hızlı), kuzey denizinin imparatorunun adı Hu (atik) idi ve ortadaki bölgenin imparatorunun adı ise Hun-tun (kaos)’du. Shu ve Hu zaman zaman Hun-tun’un topraklarında bir araya gelirdi. Hun-tun onlara gayet cömert davranırdı. Shu ve Hu “her insan görmek, duymak, yemek ve nefes almak için yedi deliğe sahip ancak Hun-tun’un delikleri yok, hadi ona da delik açalım” dediler. Her gün bir delik açtılar ve yedinci deliği açtıkları gün Hun-tun öldü.” (Yu, 1981: 481).

Hun-tun burada merkez imparatoru olarak gösterilmekte ve sembolik olarak yaratılışın merkezini yani dünyayı simgelemektedir. Hun-tun hiçbir deliğe sahip değildir ve adeta bir hava kesesine benzemektedir. İleriki döneme ait bir takım Taocu eserlerde Hun-tun tasvirleri yapılmıştır. Bunlardan birisinde Hun-tun Göğün Kutsal Dağının kuşu olarak

tasvir edilmiştir. Bu kuşun altı ayağı ve dört kanadı vardır. Ancak yüzü ve gözleri yoktur. Diğer bir eser, Hun-tun'u batıda K'un-lun Dağında yaşayan, ayakları olan ama yürüyemeyen, gözleri olan ama göremeyen, kulakları olan ama duyamayan bir köpek veya ayıya benzetmiştir. Bu hikâyelerde Hun-tun antik Çin'in totemik Tanrılarına benzemekle beraber Chuang Tzu'nun imparator Hun-tun'unu da andırmaktadır.

Aşağıda işleyeceğimiz Pan ku mitiyle Hun-tun miti arasında benzerlikler bulmak mümkündür. Hun-tun keseye benzer haliyle Pan ku'nun içinden çıktığı kozmik yumurtaya benzemektedir. Pan ku miti bölünme ve dönüşme mekanizmalarını içermektedir. Hun-tun mitinde de Hun-tun'un iki tarafındaki imparatorlar bölünmeyi simgelerken, Hun-tun'a delikler açılması dönüşmeyi simgelemektedir (Yu, 1981: 481).

Kozmik ayrışmayı anlatan ifadeler son Chou dönemine ait bir takım eserlerde de bulunmaktadır. Mesela Kuo-yü'de göğün ve yerin ayrışması şöyle anlatılmıştır. Bir aşiret Tanrısı olan Chuan-hsü hükümdarları Ch'ung'a ve Li'ye göğü ve yeri ayırmalarını emretmiştir. Çünkü insanlar ahlâka karşı ilgisizdir. Bu yüzden eskilere ait şöyle bir söz vardır "Ch'ung göğü kaldırdı, Li yeri bastırdı." Bu mitte de göğün ve yerin ayrışması gözlenmektedir. Aynı zamanda bu mite göre Ch'ung ve Li göğün ve yerin Tanrılarıdır (Yu, 1981: 481-482).

Kozmolojik problemler Tien wen, Lieh Tzu, Huai-nan Tzu ve Tao-yüan gibi erken dönem Taoçu eserlerde de ele alınmıştır. Tien-wen, "Kim varlıkların başlangıcını sağlamıştır? Gök yükselmeden, yer alçalmadan önceki durum neydi? Karanlık ve aydınlık ayrılmadan önceki dönemler nasıl incelenebilmiştir? Kaos nasıl bilenebilir?" gibi sorularla ilgilenir (Yu, 1981: 483). Lieh Tzu'ya göre yaratılıştan önce kaos vardır. Lieh Tzu, ilk değişim, ilk başlangıç ve ilk maddeler tezini savunmuştur. İlk değişim hayat nefesinden önce vardı. İlk başlangıç hayat nefesini ortaya çıkarmıştır. Hayat nefesi de ilk maddeleri meydana getirmiştir. Nefes, biçim ve madde bütündür birbirinden ayrılmamıştır, bu yüzden kaos (hun-tun) adını vermiştir. Lieh Tzu'ya göre kaos başlangıçta her şeyin karışık ve bütün olması ve bir birinden ayrı olmaması demektir (Yu, 1981: 484).

Huai-nan Tzu kozmolojiyle ilgilenen ilk Taoist eserlerdendir. Ve mitolojik kaos teması kozmolojik spekülasyonun temelini oluşturmaktadır. Mesela, göğün ve yerin

yaratılmasından önce biçimsizlik vardı (fung-fung i-i, tung-tung chu-chu). Bu durum ilk başlangıç halidir (T'ai-shih). İlk başlangıç boş kapsamı oluşturmuş (Hsü-kuo), boş kapsam da evreni meydana getirmiştir. Fung-fung i-i, tung-tung chu-chu gibi sözcükler burada kaos durumunu yansıtan sözcüklerdir. Boş kapsam ise çanta, yumurta, mağara gibi içi boş bir durumu ifade etmektedir ki Hun-tun'u temsil etmektedir. Başka bir yerde Huai-nan Tzu: "gök ve yer ayrılmadan önce bütün halinde kaos vardı. Çünkü potansiyel olmasına rağmen hiçbir şey yaratılmamıştı ve bu duruma ilk birlik (T'ai-i) denir." ifadelerini kullanmıştır (Yu, 1981: 484).

Ayrıca 1973 yılında "Tao-yüan" isimli bir eser Ch'angsha'da bir Han mezarında bulundu. MÖ 2. veya 4. yüzyıla ait olduğu düşünülen bu eserde Tao kaosa benzer biçimde anlatılmıştır. Tao-yüan'dan anlıyoruz ki MÖ 4. yüzyılda veya daha öncesinde Hun-tun yaratılış miti hakimdi. Taoistler özellikle Lao Tzu ve Chuang Tzu bilinç altında bu yaratılış mitini geliştirmiş ve işlemişlerdir (Yu, 1981: 485).

5.2.3. Pan ku Miti

Taoizm'de evrenin oluşumuna dair en önemli mit Pan ku mitidir. Pan ku miti Üç Krallık (MS 220-265) döneminde ortaya çıkmıştır ve iki versiyonu vardır. Birinci anlatıma göre; "gök ve yer kaos anında bitişikti ve kaos içinde Pan ku vardı. Kaos yumurtaya benziyordu. 18 bin yıl sonra bu yumurta yarıldı ve içinden çıkan hafif ve aydınlık şeyler göğü, ağır ve karanlık şeyler de yeri oluşturdu. Pan ku göğün ve yerin arasında durdu, her gün vücudu dokuz kez değişirken başıyla göğü tuttu ve ayaklarıyla yeri dengeledi. Gök her gün on fit yükseldi, yer her gün on fit kalınlaştı ve Pan ku her gün on beden büyüdü. Bu süreç 18 bin yıl sürdü, bu yüzden gök çok yüksek, yer çok kalın, Pan Ku ise çok uzun oldu. Gökle yer arasındaki mesafe 90 bin li'ye ulaştı (li bir milin üçte biridir)."

Bu anlatımda kozmik yumurta mükemmelliğin ve doğurganlığın sembolüdür. Yaratılış Pan ku'nun yumurtayı ikiye bölmeleriyle başlamıştır. Bir bütünden iki parça; gök ve yer yaratılmıştır. Böylece diğer mitler gibi Pan ku'da da yaratılış için bölünme vuku bulmuştur. Taoizm'de büyük merkezin önce ikiye daha sonra fazla sayılara bölünerek artması genel bir anlayıştır (Yu, 1981: 479).

Pan ku mitinin ikinci versiyonu ise şöyledir: “İlk önce Pan ku doğdu ama kısa süre sonra öldü ve vücudu dönüşmeye başladı, nefesi rüzgâr ve bulutlar haline geldi, sesi fırtınayı, sağ ve sol gözü güneşi ve ayı, kolları ve bacakları dünyanın dört bucağını, parmakları ise dağları meydana getirdi. Kanından nehirler, kaslarından ve damarlarından yerin tabakaları, etinden toprak, saçından ve sakalından yıldızlar, derisinden ve vücudunun kıllarından bitkiler ve ağaçlar, dişlerinden ve kemiklerinden madenler, iliklerinden altın ve değerli taşlar ve terinden yağmur vücuda geldi. Vücudunun üzerindeki parazitler ise rüzgar tarafından döllendi ve insanlar oluştu.” Bu mit ilk yaratılışın bir dönüşüm sonucu olduğunu ve ilk nesnenin doğal maddelere nasıl tebdil edildiğini anlatmaktadır.

Görüldüğü gibi Pan ku miti bölünme ve dönüşme gibi iki farklı tarzda karşımıza çıkmaktadır. Aslında ikisi de birbirini tamamlayan teorilerdir. Bölünme çoğalmayı simgelerken, dönüşme ilk nesnenin cisimleşmesini vurgulamaktadır (Yu, 1981: 480)Pan ku mitinde zıtlıklara ve birbirine bağımlılığa (gök ve yer) vurgu yapan bölünme teorisi daha ağırlık kazanmış ve Çin kozmolojik spekülasyonunda ilk tipi oluşturmuştur.

5.2.4. Lao Tzu Miti

Bir başka yaratılış miti ise Han döneminde doğmuş ve halâ yaygın olarak inanılan Lao Tzu mitidir. Bu mitoloji Lao Tzu’yu vücudunun çeşitli parçalarından evrenin yaratıldığı Tanrı Demiurg gibi görür. Lao Tzu’nun gözleri güneşi ve ayı, kafası büyük K’un Lun dağını, saçları yıldızları oluşturmuş ve kemikleri de ejderler için önemli parçaları meydana getirmiştir. Hayvanlar onun etinden meydana gelirken deniz yılanları bağırsaklarından ortaya çıkmıştır. Yer yüzündeki bitkiler ise Lao Tzu’nun vücut kıllarından yaratılmış ve insanlar cinsel organından neş’et etmiştir. Bu kozmoloji anlayışı Hint Puruşa anlayışının bir yansıması olarak görülmüştür (HR, 1971: II, 508-509).

5.3. Taoizm’in Evrene Bakışı

5.3.1. Evrensel Devirler veya Kalpalar (jie)

Batılı Kozmoloji’de zaman belirli bir noktada başlar (Tanrı evrenin yaratılmasını buyurduğunda) ve belirli bir noktada biter (son yargı gününde) ve zaman kaçınılmaz

sonuna doğru ilerler. Taocu düşünceye göre, zamanın ne başlangıcı, ne de bir sonu vardır. Zaman çizgilerimiz yoktur ama zaman döngülerimiz vardır. Hiçbir şey asla sona ermez; her başlangıç aynı zamanda bir sonudur. Taocu, zamanın sonuyla değil, zamanın içindeki değişimlerle ilgilenir (Boldt, 2002: 24).

Bu noktada Taocular kozmolojilerinde önemli bir yer tutan evrensel devirlerin varlığına inanmaktadırlar. Evrensel devirler kavramı Hint kökenli bir kavramdır. Buna göre evren başlangıcı ve sonu olan devrelerin birbirini izlediği hiç sonu gelmeyecek bir süreci yaşamaktadır. Bir devrin bitişinde evren karanlığa gömülür ve evrende her ne varsa yok edilir. Sadece ölümsüzlüğe ulaşmış kişiler devrin sonuna kadar varlıklarını sürdürebilir. Bu sırada yeni bir devir başlayacaktır. Büyük devirler küçük devirlerin yerine geçecektir. Büyük devirlerin bir kısmının isimleri; “Ejder Han”, “Geniş Oluşum”, “Kırmızı Işık” tır. Bu devirler birbirlerini izlemiştir ve şimdiye kadar kaç devir geçtiği bilinmemektedir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.2. Kırmızı Devrin Başlaması

Devrin sonunda evren karanlık bir devre girecektir. Bu devrede sonsuz bir boşluk, içinde hiç bir aydınlığın, şeklin, imgenin olmadığı mutlak karanlık olacaktır. Elmas rüzgar (jingangfeng) bu boşlukta esecek, Tao'nun hayat nefesi (chi) boşluğu örtecektir. Daha sonra yeni bir doğumun ve doğanın var edilmesinin vakti gelecektir işte o zaman kırmızı ışık devri başlayacaktır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-2.asp>, 15.01. 2006).

5.3.3. Dünyanın Kökeni: Kırmızı ve Yeşim Karakterler

Bu noktada Tao'nun hayat nefesi toplanır ve aniden sekiz köşeli bir kitap boşluktan çıkar. Kitaptaki her karakter on iki fit uzunluğundadır. Sonra kitabın sekiz köşesinden ışınlar çıkar ve ileri doğru yayılır. Göğün İlk Efendisi (Yuan-shih t'ien-tsun) bu ışınları görünce yeni bir devrin başlatılması gerektiğini anlar. İşte bu anda yeşim karakterleri kırmızı ışıklar yollasın diye göğe yerleştirir. Kırmızı ve yeşim nitelikler göğün kaynağıdır ve bunlara “asıl matriks” (yuangang) denir. Kırmızı karakterler dünyanın kaynağını oluşturur ve devrin başlangıcında kozmosa şeklini verir, güneşi, ayı, yıldızları ışık saçınlar diye yaratır. Kırmızı karakterler aynı zamanda göklerin kaynağı

ve Tao'nun özüdür (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.4. Otuz İki Göğün Asıl Matriksten Çıkması

Yeşim karakterlerden oluşmuş koyu kırmızı kitaptan meydana gelen göksel matrikse asıl matriks denir. Asıl matriks otuz iki göğü oluşturacak şekilde kendisini her yöne iletir. Dünya yaratılmış ve yeni bir devir başlamıştır. Göğün İlk Efendisi çeşitli ruhların var edilmesi için Beş Kutsal Tablet Yazıları (wupian sheihu zhenwen)'ni açar. Aynı zamanda Göğün İlk Efendisi yeni devrin göğünün uzun ömürlü olması için gücünü kullanmaya başlar. Böylece otuz iki gök yaratılır. Bütün bu enerjiler hayat nefesinden elde edilir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-2.asp>, 15.01.2006).

5.3. 5. Yeni Devrin Açılmasıyla Elde Edilen Kurtuluş

Her devrin başlangıcında Göğün İlk Efendisi kutsal yazıları açıklar ve yolu (Tao) öğretir. Kutsal yazılar bir çok Taoist kitap gibi kutsal inci içerisinde vahyedilir. Tao'ya ulaşmak için yazılmış yazılar gök altındaki insanların kurtuluşunu sağlayacaktır. Kim Tao'ya ruhsal yakınlaşmayı sağlarsa kurtuluşa erer ve ölümsüzlüğe ulaşabilir. Bu apokaliptik kurtuluşa devrin sonunda ulaşılabilir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-1-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.6. Otuz Altı Gök ve Göklerin On Yöne Bölünmesi

Otuz iki gök asıl matriksten çıkar ve her birinde sekiz gök bulunmak üzere dört ana yöne yerleşir. Bu dört yöne alta ve üstte olmak üzere kuzeydoğu, güneydoğu, güneybatı, kuzeybatı yönleri eklenir. Sonunda otuz iki göğe dört gök daha dahil olur. Bu gökler sekiz tarafa, alta ve üste olmak üzere toplam on yöne dağılır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-2.asp>, 15.01.2006). Asıl Matriksin otuz iki göğü yarattığı açıklanmıştı. Bu gökler felaketlere ve devirlere bağlı olarak doğum ve ölüm döngüsünde yaşarlar. Diğer dört gök devirlere bağlı değildir. Bunlar üç saf gök ve büyük kemer göktür. Toplamda otuzaltı gök (sanshiliu) vardır.

5.3.7. Büyük Kemer Üstü Gök

Otuz altı göğün otuz beşi Büyük Kemer Üstü Göğün parçasıdır. Diğer gökler sınırlıyken Büyük Kemer Üstü Gök sonsuzdur. Bu gök diğer göklerin üstündeki en yüksek göktür ve sınırı yoktur. Boşlukta evren sonsuzdur (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.8. Üç Dünya ve Dışı

Otuzaltı gök değişik dünyalara bölünmüştür. Üç dünya (sanjie): “Arzular dünyası” (yujie), “Biçimsel dünya” (sejie), ve “Biçimsiz dünya” (wusejie)’dir. Üç dünyada 28 gök bulunur bunlar devirlere bağlıdır. Bu gökte doğanlar veya bu göğe sonradan girenler reenkarnasyondan ve karmadan kurtulamazlar. Bunların dışındaki 8 gök Tao’yu işleyenlerin ve üç dünyanın üstüne sıçrayanların göğüdür ki bu gökler devirlere bağlı değildir, reenkarnasyon ve karma kuralları buralarda geçerli değildir (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.9. Üç Dünya : Arzular Dünyası, Biçimli Dünya, Biçimsiz Dünya

Arzular dünyası 6 göğü kapsar. Bu dünyada görülebilir şekiller ve arzular vardır. Erkek ve kadın cinsel birleşmesi, üreme bu dünyanın özelliklerindedir. Biçimsel dünya 8 göğü içerir; burada biçimler vardır ama arzular yoktur, cinsel birleşme yoktur insanlar hayat nefesinden doğrudan varolurlar. Biçimsiz Dünya ise 4 gökten oluşur; bu dünyada biçimler ve arzular yoktur, sıradan insanlar birbirini göremez ancak üstün insanlar görür (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-2.asp>, 15.01.2006).

Üç dünyanın dışında gökler: Dört Saf Gök, Üç İlk Gök ve Büyük Kemer Üstü Gök olmak üzere değişik seviyelere ayrılır: Dört Saf Göğe (sifantian) aynı zamanda “Tohum insanların dört göğü” de denir. Bu isim burada ikamet eden insanların reenkarnasyon döngüsünden kurtularak bir kalpada ölmeden diğer kalpadaki insanlara tohum olduklarından verilmiştir. Üç İlk Gök’e aynı zamanda Üç İlk Krallık (sanqing jing) da denir ve kutsal hükümdar Tanrı Lao (T’ai Shang Lao Chün) tarafından yönetilir. Büyük Kemer Üstü Gök diğer bütün göklerden üstündür. Sonsuzdur ve içinde “Merkez Yeşim Dağı” (yujing shan) vardır ve Göğün İlk Efendisi orada ikâmet eder. Üç dünyanın dışı Tao’nun hayat nefesiyle doludur. Her şey şekilsizdir ve

görülemesidir. Burası ölümsüzlerin ikâmetgâhıdır. Bir araya geldiklerinde biçimlenirler, dağıldıklarında hayat nefesine dönüşürler. Sadece kendi varlıklarına muhtaçtırlar. Sınırsız dolaşırlar. Hayat nefesiyle dolu bu dünyada ölümsüzlüğün en üst mertebesi ise “altın ölümsüzlük” (jinxian)’ tür (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-2.asp>, 15.01.2006).

5.3.10. Alt Dünyalar

Taoizm dünyayı 9 farklı seviyeye böler, bunlara 9 kırallık denir (jiulei). Her kırallık kendi içinde 4’e bölünür böylece toplam 36 krallık oluşur. Her krallık bir imparator (tuhuang) tarafında yönetilir.

Alt dünya karanlık ve kapalıdır. Sıradan insanlar alt dünyaya giremezler ancak ölümsüz olmadıkça bütün ölümlerin ruhları bu dünyaya gidecektir. Çinliler, ölümlerin ruhlarının gittiği yere “yüce yin” (taiyin) derler. Alt dünya “cehennem beş kralı” (wuyu) tarafından, özellikle de “Tai Dağının Doğu Cehenneminin Ruhu” (dongyu taishan zhi shen) tarafından yönetilir. Alt dünyanın Fengdu’nun büyük imparatoru (fengdudai) tarafından yönetildiği de söylenir. Alt dünya bir cehennemdir ve orada günahkârların ruhları, hayaletler ve gülyabaniler vardır (<http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-beliefs/cosmogony/pg2-2-3.asp>, 15.01.2006).

SONUÇ

Bu çalışmada bir beşerî geleneğin dinselleşme sürecini ve bu süreç sonunda kazandığı yapıyı incelemiş olduk. Lao Tzu, Chuang Tzu ve Lieh Tzu gibi filozofların felsefî düşünceleri zaman içerisinde farklı geleneklerle bütünleştirilerek dinselştirilmiştir. MÖ 6. yüzyıla kadar uzanan Tao'cu felsefe, Çin'de çok farklı geleneklerin ve düşüncelerin boy gösterdiği bir dönemde ortaya çıkmıştır. “Yüz Felsefe Okulu” adı verilen, düşünce akımlarının çoğaldığı bu dönemde antik Çin gelenekleri ve Şamanist inançlar varlığını sürdürmekteydi. Felsefî Taoizm'in dinî yapıya dönüşme süreci bütün bu anlayışların sentez süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin tarihinde çok eskilere dayanan ölümsüzlüğe ulaşma amacı ve bu amaç için uygulanan sihirlere, büyülere, ilaçlara, fiziksel egzersizlere ve seksüel uygulamalara dayanan öğretiler Taoist felsefeyi metafizik kimlik olarak kabul etmişlerdir. Lao Tzu ve Chuang Tzu'nun eserlerinde bulunan bir takım ifadeler bu gelenekler tarafından oluşturulacak dinsel yapıya felsefî temel oluşturmuştur. Bu süreç içerisinde Çinlilerin kadîm atası Sarı İmparator (Huang-ti) Lao Tzu ile birleştirilmiş ve ortaya Huang-lao adı verilen yeni bir gelenek çıkmıştır. Bu gelenek MS 2. yüzyılda kurumsal bir din halini alacak Dinsel Taoizm'in habercisi olmuştur.

Taoizm'in oluşum süreci, ilahî olmayan dinlerin oluşumuna örnek teşkil etmektedir. Tarihte Tanrılaştırılmış veya kutsallaştırılmış kişiler Lao Tzu'nun kutsallaştırılmasına benzer bir süreci izlemiş olabilir. Bu noktada hiçbir dinî öğretiye sahip olmayan, hatta Tanrı, vahiy, kutsal kitap gibi anlayışlara değinmeyen Lao Tzu'nun tanrılaştırılması, kurtarıcı mesih olarak kabul edilmesi, dünyanın kendisinden yaratıldığı bir Demiurg'a dönüştürülmesi çok dikkat çekicidir. Antik Çin, bu açıdan zaten atalara tapma kültürüyle eski bir tecrübeye sahipti. Dolayısıyla Lao Tzu ve Konfüçyüs gibi bilgelerin din kurucusu olarak kabul edilmesi ve bununla birlikte Tanrılaştırılması Çin kültüründe yadırganacak bir durum olmasa gerektir.

Dinsel Taoizm'in oluşumunda insanların yeni bir inanç benimserken kadîm geleneklerini beraberlerinde taşıdıklarını görmekteyiz. Yeni kabuller insanlar için hiç bir zaman sıfırdan başlamak olmamıştır. Fang-shih adı verilen büyücü rahipler bu noktada eski geleneklerin taşınmasında ve Taoculukla birleştirilmesinde önemli bir görev icra etmişlerdir. Daha sonra Taoist rahipler olan fang-shih'ler, Şamanist

öğretileri uygulayan ve ruhsal güçlere sahip olduğuna inanılan kimselerdi. Taocu öğretilerle kendi yöntemlerini birleştiren fang-shih'ler halk içinde sahip oldukları itibarlarını imparatorların nezdinde devam ettirdiler. Bazı imparatorların o kadar itimatlarını kazandılar ki ölümsüzlüğe ulaşmaları için bir çok batıl inancı onlara dahi kabul ettirdiler.

Bir dinin yükselmesinde ve yaygınlaşmasında yönetici erkin desteğinin önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Taoizm tarihi devletin dine bakış açısının direk etkilerinin gözlendiği bir süreçtir. Bu noktada MS 2. yüzyıldan itibaren halk tabakasında zaman zaman yönetime karşı olarak varlığını sürdüren Taoizm, 7. yüzyılda Tang Hanedanı'yla birlikte büyük bir yükselişe geçmiştir. O güne kadar Konfüçyanizm'i devlet dini olarak kabul eden İmparatorlar Tang döneminden itibaren Yuan Hanedanı'na kadar Taoizm'i desteklemişlerdir. Bu destek Tang Hanedanı imparatorlarının kendilerini Lao Tzu'nun soyundan gelen kimseler olarak ilan etmesiyle başlamıştır. Özellikle bu dönemde Taoizm kurumsal yapısını güçlendirmiş ve maddi zenginliklere kavuşmuştur. 7. yüzyıla kadar alt tabakaya hitap eden bir din olan Taoizm devlet desteğiyle birlikte yüksek sınıfa hitap eder konuma gelmiştir. Ayrıca devlet desteğinin çekilmesi veya devlet baskısına uğramasıyla dinin çok acı tecrübeler yaşaması da Taoizm tarihinde vuku bulmuştur. Tarihi boyunca Budizm'le rekabet halinde bulunan Taoizm, Budizm'i destekleyen imparatorlar tarafından büyük zulümlere uğratılmıştır. Yuan Hanedanı imparatorları Taoizm'e baskılar uygulamışlar ve Tao Te Ching dışında bütün Taoist kutsal kitapları yok etmişlerdir. Cumhuriyet döneminden itibaren komünistlerin Taoizm'e uyguladıkları baskılar da acı sonuçlar doğurmuştur. Öyle ki 1949 yılında komünistlerin idareye geçmesiyle Taoistler bir çok milliyetçiyle birlikte vatanlarını terk etmek durumunda kalmışlardır. Bunun sonucunda Taoizm büyük ölçüde Tayvan'a taşınmıştır. Bugün Taoizm bu ülkede önemli bir inanç konumundadır. Komünistlerin baskıları 1980'lere kadar bütün şiddetiyle devam etmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki esnek yasalara rağmen baskılar zulümlere dönüşmüştür. Bu süreçte binlerce Taoist dinî yapı yok edilirken, binlerce din adamı işkencelere uğratılmıştır.

Taoizm tarihinde dinlerin etkileşimini de rahatlıkla görebiliriz. Bu noktada Taoizm'in en çok etkisinde kaldığı din hiç şüphesiz Budizm olmuştur. MS 1. yüzyılda Çin'e

girdiği düşünölen Budizm Çin halkı üzerinde çok büyük etkiler yaratmıştır. Hayatın ıstıraplarla dolu olduğunu kabul eden, bu ıstırapları dindirmek için his ve duygularla beslenen yaşama arzusunun söndürölmesini öğütleyen Budizm tarih boyunca Taoizm'in en büyük rakibi olmuştur. Budizm Çin'e ilk girdiğinde Taoist kavramları kendi öğretilerini yaymak amacıyla kullanmıştır. Bu durumda Budizm'in karşısına çıkan Taoizm aynı zamanda bir çok anlayışını bu dinden almıştır. O güne kadar Taoizm'de bulunmayan manastır ve tapınak anlayışı Budizm'in etkisiyle oluşmuştur. Ayrıca bir çok kutsal yazının Budist sutraların taklidi olduğu da bir gerçektir. Özellikle Ling-pao metinlerinin Budist kutsal metinlerini öykündükleri bilinmektedir. Taoist kanonun düzenlenmesinde ise Budist kutsal kitaplarının (Tripitaka) düzeninin benimsendiği belirtilmektedir. Ayrıca Taoist Tanrı anlayışının Budizm'den etkilendiği bilinmektedir. Araştırmacılar Taoist panteonda hiyerarşinin zirvesinde bulunan Üç Tanrının Taoizm'e Budizm'den geldiğini düşünmektedir. Bir çok Budist Tanrının sonradan Taoist panteona eklendiği de ortadadır. Taoizm'le Konfüçyanizm arasındaki ilişkiye bakacak olursak iki öğretinin de Çin'in milli öğretileri olduğu görölmektedir. Konfüçyanizm de Taoizm gibi başlangıcı itibariyle dinsel yapısı olmayan bir düşünce sistemiydi. Büyük ihtimal Taoizm'e benzeyen bir süreç izleyerek dinî yapıya büründü ve Konfüçyüs dinin kurucusu kabul edilerek kutsallaştırıldı. Ancak Konfüçyanizm daha çok erdem ve ahlâk üzerine kurulu sosyal ilişkilere dayalı sistemli bir öğretiyken Taoizm daha metafizik ve serbest bir yapıyı haizdir. Ayrıca Taoizm Konfüçyanizm'e nisbetle halk inanışlarını daha çok içselleştirmiş ve giderek hurafelere gömülmüştür ve bugün tamamen batıl inançları taşıyan bir yapı kazanmıştır.

Ancak bugün Çin'de üç büyük din (Budizm, Konfüçyanizm, Taoizm) öylesine bir birine karışmıştır ki inançları ve dini uygulamaları adeta bütünleşmiştir. Çinliler üç dinin Tanrılarına ve kutsal metinlerine birlikte inanır duruma gelmişlerdir. Bugün Çinliler'in bir çoğu kendisini üç öğretiden birine bağlı kabul etmektense üçünü birden benimsemektedir.

Taoizm, aynı zamanda tarihi boyunca çevresini etkileyen bir yapı arz etmiştir. MS 7. yüzyılda gelişen Zen (Chan) Budizm ve 12. yüzyılda gelişen Neo-Konfüçyanizm Taocu felsefeden ve dinden faydalanmıştır. Özellikle Neo-Taoizm akımının bu

etkileşimde önemli rolü olmuştur. Ayrıca Taoist düşünce Çin edebiyatında, sanatında ve siyasetinde büyük etkilere sahip olmuştur.

Çalışmada vurguladığımız en önemli şeylerden birisi Taocu dinin asıl hedef olarak ölümsüzlüğü seçmiş olmasıdır. Gerçekten bu amaç Taoizm'i diğer dünya dinlerinden ayıran en önemli farkıdır. Çok eski dönemlere ait ölümsüzlük inancı Taoizm tarafından içselleştirilmiş ve en önemli dinî özelliği haline getirilmiştir. Taoizm tarihi bu amaca ulaşmak için sarf edilen çabalarla doludur. Ölümsüzlüğe ulaşmak için Taocu ustalar nefes tekniklerinden, sihirseller yöntemlere kadar bir çok yöntem geliştirmişlerdir. Ölümsüzlüğe ulaşmak için yapılan çalışmalar sonucu özellikle tıbbî alanda önemli gelişmeler elde edilmiştir. Bunun yanında farklı diyet sistemleri bulunmuş, yeni spor dalları geliştirilmiş barutun bulunması gibi bir takım buluşlara kapı aralanmıştır. Ancak bununla beraber sayısız hurafenin dine girmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu yüzden günümüzde Dinsel Taoizm batıl inançlarla dolu, sihir ve büyülere gömülmüş, kehânetlere, fallara dayanan ve rahipleri büyücü mesabesine indirgenmiş bir alt tabaka dini konumuna gelmiştir.

Günümüzde Taoizm'in popüler bir din olduğunu kabul etmemiz mümkün değildir. Taoizm giderek yok olmaya doğru yönelmiştir. Ancak insanlar Taoizm'in felsefî tarafını ve hayatın anlamına dair farklı yapısını keşfetmektedir. Özellikle batı insanının son dönemlerde Doğu felsefelerine, bu meyanda özellikle Taoizm'e yöneldikleri gözlenmektedir. Ayrıca yoga, meditasyon, nefes teknikleri, akupunktur, diyetler gibi geleneksel Taocu teknikler bugün dinî yapılarından sıyrılarak sağlıklı yaşam ve rahatlama vesilesi olarak kullanılmaktadır. Bu ise Dinsel Taoizm'in zayıflamasına rağmen kadim gelenekleriyle beraber etkisini farklı adlar altında sürdürdüğünün göstergesidir.

KAYNAKÇA

About The Tao, <http://www.thetao.info/tao/gods.htm>, 24.04.2006.

An Encyclopedia of Religion, (1945), "Chinese religions", Edt. Vergilius Ferm, Philosophical Library, New york, s. 143 – 147.

An Encyclopedia of Religion, (1945), "Huang Lao", Edt. Vergilius Ferm, Philosophical Library, New york, s. 151.

An Encyclopedia of Religion, (1945), "Lao Tzu", Edt. Vergilius Ferm, Philosophical Library, New york, s. 152.

An Encyclopedia of Religion, (1945), "Taoism", Edt. Vergilius Ferm, Philosophical Library, New york, s. 154-156.

Ana Britannica: Genel Kültür Ansiklopedisi, (1989) "Laozi" Ana Yayıncılık, İstanbul, XIV, 290-291.

Ana Britannica: Genel Kültür Ansiklopedisi, (1990) "Tao-te Ching", Ana Yayıncılık, İstanbul, XX, 426.

Ana Britannica: Genel Kültür Ansiklopedisi, (1990), "Taoculuk", c. 20, s. 426- 427, Ana Yayıncılık, İstanbul.

AYDIN, Mehmet, (2004), *Dinler Tarihine Giriş*, 3. Baskı, Din Bilimleri Yayınları, Konya.

BALDRIAN, Farzeen, "Taoism", *The Encyclopedia of Religion*, (1987), Edt. Mircea Eliade, The Macmillan Co., New York, XIV, 288-306.

Basic Concepts Of Taoism, <http://www.gaiaguys.net/taoismarticle.htm>, 13.03.2006.

BEY, Hakim, Hemp Worship in the M.O.C. And Mao Shan Taoism, http://arahat.chaosmagic.com/hemp_worship_in_the_m.htm, 10.03.2006.

BOKENKAMP, Stephen, Taoist Literature,

<http://www.faculty.sbc.edu/goulde/taolit.html>, 19.04.2006.

BOLDT, Laurence G., (2002), *Bereketin Taosu*, Çev. Selma Övünç, Dharma Yayınları, İstanbul.

BOLTZ, Judith Magee, “Lao Tzu”, *The Encyclopedia of Religion*, (1987), Edt. Mircea Eliade, The Macmillan Co., New York, VIII, 454-460.

BOLTZ, Judith Magee, “Taoist Literature”, *The Encyclopedia of Religion*, (1987), Edt. Mircea Eliade, The Macmillan Co., New York, XIV, 317-329.

BROWN, David A., (1975), *A Guide to Religions*, Social For Promoting Chr, London.

BUCKLEY, Edmund, “Tao Te Ching”, *The Encyclopaedia Americana*, (1968), Americana Corporation, New York, XXVI, 251.

Büyük Dinler ve Mezhepler Ansiklopedisi, (1964), “Taoculuk”, İstanbul, s. 137-150.

Büyük Larousse Sözlük Ve Ansiklopedisi, (1986), “Tao”, Gelişim Yayınları, İstanbul, XVIII, 11230.

Büyük Larousse Sözlük Ve Ansiklopedisi, (1986), “Taoculuk”, Gelişim Yayınları, İstanbul, XVIII, 11230-11231.

China to the Fall of the Han Dynasty, <http://www.fsmitha.com/h1/ch14.htm>, 19.04.2006.

CHUANG, Tzu, (1996), *Taoculuk Üzerine Meseller Diyaloglar*, Çev. Ömer Tulgan, Yol Yayınları, İstanbul.

Confucianism and Taoism, <http://www.hoocher.com/Religion/confucianismandtaoism.htm>, 16.02.2006.

COOPER, J. C., (2003), *Taoculuk Nedir*, Çev. İsmet Zeki Eyuboğlu, 2. Baskı, Omega Yayınları, İstanbul.

Daoism: A Short Introduction, <http://www.oneworld-publications.com/samples/daoism.htm>, 21.01.2006.

- Development of Taoism, <http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006.
- Religious Taoism,<http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 0404.2006.
- Taoist Deities, <http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006.
- Neo-Taoism, <http://www.chebucto.ns.ca/Philosophy/Taichi/gods.html>, 04.04.2006.
- DOBSON, W. A. C. H , “The Religions of China (excepting Buddhism)”, Edt. Charles J. Adams, *A Reader’s Guide to Great Religions*, (1977), The Free Press, New York.
- DUBS, Homer H., (1941) “The Date and Circumstances of the Philozopher Lao-dz”, *Journal of the American Oriental Society*, LXI, 215-221, No. 4.
- EICHHORN, Werner, “Taoism”,*The Concise Encyclopedia of Living Faiths*, (1977), Edt. Robert Charles Zaehner, Hutchinson, London, s. 385-402.
- ELIADE, Mircea, (2003), *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*, Çev. Ali Berktaç, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- ELIADE, Mircea, (1997), *Dinler Tarihi Sözlüğü*, Çev. Ali Erbaş, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Encyclopaedia Britannica, (1972), Gnl. Edt. Warren E. Preece, “Lao-Tzu”, *Encyclopedia Britannica*, Chicago, XIII, 714, 715.
- Encyclopedia Britannica, (1972), Gnl. Edt. Warren E. Preece, “Taoism”, *Encyclopedia Britannica*, Chicago, XX, 677-680.
- ESKILDSEN, Steve, Early Quanzhen Daoist Views on the Causes of Disease and Death,<http://nacrp.cic.sfu.ca/nacrp/articles/stevedisease/diseasetext.html>, 23.04.2006.
- Evrensel Teklik Beden-Zihin Uyumu ve Başarının Sırları, <http://sufizmveinsan.com/konuk/mantak.html> 05.02.2006.

- FERGUSON, John, (1976), *An Illustrated Encyclopaedia of Mysticism and the Mystery Religions*, “Lao-Tzu”, Thames and Hudson, London, s. 102.
- FERGUSON, John, (1976), *An Illustrated Encyclopaedia of Mysticism and the Mystery Religions*, “Tao”, Thames and Hudson, London, s.186-187.
- FERGUSON, John, (1976), *An Illustrated Encyclopaedia of Mysticism and the Mystery Religions*, “Taoism”, Thames and Hudson, London, s.187.
- FERGUSON, John, (1976), *An Illustrated Encyclopaedia of Mysticism and the Mystery Religions*, “Tao-Te-Ching”, Thames and Hudson, London, s. 188-189.
- General Essay on Taoism, <http://philtar.ucsm.ac.uk/encyclopedia/taoism/geness.html>, 29.02.2006.
- GÜNDÜZ, Şinasi, (1998), *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya.
- HIZLIALP, Fikret, (2003), *Tao ve Konfüçyüs Felsefeleri*,
http://historicalsense.com/Archive/tao-confuc_3.htm, 05.05.2006.
<http://tr.chinabroadcast.cn/chinaabc/> , 21.03.2006.
<http://www.ajansspor.com/judoaikido/index.asp?kat=icerik&blm=dtarih&bolum=D%20C3%BCnya'da%20Judo>, 13.03.2006.
http://www.felsefekibi.com/dergi/s2_y13.html, 20.03.2006.
http://www.illuminatedlantern.com/cinema/review/archives/year_1977.php,20.03.2006
- HUNG, Frederick (Hung Fu), “Taoism”, *Twentieth Century Encyclopedia of Religious Knowledge*, (1955), Edt. Lefferts A. Loetscher, Baker Book, Michigan, c. 2, s. 1090, 1091.
- IZUTSU, Toshihiko, (2001), *Tao-culuk'daki Anahtar Kavramlar: İbn Arabî ile Lao – Tzu ve Çuang-Tzu'nun Mukayesesi*, Çev. Ahmed Yüksel Özemre, 1. Basım, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

- JING, Shi ve Shi Dao, Introduction to Quanzhen Daoism and the Dragon gate Tradition, <http://www.taoists.co.uk/quanzhen.htm>, 30.03.2006.
- KIM, Sung-Hae, (2003), Studies on Daoist Morning and Evening Services of the Quanzhen, International Daoist Conference, Boston University, <http://rels.queensu.ca/dao/papers.kim.php>, 03.03.2006.
- KIRGLAND, Russell, The Taoist Traditional A Historical Outline, University of Georgia, <http://www.wishop.com/Philosophy/Tao/tradition/tradition.htm>. 23.04.2006.
- KLEEMAN, Terry F. (1994), "Mountain Deities In China", The journal of the American Oriental Society, vol. 114, No.2, pp. 226-238, <http://ccbs.ntu.edu.tw/FULLTEXT/JR-EPT/terry.htm> 18.04.2006.
- KOHN, Livia, "Laozi: Ancient philosopher, Master of Immortality", Edt. Donald S. Lopez, *Religions of China In Practice*, (1996) Princeton University, Princeton, s. 53-64.
- LAGERWEY, John, "The Taoist Religious Community", The Encyclopedia of Religion, (1987), Edt. Mircea Eliade, The Macmillan Co., New York, XIV, 306-317.
- LAO, Tzu, (1946), *Taoizm*, Çev. Muhaddere Nabi Özerdim, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- LAO, Tzu, (1963), *Tao Te Ching*, Çev. D. C. Lau., Penguin Books, London.
- LAO, Tzu, (1998), *Tao Te Ching*, Çev. Osman Yener, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- LAO, Tzu, (1999), *Bilinmeyen Öğretiler (Hua Hu King)*, Çev. İsmail Taşpınar, Amine Gülşah Çoşkun, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Later Taoism, <http://www.east-asian-history.net/textbooks/PM-China/ch7.htm> 21.04.2006.

- LITTLEJOHN, Ronnie, Belmont University, *Daoist Philosophy*, <http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 27.02.2006.
- MABRY, John R., (1989), Yer Yüzü Kökenli Bir Gelenek Olarak Taoculuk, <http://goto.bilkent.edu.tr/gunes/CEVIRILER/TAOCULUK2A.htm>, 09.01.2006.
- MASON Bill, *Taoist Cosmology*, <http://www.taoism.net/articles/mason/cosmo.htm>, 29.03.2006.
- Meydan Larousse*, (1969), “TAO”, Meydan Yayınevi, İstanbul, XI, 887.
- Meydan Larousse*, (1969), “TAOCULUK” Meydan Yayınevi, İstanbul, XI, 887.
- NEEL, Alexandra David, (1987), *Çin, Tibet ve Hint Öğretilerine Göre Ölümsüzlük ve Tekrar Doğuş*, Çev. Mehmet Kundakçıoğlu, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul.
- New Catholic Encyclopedia, (1967), “Taoism”, The Catholic University of America, XIII,935, 936.
- On The Dao De Jing (Tao Te Ching), http://www.crvp.org/book/Series03/III-3/chapter_vi.htm, 19.04.2006.
- PARRİNDER, E. G., (1976a), *A Book of World Religions*, Hulton Educational Publication, London.
- PARRİNDER, E. G., *The World's Living Religions*, 5. Baskı, Pan Books, London.
- PARRİNDER, Geoffrey, (1976b), *Mysticism in the World's Religions*, Oxford University, New York.
- PARRİNDER, Geoffrey, (1977), *Asian Religions*, 2. Baskı, The Sheldon Press, London.
- PIKE, E. Royston, (1951), *Encyclopaedia of Religion and Religions*, “Taoism”, George Allen and Unwin, London, s. 368-370.
- PREGADIO, Fabrizio, *Taoism*, Stanford University, http://www.stanford.edu/~pregadio/daoang/taoism_intro.html, 16.04.2006.

- RAJU, P. T., Wing-tsit Chan, Joseph M. Kitagawa ve İsmail R. Faruki, (2002), *Asya Dinleri*, Çev. Abdullah Davudoğlu, İnkılab Yayınları, İstanbul.
- Rituals, <http://www.eng.taoism.org.hk/religious-activities&rituals/rituals/pg4-6-1.asp>, 15.01.2006.
- ROBİNET, Isabelle, (1997), *Taoism: Growth of A Religion*, Çev. Phyllis Brooks, Stanford University, Stanford.
- SARIKÇIOĞLU, Ekrem, (2002), *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 4. Baskı, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- SCHİMMEL, Annemaria, (1999), *Dinler Tarihine Giriş*, Edt. Recep Kibar, Kırkambar Yayınları, İstanbul.
- SMART Ninian, (1977a), *The Religious Experience of Mankind*, Collins, New York.
- SMART, Ninian, (1977b), *Background to the Long Search*, British Broadcasting Co., London.
- SMİTH, Howard, (1971), *Chinese Religions*, Reinhart and Winston, New York.
- Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, (1991), “Taoizm”, Yayın Kurulu: Mustafa Armağan... (ve öte), Risale Yayınları, İstanbul, IV, 68-71.
- STEININGER, Hans, “Taoism”, *Historia Religionum*, (1971), Edt. C. Jouco Bleeker, Geo Widengren, Leiden, c. 2.
- STEWART, Jampa Machenze, *Taocu Uygulamanın Temelleri*, Trc. Güneş Davenport, <http://www.hermetics.org/Taocu.html>, 25.03.2006.
- ŞERAITİ, Ali, (2004), *Dinler Tarihine Giriş*, Çev. Erdoğan Vatansever, Kırkambar Kitaplığı, İstanbul.
- Tao Te Ching, <http://flag.blackened.net/~anarkom/tao.htm>, 02.01.2006.
- Taoism (a.k.a. Daoism), <http://www.religioustolerance.org/taoism.htm>, 04.04.2006.
- Taoism and The Arts of China, <http://www.artic.edu/taoism/glossary.php>, 18.03.2006.
- Taoism, <http://www.newadvent.org/cathen/14446b.htm>, 21.01.2006.

- Taoist Culture and Information Centre, <http://www.eng.taoism.org.hk/>, 25.01.2006.
- Taoist Restoration Society, <http://www.taorestore.org/trs/frameset.html>, 13.03.2006.
- Taoist Texts, <http://www.panlatrevo.com/>, 15.05.2006.
- Taoizm ve Anarşizm, <http://uk.geocities.com/anarsistbakis/makaleler/taoizmveanarsi.html>, 15.05.2006.
- Taoizm, <http://www.minikjaponya.com/icerik/din/tao.asp>, 20.01.2006.
- Taoizm, <http://www.suleymaniyevakfi.org/modules/nsections/index.php?op=viewarticle&artid=29>, 05.02.2006.
- TEİSER, Stephen F., Chinese Cultural Studies: The Spirits of Chinese Religion, <http://academic.brooklyn.cuny.edu/core9/phalsall/texts/lopez.html>, 07.01.2006.
- The Daoist Canon, <http://www.eng.taoism.org.hk/daoist-scriptures/daoist-canon/pg3-1-2.asp>, 15.01.2006.
- “The Philosophy of China”, (1958) Edt. Henry R. Luce, *The World’s Great Religions*, Golden Pres, New York.
- The Encyclopaedia Americana, (1968), “Taoism”, Americana Corporation, New York, XXVI, 251-252.
- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, “Lao-chün”, Shambhala, Boston, s. 198.
- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, “Lao-tzu”, Shambhala, Boston, s. 198, 199.
- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, “Tao”, Shambhala, Boston, s. 356-357.

- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, "Tao-chiao", Shambhala, Boston, s. 358-359.
- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, "Taoism", Shambhala, Boston, s. 360.
- The Encyclopedia of Eastern Philosophy and Religion: *Buddhism, Hinduism, Taoism, Zen*, (1994) Edt. Stephan Schuhmacher, Gert Worner, Trc. Michael Kohn, Karen Ready, Werner Wünsche, "Tao-tsang", Shambhala, Boston, s. 362.
- The Internet Encyclopedia of Philosophy: Daoist Philosophy, <http://www.utm.edu/research/iep/d/daoism.htm>, 13.01.2006.
- The Taoist Canon, <http://weber.ucsd.edu/~dkjordan/chin/hbcanondaw-u.html>, 26.01.2006
- The Taoist Pantheon, <http://www.taoarts.com/pantheon.html>, 01.04.2006.
- TÜMER, Günay ve Abdurrahman Küçük, (2002), *Dinler Tarihi*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, Ankara.
- Uzak Doğu Dinleri, <http://www.kuranahlaki.com/uzakdogu1.htm>, 13.11.2005.
- VERELLEN, Francius, The Text of Early Heavenly Master Taoism, http://ealc.uchicago.edu/earlychina/research_resources/notes/taoism_conference_edited.htm22.04.2006.
- WATTS, Alan,(2001), *SuyunYolu Tao*, Çev. Ela Güldemir, Dharma Yayınları,İstanbul.
- YETTS, W. Perceval, *The Eight Immortals*, The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland for 1916, <http://www.sacred-texts.com/journals/jras/1916-21.htm> 16.04.2006.
- YU, David C., "The Creation Myth and Its Symbolism in Classical Taoism", *Philosophy East and West*, (Oct., 1981), Vol. 31, No. 4, p. 479-496, University of Hawa'i Press.

YUTANG, Ling,(1954), *The Wisdom of China*, 4.Baski, Michael Joseph Ltd.,London.

ZINCK, Laura, *Inquiry Report on the Chinese Goddesses Hsi Wang Mu and Ma-tsu*,

<http://www.stthomasu.ca/~parkhill/cj01/ireplz.htm>, 27.04.2006.

ÖZGEÇMİŞ

Ali GÜL, 1979 yılında Tokat ili Yeşilyurt ilçesinde doğdu. İlkokulu ilçesinde, lise öğrenimini Tokat Anadolu Lisesinde tamamladı. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başladığı lisans eğitimini 2003 yılında bitirdi. Şu an İstanbul'da öğretmen olarak yaşamına devam etmektedir.